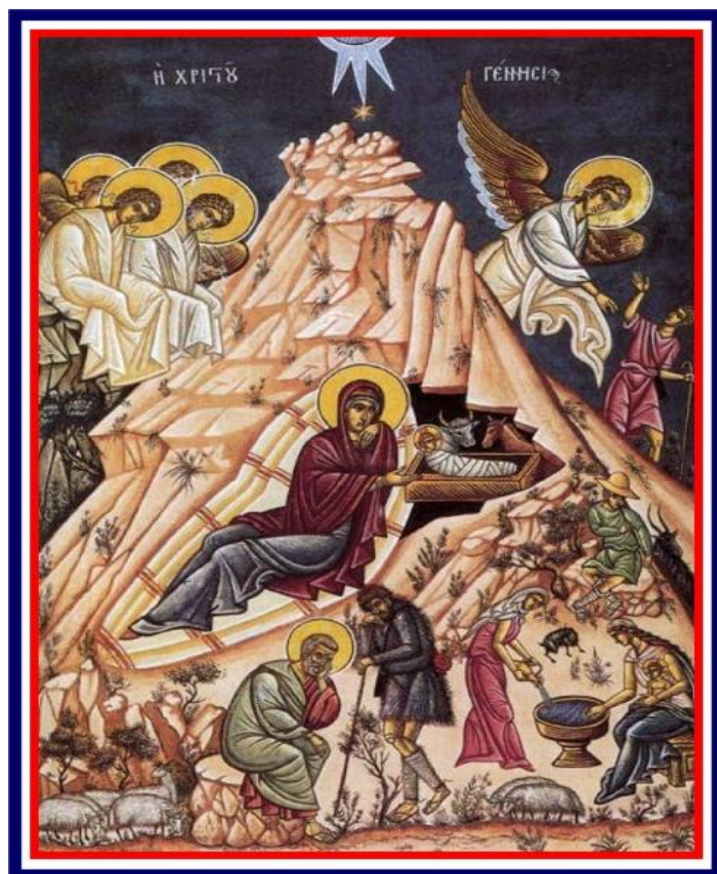

Κωνσταντίνος Π. Ζαγγανάς

ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ
ΣΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥΣ ΣΕ
ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΟΜΙΛΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

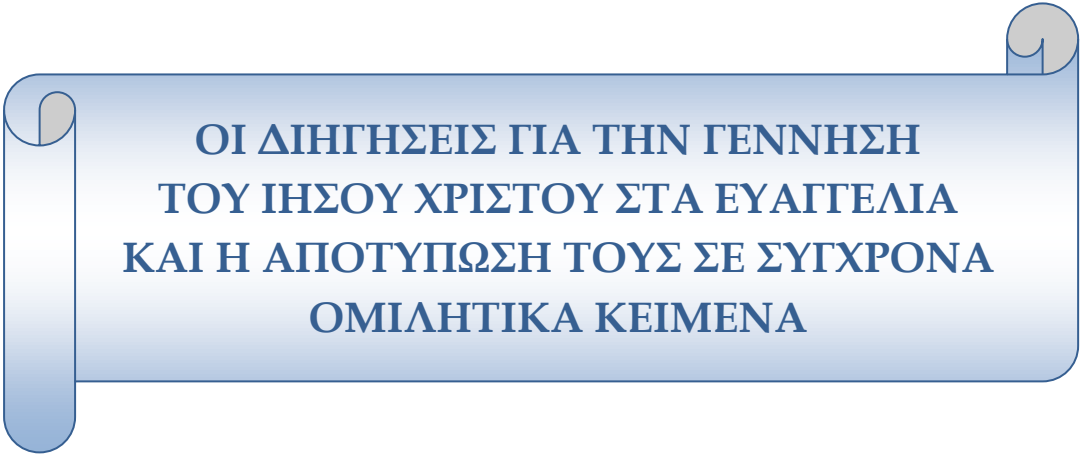
Διπλωματική Εργασία

Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών
Ειδίκευση στην Καινή Διαθήκη
Τμήμα Θεολογίας - Θεολογική Σχολή Α.Π.Θ.

Σύμβουλος Καθηγητής: Χαράλαμπος Γ. Ατματζίδης

Θεσσαλονίκη 2016

Κωνσταντίνος Π. Ζαγγανάς

**ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ
ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ ΣΤΑ ΕΥΑΓΓΕΛΙΑ
ΚΑΙ Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΟΥΣ ΣΕ ΣΥΓΧΡΟΝΑ
ΟΜΙΛΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ**

Πρόλογος

Κατά την πρωτοχριστιανική περίοδο, η γέννηση του Ιησού Χριστού και άλλα σχετικά, όπως η γενεαλογία του Ιησού και η παιδική ηλικία του Ιησού δεν αποτελούσαν θέματα θεολογικού ενδιαφέροντος. Αυτά που κυριαρχούσαν ήταν, ο θάνατος και η Ανάστασή του, και δευτερευόντως τα λόγια και τα έργα του. Παρ' όλ' αυτά, η ανάγκη να υπάρξει επιπλέον πληροφόρηση σχετικά με τη γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού, εκδηλώνεται νωρίς και εκφράζεται στα βιβλία της Καινής Διαθήκης μέσα από τα Ευαγγέλια του Ματθαίου και του Λουκά.

Τα Ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης αφήνουν ένα κενό μεταξύ της γέννησης του Ιησού και της βάπτισής του, εκτός από την παρουσία του στο ναό, στην ηλικία των 12 ετών, που αναφέρεται στο Λκ. 2,41-50. Έτσι, με έναυσμα την ιστορία αυτή, γράφτηκε μία σειρά από διηγήσεις, με σκοπό να καταδείξουν την πρόωγη συνειδητοποίηση από τον Ιησού της θεϊκής του καταγωγής και την εξουσία που είχε πάνω στη ζωή, το θάνατο και τη φύση.

Τα κενά εκείνα συμπληρώθηκαν μεταγενέστερα από διηγήσεις που απαντούν στην Απόκρυφη χριστιανική γραμματεία. Συγκεκριμένα, το Απόκρυφο Ευαγγέλιο που αποδίδεται στον Ματθαίο (Ευαγγέλιο του ψευδο-Ματθαίου), και τα αποκαλούμενα Αρμένικο και Αραβικό Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας διηγούνται ιστορίες από την παιδική ηλικία του Ιησού, στις οποίες ο μικρός Ιησούς παρουσιάζεται να εκτελεί θαύματα κ.ά.

Όλα τα παραπάνω θα μας απασχολήσουν στην παρούσα εργασία μας.

Στο σημείο αυτό, οφείλω να ευχαριστήσω θερμά την οικογένειά μου για την αγάπη τους, την υπομονή και την συμπαράστασή τους, καθ' όλη την περίοδο της έρευνας και της συγγραφής της διπλωματικής μου εργασίας.

Ακόμη, εκφράζω τις θερμότερες ευχαριστίες μου και την απεριόριστη ευγνωμοσύνη μου στον σύμβουλο καθηγητή, κ. Χαράλαμπο Ατματζίδη, για την πολύτιμη βοήθειά του, τις συμβουλές του, την υπομονή του κατά την επιλογή του θέματος καθώς και την επιστημονική καθοδήγησή του κατά τη σύνταξη και τη συγγραφή της μεταπτυχιακής μου εργασίας δείχνοντας εμπιστοσύνη στο πρόσωπό μου.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω θερμά και τα μέλη της τριμελούς επιτροπής, την καθηγήτρια κ. Δήμητρα Κούκουρα για την πρόθυμη όσο και ανεκτίμητη βοήθεια που μου προσέφερε (στους Λόγους των Επισκόπων) καθώς επίσης και για τις επιστημονικές υποδείξεις της όσον αφορά στην περάτωση της μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Από την καρδιά μου οφείλω να ευχαριστήσω και τον επίκουρο καθηγητή κ. Μόσχο Γκουτζιούδη που συνέβαλε με την θεολογική του γνώση στις εύστοχες παρατηρήσεις και διευκρινήσεις της ολοκλήρωσης της παρούσας μεταπτυχιακής μου εργασίας.

Δευτέρα 20 Ιουνίου 2016 του Αγίου Πνεύματος

Θεσσαλονίκη

Κωνσταντίνος Π. Ζαγγανάς

**Στην μητέρα μου,
Βικτώρια Κ. Σιόλη,
για την αστείρευτη
αγάπη και αφοσίωσή της.**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ	8
ΕΙΣΑΓΩΓΗ	9
Σκοπός, μέθοδος και διάγραμμα της εργασίας	
ΜΕΡΟΣ Α'	
ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ	
1. Εισαγωγικά για το κατά Ματθαίον και το κατά Λουκάν ευαγγέλια	13
2. Εισαγωγικά για τα απόκρυφα χριστιανικά κείμενα.....	20
3. Παράγοντες που συνέβαλαν στη ανάπτυξη των διηγήσεων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού.....	26
4. Η προέλευση των διηγήσεων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού.....	32
5. Το παλαιδιαθηκικό υπόβαθρο των διηγήσεων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού.....	41
6. Οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού (Μθ 1.18-25· Λκ 2.1-7).....	51
7. Οι διηγήσεις για την παιδική ηλικία του Ιησού(Μθ 2,1-23· Λκ 2,8-52).....	95
ΜΕΡΟΣ Β'.	
Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΗΓΗΣΕΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ ΣΕ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΟΜΙΛΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ(ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ).	
1. Λόγος της Α. Θ. Παναγιώτητος του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικού Πατριαρχείου κ. κ. Βαρθολομαίου	130
2. Ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας κ.κ. Αναστάσιος	140

3. Ο Αρχιεπίσκοπος Ζήλων (Κορέα) κ.κ. Σωτήριος.....	147
4. Ο Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας κ.κ. Στυλιανός.....	150
5. Ο Μητροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως Άνθιμος.....	158
6. Ο Μητροπολίτης Δημητριάδος και Αλμυρού κ.κ Χριστόδουλος.....	165
7. Ο Μητροπολίτης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου κ.κ Νικόδημος	169
8. Ο Μητροπολίτης Καστοριάς κ.κ Γρηγόριος.....	181
9. Ο Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ.κ Χρυσόστομος.....	187
10. Ο Μητροπολίτης Μονεμβασιάς και Σπάρτης κ.κ Ευστάθιος.....	197
11. Ο Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ.κ Μελέτιος.....	204
12. Ο Μητροπολίτης Περιστερίου κ.κ Χρυσόστομος.....	209
13. Ο Μητροπολίτης Πολυανής, Κιλκισίου και Αγίου Αθανασίου κ.κ Απόστολος	216
14. Ο Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφαρσάλων κ.κ Κλεόπας..	220
15. Ο Μητροπολίτης Θηβών και Λεβαδείας κ.κ. Ιερώνυμος.....	224
16. Ο Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών κ.κ. Αλέξιος.....	229
Ερευνητική τεκμηρίωση της αποτύπωσης των διηγήσεων για την Γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια σε σύγχρονα ομιλητικά κείμενα.....	233
Τελικά Συμπεράσματα.....	249
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....	255
ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ.....	261

ΣΥΝΤΟΜΟΓΡΑΦΙΕΣ

Αρμ.Ευαγ.	Αρμένικο Ευαγγέλιο
Α'Βασ	Α' Βασιλειών
Πρωτ.Ιακ.	Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβου
Ψευδ.Ματθ.	Ψευδό-Ματθαίος
AncB	The Anchor Bible
AJT	American Journal of Theology
HThR	Harvard Theological Review
JAOS	Journal of the American Oriental Society
JR	The Journal of Religion
J.T.S	Journal of Theological Studies
NTS	Novum Testamentum Supplements
P.G.	Patrologiae Graecae
S.B.L.	Society of Biblical Literature
TDNT	Theological Dictionary of New Testament
TWNT	Theologisches Wörterbuch zum Neuen Testament
VT	Vetus Testamentum

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Σκοπός, μέθοδος και διάγραμμα της εργασίας

Η παρούσα εργασία αποσκοπεί: πρώτον να εξετάσει τις διηγήσεις των κανονικών Ευαγγελίων και των απόκρυφων Ευαγγελίων που αναφέρονται στα πρώτα χρόνια του Ιησού, δηλαδή την γέννηση, την γενεαλογία και την παιδική ηλικία του Ιησού. Οι ευαγγελικές περικοπές του Ευαγγελιστή Ματθαίου και Λουκά αποτελούν τις πλέον ιστορικές μαρτυρίες για την ζωή του Ιησού πριν την δημόσια δράση του. Η παρουσία των μάγων, η απογραφή, η στάση του Ηρώδη, η περιτομή του Ιησού, η αντίδραση της Μαρίας, των διδασκάλων αλλά και των βοσκών είναι μικρές αφηγήσεις που θέλουν να δείξουν την ιστορικότητα του Ιησού αλλά και να εκθέσουν την αντίληψη των Ευαγγελιστών. Παρουσιάζουν ο κάθε συγγραφέας διαφορετικά την δική του προσωπική εμπειρία και μαρτυρία στους αποδέκτες των Ευαγγελίων τους.

Δεύτερον, η εργασία, αποσκοπεί να εξετάσει πώς οι διηγήσεις αυτές αποτυπώνονται σε διάφορα σύγχρονα ομιλητικά κείμενα Ιεραρχών της Εκκλησίας μας. Ολόκληρο το Ευαγγέλιο και τα καινοδιαθηκικά γεγονότα της ιστορίας της σωτηρίας, συνοψίζονται στο Ευαγγέλιο, δηλαδή στη χαρμόσυνη αγγελία της ενανθρωπήσεως του Ιησού Χριστού. Με βάση τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό η σπουδαιότητα της εορτής των Χριστουγέννων που αποτελεί μία από τις κορωνίδες έκφρασης της χριστιανικής πίστης. Αιώνες τώρα η Εκκλησία έχει συμπεριλάβει στη λατρεία της και σ' ότι επιτελείται μέσα στην λατρευτική ζωή, κάθε πρόσφορο μέσο που συντελεί στην πρόσληψη του μηνύματός της από τους πιστούς ή της μετάδοσης μηνυμάτων προς αυτούς.

Ως μεθόδους, χρησιμοποιούμε κυρίως: 1) την πλέον διαδεδομένη μέθοδο έρευνας, την ιστορικοκριτική. Με τη βοήθειά της προσπαθούμε να εντάξουμε τα κείμενα αυτά στο ιστορικό τους περιβάλλον και έτσι, ν' ανακαλύψουμε τη λειτουργία τους μέσα σ' αυτό. 2) Παράλληλα, λάβαμε υπόψη μας τη μέθοδο της κριτικής των πηγών, για να μπορέσουμε να κατανοήσουμε τη σχέση μεταξύ των συγκεκριμένων κειμένων. 3) Ομοίως, χρησιμοποιήσαμε την αφηγηματική κριτική προσέγγιση (ως συγχρονιστική προσέγγιση των κειμένων και λογοτεχνική κριτική προσέγγιση), εξετάζοντας τα Ευαγγέλια ως αφηγήματα.

Η μελέτη των ευαγγελικών διηγήσεων του Ματθαίου και του Λουκά αποσκοπεί να διερευνήσει: το περιεχόμενο, τις πηγές τους και τις ομοιότητες μεταξύ τους, το θεολογικό τους υπόβαθρο, καθώς επίσης και βιογραφικές πληροφορίες για την παιδική ηλικία του Ιησού.

Σχετικά με το διάγραμμα της εργασίας μας, αρχικά θα αναφερθούμε εισαγωγικά στις διάφορες διηγήσεις, όπως αυτές παρουσιάζονται στα Ευαγγέλια κανονικά και απόκρυφα. Στην συνέχεια στο πρώτο μέρος θα διερευνήσουμε τις διηγήσεις αυτές αναλυτικά. Στο δεύτερο μέρος θα εξετάσουμε έπειτα από εμπειρική έρευνα πως αποτυπώνονται οι εν λόγω διηγήσεις στα διάφορα ομιλητικά κείμενα και τέλος θα προβούμε στα τελικά συμπεράσματα.

ΜΕΡΟΣ Α'

ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ

**ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ
ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ**

ΟΙ ΔΙΗΓΗΣΕΙΣ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ
ΣΤΑ ΚΕΙΜΕΝΑ ΤΗΣ ΚΑΙΝΗΣ ΔΙΑΘΗΚΗΣ

Στο πρώτο μέρος της εργασίας ερευνούμε τη γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού Χριστού. Πληροφορίες για την γέννηση και τα εφηβικά χρόνια της ζωής του Ιησού, αντλούμε από δύο ομάδες κειμένων, τα Ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης και τα απόκρυφα χριστιανικά κείμενα.

1. Εισαγωγικά

για το κατά Ματθαίον και το κατά Λουκάν ευαγγέλια

Πολλές αναφορές για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού αντλούμε στα Συνοπτικά Ευαγγέλια του Ματθαίου και του Λουκά και σε απόκρυφα χριστιανικά κείμενα. Τα ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης μαρτυρούν τα γεγονότα της ζωής και της δράσης του Ιησού και σηματοδοτούν μία νέα σελίδα στην ροή της ανθρώπινης ιστορίας. Οι Ευαγγελιστές δεν είναι απλοί βιογράφοι και δεν αποσκοπούν μόνο στην παράθεση της ζωής του Ιησού Χριστού και ούτε επιμένουν σ' ένα αυστηρό ιστορικό πλαίσιο, αντιθέτως γίνονται μάρτυρες και εγγυητές της σωτηριώδους εμφάνισης και παρουσίας του.

Ο χαρακτήρας των Ευαγγελίων δεν περιορίζεται μόνο στην ιστορική τους αλήθεια αλλά διευρύνεται διαχρονικά σε όλο το θεολογικό, ηθικό και κοινωνικό πλαίσιο όλων των εποχών. Πρωτίστως οι θεόπνευστοι συγγραφείς τους δεν αποβλέπουν απλώς να διηγηθούν την ιστορία του Ιησού Χριστού ούτε να εκθέσουν τη διδασκαλία και τα έργα του, αλλά έχουν ως βασικό σκοπό να εκφράσουν την πίστη της πρώτης εκκλησίας για το έργο του Ιησού, να ερμηνεύσουν τα γεγονότα που έλαβαν χώρα για τη σωτηρία της ανθρωπότητας.

Για τους Ευαγγελιστές προέχει ο θεολογικός ερμηνευτικός χαρακτήρας των Ευαγγελίων εφόσον μαρτυρούν την πίστη τους, εκφράζουν το βίωμα της παρουσίας του Ιησού, γίνονται κήρυκες και ιεραπόστολοι του χριστιανικού μηνύματος και κυρίως στοχεύουν στην κατήχηση των πιστών¹. Άλλωστε η σημασία του όρου «Ευαγγέλιο» στην χριστιανική παράδοση ήταν εξ αρχής όρος

¹Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ. Πουρναράς, 2007, σελ. 136.

τεχνικός και περιέγραφε τόσο τη δραστηριότητα των χριστιανών ιεραποστόλων, όσο και το περιεχόμενο των κηρυγμάτων τους.

Οι πρώτοι Χριστιανοί κρατούν ζωντανή την ανάμνηση του Ιησού και μέσα από τις παραδόσεις των κοινοτήτων τους αναπαράγουν και διατηρούν τα λόγια του. Οι ιστορίες από τον προφορικό λόγο καταγράφονται σε γραπτά κείμενα. Με την πάροδο των χρόνων κάποιες αφηγήσεις επιλέχθηκαν και κανονικοποιήθηκαν, δηλαδή δημιούργησαν τον «Κανόνα» των βιβλίων της Κ.Δ. που κατέχουν ιδιαίτερη θέση και κύρος εντός της Εκκλησίας.

Στα μέσα του 2ου αιώνα, ο Ιουστίνος χρησιμοποιεί τον όρο «Ευαγγέλιο», για να υποδείξει τα κείμενα που περιέχουν λόγια και ιστορίες του Ιησού για το πρόσωπό του. Στην πορεία η λέξη Ευαγγέλιο άρχισε να δηλώνει και τα βιβλία της Καινής Διαθήκης που περιέχουν και αφηγούνται τα γεγονότα της Θείας Οικονομίας, με τη ζωή του Ιησού Χριστού, τη δράση, τα θαύματα, την διδασκαλία, το θάνατο και την Ανάστασή του².

Στη παρούσα εργασία θα ασχοληθούμε με την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού Χριστού. Οι πληροφορίες για την γέννηση και τα εφηβικά χρόνια της ζωής του Ιησού αντλούνται από δύο ομάδες κειμένων, τα Ευαγγέλια της Καινής Διαθήκης και τα απόκρυφα χριστιανικά κείμενα.

Εντύπωση προκαλεί ότι από τους Ευαγγελιστές μόνο ο Λουκάς και ο Ματθαίος αναφέρουν γεγονότα που αφορούν την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού. Σε αντίθεση με τους Ευαγγελιστές Μάρκο και Ιωάννη που δεν καταγράφουν καμία αναφορά για τα παιδικά χρόνια του Ιησού καθώς αναπτύσσουν τις διηγήσεις τους, θεωρούν την γέννηση του Ιησού ως δεδομένη αφήγηση και για τον λόγο αυτό αρκούνται να ονομάσουν απλώς την Μαρία ως μητέρα του Ιησού (Μκ. 6,3) και τον Ιωσήφ ως τον πατέρα του (Ιω. 1,46). Ο Ματθαίος και ο Λουκάς δίνουν βαρύτητα και παρέχουν πληροφορίες σχετικά με τη γέννηση του Ιησού αλλά και διάφορα περιστατικά που συμπληρώνουν το

²Ι. Καραβιδόπουλος, ό.π., σελ. 131-137.

σκηνικό της γέννησης. Αυτό μας κέντρισε το ενδιαφέρον και μας έδωσε το ερέθισμα να προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε στην παρούσα εργασία.

Στα απόκρυφα χριστιανικά κείμενα και συγκεκριμένα στο Πρωτοευαγγέλιο του Ιακώβου περιλαμβάνονται διηγήσεις για την γέννηση του Χριστού και τη σφαγή των νηπίων (κεφ 17-22,2). Επίσης στο Ευαγ. ψευδ.Ματθ., στο Αρμένικο και στο Αραβικό Ευαγγέλιο της παιδικής ηλικίας υπάρχουν διηγήσεις για τον Ιησού ως βρέφος να εκτελεί θαύματα κατά τη διάρκεια της εξορίας της οικογένειας του Ιησού.

Ο Ματθαίος στις ευαγγελικές του διηγήσεις παρουσιάζει το υλικό του με μία σκόπιμη διάταξη όπως και το σχέδιο της Θείας Οικονομίας για την σωτηρία του Ισραήλ και του κόσμου. Στο ευαγγέλιό του αντλεί το διάγραμμα του ευαγγελίου του Μάρκου σε βασικά σημεία. Ωστόσο το εμπλουτίζει και το αναπτύσσει με επιπρόσθετες διηγήσεις της παιδικής ηλικίας του Ιησού με υλικό από την Πηγή των Λογίων (Q) αλλά και από τη δική του ιδιαίτερη πηγή (M)³.

Το πρώτο ευαγγέλιο γίνεται ο συνδετικός κρίκος μεταξύ της Παλαιάς και της Καινής Διαθήκης. Και το στοιχείο αυτό το συμπεραίνουμε τόσο από τη γενεαλογία του Ιησού, με την οποία αρχίζει το ευαγγέλιό του ο Ματθαίος, όσο και από την συνήθειά του να παρουσιάζει τα σχετικά με τη ζωή, τη διδασκαλία, το θάνατο και την Ανάσταση του Ιησού ως εκπλήρωση της Παλαιάς Διαθήκης⁴.

Ο Ματθαίος με το διάγραμμα, τη μορφή του ευαγγελίου, τον τρόπο που χρησιμοποιεί τις πηγές αλλά και το δικό του ιδιαίτερο υλικό επιδιώκει να συνδέσει πολλά γεγονότα της ζωής του Χριστού ως την εκπλήρωση του θείου θελήματος, όπως εξαγγέλθηκε στην Παλαιά Διαθήκη. Ο Ευαγγελιστής στοχεύει να αποδείξει στους Ιουδαιοχριστιανούς πως ο Ιησούς δεν ήρθε για να καταργήσει τον Νόμο αλλά να εκπληρώσει τον Νόμο της Παλαιάς Διαθήκης. Επίσης, ο Ματθαίος συχνά παραθέτει χωρία της Παλαιάς Διαθήκης και μάλιστα πολλές

³ Ed. Lohse, *Επίτομη Θεολογία της Καινής Διαθήκης*, μτφ. Σ. Αγουρίδης, εκδ. Άρτος Ζωής, 2007, σελ. 174-179.

⁴ D.A. Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary, vol. 33A, Dallas Texas, 1993, σελ.13-22 και 32-42.

από τις παραθέσεις αυτές εκφράζουν την θέληση του ευαγγελιστή να τονίσει ότι ο Ιησούς είναι ο Χριστός, ο αναμενόμενος Μεσσίας, ο Υιός του Δαβίδ.

Στο κατά Ματθαίο ευαγγέλιο αναγνωρίζουμε μια ερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης. Αν και ο Ματθαίος δεν ακολουθεί μια αυστηρή χρονολογική σειρά στα γεγονότα που παραθέτει, εντούτοις τα τοποθετεί κατά θεματικές ενότητες οι οποίες συμφωνούν με το σύνολο της συνοπτικής παράδοσης. Παρουσιάζει την ιστορική πορεία του Ιησού ως εξής⁵.

- Γέννηση και παιδική ηλικία του Ιησού (1,1-2,23).
- Προπαρασκευή του Ιησού για τη δημόσια δράση (3,1-4,11).
- Η δημόσια δράση του Ιησού στη Γαλιλαία (4,12-13,58).
- Ο Ιησούς καθ' οδόν προς τα Ιεροσόλυμα (14-20).
- Η δράση του Ιησού στα Ιεροσόλυμα (21-25).
- Η σύλληψη, το πάθος, η ανάσταση και οι εμφανίσεις του Ιησού (26-28).

Το ενδιαφέρον της παρούσας εργασίας θα στραφεί στα δύο πρώτα κεφάλαια του κατά Ματθαίον ευαγγελίου: Οι κατά σάρκα πρόγονοι του Ιησού (1, 1-17), η γενεαλογία του (1, 8-25) η γέννηση του Ιησού (2,16-18), η προσκύνηση των μάγων (2, 13-15), η φυγή στην Αίγυπτο (2,16-18), η σφαγή των νηπίων της Βηθλεέμ (2,19-23), η επιστροφή από την Αίγυπτο και η εγκατάσταση στη Ναζαρέτ.

Το τρίτο στη σειρά του κανονικό ευαγγέλιο της Καινής Διαθήκης, το κατά Λουκάν, διακρίνεται από τα υπόλοιπα ευαγγέλια για την ακριβέστερη τοποθέτηση των εκτιθέμενων γεγονότων αλλά και για το ιδιαίτερο χαρακτηριστικό σημείο, τον πρόλογο του (1,1-4). Στον πρόλογο δίδεται ιδιαίτερη σημασία στα “πεπληροφορημένων εν ήμιν πραγμάτων” δηλαδή στα μεγάλα γεγονότα στα οποία εκπληρώθηκαν οι επαγγελίες. Έτσι αποδίδεται η προγραμματική σημασία για όλο το ευαγγέλιο του Λουκά. Ο Ευαγγελιστής τονίζει με σαφήνεια πως υπήρξαν και άλλοι που προσπάθησαν να γράψουν

⁵ Ι. Παναγόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ. Ακρίτα, Αθήνα, 1994, σελ. 81-96.

αφηγήσεις για τη ζωή και τη δραστηριότητα του Ιησού⁶. Ο ίδιος δεν υπήρξε αυτόπτης μάρτυρας των γεγονότων της ζωής του Ιησού, στηρίζεται κατά βάση στην παράδοση που άφησαν οι αυτόπτες μάρτυρες και υπηρέτες του λόγου για να αναδείξει μέσω των διηγήσεών του την εκπλήρωση των θείων επαγγελιών.

Σχετικά με το περιεχόμενο του ευαγγελίου του Λουκά, αυτός έχει αξιοποιήσει σε σημαντικό βαθμό το ευαγγέλιο του Μάρκου, δεν παραλείπει όμως και την πηγή των Λογίων (Q) και την ιδιαίτερη δική του πηγή, που διεθνώς σημειώνεται με το γράμμα L. Στην περίπτωση της L πρόκειται πιθανόν για γραπτή πηγή και ίσως να μπορούμε να την ταυτίσουμε με την παράδοση της εκκλησίας⁷. Αν αφαιρέσουμε το υλικό που έχει λάβει ο Λουκάς και ο Ματθαίος από τον Μάρκο, καθώς και τους 240 κοινούς στίχους διδακτικού υλικού που έχει λάβει από την πηγή των Λογίων, το υλικό που ανήκει αποκλειστικά στον ευαγγελιστή καταλαμβάνει περίπου το μισό του όλου ευαγγελίου.

Ο Ευαγγελιστής συντάσσει ένα ιστορικό έργο, στο οποίο προσπαθεί να περιγράψει την πορεία και την εξέλιξη της ιστορίας της σωτηρίας. Εκθέτει τα γεγονότα από την αρχή, με πληρότητα και ακρίβεια, για αυτό άλλωστε αρχίζει το ευαγγέλιο με την επαγγελία της γεννήσεως του Ιωάννη στον Ζαχαρία. Στο κέντρο της ιστορίας για τον ευαγγελιστή βρίσκεται ο Ιησούς, ο οποίος αποτελεί το κέντρο του χρόνου και των γεγονότων που εκπληρώνονται οι υποσχέσεις του Θεού⁸.

Όπως αναφέρει στον πρόλογο του ευαγγελίου ἄνωθεν πᾶσιν ἀκριβῶς ἔξεκινάει τις διηγήσεις του από το σημείο που δηλώνει ως «αρχή» και με την λέξη αυτή θέλει να τονίσει πως αρχίζει τις διηγήσεις του για τον Ιησού όπως με την επαγγελία της γεννήσεως του Ιωάννη στον Ζαχαρία. Ο Λουκάς

⁶Ed. Lohse, *Επίτομη Θεολογία της Καινής Διαθήκης*, μτφ. Σ. Αγουρίδης, εκδ. Άρτος Ζωής, 2007, σελ. 174-179. Ι. Καραβιδόπουλος, *ό.π.*, σελ. 198- 200.

⁷ Σαβ. Αγουρίδης, *Εισαγωγή εις την Καινή Διαθήκη*, Αθήνα, 1971, σελ. 121-125.

⁸ Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 196-210.

αρχίζει με την ιστορία της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού για να δηλώσει ταυτόχρονα και την διαφορά με τον Ιωάννη τον Βαπτιστή και την σαφή υπεροχή του Ιησού. Τονίζει με τη λέξη «άνωθεν» την αρχή της ιστορίας του Ιησού, και με τη λέξη «καθεξής» βεβαιώνει πως χρησιμοποίησε τα κείμενα που είχε στη διάθεση του με απόλυτη ευσυνειδησία και ανταποκρινόμενος στο θεολογικό πρόγραμμά του⁹.

Στον Λουκά τονίζεται ιδιαίτερα πως στην ιστορία του Ιησού προστίθεται η ιστορία της εκκλησίας. Ο χρόνος του Ισραήλ είναι ο χρόνος του Νόμου και των προφητών μέχρι και τον Ιωάννη τον Βαπτιστή. Ο ευαγγελιστής περιγράφει τη ζωή του Ιησού ως θεολόγος κάτω από το φώς της Ανάστασης. Ο χρόνος του Ιησού αποτελεί το κέντρο του χρόνου και σε αυτό το κέντρο πλασιώνονται όλες οι γραμμές, η εκπλήρωση των θείων επαγγελιών και της θείας πρόνοιας, και από την άλλη η θεμελίωση της πίστεως και της ζωής της εκκλησίας.¹⁰

Στο ευαγγέλιο του Λουκά τονίζεται η δράση της εκκλησίας μέσα στην ιστορία και αποδίδεται με τον όρο «χρόνος της εκκλησίας» ή «χρόνος του Αγίου Πνεύματος», το Άγιο Πνεύμα καθοδηγεί την εκκλησία, εκπληρώνει τις επαγγελίες του Ιησού, δημιουργεί ιστορία και προλαβαίνει το εσχατολογικό μέλλον.

Την σημασία της παγκόσμιας ιστορίας του Ιησού προσπαθεί να εξάρει ο ευαγγελιστής, θέτοντας την αρχή της μέσα σε ιστορικά πλαίσια, στη συνάφεια μιας απογραφής που διέταξε για όλη την ρωμαϊκή αυτοκρατορία ο Καίσαρας Αύγουστος (2,1). Από αυτό το σημαντικό γεγονός διαμορφώνονται και τα γεωγραφικά πλαίσια της γέννησης του Ιησού Χριστού, εφόσον για αυτήν την απογραφή μετακινήθηκαν αναρίθμητοι άνθρωποι, ανάμεσα τους και ο Ιωσήφ με τη Μαρία, που μετακινήθηκαν από την Ναζαρέτ όπου και διέμεναν στην

⁹Ed.Lohse, *Επίτομη Θεολογία της Καινής Διαθήκης*, μτφ. Σαβ. Αγουρίδης, 2007, σελ. 179-183.

¹⁰Ι. Καραβιδόπουλος, *ό.π.*, σελ. 205-211.

Βηθλέεμ. Με αποτέλεσμα ο Ιησούς να γεννηθεί στην πόλη όπου είχαν εξαγγείλει οι προφήτες¹¹.

Όπως ήδη αναφέραμε ο Λουκάς συνέταξε ένα ιστορικό έργο, στο οποίο θέλησε να περιγράψει την πορεία και την εξέλιξη της ιστορίας της σωτηρίας. Μέσα σε αυτήν την ιστορία το κέντρο του χρόνου είναι ο Ιησούς Χριστός, στο πρόσωπο του οποίου πραγματοποιούνται οι επαγγελίες του Θεού. Έτσι το περιεχόμενο του ευαγγελίου μπορεί να αναλυθεί ως εξής:

- Προϊστορία και πρώτες μεσσιανικές απαρχές (1,5- 2).
- Η Γαλιλαϊκή δράση του Ιησού. Αποκάλυψη της βασιλείας του Θεού με θαύματα και διδασκαλίες (4,14-9,50).
- Πορεία προς την Ιερουσαλήμ (9,51-19,27).
- Είσοδος στην Ιερουσαλήμ και διάφορες διδασκαλίες πριν το πάθος (19,28-21,38)¹².

Οι ενότητες με τις οποίες θα ασχοληθούμε στην παρούσα εργασία είναι από το δεύτερο κεφάλαιο οι στίχοι 1-52 που αναφέρονται στην γέννηση του Ιησού. Οι ποιμένες ακούν το μήνυμα της Γέννησης του Σωτήρα. Ακολουθούν η περιτομή τού Ιησού και η παρουσίαση του Ιησού στον Ναό, τα παιδικά χρόνια του, η επιστροφή στη Ναζαρέτ και ο Ιησούς 12ετής στον Ναό.

¹¹ J.A. Fitzmyer, *The Gospel according to Luke, (I-IX)*, τόμ.28, The Anchor Bible, New York: Doubleday, 1981/1985, σελ. 356-369.

¹²Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ.Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 198-202.

2. Εισαγωγικά για τα απόκρυφα χριστιανικά κείμενα

«Απόκρυφα χριστιανικά κείμενα» ή «Απόκρυφα της Καινής Διαθήκης» ονομάζονται διάφορα ανώνυμα ή ψευδεπίγραφα χριστιανικά κείμενα, γραμμένα από τον Β' μ.Χ. αιώνα και εξής και δεν συμπεριλαμβάνονται στον κανόνα της Καινής Διαθήκης. Τα απόκρυφα συγγράμματα των πρώτων χρόνων είχαν παραγκωνιστεί από τον κανόνα της Εκκλησίας. Ο όρος «απόκρυφος» σημαίνει αρχικά αυτό που είναι κρυμμένο και αναφέρεται σε μυστικές αποκαλύψεις, οι οποίες δεν συμπεριλαμβάνονται στο αναγνωρισμένο σώμα των αποκαλυπτικών κειμένων. Τα κείμενα τα οποία σήμερα αναφέρονται ως «τα απόκρυφα της Καινής Διαθήκης» δεν αντιμετωπίζονται «ως κρυφά», αντίθετα, χαρακτηρίζονται ως κείμενα αμφίβολης αξίας γιατί ίσως να περιλαμβάνουν ψευδή στοιχεία σε σχέση με τα εγκεκριμένα, δηλαδή τα κανονικά κείμενα που θεμελίωσαν την χριστιανική πίστη¹³.

Παρόλ' αυτά, τα απόκρυφα κείμενα συσχετίζονται με τα κείμενα της Καινής Διαθήκης, όσον αφορά το φιλολογικό είδος. Σε γενικές γραμμές υπάρχει αναλογία με το είδος των κανονικών καινοδιαθηκικών βιβλίων, γι' αυτόν τον λόγο και έχουμε, ευαγγέλια, πράξεις, επιστολές και αποκαλύψεις. Αλλά και από την οπτική του περιεχομένου, τα κείμενα αυτά αναφέρονται σε πρόσωπα, γεγονότα και πληροφορίες που περιέχονται στην Καινή Διαθήκη¹⁴.

Το περιεχόμενο των απόκρυφων χριστιανικών κειμένων πληροφορεί για τη ζωή του Ιησού Χριστού και δίνει στοιχεία που δεν περιλαμβάνονται στα ευαγγέλια, όπως είναι οι διηγήσεις για την παιδική ηλικία του Ιησού, τα θαύματα της παιδικής ηλικίας του, πληροφορίες για τη ζωή της Μαρίας όπως η γέννηση και η παιδική της ηλικία. Καθώς επίσης, λεπτομέρειες για τη φυγή στην Αίγυπτο και την κατάργηση των ειδώλων, την κάθοδο στον Άδη και τα

¹³ J.K. Elliott, *The Apocryphal Jesus, Legends of the early church*, Oxford University Press, 1996, σελ. 1-3.

¹⁴ P.Foster, *The apocryphal Gospels, A very short introduction*, Oxford – New York, 2009, σελ. 61-63.

εκεί συμβάντα, την Ανάσταση, την ιεραποστολική δραστηριότητα των Αποστόλων σε διάφορα μέρη του κόσμου κλπ¹⁵.

Οι λόγοι που οδήγησαν στην ανάπτυξη αυτής της απόκρυφης φιλολογίας οφείλονται σε πολλούς παράγοντες. Ένας εκ των οποίων είναι η ευσεβής φαντασία ορισμένων αγνώστων συγγραφέων που απέδωσαν τα έργα τους σε γνωστά πρόσωπα της παράδοσης της εκκλησίας¹⁶. Οι συντάκτες της απόκρυφης φιλολογίας διακρίνονται σε αυτούς που μένουν στον χώρο της συνοπτικής παράδοσης και συμπληρώνουν ευρύτερα την παράδοση, και σε αυτούς που διηγούνται νέα γεγονότα χωρίς να προϋποθέτουν στοιχεία καινοδιαθηκικής παράδοσης¹⁷.

Γενικά, τα κείμενα της απόκρυφης φιλολογίας προσπαθούν να καλύψουν τα κενά της Καινής Διαθήκης, και παρουσιάζουν περιγραφές που αφορούν διηγήσεις για τον Ιησού Χριστό (παιδική ηλικία κλπ.), γεγονότα από τη ζωή της Μαρίας, του Ιωσήφ και των Αποστόλων με στόχο πολλές φορές απολογητικό, όπως αναφέρει ο Ιωάν.20,30 «*ἃ οὐκ ἔστιν γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ ταύτῳ*».

Τα απόκρυφα κείμενα προσέλκυαν τους πιστούς και περισσότερο ικανοποιούσαν την περιέργεια των αναγνωστών. Σκοπός τους ήταν να ολοκληρώσουν, να αναπτύξουν και να συμπληρώσουν τα κείμενα της Καινής Διαθήκης. Μερικές φορές πρόθεσή τους ήταν, επίσης, να προωθήσουν τις θεολογικές απόψεις του ίδιου του συγγραφέα, όταν αυτές απέκλειαν από την Καινή Διαθήκη. Ωστόσο είναι αμφιλεγόμενο, αν οι εξιστορήσεις των μη-κανονικών πηγών αποτελούν μυθοπλασίες ή εμπεριέχουν στοιχεία ιστορικών γεγονότων¹⁸.

¹⁵Αγγ. Πολυζωΐδου, *Η Μαρία, η μητέρα του Ιησού Χριστού στα Απόκρυφα Ευαγγέλια του Ιακώβου, του ψευδο-Ματθαίου και του Αρμενικού Ευαγγελίου της παιδικής ηλικίας*. Συγκριτική μελέτη. Μεταπτυχιακή εργασία, Θεσσαλονίκη, 2012, σελ. 13-19.

¹⁶ P.Foster, *The apocryphal Gospels, A very short introduction*, Oxford – New York, 2009, σελ. 61-63.

¹⁷ Στ. Παπαδόπουλος, *Πατρολογία*, τόμος Α', Αθήνα, 1999, σελ. 200-206.

¹⁸P.Foster, *The apocryphal Gospels, A very short introduction*, Oxford –New York, 2009, σελ. 61-63.

Σύμφωνα με την έρευνα τα κείμενα των κανονικών Ευαγγελίων έχουν παρόμοιες αρχές στις προφορικές παραδόσεις και στις λατρευτικές συνήθειες της πρώτης χριστιανικής κοινότητας¹⁹. Η διαφορά μεταξύ των κανονικών και των απόκρυφων παραδόσεων δεν είναι ότι τα πρώτα είναι ιστορικά και τα δεύτερα μυθικά, αλλά ότι η παράδοση των κανονικών Ευαγγελίων αντιπροσωπεύει τον «εξουσιοδοτημένο» Ιησού, ενώ οι απόκρυφες παραδόσεις παραμένουν χωρίς «εξουσιοδότηση»²⁰.

Οι εκπρόσωποι της πρώτης Εκκλησίας ασπάζονται έναν κανόνα της Αγίας Γραφής με ξεκάθαρα όρια και ερμηνεύουν τον όρο «απόκρυφος» ως «πλαστό αναξιόπιστο». Για την Εκκλησία ως απόκρυφα κείμενα χαρακτηρίζονται τα συγγράμματα που γράφτηκαν προς μίμηση των κανονικών βιβλίων και παρουσιάζονται από τους φερόμενους συγγραφείς, ως ιερά βιβλία και γραφές. Ωστόσο, έχουν αποκλειστεί από τον κανόνα ως μη θεόπνευστα έργα. Κάποιοι μάλιστα, τα ονομάζουν νόθα, δηλαδή ψευδεπίγραφα²¹.

Στη διάρκεια των αιώνων, τα απόκρυφα κείμενα έτυχαν διαφορετικής αντιμετώπισης, άλλοτε καταδικάστηκαν από την εκκλησία και άλλοτε τροφοδότησαν την λαϊκή ευσέβεια ή ενέπνευσαν έργα τέχνης.

Σχετικά με την αρνητική αντιμετώπιση της απόκρυφης φιλολογίας, οφείλεται κυρίως στην αρνητική χρήση της, ως μέσο διάδοσης αιρετικών διδασκαλιών²².

Οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς των πρώτων αιώνων χρησιμοποιούν τον όρο «απόκρυφος» με αρνητική έννοια και κάνουν λόγω για απόκρυφες γραφές που διατείνονται ότι κατέχουν οι διάφορες ομάδες αιρετικών, και ιδίως Γνωστικοί, με τις οποίες παρασύρουν τους ανύποπτους χριστιανούς. Για παράδειγμα ο Ωριγένης, σχολιάζοντας τον πρόλογο του κατά Λουκάν

¹⁹E. Roland Murphy, *The New Jerome biblical commentary*, India: burns & oates, 2011, σελ. 1065.

²⁰R.J. Hoffmann, *The Secret Gospels - A harmony of Apocryphal Jesus Traditions*, Prometheus Books, Amherst, 1996, σελ. 11-14.

²¹Ι.Καραβιδόπουλος, *Απόκρυφα Χριστιανικά κείμενα*, τόμ. Α' Απόκρυφα Ευαγγέλια, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 1999, σελ. 11-19.

²²Χρ.Βούλγαρης, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, τόμος Β', Αθήνα, 2003, σελ. 1157-1163.

ευαγγελίου αναφέρει χαρακτηριστικά «ἐπειδήπερ πολλοὶ ἐπεχείρησαν...», με τους πολλούς εννοεί τους αποκρυφιογράφους, που «επεχείρησαν», αλλά δεν μπόρεσαν να γράψουν «ευαγγέλια», γιατί έγραψαν «χωρίς χαρίσματος»²³.

Αξίζει να τονιστεί ότι υπήρξε πληθώρα αιρετικών Ευαγγελίων και άλλων αιρετικών συγγραμμάτων. Για το λόγο αυτό, συντάχθηκαν διάφοροι κανόνες, μεταξύ των οποίων και ο κανόνας Μουρατόρι, που ονομάστηκε έτσι από τον Ιταλό βιβλιοθηκάριο L. A. Muratori, Βρέθηκε από τον Ιταλό ιστοριογράφο καρδινάλιο L. A. Muratori (1672-1750) στην Αμβροσιανή Βιβλιοθήκη του Μιλάνου σε ένα χειρόγραφο του 2ου αιώνα και δημοσιεύθηκε το 1740 στο έργο του *Antiquitates Italicae medii aevi*. Γι' αυτό και ονομάζεται Κανόνας του Μουρατόρι. Βρέθηκαν το 1897 κι άλλα 4 αποσπάσματα σε 4 χειρόγραφα του 11ου-12ου αιώνα από το Μοντεκασσίνο²⁴.

Το απόσπασμα αυτό περιέχει τα βιβλία της Καινής Διαθήκης που κυκλοφορούσαν κατά τον χρόνο της συγγραφής του, μαζί με κριτικές παρατηρήσεις περί του συγγραφέα, του χρόνου, του σκοπού και της γνησιότητας του καθενός βιβλίου, με τέτοιο τρόπο, ώστε θα έλεγε κανείς ότι πρόκειται για την πρώτη σύντομη Εισαγωγή στα βιβλία της Καινής Διαθήκης. Ο κανόνας αυτός χρονολογείται στον 2^ο αιώνα και συντάχθηκε για την αντιμετώπιση της πλημμυρίδας αυτής. Η ταξινόμηση αυτή βοηθούσε τους χριστιανούς της εποχής να ξεχωρίζουν τα κανονικά βιβλία της Καινής Διαθήκης από τα αιρετικά²⁵.

Οι εκκλησιαστικές αρχές με την ευρεία διάδοση των απόκρυφων κειμένων και την επίδραση που άρχισαν να ασκούν στους πιστούς, ξεκίνησαν να ελέγχουν την πληθώρα αυτών των συγγραμμάτων, επιλέγοντας προσεχτικά, κανονικά κείμενα, που προορίζονταν να αναγνωριστούν από τους πιστούς, ενώ

²³ Ωριγένης, *Ομιλία Α εις Λουκάν*. Επιστολή 1,9.

²⁴ S. P. Tregelles, *Canon Muratorianus: The Earliest Catalogue of the Books of the New Testament*, Wipf and Stock Publishers, Oxford, 2008, σελ. 1-8.

²⁵ Br. M. Metzger, *The Canon of the New Testament: Its Origin, Development, and Significance*, (new edition, Clarendon Press, Oxford, 1997, σελ. 35-47.

τα συγγράμματα που δεν πληρούσαν τις προϋποθέσεις απορρίφθηκαν. Έκπληξη προκαλεί ωστόσο το γεγονός ότι, παρά την εκκλησιαστική αποδοκιμασία, τα «απόκρυφα» αυτά κείμενα όχι μόνο επιβίωσαν αλλά εξαπλώθηκαν αντιγράφθηκαν κι έγιναν ευρέως γνωστά και σεβαστά²⁶.

Από την άλλη η χειρόγραφη παράδοση των απόκρυφων κειμένων έχει μακρά και περίπλοκη ιστορία, που οφείλεται, τόσο στις προσθήκες στο αρχικό κείμενο ή ακόμη και τις αφαιρέσεις που μπορούσε να υποστεί, όσο και στις μεταφράσεις τους, σε σημείο ώστε πολλές φορές μία μετάφραση να είναι εκτενέστερη ή βραχύτερη του πρωτότυπου κειμένου. Πολλές φορές, τα χειρόγραφα του ίδιου έργου δεν συμφωνούν απολύτως μεταξύ τους, ως προς το περιεχόμενο, ή μπορεί να υπάρχουν προσθήκες ή παραλήψεις. Σε κάποιες περιπτώσεις σώζεται ένα απόκρυφο κείμενο σε μια εκτενή μορφή και σε μία συντομότερη²⁷.

Αρκετά σώζονται στην ελληνική πρωτότυπή τους γλώσσα, αλλά και σε αρχαίες μεταφράσεις (λατινικές, κοπτικές, συριακές, αιθιοπικές, αρμενικές κ.λπ.). Μερικά διατηρούνται μόνο σε αυτές τις μεταφράσεις²⁸.

Τα απόκρυφα χριστιανικά κείμενα προσέλκυσαν το ενδιαφέρον των ερευνητών σε διεθνές επίπεδο και ξεκίνησε μία νέα πορεία μελέτης και έρευνας των κειμένων.Ως βιβλιογραφικές πηγές ενέπνευσαν πολύ το Χριστιανισμό κι έχουν μεγάλη σημασία. Επηρέασαν την τέχνη, τη γλυπτική, την ποίηση και το θέατρο. Πολλά από τα «απόκρυφα» κείμενα είναι μονότονα και πομπώδη στο ύφος, αλλά είναι εμπλουτισμένα με περίτεχνες και

²⁶ J.K. Elliott, *The Apocryphal Jesus, Legends of the early church*, Oxford University Press, Oxford, 1996, σελ. 3-10, 31-33.

²⁷ Αγγ. Πολυζωΐδου, *Η Μαρία, η μητέρα του Ιησού Χριστού στα Απόκρυφα Ευαγγέλια του Ιακώβου, του ψευδο-Ματθαίου και του Αρμενικού Ευαγγελίου της παιδικής ηλικίας*. Συγκριτική μελέτη.Μεταπτυχιακή εργασία, Θεσσαλονίκη, 2012, σελ. 13-19.

²⁸ Ι.Καραβιδόπουλος, *Απόκρυφα χριστιανικά κείμενα Α', Απόκρυφα Ευαγγέλια*, εκδ.Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 1999, σελ. 11-16 και Θ. Γεωργιάδης, *Απόκρυφα Ευαγγέλια, Τόμος Α', Ευαγγέλια της παιδικής ηλικίας*,εκδ. Σύγχρονοι ορίζοντες, Αθήνα, 2003, σελ. 12-22.

αξιωματιμόνευτες σκηνές. Κάποια από αυτά επηρέασαν τις γενιές των Χριστιανών στο πέρασμα των αιώνων²⁹.

²⁹ P.Foster, *The apocryphal Gospels, A very short introduction*, Oxford –New York, 2009, σελ. 61-63.

3. Παράγοντες που συνέβαλαν στη ανάπτυξη των διηγήσεων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού

Δύο από τους τέσσερις ευαγγελιστές, ο Ματθαίος και ο Λουκάς αρχίζουν τις διηγήσεις τους για τον Ιησού με τον ευαγγελισμό της Μαρίας, την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού. Οι διηγήσεις αυτές στον κάθε ευαγγελιστή συνοψίζονται σε δύο κεφάλαια και ιδιαίτερα στον Λουκά είναι σχεδόν διπλάσιες σε έκταση από ότι στον Ματθαίο. Συγκεκριμένα μόνο ο Ματθαίος στο κεφ 2 και ο Λουκάς στο κεφ 2,1-40 περιγράφουν την ιστορία της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού. Εντούτοις, το πρώτο κεφάλαιο και στους δύο ευαγγελιστές περιγράφει την περίοδο πριν από την γέννηση του Ιησού και μόνο ο Λουκάς στο κεφ 2,41-52 μας δίνει πληροφορίες για τον Ιησού στην ηλικία των δώδεκα ετών³⁰.

Παρά το γεγονός ότι αποτελούν ένα μικρό σύνολο τεσσάρων κεφαλαίων ανάμεσα στα πενήντα τέσσερα κεφάλαια των δύο ευαγγελίων, οι διηγήσεις για τη γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού έχουν μεγάλη σπουδαιότητα παρά τη μικρή έκταση των διηγήσεων. Έχουν προσφέρει άφθονο υλικό που αποτέλεσε πηγή έμπνευσης τόσο για την χριστιανική παράδοση όσο και για τους μη χριστιανούς. Για την χριστιανική παράδοση έχουν προσφέρει στη διαμόρφωση του χριστολογικού δόγματος για την θεϊκή και την ανθρώπινη φύση του Χριστού. Από την μία δεν αφήνουν καμία αμφιβολία πως ο Ιησούς ήταν ο Υιός του Θεού από την πρώτη στιγμή της σύλληψης και από την άλλη τονίζουν τη φυσική γέννηση που ενισχύει την ιδέα της πραγματικής ανθρώπινης φύσης του Ιησού³¹.

Οι Ευαγγελιστές στις αφηγήσεις τους έχουν έναν κοινό πυρήνα: Ο Ιησούς ήταν απόγονος του Δαβίδ και Υιός του Θεού.

³⁰ J.D.G. Dunn, *Jesus remembered*, vol. I, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., USA, 2003, σελ. 340-347.

³¹ R. E. Brown, *A Coming Christ in Advent: Essays on the Gospel Narratives Preparing for the Birth of Jesus : Matthew 1 and Luke 1*. Liturgical Press, Collegeville, 1988, σελ. 7-11.

Συμφωνούν, δηλαδή, στο ότι ο Ιησούς ήταν ο δαβιδικός Μεσσίας κι ότι η γέννησή του ως Υιού Θεού έγινε μέσω του Αγίου Πνεύματος. Η σύλληψη και η γέννηση του Ιησού από το Άγιο Πνεύμα ως Υιού του Θεού (άμεσα στο Λουκά και έμμεσα στο Ματθαίο) συνάδει με την έναρξη της αποστολής του Ιησού στην πρωτοχριστιανική εποχή. Οι πιστοί που πίστευαν στην θεότητα του δεν ήταν δυνατό να δεχθούν κάτι διαφορετικό και ως προς τη σύλληψή του. Συγκεκριμένα, σ' αυτές τις εξιστορήσεις της γέννησης υπάρχει η βασική πεποίθηση ότι ο Ιησούς γεννήθηκε από το Άγιο Πνεύμα με έναν ξεχωριστό τρόπο. Εάν ισχύει αυτό, οι συγκεκριμένες διηγήσεις αποτελούν ένα δείκτη για τον τρόπο ανάπτυξης της πρωτοχριστιανικής σκέψης³².

Ένας ακόμη λόγος που οι δύο ευαγγελιστές αναφέρονται στις διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού είναι για να τονίσουν την ταυτότητα του Ιησού³³. Ο Ματθαίος και ο Λουκάς αναφέρονται από κοινού στον Ιησού ως γνήσιο απόγονο του Δαβίδ, η καταγωγή του συνδέεται γενεαλογικά μέσω του Ιωσήφ με τον οίκο του Δαβίδ. Σύμφωνα με τον εβραϊκό νόμο, η αναγνώριση του Ιησού από τον Ιωσήφ, τον καθιστά νόμιμα πατέρα του παιδιού, οπότε ο Ιησούς θεωρείται ως υιός Δαβίδ. Επίσης, κοινή πεποίθηση και των δύο ευαγγελιστών είναι η θαυμαστή σύλληψη του Ιησού, με τις ενέργειες του Αγίου Πνεύματος, έτσι ο Ιησούς είναι ο Υιός του Θεού. Αυτή λοιπόν, η διπλή ταυτότητα, ως υιός του Δαβίδ και ως Υιός του Θεού, αποτέλεσε βασικό παράγοντα για να συμπεριληφθούν οι διηγήσεις της γέννησης του Ιησού στα δυο ευαγγέλια³⁴.

³² J. D. G. Dunn, *Jesus remembered*, vol. I, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., USA, 2003, σελ. 340-347.

³³ Το όνομα Ιησούς (λατ. Jesus, αγγλ. Jesus και Joshua) είναι η εξελληνισμένη μορφή του εβραϊκού ονόματος "Γεσοῦα" (יְהוֹשֻׁעַ), ή στην πλήρη του μορφή "Γεχοσοῦα" (יְהוֹשֻׁעַ), Το όνομα «Ιησούς» είναι η μεταγραφή, που εμφανίζεται σε διάφορες γλώσσες και βασίζεται στην ελληνική λέξη «Ἰησοῦς» προερχόμενη από την αραμαϊκή λέξη «יֵשׁוּעַ» (Γεσοῦα), η οποία με τη σειρά της προέρχεται από την εβραϊκή λέξη «יְהוֹשֻׁעַ» (Γεχοζουα) που σημαίνει «η Σωτηρία του Γαχβέ»).

³⁴ R. E. Brown, *A Coming Christ in Advent: Essays on the Gospel Narratives Preparing for the Birth of Jesus : Matthew 1 and Luke 1*. Liturgical Press, 1988, Collegeville, σελ. 7-11.

Όταν ο Απ. Παύλος γράφει την Προς Ρωμαίους επιστολή, διαβεβαιώνει την κοινότητα πως η διδασκαλία του βασίζεται στο ίδιο το ευαγγέλιο το οποίο ήδη γνωρίζουν, και αναφέρει χαρακτηριστικά «περὶ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τοῦ γενομένου ἐκ σπέρματος Δαυῖδ κατὰ σάρκα, τοῦ ὀρισθέντος υἱοῦ θεοῦ ἐν δυνάμει κατὰ πνεῦμα ἁγιοσύνης ἐξ ἀναστάσεως νεκρῶν, Ἰησοῦ Χριστοῦ τοῦ κυρίου ἡμῶν, δι' οὗ ἐλάβομεν χάριν καὶ ἀποστολὴν εἰς ὑπακοὴν πίστεως ἐν πᾶσιν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ, ἐν οἷς ἐστέ καὶ ὑμεῖς κλητοὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ³⁵». Αυτή η διπλή ταυτότητα του Ιησού, ήταν ήδη γνωστή στην χριστιανική κοινότητα, και παρόλο που ο Παύλος γράφει νωρίτερα από τους δύο ευαγγελιστές, η διπλή φύση του, ως υἱός Δαβὶδ και Υἱός Θεοῦ, συνδέεται με την Ανάστασή Του. Σε όλες τις διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας τονίζεται, η διπλή ταυτότητα του Ιησού, ως ο Μεσσίας, ο κεχρισμένος βασιλιάς απόγονος του Δαβὶδ και ο μοναδικός Υἱός του Θεοῦ.

Στην παρούσα ενότητα θα μας απασχολήσουν οι διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού με τον κύριο κορμό των ευαγγελικών διηγήσεων. Για το λόγο αυτό θα εξετάσουμε την πορεία διαμόρφωσης των ευαγγελικών κειμένων καθώς και την μετέπειτα ανάπτυξη της χριστολογίας. Η πρώτη χριστιανική διδασκαλία σχετικά με το πρόσωπο του Ιησού, εστίασε κυρίως στον θάνατο και την Ανάστασή Του.

Τα γεγονότα αυτά προσέφεραν μία ξεκάθαρη εικόνα στο σχέδιο της Θείας Οικονομίας που ξεδιπλώνεται μέσω του Ιησού, όπως επίσης και μία πιο ολοκληρωμένη εικόνα στους μαθητές για το πρόσωπο του δασκάλου τους. Το ενδιαφέρον της χριστιανικής διδασκαλίας στράφηκε επίσης στα έργα και τη διδασκαλία του Ιησού, που προήλθαν μέσω της παράδοσης για τη δημόσια δράση του Ιησού³⁶.

³⁵ Ρωμ.1,σελ. 3-5.

³⁶ O.Cullmann, *Infancy Gospels, New Testament Apocrypha*, vol.1: *Gospels and related writings*, edited by Wilhelm Schneemelcher, English translation edited by R. McL. Wilson / J. Westminster, Knox Press Louisville, London, 2003, σελ. 467-468.

Συλλογές με τη διδασκαλία του Ιησού, παραβολές και θαύματα αποτέλεσαν το υλικό που συνθέτουν τις διηγήσεις για τη δημόσια δράση του Ιησού στους ευαγγελιστές. Ενώ οι διηγήσεις για τη δημόσια δράση του Ιησού ήταν πιο ολοκληρωμένη ενότητα, με διαδοχικές διηγήσεις απ'ότι οι διηγήσεις για το Πάθος του Ιησού. Κατά την πορεία διαμόρφωσης και σύνθεσης των ευαγγελίων, η έμφαση των ευαγγελιστών επικεντρώθηκε στο γεγονός πως το μήνυμα της σωτηρίας θα έπρεπε να διαδοθεί και να γίνει κατανοητό στους αναγνώστες τους³⁷.

Οι ευαγγελιστές δεν συνθέτουν τη βιογραφία του Ιησού, για αυτό και εστιάζουν στα βασικά θέματα της ζωής του Ιησού, όπως το πάθος και η Ανάστασή Του, δίνουν ελάχιστες πληροφορίες για τη γέννηση και την παιδική ηλικία Του, ενώ οι ευαγγελιστές Μάρκος και Ιωάννης δεν κάνουν καμία σχετική αναφορά.

Ο βασικός λόγος αυτής της αποσιώπησης βασικών γεγονότων της ζωής του Ιησού, αποδίδεται στην πρώμη χριστιανική διδασκαλία που θεωρούσε πως η γέννηση του Ιησού δεν αποτελούσε ακρογωνιαίο λίθο στην ιστορία σωτηρίας, όπως ήταν το πάθος και η Ανάσταση του Ιησού³⁸.

Ένα εύλογο ερώτημα που προκύπτει από τα παραπάνω, είναι γιατί οι διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού καταγράφηκαν και ποιός ήταν ο λόγος που ενσωματώθηκαν, έστω και περιληπτικά στα ευαγγέλια του Ματθαίου και του Λουκά. Βασική αιτία καταγραφής των διηγήσεων, υπήρξε η περιέργεια των πιστών που έπαιξε καθοριστικό ρόλο στις διηγήσεις των ευαγγελιστών αλλά και των απόκρυφων χριστιανικών κειμένων. Οι πιστοί ήθελαν να μάθουν περισσότερες πληροφορίες για τον Ιησού Χριστό, σχετικά με την οικογένειά του, τους προγόνους, τον τόπο και τον χρόνο γέννησής Του.

³⁷J.A. Fitzmyer, *The Gospel according to Luke*,(I-IX), τόμ.28, The Anchor Bible, New York: Doubleday, 1981/1985, σελ.346-359.

³⁸R. E. Brown, *A Coming Christ in Advent: Essays on the Gospel Narratives Preparing for the Birth of Jesus: Matthew 1 and Luke 1*. Liturgical Press, Collegeville, 1988, σελ. 7-11.

Από αυτή την σιωπηρή αρχή, πως ο Ιησούς είναι ο Υιός του Θεού, και οι θαυμαστές πτυχές της δημόσιας δράσης, παραπέμπουν στην προέλευσή Του.

Μία ακόμη αιτία προσθήκης των διηγήσεων της γέννησης είναι για απολογητικούς σκοπούς. Πολλοί ερευνητές θεωρούν πως οι διηγήσεις αυτές προστέθηκαν στα ευαγγέλια ως απολογία στους μη-χριστιανούς οπαδούς του Ιωάννη του Προδρόμου. Με σκοπό να προστατέψουν την υπεροχή του Ιησού, για αυτό και ο Λουκάς περιγράφει τον Ιωάννη τον Πρόδρομο σαν να γνωρίζει τον Ιησού πριν ακόμη γεννηθεί (Λκ.1,41-44).

Μία ακόμη πιθανή αιτία, είναι ότι οι ευαγγελιστές απευθύνονται στους Ιουδαίους σκεπτικιστές που έβλεπαν με δυσπιστία τον Ιησού, ως τον αναμενόμενο Μεσσία ο οποίος κατάγεται από την Γαλιλαία, έτσι γράφουν για να εδραιώσουν την ταυτότητά του ως τον αναμενόμενο Σωτήρα. Έπιπλέον, στις εξιστορήσεις της γέννησης, κυρίως στο κατά Λουκάν ευαγγέλιο, υπάρχει η βασική πεποίθηση ότι ο Ιησούς γεννήθηκε από το Άγιο Πνεύμα με έναν ξεχωριστό τρόπο, διαφυλάττοντας την αγνότητα της Μαρίας και την αγιότητα του Ιησού. Ο Ιησούς ήταν απόγονος του Δαβίδ και Υιός του Θεού³⁹. Οι ευαγγελιστές, συμφωνούν, δηλαδή, στο ότι ο Ιησούς ήταν ο δαβιδικός Μεσσίας⁴⁰ κι ότι η γέννησή του ως Υιού Θεού έγινε μέσω του Αγίου Πνεύματος. Η σύλληψη και η γέννηση του Ιησού από το Άγιο Πνεύμα ως Υιού του Θεού (άμεσα στο Λουκά και έμμεσα στο Ματθαίο) συνάδει με την έναρξη της αποστολής του Ιησού στην πρωτοχριστιανική εποχή⁴¹.

Μερικώς, απολογητικοί και εν μέρει θεολογικοί παράγοντες ίσως να έχουν ενισχύσει την διαμόρφωση μίας προ-Ματθαίου παράδοσης, η οποία προσπάθησε να συνδέσει παράλληλες διηγήσεις ανάμεσα στον Ιωσήφ τον

³⁹R. E. Brown, *A Coming Christ in Advent: Essays on the Gospel Narratives Preparing for the Birth of Jesus : Matthew 1 and Luke 1*. Liturgical Press, Collegeville, 1988, σελ. 7-11.

⁴⁰ Ο όρος μεσσίας αποτελεί ελληνική μεταφορά του εβραϊκού όρου *μασιάχ* (מָשִׁיחַ), που σημαίνει «χρισμένος», ενώ η ελληνική απόδοση του όρου είναι Χριστός. Αρχικά σήμαινε οποιοδήποτε πρόσωπο το οποίο χριόταν με λάδι κατά την ανάληψη ενός αξιώματος μεταξύ των αρχαίων Ισραηλιτών. Η χριστήρια διαδικασία αφορούσε τον Αρχιερέα, τον Βασιλιά και, μεταγενέστερα, τους προφήτες.

⁴¹ J. D. G. Dunn, *Jesus Remembered*, vol. I, Wm. B. Eerdmans Publishing Co., USA, 2003, σελ.340-347.

νόμιμο πατέρα του Ιησού και στον Ιωσήφ τον πατριάρχη που βλέπει όνειρα και τα ερμηνεύει στον Φαραώ. Σ' αυτή την παράδοση, ίσως να αποδίδεται και η ίδια ιστορία του Ιησού που γλιτώνει από τα χέρια του επίβουλου βασιλιά Ηρώδη, ο οποίος δολοφονεί τα βρέφη της Βηθλεέμ, με παράλληλη διήγηση αυτή του Μωυσή, ο οποίος γλιτώνει από τα χέρια του επίβουλου Φαραώ που δολοφονεί τα βρέφη της Αιγύπτου. Τέτοιου είδους παράλληλες διηγήσεις ίσως να εξυπηρετούν μία απολογητική απάντηση έναντι των ιουδαϊκών θέσεων και να ενισχύουν περισσότερο την ανάπτυξη της θέσης πως ο Ιησούς είναι ο αναμενόμενος Μεσσίας, στο πρόσωπο του οποίου ανάγεται η σωτηρία του λαού.

Σύμφωνα με τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό πως διαφορετικοί παράγοντες ενίσχυσαν την ανάγκη για την διαμόρφωση των διηγήσεων της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού, με αποτέλεσμα να συμπεριληφθούν στις διηγήσεις των ευαγγελιστών⁴².

⁴²J. F. Kelly, *The Birth of Jesus According to the Gospels*, Liturgical Press, Collegeville Minnesota, 2008, σελ. 9-27. St.J. Binz, *Advent of the Savior: A Commentary on the Infancy Narratives of Jesus*, Liturgical Press, Collegeville Minnesota, 1996, σελ. 9-15.

4. Η προέλευση των διηγήσεων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού

Είναι γενικά αποδεκτό στη σύγχρονη έρευνα, πως ο Ματθαίος και ο Λουκάς γράφουν το ευαγγέλιο ο καθένας ξεχωριστά, χωρίς να γνωρίζει ο ένας τις διηγήσεις του άλλου. Ενώ τα κοινά σημεία και οι ομοιότητες που εντοπίζονται στις διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας στον Ματθαίο και τον Λουκά πιθανόν να οφείλονται στην ύπαρξη μιας κοινής παράδοσης που περιελάμβανε διηγήσεις για την γέννηση και την πρώιμη ηλικία του Ιησού και ανήκει σε προγενέστερη εποχή⁴³.

Οι παράλληλες διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού στους δύο ευαγγελιστές μπορούν να εντοπιστούν συνοπτικά σε έντεκα σημεία:

A) Οι γονείς του Ιησού, η Μαρία και ο Ιωσήφ, είναι επισήμως αρραβωνιασμένοι, δεν συμβιώνουν στο ίδιο σπίτι και δεν έχουν σεξουαλικές σχέσεις (Μθ. 1,18 και Λκ. 1, 27. 34).

B) Ο Ιωσήφ είναι απόγονος του Δαβίδ (Μθ. 1, 16-20 και Λκ. 1, 27-32. 2,4).

Γ) Η αναγγελία γέννησης του Ιησού από τον άγγελο (Μθ. 1, 20-23 και Λκ. 1,30-35).

Δ) Η σύλληψη του παιδιού από τη Μαρία δεν γίνεται μέσω επαφής με τον Ιωσήφ (Μθ. 1,20-25 και Λκ.1,34).

Ε) Η σύλληψη του Ιησού Χριστού, γίνεται με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος (Μθ. 1, 18-20 και Λκ. 1,35).

Στ) Υπάρχει η σαφής οδηγία από τον άγγελο, ότι το παιδί θα ονομαστεί Ιησούς (Μθ. 1,21 και Λκ. 1,31).

⁴³R. E. Brown, *A Coming Christ in Advent: Essays on the Gospel Narratives Preparing for the Birth of Jesus : Matthew 1 and Luke 1*. Liturgical Press, Collegeville, 1988, σελ. 11-15.

Η) Ο άγγελος αναφέρει πως ο Ιησούς είναι ο Σωτήρας (Μθ. 1,21 και Λκ. 2,11).

Θ) Η γέννηση του Ιησού πραγματοποιείται μόνο όταν οι γονείς του παιδιού ζουν πλέον μαζί (Μθ. 1,24-25 και Λκ. 2,5-6).

Ι) Η γέννηση, λαμβάνει χώρα στην Βηθλεέμ (Μθ. 2,1 και Λκ. 2,4-6).

Κ) Η γέννηση του Ιησού, χρονολογικά τοποθετείται με τη βασιλεία του Ηρώδη (Μθ. 2,1 και Λκ. 1,5).

Λ) Ο Ιησούς μεγαλώνει στην Ναζαρέτ (Μθ.2,23 και Λκ. 2,39).

Τα παραπάνω κοινά σημεία των δύο ευαγγελιστών για τη γέννηση και την προϊστορία του Ιησού δεν είναι απόλυτα σαφή, εφόσον τα τελευταία σημεία, είναι ήδη γνωστά στους ευαγγελιστές από την παράδοση για τη δημόσια δράση του Ιησού.Ακόμη και στις παράλληλες διηγήσεις, οι ευαγγελιστές παρουσιάζουν αρκετές αποκλίσεις και σημαντικές διαφοροποιήσεις στις διηγήσεις της γέννησης. Για παράδειγμα στο τρίτο κοινό σημείο, ο άγγελος παρουσιάζεται να μιλάει στον Ιωσήφ, σύμφωνα με τον Ματθαίο ενώ, στον Λουκά παρουσιάζεται στην Μαρία⁴⁴.

Ο γενεαλογικός κατάλογος που παραθέτει ο Ματθαίος στο 1,1-17 έχει αρκετές διαφορές από τον κατάλογο που παραθέτει ο Λουκάς (3,23-38) και βρίσκεται εκτός των διηγήσεων της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού. Ενώ ολόκληρη η διήγηση της γέννησης στο κατά Ματθαίον 2,2-22 δεν έχει παράλληλη διήγηση στο κατά Λουκάν, όπως και οι αντίστοιχες διηγήσεις του Λουκά στο κεφ 1 εκτός του 1,26-35 όπως και στο κεφ 2 δεν έχει παράλληλη διήγηση με τον Ματθαίο⁴⁵.

⁴⁴ St. J. Binz, *Advent of the Savior: A Commentary on the Infancy Narratives of Jesus*, σελ. 6-11.

R. E. Brown, *A commentary on the Infancy narratives in the gospel of Matthew and Luke*, The Anchor Bible Reference Library, New York, 1993, σελ. 34-36 και E.D. Freed, *Stories of Jesus' Birth: A Critical Introduction*, A&C Black, Sheffield, 2001, σελ. 7-20.

⁴⁵ Ed. D. Freed, *Stories of Jesus' Birth: A Critical Introduction*, A&C Black, Sheffield, 2001, σελ. 7-20.

Οι παραπάνω διαφοροποιήσεις είναι ενδεικτικές, εφόσον ακολουθούν πληθώρα διαφορών στις αντίστοιχες διηγήσεις των ευαγγελιστών. Με βάση τα παραπάνω γίνεται κατανοητό, πως δεν υπάρχει μια αρχική κοινή διήγηση για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού, και οι ευαγγελιστές άντλησαν το υλικό τους από διάφορες πηγές.

Παρά τις διαφορές οι ευαγγελικές διηγήσεις της γέννησης, παρουσιάζουν αρκετά κοινά σημεία και ως εκ τούτου αποδεικνύει πως τα στοιχεία που άντλησαν πιθανόν από κοινή πηγή, ήταν η βασική πεποίθηση της πρώιμης εκκλησίας. Επίσης οι ευαγγελιστές δεν επιχειρούν να αποδείξουν την ακρίβεια των γεγονότων ούτε να εναρμονίσουν τα στοιχεία των διηγήσεών τους, ο βασικός στόχος είναι να εκθέσουν την θρησκευτική σπουδαιότητα των διηγήσεων της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού⁴⁶. Αυτό ίσως να αποδεικνύει πως τα ίδια τα γεγονότα έγιναν αποδεκτά από την πρώιμη χριστιανική κοινότητα, χωρίς να προκύψει η ανάγκη για περαιτέρω επεξεργασία.

Η απουσία λεπτολόγων πληροφοριών για την γέννηση και την παιδική ηλικία στις διηγήσεις των δύο ευαγγελιστών όπως και στις διηγήσεις των απόκρυφων χριστιανικών κειμένων, παραπέμπει πολλούς ερευνητές να αποφανθούν πως οι διηγήσεις της γέννησης, αποτελούν κείμενα πρώιμης περιόδου που δίνουν τη δική τους μαρτυρία για την γέννηση του Ιησού Χριστού και την παιδική του ηλικία⁴⁷.

Πιο αναλυτικά, υπάρχει έντονη διαφωνία μεταξύ των ερευνητών για την αρχική προέλευση των διηγήσεων της γέννησης. Σύμφωνα με τον B. Weiss, οι διηγήσεις του Λουκά για την γέννηση και την παιδική ηλικία προέρχονται από μια Ιουδαίο-χριστιανική πηγή (L) την οποία ακολουθεί ο Λουκάς από την

⁴⁶G. T. Purves, «The Story of the Birth», BW, Vol. 8, No. 6, 1896, σελ. 423-434. R. E. Brown. *A Coming Christ in Advent: Essays on the Gospel Narratives Preparing for the Birth of Jesus : Matthew 1 and Luke 1*. Liturgical Press, Collegeville, 1988, σελ. 7-11.

⁴⁷R. E. Brown, *A commentary on the Infancy narratives in the gospel of Matthew and Luke*, The Anchor Bible Reference Library, New York, 1993, σελ. 32-40.

αρχή του Ευαγγελίου μέχρι και το τέλος. Την ίδια σχετικά πεποίθηση έχει και ο Paul Feine, αναφέροντας πως στο κατά Λουκάν ευαγγέλιο έχουν ενσωματωθεί η πηγή του Λουκά L και η Πηγή των Λογίων (Q). Ενώ οι διηγήσεις της γέννησης του Χριστού αποτελούν βασικό μέρος της πηγής του Λουκά (L).

Μεταγενέστεροι και εξίσου σημαντικοί ερευνητές όπως οι B. Streeter και V. Taylor υποστηρίζουν την πεποίθηση πως οι διηγήσεις της γέννησης προέρχονται από την αποκλειστική πηγή του Λουκά. Ο K. Paffenrot αναφέρει πως οι διηγήσεις του Λουκά για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού έχουν μεγάλη έκταση και είναι ιδιαίτερες προσεγμένες, ενσωματώθηκαν δευτερευόντως σε μεγαλύτερο υλικό διηγήσεων, με αποτέλεσμα να διαφέρουν σημαντικά από τις υπόλοιπες διηγήσεις του κατά Λουκά ευαγγελίου⁴⁸. Οι διηγήσεις της γέννησης είναι εμφανώς διαφορετικές στο ύφος και τη δομή από τις υπόλοιπες διηγήσεις του ευαγγελίου και προφανώς προέρχονται από διαφορετική πηγή⁴⁹.

Την ίδια θέση υποστηρίζει και ο Gr. Machen, ο οποίος ισχυρίζεται πως τα δύο πρώτα κεφάλαια του κατά Λουκάν ευαγγελίου, παρουσιάζουν σημαντικό τρόπο σκέψης και ιδιαίτερα Παλαιστινιακό, ενώ απεικονίζουν μία εμφανή έλλειψη οικειότητας με τα γεγονότα της μετέπειτα ιστορίας της αποστολικής εκκλησίας. Συγκεκριμένα ο εν λόγω ερευνητής ισχυρίζεται πως ο συγγραφέας του ευαγγελίου χρησιμοποίησε μια Παλαιστινιακή πηγή για τις διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού, και η αρχική γραφή ήταν η εβραϊκή ή αραμαϊκή, ενώ μετέπειτα μεταφράστηκε στην ελληνική γλώσσα από τον ίδιο τον Λουκά⁵⁰.

Ο C. Gersdorf υποστηρίζει πως τα δύο πρώτα κεφάλαια του Ματθαίου και του Λουκά ανήκουν στο υπόλοιπο κορμό των ευαγγελικών διηγήσεων,

⁴⁸K. Paffenroth, *The Story of Jesus According to L*, A&C Black, England, 1997, σελ. 28-63.

⁴⁹Ο.π. σελ. 26-29.

⁵⁰K. Paffenroth, *The Story of Jesus According to L*, A&C Black, England, 1997, σελ. 28-63. Raymond E. Brown, *A commentary on the Infancy narratives in the gospel of Matthew and Luke*, The Anchor Bible Reference Library, New York, 1993, σελ. 32-40.

σύμφωνα με την γλωσσολογική ανάλυση των διηγήσεων της γέννησης. Ο C. Gersdorf υιοθέτησε τη γλωσσολογική μέθοδο του R. Zimmermann και προσπάθησε ο ίδιος να αναλύσει τα γλωσσικά χαρακτηριστικά του Κατά Λουκάν ευαγγελίου από την αρχή έως το τέλος των διηγήσεων. Εξέτασε λεπτομερώς την ανεπαρκή μορφή του κειμένου, και προσπάθησε να το διορθώσει με σκοπό να διασφαλίσει την ομοιομορφία στο ύφος. Τέλος, κατέληξε, πως εντοπίζεται το ίδιο ύφος συγγραφέα σε όλες τις ευαγγελικές διηγήσεις⁵¹.

Σχετικά με το ευαγγέλιο του Ματθαίου, όπως και του Λουκά, οι διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού, τοποθετούνται στα δύο πρώτα κεφάλαια του ευαγγελίου.

Υπάρχουν αρκετές διαφωνίες μεταξύ των ερευνητών για το αν οι διηγήσεις αυτές ανήκουν στο αρχικό πλαίσιο του ευαγγελίου. Σύμφωνα με τον A. Hilgenfeld οι διηγήσεις της γέννησης δεν ανήκουν στο αρχικό κορμό, εφόσον δεν υπάρχει συνοχή με το επόμενο κεφάλαιο, για παράδειγμα το Μθ. 3,1 «Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις ἐκείναις παραγίνεται Ἰωάννης ὁ βαπτιστὴς κηρύσσων ἐν τῇ ἐρήμῳ τῆς Ἰουδαίας» που αναφέρεται στη δημόσια εμφάνιση του Ιωάννη του προδρόμου και μας παραπέμπει αρκετά χρόνια μετά την εγκατάσταση της Μαρίας και του Ιωσήφ στην Ναζαρέτ, την οποία αναφέρει στο τέλος του δευτέρου κεφαλαίου. Οπότε η φράση «Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις» ως καθορισμένος χρόνος της εμφάνισης του Ιωάννη, αποσκοπεί να μας παραπέμψει πίσω στο γεγονός⁵².

Ο A. Hilgenfeld υποστηρίζει πως η φράση «Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις» αναφέρεται αρχικά στο γενεαλογικό κατάλογο, οπότε οι διηγήσεις στο Μθ. 1,18-2,23 αποτελούν μεταγενέστερη προσθήκη⁵³. Κατά τον J. Machen η θέση

⁵¹J. G. Machen, *Virgin Birth of Christ*, James Clarke & Co., Przybylski, 1987, σελ. 102-135.

⁵²J. G. Machen, «*The New Testament Account of the Birth of Jesus*», vol 2, PThR, iv, 1906, σελ. 61-63.

⁵³ Ο Hilgenfeld θεωρεί πως η φράση “Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις” συνδέεται με τον γενεαλογικό κατάλογο, σε σύγκριση με την μακρά περίοδο που καλύπτει η γενεαλογία, οπότε ο ευαγγελιστής Ματθαίος επιδιώκει να διαχωρίσει την εποχή του Ιησού με τις προηγούμενες γενεές.

αυτή δεν ευσταθεί εφόσον η φράση «Ἐν δὲ ταῖς ἡμέραις» δεν αποτελεί οδηγό διαχωρισμού των χρόνων του Ιησού με τις προηγούμενες περιόδους και είναι μία φράση που ακολουθεί τη φυσική ροή της διήγησης. Είναι πιο εύλογο, η φράση να σχετίζεται με την διαμονή στην Ναζαρέτ ακολουθώντας την εγκατάσταση του Ιωσήφ και της Μαρίας.

Επίσης ο A.Hilgenfeld απαριθμεί συνολικά τρία σημεία τα οποία αποδεικνύουν πως το Μθ. 1, 18-2,23 είναι έργο διαφορετικού συγγραφέα, από τον συγγραφέα του ευαγγελίου. Πιο αναλυτικά, εστιάζει στα εξής σημεία, i) τα παραδείγματα από την Παλαιά Διαθήκη, ii) η φιλική στάση έναντι των ειδολωλατρών iii) η αντίληψη του Ιησού ότι γεννήθηκε ο Υιός του Θεού.

Εντούτοις τα παραπάνω σημεία δεν αποδεικνύουν έναν διαφορετικό συγγραφέα των διηγήσεων της γέννησης. Τα παραδείγματα από την Παλαιά Διαθήκη αναδεικνύουν τον συγγραφέα ολόκληρου του ευαγγελίου, ο οποίος ενδιαφέρεται να τονίσει την εκπλήρωση των προφητειών στο πρόσωπο του Ιησού.⁵⁴

Στην ίδια κατεύθυνση τοποθετείται ο W. Hillmann, ο οποίος υποστηρίζει πως τα δύο πρώτα κεφάλαια του κατά Ματθαίον ευαγγελίου αποτελούν μεταγενέστερη προσθήκη, εντοπίζει κάποια χρονικά κατάλοιπα παρόμοια με το Λκ. 3,1, και επισημαίνει πως κάποιος μεταγενέστερος συντάκτης πρόσθεσε τα δύο κεφάλαια στο ευαγγέλιο⁵⁵.

Σχετικά με τις παραπάνω απόψεις για την μεταγενέστερη προσθήκη των δύο πρώτων κεφαλαίων στο ευαγγέλιο του Ματθαίου, δεν δικαιολογείται τόσο από την ομοφωνία των χειρογράφων, όσο από την χαρακτηριστική γλωσσική ομοιομορφία και το ύφος που επικρατεί στις διηγήσεις των δύο πρώτων κεφαλαίων και του βασικού κορμού του ευαγγελίου.

⁵⁴J. G. Machen, *Virgin Birth of Christ*, James Clarke & Co., Przybylski, 1987, σελ. 170-175.

⁵⁵G. M. S. Prabhu, *The Formula Quotations in the Infancy Narrative of Matthew: An Enquiry Into the Tradition History of Mt 1-2*, Biblical Institute Press, Rome, 1976, σελ. 42-54. R. E. Brown, *A commentary on the Infancy narratives in the gospel of Matthew and Luke*, The Anchor Bible Reference Library, New York, 1993, σελ. 32-40.

Σύμφωνα με τον S. Prabhu, στη φιλολογική ανάλυση των κειμένων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού, μπορούμε να εντοπίσουμε πέντε βασικούς τύπους κειμένων στα δύο πρώτα κεφάλαια του ευαγγελίου, από τρεις βασικές πρωτογενείς πηγές. Η πρώτη πηγή, αφορά τις διηγήσεις με τα τρία όνειρα, η δεύτερη σχετίζεται με την έλευση των Μάγων προς τιμήν του νεογέννητου βασιλιά των Ιουδαίων και την καθοδήγηση από το αστέρι της Βηθλεέμ και η τρίτη πηγή αφορά την σφαγή των νηπίων από τον βασιλιά Ηρώδη. Οι τρεις πηγές διαμορφώθηκαν μέσα στην ιστορία από διάσπαρτα στοιχεία και αναδεικνύουν την επιδέξια σύνθεση των διηγήσεων από τον ευαγγελιστή Ματθαίο⁵⁶.

Η σύνθεση των πηγών έγινε σταδιακά, η πρώτη πηγή με τις διηγήσεις για τα όνειρα αφορά τις διηγήσεις Μθ. 1,18-25, 2,13-15, 2,19-23 με υφολογικές ιδιαιτερότητες και αποτελεί την μεταγενέστερη ενσωμάτωση με τις διηγήσεις των άλλων δυο πηγών.

Η πρώτη πηγή ενσωματώθηκε στις άλλες δύο ως αιτιολόγηση σε ήδη υπάρχουσα παράδοση για την προσωρινή διαμονή του Ιησού στην Αίγυπτο με σκοπό να τονίσει πως η μετακίνηση της Αγίας οικογένειας στην Αίγυπτο έγινε ύστερα από θεϊκή παρέμβαση. Η εμπειρία της εξόδου του Ιησού στην Αίγυπτο, παραπέμπει στην εμπειρία της Εξόδου των Ισραηλιτών από την Αίγυπτο, τον οποίο ο Θεός οδήγησε έξω από την Αίγυπτο, όπως ακριβώς και τον Υιό Του, ως η ενσάρκωση του νέου Ισραήλ.

Η διήγηση της θείας καθοδήγησης και προστασίας, παρέχει τυπολογική επιβεβαίωση της μεσσιανικής ιδιότητας του Ιησού.

Η δεύτερη πηγή αφορά την επίσκεψη των τριών μάγων από την Ανατολή και η καθοδήγησή του από το αστέρι σύμφωνα με το Μθ. 2,9β-12. Οι διηγήσεις της δεύτερης πηγής εμπλούτισαν το ευαγγέλιο του Ματθαίου, στην

⁵⁶H. M. K. Randolph, «The Virgin Birth of Jesus of Nazareth», NAR , Vol. 205, No. 734, 1917, σελ. 93-100, F. Bovon, «A Review of John Dominic Crossan's "The Birth of Christianity», HThR, Vol. 94, No. 3, 2001, σελ. 369-374.

αρχική του μορφή, εφόσον, δεν εντοπίζονται πολλές συντακτικές επεμβάσεις, μόνο κάποιες υφολογικές βελτιώσεις. Τα χαρακτηριστικά αυτής της πηγής μπορούν να εντοπιστούν στη σύνδεση πολλών στοιχείων με την Παλαιά Διαθήκη, και την οικειότητα με τις παραδόσεις του Παλαιστινιακού Ταργκούμ, γεγονός που αποδεικνύει την Παλαιστινιακή προέλευση της πηγής.

Η αιτία ενσωμάτωσης αυτών των κειμένων στις διηγήσεις της γέννησης, έχουν ως σκοπό να τονίσουν την εσχατολογική βασιλεία του Ιησού, παρουσιάζοντας το νεογέννητο βρέφος ως την κορωνίδα της ισραηλιτικής προσδοκίας, ο οποίος δέχεται την προσκύνηση των μάγων του ειδωλολατρικού κόσμου⁵⁷.

Η τρίτη πηγή περιλαμβάνει τις διηγήσεις με τον Βασιλιά Ηρώδη και τη σφαγή των νηπίων Μθ.2,3-9^α, 2,16. Οι προσπάθειες του βασιλιά Ηρώδη να φονεύσει το νεογέννητο βρέφος αποτελεί πιθανόν το μοτίβο ενός δημοφιλή μύθου σχετικά με την παιδική ηλικία του Μωυσή, όπως παρουσιάζεται από το Παλαιστινιακό Ταργκούμ. Την διήγηση για την παιδική ηλικία του Μωυσή επεξεργάστηκε ο ευαγγελιστής Ματθαίος και την ενσωμάτωσε στις διηγήσεις της προσκύνησης των μάγων. Αυτή η ενσωμάτωση των κειμένων είχε ως σκοπό, να αναδείξει την θεία προστασία που είχε ο Μεσσίας. Η σύγκρουση του Ηρώδη εναντίον του Ιησού, η οποία κυριαρχεί στις διηγήσεις του Ματθαίου, συνδέεται με την προϊστορία της ανθρωπότητας και συγκεκριμένα με την διήγηση του Άβελ (Γεν. 23,35)⁵⁸.

Όλες οι διηγήσεις για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού, τις οποίες ενσωμάτωσε ο Ματθαίος στο ευαγγέλιό του, παρουσιάζουν την ιστορία σωτηρίας κλιμακωτά με αφετηρία την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού. Αναδεικνύουν τον μεσσιανικό ρόλο του Ιησού, προβάλλοντας μέσω

⁵⁷G.M. S. Prabhu, *The Formula Quotations in the Infancy Narrative of Matthew: An Enquiry Into the Tradition History of Mt 1-2*, Biblical Institute Press, Rome, 1976, σελ. 294-300.

⁵⁸B. W. Bacon, A. C. Zenos, R. Rhees and B. B. Warfield «The Supernatural Birth of Jesus» *AJT*, Vol. 10, No. 1, 1906, σελ. 1-30.

καθοριστικών γεγονότων της ζωής Του την εκπλήρωση των προφητειών της Παλαιάς Διαθήκης⁵⁹.

⁵⁹Ο.π. σελ. 294-300.

5. Το παλαιοδιαθηκικό υπόβαθρο των διηγήσεων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού

Στις διηγήσεις για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού είναι εμφανείς οι παλαιοδιαθηκικές επιδράσεις. Συγκεκριμένα: ο ευαγγελιστής Ματθαίος παραθέτει από τη αρχή του ευαγγελίου πλήθος περικοπών από την Παλαιά Διαθήκη. Ο Ματθαίος με αυτό τον τρόπο ενώνει τις δύο Διαθήκες και φανερώνει πως αφηγούνται το ίδιο γεγονός, τις ενέργειες του Θεού για τη σωτηρία των ανθρώπων. Τοποθετώντας τις προφητείες, που περιέχονται στα βιβλία της Παλαιάς Διαθήκης, στο σώμα του Ευαγγελίου, φανερώνει πως είναι ένα χριστιανικό βιβλίο, και δίνει απάντηση σε όλους αυτούς που αμφισβητούν τη θέση της στον κανόνα των ιερών βιβλίων του χριστιανισμού.

Από την άλλη πλευρά, ο ευαγγελιστής Λουκάς, απευθύνεται κυρίως σε εθνικούς αναγνώστες που δεν είναι εξοικειωμένοι με την Παλαιά Διαθήκη. Σε αντίθεση με τον ευαγγελιστή Ματθαίο, δεν ενδιαφέρεται να τονίσει, ότι η ζωή και η δράση του Ιησού αποτελούν εκπλήρωση της Ιουδαϊκής προφητείας. Σπανίως, χρησιμοποιεί αυτούσια χωρία από την Παλαιά Διαθήκη. Έτσι στον γενεαλογικό κατάλογο που παραθέτει συνδέει τον Ιησού ως απόγονο του Αδάμ και όχι του Αβραάμ, όπως τονίζει το ευαγγέλιο του Ματθαίου⁶⁰. Με την αναφορά στον Αδάμ και την αρχή του ανθρώπου στον Θεό, ο Λουκάς δίνει έμφαση στην διπλή ιδιότητα του Ιησού, ως υιός του ανθρώπου και ως Υιός του Θεού. Ο Λουκάς συντάσσει ένα ιστορικό έργο, στο οποίο προσπαθεί να περιγράψει την πορεία και την εξέλιξη της ιστορίας της σωτηρίας. Εκθέτει τα γεγονότα από την αρχή, με πληρότητα και ακρίβεια, για αυτό άλλωστε αρχίζει το ευαγγέλιο με την επαγγελία της γεννήσεως του Ιωάννου στον Ζαχαρία. Στο

⁶⁰W. Barclay, *The Gospel of Luke*, Louisville- Kentucky, 2001, σελ. 4-6.

κέντρο της ιστορίας για τον ευαγγελιστή βρίσκεται ο Ιησούς, ο οποίος αποτελεί το κέντρο του χρόνου και των γεγονότων που εκπληρώνονται οι υποσχέσεις του Θεού.

5.1 Οι γενεαλογικοί κατάλογοι στον Ματθαίο και τον Λουκά

Πολλά από τα γεγονότα τα οποία περιγράφουν οι ευαγγελιστές είναι παράδοξα και εντοπίζονται κοινά σημεία σε αντίστοιχες διηγήσεις της Παλαιάς Διαθήκης.

Η προσπάθεια των ευαγγελιστών Ματθαίου και Λουκά να τονίσουν την Δαβιδική καταγωγή του Ιησού αλλά και την εκπλήρωση των προφητειών της Παλαιάς Διαθήκης στο πρόσωπο του Ιησού Χριστού, εντοπίζεται εξ' αρχής στους γενεαλογικούς καταλόγους που παραθέτουν οι δυο ευαγγελιστές⁶¹.

Ο ευαγγελιστής Ματθαίος παραθέτει από την αρχή του πρώτου κεφαλαίου (1,1-17) τον γενεαλογικό κατάλογο του Ιησού και μας εισάγει σταδιακά στις διηγήσεις της γέννησης. Η θέση του καταλόγου τοποθετείται στη αρχή της διήγησης, όπως και ο κατάλογος στο βιβλίο της Γένεσης κεφ. 5-9 μας εισάγει στην ιστορία του Νώε. Παρομοίως και ο γενεαλογικός κατάλογος στο Γεν. 11,10-32 μας εισάγει στην ιστορία του Αβραάμ. Σε αντίθεση με τον ευαγγελιστή Λουκά, ο οποίος παραθέτει τον γενεαλογικό κατάλογο του Ιησού στο κεφ. 3,23-28 μετά την βάπτιση και λίγο πριν την δημόσια δράση του Ιησού. Η θέση του καταλόγου σ' αυτό το σημείο θυμίζει την γενεαλογία των φυλών στο Εξ. 6,14-25 που λαμβάνει χώρα μετά την κλήση του Μωυσή και λίγο πριν ξεκινήσει η αποστολή του, να καθοδηγήσει τις φυλές του Ισραήλ στη γη της επαγγελίας⁶².

⁶¹G. K. Beale, D. A. Carson, *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, Michigan, 2007, σελ. 151-174. J. F. Kelly, *The Birth of Jesus According to the Gospels*, 2008, Minnesota, σελ. 87-130.

⁶²E. D. Freed, *Stories of Jesus' Birth: A Critical Introduction*, England, 2001, σελ. 70-91.

Ο ευαγγελιστής Ματθαίος αρχίζει τις διηγήσεις του με την εισαγωγική φράση «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυῖδ υἱοῦ Ἀβραάμ⁶³». Εστιάζοντας στα όνοματα "Ἰησοῦ Χριστοῦ", "υἱοῦ Δαυῖδ", "υἱοῦ Ἀβραάμ" προσπαθεί να δώσει έμφαση στο βασικό θέμα που θα ακολουθήσει στις διηγήσεις της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού. Το όνομα Ιησούς συνδέεται με τον τίτλο του "Μεσσία" και αποτελεί προετοιμασία για τον γενεαλογικό κατάλογο, καθώς και για τις διηγήσεις της γέννησης. Τόσο ο γενεαλογικός κατάλογος, όσο και οι διηγήσεις της γέννησης θα αποτελέσουν βασικό πυρήνα για το ρόλο του Ιησού, στο πρόσωπο του οποίου εκπληρώνεται η Ιουδαϊκή μεσσιανική προσδοκία. Η Δαβιδική καταγωγή του αποτελεί το κεντρικό θέμα στο πρώτο κεφάλαιο του κατα Ματθαίον ευαγγελίου⁶⁴.

Στον ευαγγελιστή Λουκά, ο γενεαλογικός κατάλογος ανάγει τη γενεαλογία του Ιησού μέχρι τον Αδάμ, ενώ προηγείται η διήγηση της βάπτισης, με τη χαρακτηριστική προσφώνηση για τον Ιησού "καὶ φωνὴν ἐξ οὐρανοῦ γενέσθαι, Σὺ εἶ ὁ υἱὸς μου ὁ ἀγαπητός, ἐν σοὶ εὐδόκησα"⁶⁵. Με την αναφορά στον Αδάμ και την αρχή του ανθρώπου στον Θεό, ο Λουκάς δίνει έμφαση στην διπλή ιδιότητα του Ιησού, ως υιός του ανθρώπου και ως Υιός του Θεού⁶⁶.

Οι δύο γενεαλογικοί κατάλογοι, τους οποίους παραθέτουν οι ευαγγελιστές Ματθαίος και Λουκάς, έχουν ως στόχο να τονίσουν την Δαβιδική καταγωγή του Ιησού, παρά τις σημαντικές διαφοροποιήσεις που εντοπίζονται σχετικά με την διαδοχή των γενεών, ο κάθε κατάλογος έχει έναν βασικό σκοπό. Ο γενεαλογικός κατάλογος στο ευαγγέλιο του Ματθαίου, έχει ως πρόθεση να υποδείξει τον Ιησού ως τον Δαβιδικό Μεσσία, στο πρόσωπο του οποίου

⁶³ Μθ. 1,1. Παρόμοιες εισαγωγικές φράσεις εντοπίζονται στο βιβλίο της Γενέσεως κεφ 2,4^α «Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως» όπως και στο κεφ. 5,1 «Αὕτη ἡ βίβλος γενέσεως ἀνθρώπων».

⁶⁴ J.F. Kelly, *The Birth of Jesus, according to the Gospels*, Minnesota, 2008, σελ. 87-130. Fr. Bovon, «A Review of John Dominic Crossan's "The Birth of Christianity» ,*HThR* , Vol. 94, No. 3, 2001, σελ. 369.

⁶⁵ Λκ. 3,22β.

⁶⁶ W. C. Kaiser, *The Uses of the Old Testament in the New Testament*, Wipf and Stock Publishers, Chicago, 2000, σελ. 1-35. G. K. Beale, D. A. Carson, *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, Baker Books, Michigan, 2007, σελ. 151-174.

εκπληρώνονται οι προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης, ενώ, ο Λουκάς έχει ως στόχο να τονίσει στο πρόσωπο του Ιησού τον Υιό του Θεού.

5.2 Οι διηγήσεις για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού στον Ματθαίο και στον Λουκά

Ο ευαγγελιστής Ματθαίος χρησιμοποιεί πλήθος χωρίων από την Παλαιά Διαθήκη. Το κατά Ματθαίον ευαγγέλιο βασίζεται στη πεποίθηση πως οι προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης εκπληρώνονται στο πρόσωπο του Ιησού⁶⁷.

Πιο συγκεκριμένα, στο κατά Ματθαίον ευαγγέλιο, οι διηγήσεις της γέννησης αρχίζουν με την εισαγωγική φράση "Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος"⁶⁸. Αυτή η φράση εντοπίζεται πέντε φορές στα δύο πρώτα κεφάλαια του ευαγγελίου και αποτελεί δηλωτική φράση για τη σύνδεση των προφητειών με το πρόσωπο και τη δράση του Ιησού Χριστού.

Συγκεκριμένα ο ευαγγελιστής παραθέτει συνολικά πενήντα-πέντε περικοπές από την Παλαιά Διαθήκη, εκ των οποίων οι έντεκα βρίσκονται στο δεύτερο κεφάλαιο του κατά Ματθαίον ευαγγελίου⁶⁹. Επίσης, υπάρχουν πλήθος εκφράσεων, οι οποίες προέρχονται από την Παλαιά Διαθήκη και είναι διάσπαρτες στο ευαγγέλιο⁷⁰.

Οι περικοπές αυτές αποκαλούνται στη σύγχρονη έρευνα «περικοπές εκπλήρωσης (Fulfillment – citation ή formula citations)»⁷¹. Οι περικοπές

⁶⁷Σύμφωνα με τον K. Stendahl στο έργο του "The school of St. Matthew, and its use of the Old Testament", Uppsala: C. W. K. Gleerup, Lund, 1954, 2nd ed. 1968, σελ. 183-203.

⁶⁸Μθ. 1,22.

⁶⁹W. C. Kaiser, *The Uses of the Old Testament in the New Testament*, Wipf and Stock Publishers, Chicago, 2000, σελ. 43. Ο ευαγγελιστής Ματθαίος παραθέτει πενήντα-πέντε χωρία από την Παλαιά Διαθήκη σε σχέση με τα εξήντα-πέντε χωρία τα οποία παραθέτουν συνολικά οι υπόλοιποι ευαγγελιστές.

⁷⁰R. E. Brown, *A commentary on the Infancy narratives in the gospel of Matthew and Luke*, The Anchor Bible Reference Library, New York, 1993, σελ. 32-40.

⁷¹Ο γερμανικός όρος είναι "Reflexionszitate". Ο όρος έχει εισαχθεί για πρώτη φορά από τον H.J. Holtzmann 's, *Commentary on the Synoptics*, 1989.

εκπλήρωσης συνήθως προέρχονται από τα βιβλία των προφητειών, και εισάγονται, κάθε φορά με μια δηλωτική φράση, η οποία τονίζει πως τα γεγονότα της Καινής Διαθήκης λαμβάνουν χώρα με σκοπό να εκπληρωθούν οι προφητείες της Παλαιάς Διαθήκης. Οι περικοπές από την Παλαιά Διαθήκη στο ευαγγέλιο του Ματθαίου υπερτερούν σε σχέση με τους υπόλοιπους συνοπτικούς ευαγγελιστές, αναδεικνύοντας την άμεση σύνδεση των δύο Διαθηκών. Η σχέση του Ιησού με τις Γραφές αποτελεί βασική πεποίθηση της πρώιμης χριστιανικής κοινότητας, εντούτοις, στο ευαγγέλιο του Ματθαίου, η σύνδεση του Ιησού με τις Γραφές τυποποιεί στο πρόσωπο του Ιησού την εκπλήρωση του προφητικού μηνύματος⁷².

Παρακάτω παραθέτουμε προφητικά χωρία της Παλαιάς Διαθήκης που σχετίζονται με το θέμα μας από το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιο. Πρώτα παραθέτουμε τα χωρία και έπειτα τα σχετικά κείμενα:

Προφητικά χωρία στο κατά Ματθαίον ευαγγέλιο:

Μθ.1,22-23	Ησ. 7,14
Μθ. 2,1-12	Ησ.49,23
Μθ 2,5β-6	Μιχ. 5,1
Μθ. 2,15β	Ωσ.11,1
Μθ. 2,17-18	(Ιερεμ. 31,15 (Ο' : 38, 15)
Μθ. 4,14	Ησ. 8,23-9,1

⁷²G. K. Beale, D. A. Carson, *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, Baker Books, Michigan, 2007, σελ. 158-162. R. E. Brown, *A commentary on the Infancy narratives in the gospel of Matthew and Luke*, The Anchor Bible Reference Library, New York, 1993, σελ. 132-140. R.A. Charles., *The Story Behind the Story, The Use of the Old Testament in Matthew's Birth Narrative*, New Orleans Baptist Theological Seminary, ProQuest, 2008, σελ. 3-17 .

Μθ.1,22-23 “Ἴδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον Μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός”.

Ησ.7,14 “διὰ τοῦτο δώσει Κύριος αὐτὸς ὑμῖν σημεῖον· ἰδου ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ”.

Μθ. 2,1-12 “Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδου μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα λέγοντες· Ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ...”

Ησ.49,23 “καὶ ἔσονται βασιλεῖς τιθηνοὶ σου, αἱ δὲ ἄρχουσαι τροφοὶ σου· ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς προσκυνήσουσί σε καὶ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν σου λείξουσιν· καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ Κύριος, καὶ οὐκ αἰσχυνηθήσονται οἱ ὑπομένοντές με”.

Μθ.2,5β-6 “οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ, Ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου·^{6*} Καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ”.

Μιχ.5,1 “Καὶ σύ, Βηθλεέμ οἶκος τοῦ Ἐφραθά, ὀλιγοστός εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ αἱ ἑξοδοὶ αὐτοῦ ἀπ’ ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος”.

Μθ.2,15 “ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος, Ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου”.

Ωσ.11,1 “Διότι νήπιος Ἰσραήλ, καὶ ἐγὼ ἠγάπησα αὐτὸν καὶ ἐξ Αἰγύπτου μετεκάλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ”.

Μθ.2,17-18 “τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος, ^{18*} Φωνὴ ἐν Ραμὰ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς· Ραχήλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσὶν”.

Ιερ.31,15 (Ο΄: 38.15) : “Οὕτως εἶπεν Κύριος Φωνὴ ἐν Ραμὰ ἠκούσθη θρήνου καὶ κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ· Ραχήλ ἀποκλαυμένη οὐκ ἤθελεν παύσασθαι ἐπὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆς, ὅτι οὐκ εἰσὶν”.

Μθ. 4, 14 “ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ Ἡσαΐου τοῦ προφήτου λέγοντος· ¹⁵ Γῆ Ζαβουλῶν καὶ γῆ Νεφθαλείμ, ὁδὸν θαλάσσης, πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, ¹⁶ ὁ λαὸς ὁ καθήμενος ἐν σκότει εἶδε φῶς μέγα, καὶ τοῖς καθημένοις ἐν χώρα καὶ σκιᾷ θανάτου φῶς ἀνέτειλεν αὐτοῖς”.

Ησ.9,1 “Τούτο πρῶτον πίε, ταχὺ ποίει, χώρα Ζαβουλών, ἡ γῆ Νεφθαλεὶμ ὁδὸν θαλάσσης καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τὴν παραλίαν κατοικοῦντες καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλαία τῶν ἐθνῶν, τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας. 2 ὁ λαὸς ὁ πορευόμενος ἐν σκότει, ἴδετε φῶς μέγα· οἱ κατοικοῦντες ἐν χώρᾳ καὶ σκιᾷ θανάτου, φῶς λάμψει ἐφ’ ὑμᾶς”.

Από τον παραπάνω πίνακα φαίνεται ότι στις διηγήσεις της γέννησης και της παιδικῆς ηλικίας του Ιησού συναντάμε αρκετά προφητικά χωρία. Το ενδιαφέρον του ευαγγελιστῆ επικεντρώνεται στην παράθεση βασικῶν προφητικῶν χωρίων στις διηγήσεις της γέννησης του Ιησού, εφόσον αὐτή ἡ πτυχή της ζωῆς του Ιησού εἶναι σχετικὰ ανεξερεύνητη σε σχέση με τὴν Παλαιὰ Διαθήκη.

Οι παραθέσεις των προφητικῶν χωρίων ἔχουν διδακτικούς σκοπούς, ὅπως νὰ ενισχύσουν τὴν πίστη τῆς χριστιανικῆς κοινότητος γιὰ τὴν εκπλήρωση των Γραφῶν στο πρόσωπο καὶ τὴ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ. Σε αρκετές ἀπ’ αὐτές τις περικοπές δίδονται λεπτομέρειες γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ Ιησού, τονίζοντας πὼς ολόκληρη ἡ ζωὴ τοῦ μέχρι τὴν πιο λεπτομερῆ πτυχή τῆς, συνδέεται με τὸ σχέδιο τῆς Θείας Οικονομίας. Ἐνῶ, αξιοσημείωτη εἶναι ἡ ἀνομοιόμορφη τοποθέτηση των προφητικῶν χωρίων στις διηγήσεις τῆς γέννησης τοῦ Ιησού⁷³.

Ο ευαγγελιστής, λοιπόν, τεκμηριώνει τὰ γραφόμενά του χρησιμοποιώντας προφητικά κείμενα τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης.

Πιο συγκεκριμένα αναφερόμενος στις ἀμφιβολίες τοῦ Ἰωσήφ, ποὺ ἐπιθυμοῦσε νὰ διακόψει τὸν ἀρραβῶνα τοῦ με τὴ Μαρία, ὅταν διαπίστωσε τὴν ἐγκυμοσύνη τῆς (Μθ. 1,18-21), κλείνει τὴ σχετικὴ ἐνότητα, χρησιμοποιώντας τὴν παρακάτω προφητεία τοῦ Ησαΐα (Ησ. 7,14), με προφανή στόχο νὰ διαλύσει τὶς ἀμφιβολίες των ἀναγνωστῶν τοῦ σχετικὰ με τὴ θαυματουργὴ σύλληψη τοῦ Ιησού⁷⁴: «ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ» (Μθ. 1,23).

⁷³ K. Stendahl, “The school of St Matthew and its Use of the Old Testament”, fortress, 2ed. Philadelphia, 1968, σελ. 183-203. G. K. Beale, D. A. Carson, *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament*, Baker Books, Michigan, 2007, σελ. 151-174.

⁷⁴ Ἀρχιμ. Εἰρ. Χατζηγεφραιμίδης, *ὁ Προφήτης Ησαΐας στὴν Καινὴ Διαθήκη*, Φλώρινα, 2000, σελ. 54-55.

Ακολουθεί η προφητεία για την προσκύνηση των μάγων. Ο ευαγγελιστής βλέπει την εκπλήρωση της προφητείας του Ησαΐα (Ησ.49,23) «καὶ ἔσονται βασιλεῖς τιθηνοὶ σου, αἱ δὲ ἄρχουσαι τροφοὶ σου· ἐπὶ πρόσωπον τῆς γῆς προσκυνήσουσί σε καὶ τὸν χοῦν τῶν ποδῶν σου λείξουσι· καὶ γνώσῃ ὅτι ἐγὼ Κύριος, καὶ οὐκ αἰσχυνθήσονται οἱ ὑπομένοντές με» στην προσκύνηση του γεννηθέντος Μεσσία από τους μάγους της Ανατολής.

Στη συνέχεια, αναφερόμενος στην προσπάθεια του Ηρώδη να πληροφορηθεί τον τόπο γέννησης του Μεσσία, το κείμενο χρησιμοποιεί την προφητεία από το βιβλίο του Μιχαία (Μιχ. 5,1), που αναφέρεται στη Βηθλεέμ: «Καὶ σύ, Βηθλεέμ οἶκος τοῦ Ἐφραθά, ὀλιγοστός εἶ τοῦ εἶναι ἐν χιλιάσιν Ἰουδα· ἐκ σοῦ μοι ἐξελεύσεται τοῦ εἶναι εἰς ἄρχοντα ἐν τῷ Ἰσραήλ, καὶ αἱ ἔξοδοι αὐτοῦ ἀπ' ἀρχῆς ἐξ ἡμερῶν αἰῶνος.» (Μθ. 2,6).

Η προφητεία του Μιχαία για την καταγωγή του Μεσσία από τη Βηθλεέμ φαίνεται να προέρχεται από τη μεταιχμαλωσιακή εποχή. Μέσα σε ένα κλίμα που τόνιζε την ιδέα της αποκατάστασης του λαού από το Θεό, αναδεικνύεται η ιδέα του απεσταλμένου Του που θα φέρει τη λύτρωση. Σαν τόπος γέννησής του προβάλλεται η Βηθλεέμ, που συνδέονταν με τον ένδοξο ηγέτη του Ισραήλ, τον Δαβίδ. Ο Μεσσίας, σύμφωνα με το βιβλίο του Μιχαία, θα είναι ένας ειρηνικός ποιμένας που θα φέρει την αγάπη και τη συναδέλφωση σε όλους τους ανθρώπους⁷⁵.

Η φυγή στην Αίγυπτο του Ιωσήφ, της Θεοτόκου και του Ιησού τεκμηριώνεται με προφητεία που ο Ματθαίος δανείζεται από το βιβλίο του Ωσηέ (Ωσ. 11,1): «Διότι νήπιος Ἰσραήλ, καὶ ἐγὼ ἠγάπησα αὐτὸν καὶ ἐξ Αἰγύπτου μετεκάλεσα τὰ τέκνα αὐτοῦ» (Ματθ. 2,15). Η προφητεία που συνδέεται με τη φυγή στην Αίγυπτο ανήκει, όπως έχει τονιστεί, στο βιβλίο του Ωσηέ. Ο προφήτης κάνει μία σύντομη ανακεφαλαίωση στην ιστορία του λαού του Θεού για να δείξει πως η

⁷⁵ Μ.Κωνσταντίνου, *Τοῦ συνιέναι τάς γραφάς, 13+1 βήματα εισαγωγής στην Παλαιά Διαθήκη*, εκδ.Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη, 2014, σελ. 287-288.

αγάπη είναι βασική ιδιότητά Του. Αν και οι άνθρωποι απομακρύνονταν από το δρόμο Του, αυτός τους κρατούσε με την καλοσύνη και την αγάπη⁷⁶.

Η σφαγή των νηπίων, που συνδέεται με την προσπάθεια του Ηρώδη να ανακαλύψει το βρέφος Ιησού, δίνει την ευκαιρία στον πρώτο Ευαγγελιστή να αναφέρει την εξής προφητεία που την αποδίδει στον Ιερεμία (Ιερ. 31,15) : «Ὅντως εἶπεν κύριος Φωνὴ ἐν Ραμᾶ ἠκούσθη θρήνου καὶ κλαυθμοῦ καὶ ὀδυρμοῦ· Ραχὴλ ἀποκλαιομένη οὐκ ἤθελεν παύσασθαι ἐπὶ τοῖς υἱοῖς αὐτῆς, ὅτι οὐκ εἰσὶν» (Ματθ. 2,18).

Η διδασκαλία και το έργο Του θα άρχιζαν στη Γαλιλαία σύμφωνα με το προφητικό χωρίο του Ησαΐα (Ησ.9,1) *“Τούτο πρῶτον πίε, ταχὺ ποίει, χώρα Ζαβουλών, ἡ γῆ Νεφθαλείμ ὁδὸν θαλάσσης καὶ οἱ λοιποὶ οἱ τὴν παραλίαν κατοικοῦντες καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, Γαλιλλαία τῶν ἐθνῶν, τὰ μέρη τῆς Ἰουδαίας”*. Είναι προφανές ότι ο ευαγγελιστής Ματθαίος εφαρμόζει την μεσσιανική έννοια του χωρίου. Αποδίδει το χωρίο στην αναχώρηση του Ιησού στην Γαλιλαία, συγκεκριμένα στην εγκατάστασή Του στην Καπερναούμ, την παραθαλάσσια περιοχή δίπλα στα όρια των φυλών Ζαβουλών και Νεφθαλείμ. Η πρόρρηση δεν εξαντλείται σε ένα μεμονωμένο γεγονός της ζωής του Χριστού. Προεκτείνεται σε όλη τη ζωή του, διότι η επιλογή της Καπερναούμ σημαδεύει στο σύνολο τη ζωή και τη δράση του. Είναι ένα καθοριστικό βήμα στη ζωή του που κατευθύνει η Θεία Πρόνοια την καταπληκτική σημασία και αποκαλύπτει η περικοπή της Παλαιάς Διαθήκης που παραθέτει ο ευαγγελιστής⁷⁷.

Η χρήση των παραπάνω προφητειών από τον Ευαγγελιστή Ματθαίο, θα πρέπει να τοποθετηθούν μέσα στο ιστορικό τους πλαίσιο, για να γίνει η απόλυτη διασάφησή τους, ενώ είναι απαραίτητο να ερευνηθούν και οι λόγοι που χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα εδάφια της Παλαιάς Διαθήκης για να τεκμηριωθούν οι αναφορές στην γέννηση του Χριστού.

⁷⁶ Ο.π., σελ. 276-277.

⁷⁷ Αρχιμ. Ειρ. Χατζηεφραιμίδης, *ο Προφήτης Ησαΐας στην Καινή Διαθήκη*, Φλώρινα, 2000, σελ. 67-70.

Καταρχήν είναι σημαντικό να τονιστεί πως ο Ματθαίος θεωρεί πολύ σημαντική την παράθεση των παλαιδιαθηκικών χωρίων παράλληλα με την αφήγηση των γεγονότων από τη ζωή και τη δράση του Ιησού⁷⁸.

Για τα μέλη των πρώτων χριστιανικών κοινοτήτων, στις οποίες ανήκαν και οι Ευαγγελιστές, η χριστολογική ερμηνεία της Παλαιάς Διαθήκης ήταν αυτονόητη. Αυτό σημαίνει πως το κέντρο της, για τους χριστιανούς συγγραφείς, είναι ο Ιησούς Χριστός, ενώ ο σκοπός των συντακτών της ήταν να τονίσουν την προετοιμασία της ανθρωπότητας για να τον υποδεχτεί. Αυτή η θέση προβάλλεται σε έργα των πρώτων χριστιανικών αιώνων⁷⁹.

Δεν αποκλείεται η κοινότητα του ευαγγελιστή Ματθαίου να είχε μία συλλογή από μεσσιανικές προφητείες, σαν αυτές που αναφέρθηκαν προηγουμένως, η οποία χρησιμοποιούνταν ανάλογα με την περίπτωση. Όλες φαίνεται να προέρχονται από τη μετάφραση των Ο'. Χρησιμοποιούν δηλαδή την μετάφραση των βιβλίων της Παλαιάς Διαθήκης στην ελληνική γλώσσα, και όχι από το πρωτότυπο εβραϊκό κείμενο. Οπότε το πιο πιθανό είναι τα μέλη της κοινότητας να ήταν ελληνιστές Ιουδαίοι. Σαν τόπο κατοικίας τους πολλοί ερευνητές δέχονται την Αντιόχεια.

Ο λόγος για τον οποίο ο Ευαγγελιστής χρησιμοποιεί τις μεσσιανικές προφητείες στην αφήγηση της γέννησης του Ιησού, αλλά και σε άλλα μέρη του Ευαγγελίου του, εξηγείται από τον ίδιο: Η εκπλήρωσή τους έχει ήδη γίνει με την έλευση του Κυρίου στη γη. Επομένως τα γεγονότα, όπως η γέννηση του Ιησού, παρατίθενται, για να αποδείξουν την πραγματοποίηση των παλαιδιαθηκικών λόγων, μέσα βέβαια σε ένα πλαίσιο χριστολογικής ερμηνείας τους⁸⁰.

⁷⁸J. F. Kelly, *The Birth of Jesus According to the Gospels*, Liturgical Press, Minnesota, 2008, σελ. 87-130. Pope Benedict XVI, *Jesus of Nazareth: The Infancy Narratives*, Crown Publishing Group, Milano, 2012, σελ. 58-87.

⁷⁹St. J. Binz, *Advent of the Savior: A Commentary on the Infancy Narratives of Jesus*, A Liturgical Press, Minnesota, σελ. 9-35.

⁸⁰Pope Benedict XVI, *Jesus of Nazareth: The Infancy Narratives*, Crown Publishing Group, Milano 2012, σελ. 58-87. St. J. Binz, *Advent of the Savior: A Commentary on the Infancy Narratives of Jesus*, A Liturgical Press, Minnesota, σελ. 9-35.

6. Οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού

(Μθ 1.18-25 · Λκ 2.1-7)

6.1. Τα κείμενα

Μθ 1.18-25	Λκ 2.1-7
<u>1.18</u> Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. <u>1.19</u> Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. <u>1.20</u> ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυὶδ, μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἁγίου. <u>1.21</u> τέξεται δὲ υἱόν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. <u>1.22</u> τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· <u>1.23</u> ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἑμμανουὴλ, ὃ ἐστὶ μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. <u>1.24</u> ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ. <u>1.25</u> καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν τὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον· καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.	<u>2.1</u> Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξηλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. <u>2.2</u> αὕτη ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. <u>2.3</u> καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἰδίαν πόλιν. <u>2.4</u> ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ ἣτις καλεῖται Βηθλέεμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυὶδ, <u>2.5</u> ἀπογράψασθαι σὺν Μαριάμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὕτως ἔγκυφ. <u>2.6</u> ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, <u>2.7</u> καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.

6.2 Ανάλυση και Εξήγηση των Μθ 1,18-25 και Λκ 2,1-7

Ο Ματθαίος και ο Λουκάς, όπως έχουμε και παραπάνω αναφέρουν και προσθέτουν στην ευαγγελική τους παράδοση την αφήγηση της γέννησης του

Ιησού και ειδικά ο Λουκάς σημειώνει και αρκετά στοιχεία για την παιδική ηλικία του Ιησού, που θα ασχοληθούμε εκτενώς σε επόμενη ενότητα. Και ενώ και οι δύο Ευαγγελιστές αφήνουν αρκετά χρονικά κενά της ζωής του Ιησού μέχρι την βάπτισή του ξεπερνούν το πρόβλημα αυτό εξαιτίας της σημασίας που δίνουν και οι δύο στην σύνδεση της γέννησης και της μεσσιανικής ιδιότητας του Ιησού⁸¹. Και οι δύο συνοπτικοί δίνουν ιδιαίτερη έμφαση στις αφηγήσεις περί της γεννήσεως. Ας εξετάσουμε όμως αναλυτικότερα τους προς μελέτη στίχους μας για να προσεγγίσουμε και να κατανοήσουμε καλύτερα τα ευαγγελικά κείμενα.

6.2.1 Ανάλυση και εξήγηση του ΜΘ 1,18-25

1,18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν, μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὗρεθῇ ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Το πρώτο ημιστίχιο αποτελεί τον συνδετικό κρίκο ανάμεσα στην ιστορία της γέννησης με την γενεαλογία που καταλήγει με το 1.17γ □ όπου όμως έχει ασυνήθιστη λεξιλογική σειρά όπως φαίνεται με το “Χριστοῦ”. Η επανάληψη του “γένεσις” εξυπηρετεί έναν ομοειδή σκοπό: αυτό ανακαλεί το “οὕτως” στο 1,1, μόνο που εδώ υπάρχει και το “ἦν” που αποτελεί μια από τις αγαπημένες λέξεις του Ματθαίου⁸². Για μια άλλη συντακτική χρήση αυτού του επιρρήματος ως κατηγορούμενο με το “εἶναι” βλέπουμε στο 19,10. Στο 1.1 προτιμάται να μεταγράφεται «γένεσις». Ο ευαγγελιστής Ματθαῖος είπε γενέσεως και όχι γεννήσεως γιατί το όνομα γένεσις είναι γενικότερο από το όνομα γέννηση. Δηλαδή η λέξη γένεσις σημαίνει όχι μόνο την γέννηση αλλά και τις πράξεις, και το πολίτευμα και τον θάνατο. Έτσι ο ευαγγελιστής δηλώνει ότι λέγοντας βίβλος γενέσεως το έργο του περιέχει και την γέννηση και την διδασκαλία και τον βίο και τα θαύματα και τα πάθη και

⁸¹ Σ. Αγουρίδης, *Ματθαῖος ο Ευαγγελιστής*, β' έκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα, 2010, σελ. 14.

⁸² Βλ. ΜΘ. 1,23' Λκ. 1,31 και Λκ. 2,1-7.

τον θάνατο και όσα αναφέρονται στον Ιησού Χριστό. Ο Ματθαίος εξιστορεί την ανθρώπινη γενεαλογία του Ιησού, αρχίζει δε την εξιστόρησή του από τον Αβραάμ και καταλήγει ως την γήινη ενανθρώπηση του Ιησού⁸³.

Στο *μνηστευθείσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ*⁸⁴ ο Ματθαίος, όπως ο Μάρκος, συνήθως χρησιμοποιεί την γενική απόλυτη μετοχή για να εισάγει την κατάσταση της νέας περικοπής. Το μνηστεύειν σημαίνει «αρραβωνιάζω». Στον αρχαίο Ιουδαϊσμό η μνηστεία ή ο αρραβών λάμβανε χώρα σε πολύ μικρή ηλικία, συνήθως δώδεκα με δωδεκάμιση ετών. Ακολουθούσαν ολοκληρωμένες ερωτικές σχέσεις και η ολοκλήρωση του γαμήλιου συμβολαίου □ ο γάμος θεωρούνταν αποδεδειγμένος εφόσον η γυναίκα περνούσε από την πατρική εξουσία σε αυτήν του συζύγου της. Μετακόμιζε τυπικά για έναν χρόνο από το σπίτι του πατέρα της στο σπίτι του συζύγου της, όλο αυτό το διάστημα αν και δεν είχε επίσημα τελεσθεί ο γάμος, ωστόσο η γυναίκα ήταν η «σύζυγος» και μάλιστα θα μπορούσε να χαρακτηριστεί και χήρα αν έχανε τον αρραβωνιαστικό της ή να τιμωρηθεί για μοιχεία. Έτσι η μνηστεία ήταν το νομικό ισοδύναμο του γάμου και το ακυρωτικό του διαζυγίου. Αυτό εξηγεί την κατάσταση του Ιωσήφ. Αν και ακόμα δεν είχε παντρευτεί την Μαρία, αυτή ήταν η σύζυγός του: και ο χωρισμός τους απαιτούσε πιστοποιητικό διαζυγίου.

Επίσης είναι αξιοσημείωτο ότι ενώ ο Ιησούς αποκαλεί την Μαρία «μητέρα», τον Ιωσήφ δεν τον αποκαλεί «πατέρα» αλλά αποκαλεί τον Θεό «Πατέρα». Το *πριν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς* αναφέρεται μάλλον σε οικογενειακές και γαμήλιες σχέσεις. Ο Ματθαίος επιμένει στο ότι ο Ιωσήφ και η Μαρία δεν είχαν κατά την μνηστεία σαρκικές σχέσεις θέλοντας με αυτόν τον τρόπο ο ευαγγελιστής να δώσει έμφαση στην σύλληψη της Μαρίας που δεν συνέβη με ανθρώπινο παράγοντα. Και αυτήν την σκέψη του ο συντάκτης του πρώτου ευαγγελίου την συνεχίζει στο *εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου*

⁸³ Π.Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς το κατὰ Ματθαῖον ευαγγέλιον*, εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων η «Ζωή», Αθήνα, 1951, σελ.1.

⁸⁴ Σε σύγκριση με Δευτ. 22,23.

και καθοδηγεί τους πιστούς το Άγιο Πνεύμα που είναι ο παράγοντας της σύλληψης.

1,19 Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Και ενώ το 1,18 κυρίως επικεντρώθηκε στο 1,16, με το 1,19 το οποίο θέτει τις βάσεις για την αγγελική εμφάνιση (1.20), η προσοχή μας μετατοπίζεται στην κατάσταση του Ιωσήφ, στην θέση/ ανταπόκρισή του για την εγκυμοσύνη της Μαρίας. Μεγαλύτερη έμφαση φαίνεται να έχει το καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι :«Αλλά « ή «παρ’ όλα αυτά» ή «και ακόμα» θα ήταν αρμόζουσες μεταφράσεις, αλλά συναντάμε τον σύνδεσμο καὶ που είναι emphaticός καθώς ο ευαγγελιστής θέλει να δώσει έμφαση στην αντίδραση του Ιωσήφ. Ο Ιωσήφ συλλογίζεται, αν θα έπρεπε να κρατήσει ή να αποπέμψει την Μαρία. Τότε εμφανίζεται ο άγγελος κυρίου στον ύπνο του και του λέει να μην φοβηθεί, να κρατήσει την Μαρία γυναίκα του, γιατί αυτή συνέλαβε όχι από άνδρα αλλά δια της δυνάμεως του Αγίου Πνεύματος, και επομένως είναι καθαρή και αμόλυντος, είναι Παρθένος. Αξίζει να αναφέρουμε ότι το ρήμα θέλω είναι δόκιμο⁸⁵.

Το 1,19 πιθανολογείται ότι μπορεί να αποτελεί ένα σημάδι ότι ο ευαγγελιστής τα αντλεί από την παράδοση.

Το Ἰωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς οι ερευνητές συνήθως το συγκρίνουν με το 1,16. Εντύπωση μας κάνει το «τὸν ἄνδρα Μαρίας»(στο 1,16α) που αποτελεί μια δεδομένη έκφραση για τον σύζυγο, κοινή και στους Ο'⁸⁶.

δίκαιος ὢν . Το νόημα πιο φυσικά συνδέεται με το επίθετο του «δίκαιος», «νομοταγής». Η λέξη θα μπορούσε ομολογουμένως να συμπεριλάβει ολόκληρη την τάξη της δίκαιης/ορθής πράξης, αλλά κυρίως αφορά την δικαιοσύνη ως νομικό όρο⁸⁷. Αυτός ήταν στενά συνδεδεμένος ιδίως με τον Ιουδαϊσμό, όπου ολόκληρη η σφαίρα της δικαιοσύνης περιεχόταν στην Τορά. Καθώς το

⁸⁵ Συναντάμε το ρήμα στον Μθ. 42 φορές, στον Μκ. 24 και Λκ. 28.

⁸⁶ Βλ. Αριθ. 30,8-9' 11-14' Ιεζεκ. 16,45 'επίσης βλ. Αποκ. 21,2.

⁸⁷ G. Schrenk , TWNT 2, σελ. 184-93.

συγκρίνουμε με το Λκ. 1,6 για τον Ζαχαρία και την Ελισάβετ όπου «ἦσαν δὲ δίκαιοι ἀμφοτέρωθεν ἐναντίον τοῦ θεοῦ, πορευόμενοι ἐν πάσαις ταῖς ἐντολαῖς καὶ δικαιομασίαις τοῦ κυρίου ἁμεμπτοί».

Ο Ματθαίος χρησιμοποιεί την λέξη «δίκαιος» 17 φορές και πάντοτε με θετική σημασία-πολλοί μελετητές την θεωρούν ότι είναι λέξη-δάνειο από την ραββινική φιλολογία, ενώ δεν υπάρχει συχνό συνοπτικό παράλληλο⁸⁸. Στα Μθ 13,17 □ 23,29 και 35 αποκαλύπτεται μια προσπάθεια επισήμανσης ότι «δίκαιος» ή «νόμιμος» σημαίνει ο ευσεβής του παρελθόντος ο οποίος ήταν έντιμος και σωστά θρησκευόμενος. Στα 5,45 □ 9,13 □ 10,41 □ 23,28 και 27,19 η λέξη δίκαιος αναφέρεται στους σύγχρονους του ευαγγελιστή (όχι απαραίτητα χριστιανούς) που υπακούουν τον Νόμο. Μόνο στα 13,43,49 □ 25,37 και 46 (τα δύο τελευταία ίσως προέρχονται από την παράδοση □ ενώ και τα τέσσερα σχετίζονται με το μέλλον) η αναφορά «δίκαιος» ξεκάθαρα είναι μια ονομασία για τους ακόλουθους του Ιησού. Έτσι η λέξη δίκαιος δεν θα πρέπει να κατανοείται ως ένας προνομιούχος τεχνικός όρος του Ματθαίου για τους αληθινούς χριστιανούς μαθητές: και στο 1,19 η λέξη απλά υποδηλώνει υπακοή στην Τορά⁸⁹. Κάποιοι έχουν προτείνει ότι ο Ιωσήφ ήταν δίκαιος για αυτό και έδειξε έλεος κατά τον αρραβώνα του: «όντας δίκαιος και (για αυτόν τον λόγο) απρόθυμος να ντροπιάσει την Μαρία δημοσίως... ».

Το νόημα της λέξης «δίκαιος» θα επισκιαζόταν τότε από την έννοια του «φιλόανθρωπος» ή «επιεικής»⁹⁰. Ενάντια σε αυτήν την πρόταση, την οποία έθεσαν πρώτοι οι Κλήμης Αλεξανδρεύς και Ιερώνυμος, φαίνεται προτιμότερο να υιοθετηθεί μια πρόταση πιο κοντά στην χρήση των λέξεων δίκαιος, δικαιοσύνη που κυριαρχούν στον Ματθαίο. Ακόμη, σύμφωνα με άλλους

⁸⁸. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary v. 33A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, σελ. 18.

⁸⁹ Ο.π., σελ. 18.

⁹⁰ Σύγκριση με το Δευτ. 6,25.

μελετητές⁹¹ θεωρείται αρκετά δύσκολη η υπόθεση ότι ο Ιωσήφ υποψιαζόταν την Μαρία για απιστία, ή θεωρείται ακόμα δυσκολότερο να υποθέσουμε ότι ο Ματθαίος είχε αυτές τις υποψίες, και έτσι ο ευαγγελιστής παίρνει την λέξη δίκαιος για να αποδώσει ευλαβή δισταγμό ή δέος: ο Ιωσήφ φοβόταν ότι θα έκανε λάθος αν έπαιρνε την Μαρία για γυναίκα του, γιατί ίσως θεωρούσε ότι παρεμβαίνει στο σχέδιο του Θεού⁹². Κατά την ερμηνεία αυτή ο Ιωσήφ ήδη γνωρίζει ότι η εγκυμοσύνη της Μαρίας αποδίδεται στο Άγιο Πνεύμα⁹³. Αλλά, αν έχουν έτσι τα πράγματα, θα περιμέναμε τον Ιωσήφ να βρίσκεται σε δίλημμα, χαμένος σχετικά με το τι να επιδιώξει να κάνει, χωρίς να έχει αποφασίσει να διαλύσει τον αρραβώνα του.

Επιπλέον η πληροφορία διαρρέει από τον άγγελο στο 1,20- η Μαρία είναι με παιδί από το Άγιο Πνεύμα-διαβάζεται ευκολότερα ως αποκαλυπτικό: ότι δηλαδή ο Ιωσήφ δεν γνωρίζει ακόμα την αληθινή αιτία της σύλληψης της γυναίκας του. Σε σύγκριση με παλαιδιαθητικές ευαγγελικές αφηγήσεις ⁹⁴, κατά τις οποίες ένας άγγελος δίνει σε μορφή οράματος (ή ονείρου) πληροφορίες σε κάποιον ή κάποια που ακόμα δεν έχουν πραγματοποιηθεί □ και παρατηρούμε ότι και στο 2,13 και στο 1,20 ο άγγελος του Κυρίου διαμηνύει στον Ιωσήφ πράγματα που ο Ιωσήφ ακόμα δεν γνωρίζει.

Η ερμηνεία αρχικά διατυπώθηκε από τον Ιουστίνο και το Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβου και προχώρησε αργότερα από τον Χρυσόστομο, τον Αμβρόσιο, τον Αυγουστίνο· και ο Λούθηρος πρέπει να την αποδέχτηκε: «ο Ιωσήφ, ο σύζυγος της Μαρίας, ο οποίος αρχικά ευχήθηκε να διαλύσει τον αρραβώνα του με την Μαρία, αφού υπέθεσε ότι η εγκυμοσύνη της προέκυψε

⁹¹ Βλ. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary, v. 33A, Word Books Publisher, Dallas Texas, σελ. 19.

⁹² Βλ. Ευσέβιος, PG. 22, σελ. 884.

⁹³ Βλ. ΜΘ. 1,18.

⁹⁴ Βλ. Γεν. 16,11-12· Κρ. 13,3-7· Α'Βας. 13,2.

από άλλον άνδρα, ...»⁹⁵. Δεν γνωρίζουμε αν η λέξη δίκαιος ανήκει στην δομή του χωρίου, ή να δόθηκε από την αγάπη του Ματθαίου για την λέξη.

Υποστηρίζεται ότι ίσως η πηγή του Ματθαίου να έγραφε (ή να έλεγε) «Ιωσήφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, ἐβουλήθη ἀπολῦσαι αὐτήν» και ο ίδιος ο ευαγγελιστής να πρόσθεσε το «καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι... λάθρα» .

καὶ μὴ θέλων αὐτὴν δειγματίσαι.: Όπως προαναφέρθηκε, η φράση αυτή δίνει έμφαση στην στάση του Ιωσήφ · το ρήμα θέλω⁹⁶ είναι δόκιμο, αντίθετα το μὴ θέλων εμφανίζεται μόνο μια φορά στο πρώτο ευαγγέλιο, αν και ο ευαγγελιστής όχι σπάνια ζευγαρώνει το μὴ με μια μετοχή⁹⁷- αν και όλα είναι είτε δόκιμα ή χωρίς παράλληλα. Το ρήμα δειγματίζω είναι άπαξ λεγόμενο στους συνοπτικούς, είναι μια σπάνια λέξη που απουσιάζει τελείως από τους Ο', ενώ εμφανίζεται μόνο στην Κ.Δ. στο Κολ 2,15. Το βασικό νόημα του ρήματος είναι «να εκθέσω», «να φέρω δημόσια ανακοίνωση».

Η συγγενής λέξη δείγμα εισήλθε στους Εβραίους ως μια νομική λέξη, όπως πιστοποιείται και στην ραβινική λογοτεχνία, χρησιμοποιούμενη σε συνδυασμό με την δημόσια δίκη εξαιτίας λόγω μοιχείας της συζύγου.

ἐβουλήθη λάθρα ἀπολῦσαι αὐτήν. Το ρήμα ἀπολύω σημαίνει «αφήνω να φύγει», «διώχνω», «απορρίπτω», στο χωρίο αυτό έχει την έννοια του «παίρνω διαζύγιο/χωρίζω». Το σημείο αυτό βαρύνεται με αυτό το ρήμα και όχι με την λέξη «λάθρα», η οποία συναντάται μόνο δύο φορές στον Ματθαίο, ενώ δεν την βλέπουμε στους άλλους συνοπτικούς.

Η ακριβής διαδικασία για την απόκτηση του διαζυγίου κατά τον πρώτο αιώνα στην Παλαιστίνη δεν είναι ξεκάθαρη. Αλλά κρίνοντας από το κείμενο του Ματθαίου ο Ιωσήφ αντιμετωπίζει μια από τις δύο επιλογές. Είτε θα μπορούσε να κατηγορήσει την αρραβωνιαστικιά του προς την δημόσια αρχή και να ζητήσει μια δίκη ώστε να διαλύσει τον αρραβώνα, όπου εκείνη βιαίως θα

⁹⁵Βλ. W. D. Davies & D. C. Allison, *Matthew 1-7*, International Critical Commentary, eds. Emerton, Cranfield, Stanton, Driver,Plummer, Briggs, T&T Clark International, London, 2004, σελ. 203-304.

⁹⁶ Συναντάμε το ρήμα στον Μθ. 42 φορές, στον Μκ. 24 και Λκ. 28.

⁹⁷ Πρβλ. Μθ. 13,19' 18 ,13, 25' 22,12, 25' 25,29.

κατηγορηθεί, είτε θα διαλύσει τον αρραβώνα με την συγκατάθεση της αρραβωνιαστικιάς⁹⁸, ή σύμφωνα με τους Ιουδαίους θα μπορούσε να εκδώσει ένα διαζύγιο υπέρ του χωρίς περαιτέρω φασαρίες καταρτίζοντας ένα συμφωνητικό χωρίς δίκη, απλά καλώντας δύο ή τρεις μάρτυρες που θα υπέγραφαν το πιστοποιητικό διαζυγίου.

Η προηγούμενη πορεία δράσης εκπροσωπείται από το ρήμα δειγματίζω. Πιθανολογούμε ότι, καθώς κανείς τρίτος δεν συμμετέχει ή τουλάχιστον δεν αναφέρεται, η έκβαση της δίκης θα ήταν δημόσια ατίμωση.

Η δεύτερη επιλογή, η οποία προτιμήθηκε από τον Ιωσήφ, παρουσιάζεται από το λάθρα ἀπολῦσαι, σύμφωνα με το οποίο θέλει να δηλώσει την κρυφή/ήσυχη απομάκρυνσή τους σε αντίθεση με την εναλλακτική πορεία που προαναφέρθηκε⁹⁹.

20 ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδὸν ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ υἱὸς Δαυῖδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναῖκά σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματος ἐστὶν Ἁγίου. Σε αυτόν τον στίχο –όπως και στον 1,24- μαθαίνουμε ότι μια αγγελική αποκάλυψη ήρθε στον Ιωσήφ σε μορφή ονείρου. Αυτό μας δείχνει ότι ο ευαγγελιστής αισθάνεται απόλυτα ελεύθερος να ενημερώσει τους αναγνώστες του όχι μόνο για αντικειμενικά γεγονότα αλλά επίσης και για υποκειμενικές εμπειρίες.

Κατά την μελέτη μας, θα προσεγγίσουμε την στάση του Ματθαίου ως παντογνώστη αφηγητή: πράγμα που σημαίνει ότι η γνώση του δεν παρεμποδίζεται από καμία περίπτωση. Έτσι ο Ματθαίος μας ενημερώνει για την κρυφή συνάντηση ανάμεσα στον Ηρώδη και τους μάγους (2,7) και για το μετέπειτα όνειρο (2,12). Αφηγείται ένα γεγονός το οποίο μόνο ο Ιησούς και ο σατανάς ήταν παρόντες (4,1-11). Μας δίνει τις σκέψεις των Φαρισαίων (9,3) και

⁹⁸ Βλ. Δευτ. 22.23-7.

⁹⁹ Ο δίκαιος Ιωσήφ, υποθέτουμε, δεν μπορεί να έχει την Μαρία εξαιτίας του ότι εκείνη είτε εκούσια είτε ακούσια, ήταν με άλλον στο Δευτ. 22.26 ένας σύζυγος πρέπει να πάρει διαζύγιο ακόμα κι αν είναι αθώα η γυναίκα, αν αυτή έχει κοιμηθεί με άλλον άνδρα. Φαίνεται ότι ο Ιωσήφ ακολουθεί αυτήν την νομοθεσία.

τα αισθήματα του Ηρώδη (14,9). Μας λέει ότι ο Πέτρος φοβόταν (14,30) και ότι ο Ιησούς πεινούσε (21,18). Αφηγείται τις αντιλήψεις των Φαρισαίων (21,45-6). Ο Ματθαίος επίσης γνωρίζει τα αισθήματα και τις καταδικαστικές αποφάσεις που κίνησαν τον Ιησού (9,36· 12,16· 13,58· 14,14).

ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ ἐφάνη αὐτῷ λέγων. Αντί της γενικής απόλυτης θα περίμενε κανείς την μετοχή στην δοτική. Το ρήμα ἐνθυμέομαι¹⁰⁰ σημαίνει «τοποθετώ κάτι στη καρδιά», «σκέφτομαι», «εξετάζω». Η λέξη απαντάται σε ποικίλα εβραϊκά ισοδύναμα στους Ο' όπου τυπικά αναφέρεται στον Θεό μελετώντας την καταστροφή ή στους ανθρώπους σκεπτόμενοι αμαρτωλές διασκεδάσεις. Στην Καινή Διαθήκη πέρα από τον Ματθαίο δεν υπάρχουν εμφανίσεις, αν και στις Πρ. 10,9 υπάρχει το ρήμα διενθυμέομαι. Το επιφώνημα ἰδοὺ είναι ένα από τα αγαπημένα του συντάκτη: υπάρχουν 62 στον Ματθαίο, στον Μάρκο 7 και 57 στον Λουκά. Το περιστατικό με την γενική απόλυτη είναι ιδιαίτερο χαρακτηριστικό του Ματθαίου. Ενώ αβέβαιη θεωρείται η γνησιότητα της σύνταξής του όπως και στα 2,13 και 19.

Επιπλέον για την λέξη ἄγγελος τα σημιατικά της ισοδύναμα παραδοσιακά σχετίζονται με τις αγγελικές εμφανίσεις ή θεοφάνειες και έτσι θα μπορούσε να ανήκει στην Μ, ιδιαίτερη πηγή του Ματθαίου. Ο άγγελος Κυρίου δεν είναι όπως στα Γεν 16· 21· 22· Εξ 3· Κρ 6 ένας τρόπος να μιλήσει ο ίδιος ο Θεός. Ο άγγελος είναι κάτι παραπάνω και σύμφωνα με την μεταγενέστερη ιουδαϊκή σκέψη, ο άγγελος είναι ένα ον με δική του ταυτότητα. Και στα δύο πρώτα κεφάλαια του Ματθαίου όπως και στο εικοστό όγδοο ο άγγελος είναι ένας αγγελιοφόρος. Δεδομένου ότι τα παράλληλα που μοιράζονται από το Μθ 1,18-25· Γεν 16· Κρ 13 και Λκ 1,5-23 είναι αξιοσημείωτο ότι ο άγγελος Κυρίου εμφανίζεται επίσης στα Γεν 16,7· Κρ 13,3· και Λκ 1,11. Προφανώς αυτή η φιγούρα ήταν παραδοσιακά συνδεδεμένη με ευαγγελικές θαυματουργικές συλλήψεις και ονόματα υιών.

¹⁰⁰ Το ρήμα το συναντάμε δύο φορές στον Ματθαίο και καθόλου στους άλλους συνοπτικούς.

κατ' ὄναρ, στην Καινή Διαθήκη. Η φράση εμφανίζεται μόνο εδώ και στα Μθ 2,12,13· 19,22· 27,19. Τα όνειρα είναι συχνά τα μέσα της θεϊκής αποκάλυψης στην Παλαιά Διαθήκη, ιδιαίτερα στην Γένεση και στον Δανιήλ.

Τα όνειρα είχαν επίσης μεγάλη σημασία στον ελληνο-ρωμαϊκό κόσμο και η ιστορία του Ματθαίου για τον Ιωσήφ μπορεί να συγκριθεί με τις τυπικές φόρμες ονείρων που βρίσκουμε στην λογοτεχνία που εκείνος ο κόσμος παρήγαγε. Αξιοσημείωτο είναι ότι ο άγγελος Κυρίου «εμφανίζεται» μόνο με την εντολή να μιλήσει. Η μοναδική του λειτουργία είναι να μεταφέρει τον αποκαλυπτικό λόγο. Δεν κάνει τίποτα άλλο.

Ιωσήφ υἱὸς Δαυῖδ. Ενδιαφέρουσα είναι η σύγκριση με το 1,1,16. Η επίκληση «υἱὸς Δαυῖδ» πιθανόν φτάνει από την 2^η φάση της ιστορίας της αφήγησης, όταν στοιχεία από την δαβιδική χριστολογία προστέθηκαν¹⁰¹. Με την μοναδική αυτή εξαίρεση, ο Ματθαίος κρατά το «υἱὸς Δαυίδ» για τον Ιησού. Η ονομαστική πτώση για την κλητική προσφώνηση είναι κοινή για τους Συνοπτικούς¹⁰².

μὴ φοβηθῆς παραλαβεῖν Μαρίαν τὴν γυναικὰ σου¹⁰³. Το ότι δαμάζεται ο ανθρώπινος φόβος αποτελεί ένα βασικό στοιχείο στις παλαιοδιαθηκικές Θεοφάνειες. Επίσης επικρατεί και στην εξωβιβλική λογοτεχνία και στην Κ.Δ., όπου οι εμφανίσεις του Θεού είναι όλες κοινές είτε με τις μη-υπαρκτές είτε με τις εμφανίσεις των αγγέλων. Κάποιος μπορεί να υποθέσει για τον τρόπο της μεταχείρισης του μὴ φοβηθῆς¹⁰⁴ ως τρόπο σύνταξης (αυτό υπάρχει και στα 10,26·17,7·28,5,10). Αλλά η παρηγορητική έκκληση στρέφεται επίσης στις αφηγήσεις των παιδικών χρόνων του Λουκά (1,13,30·2,10) και πολλές φορές διαφορετικά στις πολυάριθμες αγγελικές εμφανίσεις (Δαν 10,12,19·Πρ

¹⁰¹Βλ. Λκ. 1,27.

¹⁰²Βλ. W.D. Davies & D.C. Allison, *Matthew 1-7*, international critical commentary, eds. Emerton, Cranfield, Stanton, Driver, Plummer, Briggs, T&T Clark International, London, 2004, σελ. 207-208.

¹⁰³ Βλ. τις παραλλαγές για το Ρωμ. 16,6.

¹⁰⁴ Βλ. Παρατηρείται ότι υπάρχει 8 φορές στον Ματθαίο, 2 στον Μάρκο και 8 στον Λουκά.

27,24' Αποκ. 1,17). Η έκφραση του αγγέλου στο Μθ 1,20 δείχνει αυτό το σχήμα : μη φοβηθείς...γιατί...¹⁰⁵ .

παραλαβεῖν Παραλαμβάνω είναι μια λέξη που ο Ματθαίος αγαπά και υπάρχει στο ευαγγέλιο του 16 φορές, ενώ παρατηρείται στον Μάρκο και στον Λουκά από 6 φορές. Εντύπωση προκαλεί ότι εμφανίζεται συχνότερα στα δύο πρώτα κεφάλαια του Ματθαίου (1,20,24'2,13, 14, 20, 21). Ο Ιωσήφ θα έπρεπε – όπως θα κάνει στο 1,24- να πάρει για γυναίκα του την Μαρία, δηλαδή να την πάρει στο σπίτι του και με αυτόν τον τρόπο να μετατρέψει τον αρραβώνα σε γάμο¹⁰⁶. Η Μαρία, όπως ο υιός της Ιησούς, είναι ένας τελείως παθητικός χαρακτήρας σε ολόκληρα τα δύο πρώτα κεφάλαια του Ματθαίου. Ο Ιωσήφ είναι αυτός που κάνει ό,τι πρέπει να γίνει. Αυτή η κατάσταση είναι μέρος αυτού που εξηγείται από ένα χριστολογικό ενδιαφέρον : από τις πράξεις του, ο Ιωσήφ, ο δαβιδικός, αποδεικνύει αυτό που έκανε ο Ιησούς μόνος του.

τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου· Αυτό αποτελεί την καρδιά του αγγελικού μηνύματος. Ο Ιωσήφ τώρα γνωρίζει ό,τι γνωρίζει ο αναγνώστης από τον 1,18: η Μαρία θαυματουργικά συνέλαβε από το Άγιο Πνεύμα. Ο Ματθαίος εννοεί ότι το πνεύμα δεν είναι κάποιο πρόσωπο (όπως στην μεταγενέστερη χριστιανική σκέψη) αλλά πολύ περισσότερο υπογραμμίζει την παλαιοδιαθηκική έννοια του Πνεύματος ως θεϊκή δύναμη και ενέργεια· και επειδή το πνεύμα είναι ουδέτερο γένος και το εβραϊκό ομολόγό του είναι θηλυκό, δεν εμπλέκεται καμιά αρσενική αρχή.

τέξεται δὲ υἱὸν καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· Η οριστική μέλλοντα λειτουργεί ως μια προστακτική. Ο Ιωσήφ, ο υιός του Δαβίδ, δέχεται εντολές από έναν άγγελο για το όνομα του Ιησού και με αυτόν τον τρόπο τον δέχεται ως δικό του υιό. Ο Ιησούς επομένως θα είναι κι ο ίδιος ένας δαβιδικός απόγονος. Αξιοσημείωτη είναι η σημασία του ονόματος του Ιησού. Η λέξη Ιησούς είναι

¹⁰⁵ Βλ. Λκ. 1,30' 2,10.

¹⁰⁶ Ενδιαφέρουσα σύγκριση με: Ηρόδοτο 4.155' Ct8.2' Ιωσήφ, Αντ. 1.302' 17.9 και το ραβινικό haknāsâ («μεταφέροντας στο») όπως στο b. Ketub.17a.

εβραϊκή και αντιστοιχεί με την ελληνική λέξη Σωτήρ. Η λέξη Χριστός αντιστοιχεί προς την εβραϊκή λέξη Μεσσίας, και σημαίνει τον κεχρισμένον βασιλιά, τον Μεσσία-Χριστό του Θεού. Από τους Ιουδαίους αποκαλούνταν Χριστοί οι βασιλείς και οι αρχιερείς, από την μια επειδή κατά την ενθρόνισή τους ή την ανάρρησή τους, τους έχριαν με έλαιο¹⁰⁷. Ο Ιησούς λέγεται Χριστός, δηλαδή Μεσσίας, διότι είναι αυτός που ξεκάθαρα προκηρύχθηκε και προκαταγγέλθηκε Μεσσίας από τους θεόπνευστους προφήτες. Αυτός που πρόκειται να είναι ο κατ'εξοχήν βασιλιάς, και νομοθέτης, και αρχιερεύς, και ο αληθής λυτρωτής ολόκληρου του ανθρωπίνου γένους. Ο Ιησούς –σύμφωνα με το θείο σχέδιο- επρόκειτο να σώσει την ανθρωπότητα από τις αμαρτίες της και να την συμφιλιώσει με τον Θεό¹⁰⁸. Ότι ο Θεός υποσχέθηκε να στείλει στην γη τον Μεσσία προς σωτηρία των ανθρώπων αποδεικνύεται και διαβεβαιώνεται από τις επαγγελίες και προφητείες όπως Γεν. 3.15· 12.3· 22.16· 28.13.14· Γαλ. 4.4· Β'Βας. 7.13 κ.ά. Έτσι ο σωτήριος χαρακτήρας του Ιησού εύστοχα εκδηλώνεται και από το όνομά του¹⁰⁹.

αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Το υποκείμενο θα είναι ομολογουμένως ο Θεός¹¹⁰. Ο Ιησούς γίνεται το «μέσο» σωτηρίας του λαού του Γιαχβέ. Φαίνεται, όμως, ότι ο Ματθαίος ενδιαφέρεται να συνδέσουν οι αναγνώστες του ευαγγελίου του το ρήμα σώζω με τον Ιησού και όχι με τον Πατέρα. Επιπλέον η λέξη αὐτός που κυριαρχεί και τίθεται απέναντι στον Ιησού δίνει έμφαση στο «είναι αυτός που θα σώσει...». Σύμφωνα με τον Luz¹¹¹ η έκφραση «λαός του» αναφέρεται στον λαό της Π.Δ. του Θεού που είναι ο Ισραήλ. Σύμφωνα με αυτή την πρόταση στο Ευαγγέλιό μας η λέξη λαός αναφέρεται στον λαό του Ισραήλ (δες το 4.23). Παρόλα αυτά σύμφωνα με τον

¹⁰⁷Βλ. Έξ. 30.23.

¹⁰⁸Βλ. Ρωμ. 5.10.

¹⁰⁹Π.Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εις το κατά Ματθαίον ευαγγέλιον*, εκδόσεις Αδελφότητος Θεολόγων η «Ζωή», Αθήνα, 1951, σελ.1-2.

¹¹⁰Βλ. Ψαλμ. 129,8 (Ο').

¹¹¹U. Luz, *Matthew 8-20, A Commentary by U.Luz*, translation by J.E.Crouch, ed. by H.Koester, Fortress Press, Minneapolis, 2005, σελ.105.

στίχο 21,43 «ή βασιλεία τοῦ θεοῦ καὶ δοθήσεται ἔθνει ποιοῦντι τοὺς καρποὺς αὐτῆς». Επομένως ἡ πλειονότητα των σχολιαστών κάνουν μάλλον σωστά που ταυτίζουν το λαό του με τὴν Εκκλησία των Εβραίων καὶ Εθνικῶν.

Ὁ Ἰησοῦς σώζει τὸν λαό του ἀπὸ τις ἁμαρτίες τους □αυτό υπογραμμίζει τὸν θρησκευτικό καὶ ἠθικό –αντίθετα ἀπὸ τὸν πολιτικό– χαρακτήρα τῆς μεσσιανικῆς ἀπελευθέρωσης. Ἡ ἀπελευθέρωση γκρεμίζει τὰ τεῖχη τῆς ἁμαρτίας μεταξύ τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ ἀνθρώπινου γένους· τίποτα δὲν λέγεται σχετικά με τὴν ἐλευθερία γιὰ τὴν δύναμη τῆς ἐξουσίας (ἀντίθετα ἀπὸ τὸ Ψαλμ 17). Πέρα ἀπὸ αὐτό ὁ στίχος δὲν διαφωτίζει πῶς ὁ Ἰησοῦς ἀκριβῶς σώζει. Ὅπως φαίνεται καὶ ἀπὸ τὴν θεραπεία τοῦ παραλύτου (βλ. Μθ 9,2) τὸ θεραπευτικό ἔργο τοῦ Ἰησοῦ μπορεῖ κάλλιστα νὰ θεωρηθεῖ ὡς ἡ σωτηρία των ἀνθρώπων ἀπὸ τις ἁμαρτίες τους. Επιπλέον, ἡ σταδιακὴ ἀποκάλυψη τοῦ Ἰησοῦ καὶ ἡ καθολικὴ παρουσία του (18,20 καὶ 28,20) λαμβάνονται ὡς σωτήρια ἀφετηρία που ἐνθαρρύνει καὶ κάνει τοὺς πιστοὺς νὰ ἀποκτοῦν τὴν «ἐσωτερικὴ δικαιοσύνη» (5,20).

Στὴν Π.Δ. ἡ συγχώρεση των ἁμαρτιῶν εἶναι μόνο τοῦ Θεοῦ · κάποιες φορές στὸν Ἰουδαϊσμό ἡ τελικὴ νίκη πάνω στὴν ἁμαρτία καὶ στὴν φθορά μπορεῖ νὰ συνδέεται με κάποιο ἀγγελικό ἢ ἀνθρώπινο παράγοντα. Ἀσυναίσθητα, τὸ Μθ 1,21 «αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν» μας φέρνει στὸ νου τὸ πάθος, τὸ ὁποῖο ἀπεικονίζεται ἤδη, γιὰ τὴν Σταύρωση τοῦ Ἰησοῦ ἐκχύνει τὸ αἷμα του εἰς ἄφεσιν ἁμαρτιῶν (26,28). Γι'αὐτὸν τὸ λόγο πολλοὶ θεωροῦν ὅτι τὸ εὐαγγέλιο τοῦ Ματθαίου πρέπει νὰ διαβάζεται ὑπὸ τὸ πρίσμα τοῦ τέλους του. Τὸ 1,21 διευκρινίζει ὅτι ἡ σωτηρία εἶναι δῶρο Θεοῦ. Αὐτὸ τὸ γεγονός θα διατυπωθεῖ στὰ 20,28 καὶ 26,28.

22 τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Σε αὐτὸν τὸν στίχο διαφαίνεται τὸ παλαιοδιαθηκικό ὑπόβαθρο που ἀντλεῖ ὁ Ματθαῖος βασισμένο στὸ βιβλίο τῆς Εξόδου μετὰ τὸ 27,9-10. Καθὼς κανεῖς τὸν συγκρίνει με τὰ: 2,5-6,15,17,23·4,14·8,17·12,17·13,35·21,4·26,54,56·27,9, διαπιστώνει πόσες τεχνικὲς ἀναφορὲς ὑπάρχουν. Μία

πανομοιότυπη διατύπωση συμβαίνει στο 21,4 που αποδεικνύει την γνήσια σύνταξη. Η στατιστική των λέξεων το επιβεβαιώνει¹¹². Οι εισαγωγικές τεχνικές του Ματθαίου έχουν παράλληλα χωρία στους Ο' (Γ'Βασ 2,27'8,15 και που ισοδυναμούν με τα Β'Χρ 6.4' 36.21-2) αντίθετα δεν υπάρχει καμιά αναφορά στα χειρόγραφα της Νεκράς Θάλασσας. Διατυπώσεις με το ρήμα *πληρῶ* είναι πολύ συχνές στην Κ.Δ., ειδικά στα Ευαγγέλια και στις Πράξεις (Μκ 14,49 Ιω 12,38'13,18'15,25'17,12'19,24'Πρ 1,16). Η αρχέγονη Εκκλησία είδε τον ξεκάθαρο σκοπό της θεϊκής εμφάνισης και πίστεψε ότι η ζωή του Ιησού σε κάθε της λεπτομέρεια εκπλήρωσε αυτόν τον σκοπό. Έτσι, ξύπνησε την ξεχωριστή αίσθηση της εκπλήρωσης της Κ.Δ. και ξεχωριστές αναφορές του ρήματος *πληρῶ*¹¹³.

Σίγουρα κανείς δεν μπορεί να αποδείξει και πολύ περισσότερο να γνωρίζει αν ο Ματθαίος είχε πραγματικά την πρόθεση να περιλάβει τον λόγο του αγγέλου στο 1,22-23¹¹⁴. Το παράλληλο χωρίο στο 26,56 υπονοεί ότι πράγματι είχε αυτόν τον σκοπό (2,5-6) όπως ο παρακείμενος χρόνος που χρησιμοποιεί καθώς πολύ καλά ενσωματώνει την άποψη αυτού που περιλαμβάνει: «όλα αυτά έχουν γίνει». Η Κ.Δ. περιλαμβάνει χρήσεις του παρακειμένου πιο αόριστες και το παράλληλο χωρίο 21,4-5 όπως επίσης και σε άλλες τεχνικές αναφορές - που πρέπει προφανώς να διαβαστούν ως παρατηρήσεις του συντάκτη- είναι ενάντια στην διεύρυνση των εισαγωγικών του στίχου 1,20-21 ως 1,23.

τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ,Ενδιαφέρουσα είναι η σύγκριση με 24,2,8,33-4 : 26,56. Η λέξη ὅλον μπορεί να περιλαμβάνει θεολογικό περιεχόμενο που

¹¹² Βρίσκουμε το ἵνα πληρωθῇ στον Ματθαίο 9 φορές, μία φορά στον Λουκά και καμία στον Μάρκο· το ῥηθὲν το συναντάμε 12 φορές στον Ματθαίο και καμία στους άλλους συνοπτικούς· ενώ το διὰ τοῦ προφήτου συναντάται 13 φορές στον Ματθαίο, μία φορά στον Λουκά και καμία στον Μάρκο.

¹¹³ C.F.D. Moule, «Fulfilment-Words in the New Testament: Use and Abuse», NTS 14 (1968), σελ. 293-320· in *Essays*, σελ. 3-36.

¹¹⁴ J.C.Fenton, «Matthew and the Divinity of Jesus: Three Questions Concerning Matthew 1,20-23». *Studia Biblica* 1978: II. Papers on the Gospels, eds. E.A.Livingstone, Sheffield, JSOT, 1979, σελ. 79-82.

αποδίδεται στην παγκόσμια φανέρωση του Θεού, ο οποίος «γνωρίζει όλα τα πράγματα πριν αυτά γίνουν, και τα οποία θα πραγματοποιηθούν».

ἵνα πληρωθῇ: Αυτή την έκφραση (δες ləqāyêṁ) ο Ευαγγελιστής την πήρε από την παράδοσή του, όπως αποδεικνύεται π.χ. από τον Μκ 14.49 Η παθητική φωνή υπονοεί την δράση του Θεού¹¹⁵. Το ἵνα είναι για τον Ματθαίο ισοδύναμο με το ὅπως¹¹⁶.

τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος ¹¹⁷. Για τον Ματθαίο οι προφῆτες έκαναν λόγο περί εσχάτων ημερών , δηλαδή τον καιρό του Ιησού και της Εκκλησίας του. Αξιοσημείωτη είναι η παθητική φωνή. Ο λόγος πραγματικά ειπώθηκε από τον Θεό. Ο προφήτης είναι μόνο το μέσο (διά). Το διά χρησιμοποιείται από τους προφῆτες ως εργαλείο του Θεού¹¹⁸. Σύμφωνα με τον W.Rothfuchs ο Ματθαίος ήθελε το όνομα του Ησαΐα να συνδέεται με το σωτήριο έργο του Ιησού στον οίκο του Ισραήλ (4,14' 8,17' 12,17' 13,35) όπως επίσης ήθελε να συνδέσει την αντίθεση των ιουδαϊκών αρχών ενάντια προς τον Μεσσία, αλλά και την απόρριψη που ακολουθεί τον προφήτη Ιερεμία (2,17' 27,9) και επειδή Ησ 7,14 δεν συμμερίστηκε το ίδιο θέμα όπως τις αναφορές στα 4,14' 8,17' 12,17' 13,35, ο Ματθαίος δεν βρήκε σκόπιμο να αναφέρει ονομαστικά τον Ησαΐα και εξαιτίας της συχνότητας του όρου Κύριος στο υλικό περί νηπιακών χρόνων του Ιησού πιθανόν να προτίμησε καλύτερα να γράφει υπό του Κυρίου.

23 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἐστὶν μεθερμηνευσόμενον μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός. Παρότι εδώ έχουμε να κάνουμε με την θέση του Ματθαίου, ο ευαγγελιστής δεν ήταν σίγουρα ο πρώτος που ανακάλυψε την εκπλήρωση του Ησαΐα 7,14 στην σύλληψη του Ιησού από την Μαρία. Ο παλαιδιαθηκικός στίχος φαίνεται πως επηρέασε τον Λκ 1,26-33' ακόμα κι αν ο Λκ 1,31 έχει παράλληλα χωρία έξω από

¹¹⁵Βλ. Πρ. 3.18: «ὁ δὲ θεός, ἀπροκατήγγειλεν διὰ στόματος πάντων τῶν προφητῶν παθεῖν τὸν Χριστὸν αὐτοῦ, ἐπλήρωσεν οὕτως».

¹¹⁶ Βλ. Μθ. 2,23' 8,17' 13,35.

¹¹⁷ Βλ. τις χρήσεις στον Ματθαίο στα 4,14' 8,17' 12,17' 13,14.

¹¹⁸ Βλ. Ιεζεκ. 38,17' Δαν. 9,10' Λκ. 1,7.

τον Ησαΐα 7,14 (π.χ. Γεν 16,11·Κρ 13,3), η περιγραφή της Μαρίας ως «παρθένος», του Ιωσήφ ως γόνος του οίκου του Δαβίδ (δες Ησ 7,13) και του Ιησού ως βασιλιά του οίκου (δες Ησ 7,17) καθιστά την εξάρτηση από την προφητεία του Ησαΐα πάρα πολύ απλή υπόθεση. Τουλάχιστον τρεις στόχοι εξυπηρετούνται από την τεχνική αναφορά :

(1) Προσφέρει γραπτή επιβεβαίωση για την εξαιρετική ιστορία που εξιστορείται στο 1,18-25. Τα λόγια του Ησαΐα που επισημαίνουν τον οίκο του Δαβίδ και μιλούν για την παρθένο στοχεύουν να δείξουν ότι η καταγωγή του Ιησού είναι σύμφωνα με τις Γραφές. Αυτό είναι τόσο σημαντικό γιατί έμμεσα αναγνωρίζει και αναδεικνύει την Εκκλησία ως την συνέχιση του Ισραήλ γιατί αν ο Ιησούς, τον οποίο η Εκκλησία ομολογεί, έχει εκπληρώσει τις Γραφές, τότε οι χριστιανοί είναι σίγουρα ο αληθινός λαός του Θεού.

(2) Η αναφορά του Εμμανουήλ δίνει στον Ματθαίο έναν ακόμα χριστολογικό τίτλο για να δουλέψει. Αυτό είναι συνεπές με την επιθυμία του να ανοίξει την δουλειά του λέγοντάς μας ποιός είναι πραγματικά ο Ιησούς. Και επίσης επιτρέπει ένα είδος συμπερίληψης (inclusion) γιατί όπως στο 1,23 αναφέρεται στον Ιησού ως «μεθ' ἡμῶν ὁ θεός» ίδιο και το Ευαγγέλιο καταλήγει με την υπόσχεση «εἰμαι μαζί σας πάντα» (28.20 «ἐγὼ μεθ' ὑμῶν εἰμί πάσας τὰς ἡμέρας ἕως τῆς συντελείας τοῦ αἰῶνος»).

(3) Η έννοια της υπόσχεσης και της εκπλήρωσης μπορεί ως ένα βαθμό να είναι απολογητική. Ο Ματθαίος μπορεί να δίνει στους πιστούς τα γραπτά εφόδια με τα οποία μπορούν να έρθουν σε διάλογο με την συναγωγή (βλ. Ιουστ. Διαλ 43).

Η τοποθέτηση του 1,22-23 είναι λίγο παράξενη. Η τοποθέτηση μετά τον 1,25 θα φαινόταν πιο φυσική. Αλλά η παρούσα σειρά επιτρέπει στον συντάκτη να καταλήξει με μια παλαιοδιαθηκική τυπική διατύπωση (δες 1,24-25). Επίσης καθώς έρχεται αμέσως μετά την εντολή να ονομάσει το παιδί, η θέση της αναφοράς φαίνεται ότι αναδεικνύει ότι ο Ματθαίος ενδιαφέρεται τόσο για την ονομασία του Ιησού από τον Ιωσήφ όσο και για την παρθενία της Μαρίας. Ο

Ησαΐας 7,14 αρχικά απευθύνεται στον βασιλιά Αχάζ και μάλλον προφήτεψε το μέλλον να έρχεται από κάποιον δαβιδικό βασιλιά όμως δεν είναι σίγουρο ότι αναφέρεται σε κάποιο βασιλικό πρόσωπο. Η δύναμη του παλαιδιαθητικού κειμένου μπορεί να υπάρχει εξολοκλήρου στο όνομα: θα ονομαστεί Εμμανουήλ επειδή ο Γιαχβέ θα παρέβη για την σωτηρία και θα είναι με τον λαό του. (δες η ονομασία των παιδιών του Ιωσία).

Παρότι αυτό μπορεί να ισχύει, ο μεταγενέστερος Ιουδαϊσμός προφανώς δεν καταλαβαίνει τον Ησαΐα μεσσιανικά (Ησ 7,14). Τουλάχιστον δεν έχουμε θετικές μαρτυρίες ότι το έκανε. Οι εβραϊκές παραδόσεις συνδέουν τον στίχο με τον Ιεζεκιήλ (Ιουστ., Διαλ. 43'Εξ Rab. Στο 12,29'Αριθ Rab στο 7,48). Έτσι η εφαρμογή του Ησαΐα 7,14 στο Μεσσία είναι προφανώς ιδιόμορφα χριστιανική.

ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ. Ο Ματθαίος ακολουθεί τους Ο'¹¹⁹. Αν και αυτό δεν αντιπροσωπεύει μια κειμενική ποικιλία που δεν υφίσταται πια¹²⁰. Ο πληθυντικός αριθμός μπορεί απλά να αποδοθεί στην άδεια του εκδότη. Ο Ματθαίος μπορεί απλά να επέλεξε έναν απρόσωπο πληθυντικό («κάποιος θα μπορούσε να το αποκαλέσει..») εξαιτίας της σημιτικής αντίληψης (5,15'7,16' 9,17) ή μπορεί να προτίμησε έναν πληθυντικό γιατί δεν είναι η Μαρία και ο Ιωσήφ αλλά όλοι εκείνοι που σώθηκαν από τις αμαρτίες τους (1,21) που θα αποκαλέσουν τον Ιησού Εμμανουήλ, το τρίτο πρόσωπο που έχει πληθυντικό αφορά την Εκκλησία.

Στη λέξη “παρθένος”¹²¹ μεταφράζεται η εβραϊκή λέξη “’almâ” που σημαίνει νεαρή παρθένα κοπέλα, μία μικρή χρήση της λέξης γενικώς υπαινίσσεται η παρθενία. Ο φυσικός όρος για μια παρθένο στα εβραϊκά είναι το bêtûlâ, αν και εδώ επίσης μπορεί να αποτελεί εξαίρεση. Η συνηθέστερη

¹¹⁹ Stendahl K, *The School of St. Matthew*, σελ. 97-8' Gundry, *OT*, σελ. 89-91' Rothfuchs, σελ. 57-60' S.Prabhu, σελ. 229-53.

¹²⁰ Βλ. Brown, *Messiah*, σελ. 151.

¹²¹ Για την πρώτη χριστιανική συζήτηση του νοήματος της λέξης παρθένος βλ., κατά Κέλσου, 1.34-5' Ευσέβιο, Δεμ. 7.1.

μετάφραση (Ο') από το bêtûlâ στέκεται για το "‘almâ" μόνο στο Γεν. 24.43 και Ησ. 7.14 (νεᾶνις, νεαρή κοπέλα που τυπικά αντιπροσωπεύει την λέξη " ‘almâ"). Η αγνότητα της λέξης παρθένος, ενώ συνήθως υπονοείται (όπως στο Μθ 25.1,7,11), αυτό δεν ισχύει πάντοτε (όπως στο Γεν. 34.3). Ο Ακύλας, ο Σύμμαχος και ο Θεοδοτίωνας οι οποίοι πιθανόν είχαν επίγνωση προφανώς των χριστιανικών γραφών, έχουν νεᾶνις στο Ησ. 7.14.

Σύμφωνα με το MT, ένα κορίτσι θα συλλάβει (ή «είναι με παιδί» το νόημα είναι ασαφές) και θα γεννήσει έναν υιό. Σύμφωνα με τους Ο' «μία παρθένος θα συλλάβει και θα γεννήσει έναν υιό. Οι Ο' πιθανόν εννοούν μόνο ότι εκείνη η οποία τώρα είναι παρθένα θα συλλάβει αργότερα και θα γεννήσει : χωρίς να αναμειχθεί κάποιο θαύμα. Αν το MT κατανοηθεί παρόμοια, τότε η Π.Δ. δεν προβλέπει με σαφήνεια ένα συμβάν όπως αυτό στον Ματθαίο.

Αν ο Ησ.7,14 δεν αρκεί από μόνος του να εξηγήσει την χριστιανική αφήγηση της καταγωγής του Ιησού, δεν υπάρχει ερευνητική συμφωνία για το τι θα έπρεπε να ληφθεί υπόψη.

Υπάρχει μια μεγάλη λίστα από παγανιστικά παράλληλα –όπως η γονιμοποίηση των Φαραώ από τον Ἄμμωνα, της Ιούς που επιταχύνθηκε από την ανάσα του Δία, η γέννα του Διόνυσου από τον Δία, η υπερφυσική προέλευση του Ρωμύλου, γιού του Ἄρη, η σύλληψη του Μ. Αλεξάνδρου στην μήτρα της μητέρας του πριν καν την ολοκλήρωση του γάμου¹²² , η πατρότητα του Πλάτωνα από τον Απόλλωνα¹²³- δυστυχώς όμως αυτός ο μακρύς κατάλογος για πολλούς λόγους αμφισβητείται. Η σύλληψη χωρίς αρσενικό στοιχείο είναι μια φόρμα, η παρθενογένεση -με την αυστηρή έννοια του όρου- δεν φαίνεται να επιβεβαιώνεται επίσημα ή επιστημονικά. Πέρα από αυτό, στις αφηγήσεις, που κυριαρχούνται από ιουδαϊκές αποχρώσεις, όπως οι Μθ 1 και Λκ 1-2, προτιμάται η αναζήτηση αναλογιών από τον Ιουδαϊσμό. Το παράδοξο της παρθενογένεσης θυμίζει έντονα την ιστορία της θαυματουργικής

¹²² Βλ. Πλουταρχ., Αλεξ. 2.

¹²³ Βλ. Διογένη Λαέρτιου 3.2' Ωριγ., κατά Κέλσου 1.37.

σύλληψης και γέννας του Μελχισεδέκ. Αν και δεν συναντούμε ούτε παρθένο ούτε αναφορές σε κάποιον θεϊκό παράγοντα. Μία θεϊκή γέννηση του Δαβιδικού Μεσσία διαβάστηκε στο 1QSa 2,11-12¹²⁴ αλλά το κείμενο περιέχει κρίσιμα κενά τα οποία δυσκολεύουν την κατανόηση του φαινομένου της παρθενογένεσης. Επίσης, η πρόταση ότι η αλληγορική ερμηνεία του Φίλωνα των ιστοριών γέννησης των Πατριαρχών¹²⁵ (Cher.40-52) βασίζεται πάνω στον ελληνο-ιουδαϊκό θρύλο περί άμεσης γέννας του Θεού από τους Πατριάρχες.

Και τα Γαλ. 4,23 και 29 κατανοήθηκαν ότι προϋποθέτουν αυτόν τον θρύλο. Ακόμη η έρευνα του P.Grelot κατέδειξε πως η ελκυστική αυτή θέση παραμένει αβέβαιη, και το Ρωμ 9,6-13 δύσκολα επιτρέπει την απαιτούμενη ανάγνωση του Γαλ 4,23 και 29¹²⁶. Η σύνδεση του D.Daube ότι η Haggadah για το εβραϊκό Πάσχα ερμηνεύει το Έξ 2,25 (ο Θεός είδε τον λαό του Ισραήλ και ο Θεός γνώριζε) μέσα σε μια σεξουαλική έννοια (yāda σημαίνει και «οι δύο να γνωρίζουν» και «να έχουν σεξουαλική επαφή με») και με αυτόν τον τρόπο αποδίδει την σύλληψη του Μωυσή στην άμεση παρέμβαση του Θεού που παραμένει μια καλοδεχούμενη δυνατότητα, παρά την άμεση απόρριψή του από τους περισσότερους.

Η προτεινόμενη ερμηνεία δεν είναι τόσο σαφής σε κάθε σωζόμενη ιουδαϊκή πηγή: η γνήσια πατρότητα του Αβραάμ θεωρείται όχι μόνο από τον Ιωσήφ (Ant.2.210-23) αλλά ήδη από τον πρώτο αιώνα σύμφωνα με το Liber Antiquitatum Biblicarum, μια πηγή πλούσια σε θρύλους για την γέννα του Μωυσή και η παρθενική σύλληψη δεν θα μπορούσε να εμπλακεί σε κάθε συμβάν, γιατί η Μίριαμ και ο Ααρών ήταν μεγαλύτεροι από τον Μωυσή¹²⁷. Κανένα από τα προτεινόμενα παράλληλα ούτε τα παγανιστικά ούτε τα

¹²⁴ G. Vermes, *The Complete Dead Sea Scrolls in English*, Penguin, London, 2004, σελ. 161.

¹²⁵ Βλέπε Φίλων ο Ιουδαίος μέχρι (*de cherubim*), 40-52.

¹²⁶ P.Grelot, «La naissance d' Isaac et celle de Jésus : Sur une interpretation "mythologique" de la conception virginale», NRT 94 (1972), σελ. 462-87, 561-85. Αντίθετοι είναι οι: M. Dibelius, "Jungfrauensohn und Krippenkind. Untersuchungen zur Geburtsgegeschichte Jesu im Lukas-Evangelium" στο *Botschaft und Geschichte*, Tübingen, 1953, 1, σελ. 25-34 και Fuller, *Christology*, σελ. 195-6, 202.

¹²⁷ C. Duke, *The Biblical Antiquities of Philo*, Cosimo, New York, 2007, σελ. 130-134.

ιουδαϊκά φαινομενικώς υπολογίζονται για την αφήγηση που βρίσκουμε μέσα στην Κ.Δ. Αν για παράδειγμα η Μαρία όντως – όπως και ο Ματθαίος και ο Λουκάς το έχουν- συνέλαβε πριν τον γάμο της με τον Ιωσήφ, αυτό το ενδεχόμενο, ντροπιαστικό γεγονός θα μπορούσε να δώσει μια υπερφυσική ερμηνεία, έχοντας κατά νου το Ησ 7,14 ¹²⁸.

Η αφήγηση επίσης θα μπορούσε να θεωρηθεί ως απάντηση στην πολεμική περί καταγωγής του Ιησού. Ή αν κάποιος είχε την διάθεση να βρει ένα γνήσιο θαύμα στην γέννηση του Ιησού, τότε εμφανίζεται η ιδέα του «οικογενειακού μυστικού»: η Μαρία που «πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς» (Λκ 2,19) θα αποτελούσε την μοναδική πηγή σχετικά με την καταπληκτική είσοδο του Ιησού στην ιστορία¹²⁹.

Σίγουρα ο αμφίβολος χαρακτήρας και ο πενιχρός αριθμός των σωζόμενων πηγών αλλά και οι περιορισμοί της ιστορικής έρευνας δεν βοηθούν ώστε να καταλήξουμε σ' ένα τελικό αποτέλεσμα. Η προέλευση της πίστης στην παρθενική σύλληψη και η γέννηση του Ιησού παραμένουν αδιευκρίνιστες. Θα πρέπει να δηλώνεται σαφώς ότι το να λέμε ότι καμία ικανοποιητικώς εγκόσμια εξήγηση μέχρι στιγμής δεν έχει προκύψει από μια κριτική συμφωνία, δεν σημαίνει ότι λέμε ότι το ιστορικό γεγονός ξεκάθαρα επιβεβαιώνει την θαυματουργική σύλληψη του Ιησού.

Η εμφανής σιωπή του μεγαλύτερου μέρους της Κ.Δ., ιδιαίτερα του Μάρκου, του Ιωάννη και του Παύλου, ακόμα και ο αριθμός των πιθανών παραλλήλων στην ιστορία της θρησκείας δεν επαρκούν για την κατανόηση του θέματός μας· το γεγονός ότι η Μαρία και η οικογένειά της δεν δείχνουν να κατανοούν την διακονία του Ιησού, μας οδηγούν σε μια κατεύθυνση: η επιβεβαίωση της παρθενικής γέννησης, η οποία είναι δύσκολο για την εποχή να κατανοηθεί από τους Ιουδαίους αυτή η αειπάρθενος σύλληψη.

¹²⁸Βλ. M.Smith, *Jesus the Magician*, Hampton Roads Press, United States of America, 2014 ,σελ. 26-7.

¹²⁹ Αυτή είναι η άποψη του Reicke· βλ. B.Reicke, “*Christ’s birth and childhood*” in *From Faith to Faith*, PTMS 31, ed. D.Y. Hadidian, Pittsburgh, 1979, σελ. 151-65.

ὁ ἐστὶν μεθερμηνευόμενον ἡ φράση μπορεί να παραλήφθηκε από το Μκ 5,41'15,22 και 34, αν και ο Ματθαίος το έχει μόνο εδώ. Παρατηρείται ενδιαφέρουσα σύγκριση του με Ιω 1,41'Πρ 4,36.

μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός αυτές οι λέξεις έχουν παλαιοδιαθηκικό υπόβαθρο και μάλλον μεταφράζονται από το ' immānū ēl (ο Θεός είναι μαζί μας) του Ησ. 7,14. Η ερμηνεία του Ματθαίου μπορεί να δοθεί με δύο διαφορετικούς τρόπους: είτε ο ευαγγελιστής αποκαλεί τον Ιησού «Θεό» είτε αναδεικνύει την σημασία του ως κάποιου στον οποίο παρουσιάζεται η δράση του Θεού, δηλαδή η θεϊκή χάρη και ευλογία και βοήθειά του που έχουν εκδηλωθεί. Για τη στήριξη της πρώτης εναλλακτικής λύσης τα γεγονότα μπορούν να τοποθετηθούν ως :

Η παρουσία του Ιησού μαζί με τους μαθητές του είναι ένα ματθαϊκό θέμα (Μθ 18,20' 25,31-46'28-20)¹³⁰.

Αν το 1,23 ταιριάζει με το 28,20, τότε το ἐγὼ του τελευταίου στίχου φαίνεται να ανταποκρίνεται στην λέξη θεός του προηγούμενου.

Το μετά με γενική στον Ματθαίο σχεδόν πάντοτε σημαίνει «με την συνοδεία του/των-συντροφιά του/των»¹³¹, και έτσι εφαρμόζεται πιο εύκολα στον Υιό απ' ό,τι στον Πατέρα. Παρά τα προαναφερθέντα επιχειρήματα, οφείλουμε να αναφέρουμε και τις θέσεις της δεύτερης ερμηνευτικής γραμμής:

Η Καινή Διαθήκη σπάνια –ως καθόλου- αποκαλεί τον Ιησού «Θεό»¹³². Επίσης σημειώνουμε ότι, αν παραμερισθεί το Μτ 1,23, ούτε ο Ματθαίος δεν αποκαλεί τον Ιησού Θεό. Ο ευαγγελιστής θα μπορούσε να πιστέψει ότι ο Ιησούς είναι η πληρέστερη ενσάρκωση ή μέσο του θεϊκού σκοπού και της θεϊκής αγάπης και επιπλέον είχε αντιληφθεί τον Ιησού ως Υιό του Θεού¹³³.

Αν η λέξη θεός αποτελεί μια δήλωση του Ιησού, τότε θα περιμέναμε να διαβάσουμε την φράση Ἐμμανουήλ... ὁ θεός μεθ' ἡμῶν. Το μεθ' ἡμῶν είναι

¹³⁰ J.A.Ziesler, «Matthew and the Presence of Jesus», Epworth Review 11 (1984), σελ. 55-63, 90-97.

¹³¹ Βλ. επίσης τα παραδείγματα: Μθ. 2,11' 5,25' 8,11' 9,15' 12,3' 16,27.

¹³² Βλ. Cullmann, *Christology*, σελ. 306-14. R.E.Brown, *Jesus God and Man*, New York, 1967, σελ. 1-38. B.A.Mastin, «A Neglected Feature of the Christology of the fourth Gospel», NTS 22(1975), σελ. 32-51.

¹³³ Βλ. Μθ 11,25-30 και Λκ 1,68' 7,16.

εμπρόθετος επιρρηματικός προσδιορισμός που δηλώνει την συνοδεία και ως εκ τούτου θα πρέπει να μεταφράσουμε «μαζί μας είναι ο Θεός», κι όχι «ο Θεός μαζί μας».

24 ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου καὶ παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ·αὐτός ο στίχος και ο επόμενος αποτελούν μια συντακτική διεύρυνση του τί προηγουμένως ο Ματθαίος μπορεί να είχε πει ως μία αόριστη προειδοποίηση της εκπλήρωσης της αγγελικής εντολής («ο Ιωσήφ πράγματι έκανε ό,τι τον διέταξε ο άγγελος»). Σε κάθε περίπτωση, ωστόσο, ας αρκεστούμε να αναφέρουμε ότι ο Ιωσήφ :(1) σηκώνεται (ἐγερθεὶς) και (2) έκανε (ἐποίησεν) ό,τι τον διέταξε ο άγγελος Κυρίου, και ,ειδικά, (3) παίρνει για σύζυγό του την Μαρία (δες το στχ.1,20)–δεν έχει σαφώς σχέσεις μαζί της, και τον υιό που θα γεννήσει θα τον ονομάσει *Ιησού*. Αξιοσημείωτη είναι η σύγκριση με το 21,6: «οἱ μαθηταὶ καὶ ποιήσαντες καθὼς συνέταξεν αὐτοῖς ὁ Ἰησοῦς» .

Αυτές οι δύο προτάσεις μας θυμίζουν το συμβάν με τον Μωυσή και τον Ααρών. Στο Εξ. 7.10 ο Μωυσής και ο Ααρών: (1) πηγαίνουν πριν από τον Φαραώ και τους υπηρέτες του και (2) κάνουν ακριβώς ό, τι ο Κύριος τους διέταξε και (3) ο Ααρών ρίχνει κάτω την ράβδο του προς τον Φαραώ και τους υπηρέτες του και αυτό μεταμορφώνεται σε φίδι. Ο Ματθαίος, καθώς χρησιμοποιεί κάτι το αντίστοιχο με τον Ιωσήφ , φαίνεται να θέλει να δείξει πρώτα την άψογη υπακοή του Ιωσήφ και δεύτερον την απόλυτη εκπλήρωση του θεϊκού λόγου διαμέσου του αγγέλου και των Γραφών. Επειδή ο άγγελος του το είπε, ο Ιωσήφ παίρνει για γυναίκα του την Μαρία. Επειδή, σύμφωνα με τον Ησ.7,14, μία παρθένα θα γεννήσει έναν υιό, και ενώ ο Ιωσήφ δεν έχει σχέση με την Μαρία μέχρι να γεννήσει και έπειτα. Και επειδή ο άγγελος έδωσε το όνομα του παιδιού, ο Ιωσήφ θα το ονομάσει *Ιησού*. Το περιεχόμενο λοιπόν των στίχων 1,20-23 καθορίζει την συμπεριφορά του Ιωσήφ στους 1,24-25.

ἐγερθεὶς δὲ ὁ Ἰωσήφ ἀπὸ τοῦ ὕπνου ἐποίησεν ὡς προσέταξεν αὐτῷ ὁ ἄγγελος Κυρίου· Ενδιαφέρουσα είναι η σύγκριση με Κρ.16,14 (Ο'). Ο Ματθαίος

αγαπάει ιδιαίτερα το ρήμα ἐγείρω¹³⁴, ιδιαιτέρως την μετοχική μορφή ἐγερθεῖς, το οποίο απουσιάζει από τους Ο'. Η βιβλική παράδοση έχει την συνήθεια να προσέχει ότι οι οραματιστές εγείρονται ή σηκώνονται επάνω μετά από μια θεϊκή συνάντηση¹³⁵.

παρέλαβεν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ· Το λεξιλόγιο του ημιστιχίου είναι από το 1,20. Ο Ιωσήφ δεν φοβάται πια να πάρει για γυναίκα του την Μαρία. Η αγγελική ανακοίνωση πήρε μακριά όλες τις αμφιβολίες του Ιωσήφ.

25 καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον· Αυτή η παρατήρηση δεν υπονοεί ότι η Μαρία και ο Ιωσήφ απέκτησαν συζυγικές σχέσεις¹³⁶. Είναι βέβαιο και αποδεδειγμένο ότι η παρθενία της Μαρίας κράτησε για πάντα. Το ότι ο στίχος γράφει τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον· αναφέρεται στο ότι ο όρος είναι ισοδύναμος με τον τίτλο του Ιησού "Μονογενής". Αναφέρεται επίσης στο δικαίωμα του Ιησού να κληρονομήσει το θρόνο του Δαβίδ ως πρωτότοκος της Δαβιδικής οικογένειας. Όπως χρησιμοποιεί ο Λουκάς το «πρωτότοκος υιός» (2,7)¹³⁷. Αξίζει να σημειώσουμε ότι το ρήμα τίκτω βρίσκεται σε χρόνο αόριστο ως απόδειξη ότι η υπόσχεση εκπληρώθηκε.

καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· Αυτό το ημιστίχιο αυτολεξεί επαναλαμβάνει το μέρος του 1,21, και το σημαντικό που οφείλουμε να κρατήσουμε είναι ότι το δεύτερο πρόσωπο σε οριστική μέλλοντα (καλέσεις) είναι τώρα τρίτο πρόσωπο αορίστου (ἐκάλεσε). Η συσχέτιση ανάμεσα στα λόγια του αγγέλου και την υπακοή του Ιωσήφ με αυτόν τον τρόπο υπογραμμίζεται και αποδεικνύεται και πάλι η εκπληρωμένη υπόσχεση.

6.2.2 Ανάλυση και εξήγηση του Λκ 2,1-7

Συνεχίζουμε την πορεία της εργασίας μας με την προσπάθεια προσέγγισης της αφήγησης της γέννησης του Ιησού από τον Λουκά. Στο σημείο

¹³⁴ Το συναντάμε 36 φορές στον Ματθαίο, 19 στον Μάρκο και 18 στον Λουκά.

¹³⁵ Βλ. για παράδειγμα Ιεζεκ. 2,1-2' Δαν. 8,27' Λκ 1,39' Β' Εσδρα 10,30' Αποκ. Αβρ. 11,1.

¹³⁶ Βλ. Γεν.49,10 □ Μθ. 10,23 □ Μκ. 9,1.

¹³⁷ Βλ. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary v. 33A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, σελ.30.

αυτό θα προσπαθήσουμε να εμβαθύνουμε σε καίρια σημεία της περικοπής Λκ 2,1-7.

Λκ 2,1-3: Ἐγένετο δὲ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις ἐξῆλθεν δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου ἀπογράφεσθαι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην. 2 αὕτη ἀπογραφὴ πρώτη ἐγένετο ἡγεμονεύοντος τῆς Συρίας Κυρηνίου. 3 καὶ ἐπορεύοντο πάντες ἀπογράφεσθαι, ἕκαστος εἰς τὴν ἴδιαν πόλιν.

Η απογραφὴ· Ο Λουκάς σημειώνει μια πολιτική εντολή, την απογραφὴ που εκδίδεται ἀπὸ τον Ρωμαῖο αυτοκράτορα Οκταβιανὸ Αὐγούστο. Η αναφορά του Λουκά ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις συνδέει τὴν απογραφὴ με τὴν περίοδο γέννησης του Ἰωάννη (πρβλ. 1,80)¹³⁸. Η λέξη δόγμα αναφέρεται σε μια τυπικὴ πράξη τῆς ρωμαϊκῆς Συγκλήτου καὶ ο Λουκάς χρησιμοποιεῖ τὸν ὄρο για νὰ αναφέρει τυπικὲς πράξεις ποικίλων τύπων. Τὸ δόγμα καλεῖται για τὴν απογραφὴ τῶν κατοίκων τῆς επαρχίας με σκοπὸ τὴν ἐκτίμηση τῶν φόρων¹³⁹.

πᾶσαν τὴν οἰκουμένην· ο Λουκάς ἀκολουθεῖ τὴν βασικὴ περιγραφὴ κάθε σημείου που κάλυπτε ἡ Ρωμαϊκὴ Αυτοκρατορία¹⁴⁰. Υπάρχουν ιστορικὲς πηγές που αναφέρουν για ἀπογραφές ἐπὶ Αὐγούστου στὴν Γαλατία, Κυρήνη καὶ Αἴγυπτο¹⁴¹. Ο Οκταβιανὸς ἐγίνε γνωστός για τὴν διοικητικὴ οργάνωση τῆς αυτοκρατορίας ὅταν ὁ ἴδιος ἀνέλαβε τὴν ἐξουσία. Ο Οκταβιανὸς γεννήθηκε τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 63 π.Χ. καὶ ἦταν ἀνιψιὸς τοῦ Ἰούλιου Καίσαρα. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ Ἰούλιου Καίσαρα, αὐτὸς ὀνομάστηκε διοικητὴς καὶ συμμετείχε στὴν τριανδρία με τοὺς Μάρκο Αντώνιο καὶ Λέπιδο.

Ο Λέπιδος ἔχασε τὴν ἐξουσία τὸ 36 π.Χ. καὶ ἡ ἀνάμειξη τοῦ Αντωνίου με τὴν Κλεοπάτρα τῆς Αἰγύπτου τὸν ἔφερε σε σύγκρουση με τὸ Οκταβιανό, ὁ ὁποῖος τοὺς νίκησε στὸ Ἄκτιο τὸ 31 π.Χ. Ἀργότερα ἀνακηρύχθηκε ὡς

¹³⁸ Η φράση ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκείναις εἶναι πολὺ κοινὴ στὸν Λουκά (Λκ. 1,5,39· 6,12· Πρ. 1,15·6.1· 11,27).

¹³⁹ Στὸ σημεῖο αὐτὸ οφείλουμε νὰ αναφέρουμε ὅτι ἡ ἀπογραφὴ τῶν Ἰουδαίων δὲν ἀφοροῦσε στρατιωτικὲς ὑπηρεσίες.

¹⁴⁰ Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, 1989, σελ.98-103.

¹⁴¹ Ὁ.π., σελ.99.

Αύγουστος Καίσαρας από την Σύγκλητο το 27 π.Χ. Στην ιστορία ο Οκταβιανός έμεινε γνωστός για την επικράτηση της ειρήνης και για την προσφορά του στην λήξη μακροχρόνιων πολέμων. Πέθανε το 14 μ.Χ. και τον διαδέχτηκε ο Τιβέριος, που είναι αυτοκράτορας της Ρώμης κατά την εποχή του Ιησού. Ο Λουκάς περιγράφει τον Οκταβιανό ως τον «ασήμαντο» (ή καλύτερα άγνωστο) παράγοντα του Θεού, του οποίου το δόγμα οδηγεί στην εκπλήρωση της υποσχόμενης εξύψωσης ενός βασιλιά από την Βηθλεέμ¹⁴². Ο Λουκάς δεν τοποθετεί απλά την γέννηση του Ιησού στο πλαίσιο της παγκόσμιας ιστορίας, αλλά επίσης κάνει ένα λεκτικό παιχνίδι με το θέμα του φιλειρηνικού αυτοκράτορα ¹⁴³. Ο αληθινός ειρηνικός αυτοκράτορας είναι ο Ιησούς και όχι ο Οκταβιανός.

Εντύπωση προκαλεί η απουσία σχόλιου του Λουκά για τον Αύγουστο. Επιπλέον στην ιστορική σύνδεση, η αναφορά στην απογραφή εξηγεί πως ένα ζευγάρι από την Ναζαρέτ γεννάει το παιδί του στην Βηθλεέμ. Τα τυχαία γεγονότα της ιστορίας έχουν γίνει πράξεις του πεπωμένου! Οι μικρές πράξεις έχουν μεγάλη σημασία, γιατί ο βασιλιάς ήταν να εξέλθει από την Βηθλεέμ και μόνο το αυτοκρατορικό δόγμα τοποθετεί τους γονείς στο σωστό τόπο.

Το πρόβλημα που περιβάλλει την αναφορά της απογραφής του Λουκά καλύπτεται στον στίχο 2. Ιδιαίτερη προσοχή οφείλουμε να δώσουμε στη φράση “απογραφή πρώτη” όπου εδώ σημαίνει είτε ότι αυτή η απογραφή ήταν η πρώτη που πραγματοποιήθηκε στην επαρχία είτε αυτή υπήρξε η πρώτη από τις δύο(τουλάχιστον) που έγιναν από τον Κυρήνιο. Το δεύτερο νόημα είναι πιο φυσικό.

Ο Κυρήνιος έχει μια αξιοσημείωτη καριέρα. Ήταν Ρωμαίος αξιωματούχος, ευφυής και δραστήριος στρατιωτικός αλλά και πολιτικός. Γεννήθηκε στο Λανούβιο-κοντά στο Τούσκολο- και κατέλαβε υψηλά αξιώματα

¹⁴² Βλ. Μιχ. 5,1-2[4,14-51 MT].

¹⁴³ J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, 1989, σελ. 98-103.

στην αυτοκρατορία όπως Έπαρχος της συγκλητικής επαρχίας Κρήτης και Κυρηναϊκής και ίσως της Αφρικής¹⁴⁴. Γύρω στο 12 π.Χ. ο Κυρήνιος ονομάστηκε Έπατος και έγινε σύμβουλος του Γάϊου Καίσαρα. Αργότερα ονομάστηκε Ηγεμόνας (Legatus) στην αυτοκρατορική επαρχία της Συρίας και μετά την καθαίρεση του Αρχέλαου έκανε την απογραφή της Ιουδαίας μαζί με τον επίτροπο Κοπώνιο.

Η αναφορά της απογραφής είναι ένας ακόμα τρόπος να πραγματοποιηθεί από τις αρχές η εγγραφή των πολιτών σε δημόσιους καταλόγους όπου θα αναγραφόταν το όνομα, το επάγγελμα, η ηλικία, η οικογένεια και η περιουσία του πολίτη. Έτσι εξακριβώνεται ο πληθυσμός του κράτους και η συγκέντρωση των απαραίτητων στοιχείων για την στρατολογία και την φορολογία όπως και προαναφέρθηκε στο 2,1.

Σύμφωνα με τις Πρ 5,37 ο Λουκάς γνωρίζει 6 απογραφές. Σε όλες αυτές τις απογραφές οι πολίτες πήγαιναν για την εγγραφή τους στις δικές τους πόλεις. Ο υπαινιγμός στο ταξίδι του Ιωσήφ στο πατρογονικό του σπίτι είναι ασυνήθιστο για την ρωμαϊκή απογραφή, αλλά υπάρχουν παραδείγματα ταξιδιών σε περιοχές όπου κάποιος είχε περιουσία¹⁴⁵. Αν και το ταξίδι στο πατρογονικό σπίτι είναι πρωτοφανές, ταιριάζει όμως με το ιουδαϊκό έθιμο. Για τους Ιουδαίους μια απογραφή στο πατρογονικό τους σπίτι αποτελούσε έναν φυσικό-τρόπο να εγγραφτούν για την φορολογία τους¹⁴⁶. Έτσι ο κάθε Ιουδαίος μπορούσε να πάει να εγγραφτεί στην πόλη του και ο Ιωσήφ πηγαίνει στην Δαβιδική πόλη της Βηθλεέμ.

2,4-5: 4 *Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυῖδ ἣτις καλεῖται Βηθλέεμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατριᾶς Δαυῖδ, 5 ἀπογράψασθαι σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὕσῃ ἐγκύω.*

¹⁴⁴ Βλ. J.A. Fitzmyer, «Peace upon Earth among Men of His Good Will, Luke 2,14», TS 19, 1958, σελ. 225-7.

¹⁴⁵ J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, 1989, σελ.100.

¹⁴⁶ Βλ. Β'Βασ. 24.

Ταξίδι στην δαβιδική πόλη: Στο σημείο αυτό πρέπει να επιστήσουμε την προσοχή στην οικογένεια. Η αναφορά του ρήματος ἀναβαίνω είναι πολύ συνηθισμένη στις περιγραφές ταξιδιών. Πολύ λογικά χρησιμοποιείται το ρήμα, εφόσον η Βηθλεέμ βρίσκεται σε υψηλότερο σημείο από την Ναζαρέτ. Αν πέρασαν από την Σαμάρεια, η Βηθλεέμ ήταν περίπου 90 χιλιόμετρα από την Ναζαρέτ και σχεδόν 7 χιλιόμετρα νοτιοδυτικά της Ιερουσαλήμ. Πηγαίνοντας για την Βηθλεέμ, ο Ιωσήφ είναι ευπειθής στην ρωμαϊκή κυβέρνηση¹⁴⁷.

Η επιλογή των δύο διαφορετικών προθέσεων ἐκ (Ναζαρέτ) και ἀπό (Γαλιλαία) διασαφηνίζει την διάκριση ανάμεσα στην αναχώρηση από δύο ξεχωριστούς τύπους γεωγραφικών περιοχών¹⁴⁸.

Εστιάζουμε στο 2.4 που σχετίζεται με τη σύνδεση του Δαβίδ με την Βηθλεέμ. Αυτή η αναφορά για την Βηθλεέμ ως την πόλη του Δαβίδ μας προκαλεί έκπληξη καθώς η Παλαιά Διαθήκη συνδέει την Σιών, δηλαδή την Ιερουσαλήμ με τον Δαβίδ και την χαρακτηρίζει ως την πόλη Δαβίδ¹⁴⁹.

Στην πραγματικότητα η ίδια η περιγραφή «αποδεικνύει» ότι δεν πρόκειται για δημιουργία του Λουκά από το ιδιαίτερο του υλικό (L). Πιθανόν η Βηθλεέμ ως η πόλη του Δαβίδ υποστηρίζεται από μια παλαιότερη παλαιστινιακή πηγή για το Λκ 2,1-20 με Α'Βασ.17,12,58 να αποτελεί το υπόβαθρο¹⁵⁰.

Η σύνδεση της Βηθλεέμ ως η γενέτειρα του βασιλιά προτάθηκε από το Μιχ.5,1¹⁵¹. Βέβαια ο Λουκάς δεν αναφέρει σαφώς αυτήν την προφητική σύνδεση. Έτσι, αν συνειδητά υπαινίσσεται αυτό το κείμενο –όπως ο Μθ 2,6 το κάνει- δεν είμαστε σίγουροι. Ίσως ο Λουκάς απλά μόνο παρουσιάζει το γεγονός και επιτρέπει αυτούς που γνωρίζουν τις Γραφές να το συνδέσουν από μόνοι τους.

¹⁴⁷ J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, 1989, σελ .98-9.

¹⁴⁸ Βλ. Λκ. 10,30' 23,55' Πρ. 7,4' 8,26' Ιω. 1,44' 7,42' 11,1.

¹⁴⁹ Βλ. Β'Βασ. 5,7,9' 6,10,12,16 .

¹⁵⁰ Μόνο σε ένα κείμενο των Ο' αναφέρεται η Βηθλεέμ ως η πόλη του Δαβίδ: Α' Βασ.20,6' επίσης αναφέρεται στο ΜΤ του Α'Βασ. 17,12,58 αν και αυτοί οι στίχοι απουσιάζουν από τους Ο' · το Α'Βασ. 16,18 των Ο' συνδέει την πόλη με τον Jesse-πατέρα του Δαβίδ- και όχι με τον Δαβίδ.

¹⁵¹ Βλ. Μθ. 4,14-5.

Το διευκρινιστικό είναι ότι οι δαβιδικές και ηγεμονικές συσχετίσεις του Ιησού τονίζονται από τον Λουκά (δες ομοίως 1,31-35). Το ταξίδι πραγματοποιείται επειδή ο Ιωσήφ είναι γόνος της δαβιδικής οικογένειας. Όμως, ο Λουκάς συμφωνεί με τον Ματθαίο για τον οίκο του Ιωσήφ; Μερικοί προσπάθησαν να λύσουν την διαφορά επικεντρωμένοι γεωγραφικά ανάμεσα στον Ματθαίο και στον Λουκά είτε από λανθασμένη συμφωνία από την τοποθέτηση ότι ο Ιωσήφ είχε παρουσία στην Βηθλεέμ. Η τυπική άποψη υποστηρίζει ότι ο Ματθαίος (2,11) προφανώς αναφέρει την Βηθλεέμ ως το σπίτι των γονέων κατά την γέννηση του Ιησού ενώ ο Λουκάς (2,3-9) διευκρινίζει ότι το σπίτι είναι η Ναζαρέτ¹⁵².

Η διαφορά γεννάει και ένα ερώτημα, γιατί αυτοί αναζήτησαν τοποθεσία να κατοικήσουν λίγο σχεδόν πριν φτάσουν οι Μάγοι, σύμφωνα με τον Ματθαίο. Από την άλλη πλευρά, διευκρινίζεται στο ευαγγέλιο του Λουκά ότι ο Ιωσήφ δεν είχε στην κατοχή τους κάποια κατοικία στην Βηθλεέμ, γιατί τότε δεν θα αναγκάζονταν να μείνουν σε ένα πανδοχείο και πολύ περισσότερο σε έναν στάβλο(2,6-7) .

Ωστόσο οι περισσότεροι ερευνητές καταλήγουν ότι η απογραφή στην πατρογονική πόλη είναι η πιο πιθανή εξήγηση. Εξάλλου ο Ιωσήφ δεν έκανε μόνος του αυτό το ταξίδι για την απογραφή. Η Μαρία παρά την κατάστασή της (ουΐση έγκυω) έκανε αυτό το ταξίδι μαζί με τον Ιωσήφ. Η φράση *σὺν Μαριάμ* ανήκει στο ρηματικό σύνολο και προσδιορίζει το ρήμα *ἀνέβη* του 2,4 κι όχι στην ιδέα της εγγραφής. Βέβαια, ο Λουκάς επισημαίνει ότι μαζί ταξίδευαν και δεν εγγράφηκαν μαζί! Μπορεί η αναφορά της Μαρίας ως ἐμνηστευμένη να αποτελεί μοτίβο. Δεν εισηγείται ότι η Μαρία είναι παντρεμένη με τον Ιωσήφ, εφόσον αυτό το ταξίδι θα ήταν απίθανο σε περίπτωση μόνο αρραβώνα.

¹⁵² Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ. 102.

Μάλλον σημαίνει ότι ο γάμος ακόμα δεν είχε ολοκληρωθεί και έτσι δεν μπορεί να κατανοηθεί η αειπάρθενος σύλληψη. Η περιγραφή της εγκυμοσύνης της Μαρίας στο τέλος του στίχου ταιριάζει με την αναφορά στην γέννηση στο 2,6. Αν και δεν δίνεται η έκταση της κατάστασης της εγκυμοσύνης της-η κατάστασή της ίσως υπονοείται από το γεγονός ότι συνοδεύεται από τον Ιωσήφ.

Κατά τον Plummer¹⁵³ ίσως η Μαρία να μην ήθελε να γεννήσει κατά την απουσία του Ιωσήφ. Δεν γνωρίζουμε αν αυτή η θέση εκφράζει την πρόθεση του Λουκά, χωρίς όμως και να την αποκλείσουμε. Η αναφορά είναι τόσο σύντομη που δεν είμαστε σίγουροι για το νόημα, αν και φαίνεται λογικό ότι ένα ζευγάρι σε μια τέτοια σημαντική περίοδο πριν το γάμο τους να μην επιθυμούσε να χωρίσει. Εν κατακλύδι αυτό που θα πρέπει να αναφέρουμε είναι ότι ο Ιωσήφ ήρθε στην Βηθλεέμ για να απογραφεί, και η έγκυος Μαρία είναι μαζί του.

Λκ 2,6-7: 6 Ἐγένετο δὲ ἐν τῷ εἶναι αὐτοὺς ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν, 7 καὶ ἔτεκε τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι:

Η ταπεινή γέννηση. Η αφήγηση της γέννησης του Ιησού λέγεται με απλότητα. Στην άφιξή τους ολοκληρώνονται και οι μέρες της εγκυμοσύνης της Μαρίας (ἐκεῖ ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν) . Η γέννηση του Ιησού εμφανίζεται σαφώς στην Βηθλεέμ και όχι αλλού όπως προτείνουν το απόκρυφο ευαγγέλιο του Ψευδο-Ματθαίου 13 και το Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβ 17,3-18. Στο Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβου, η Μαρία είναι ετοιμόγεννη στην μέση του ταξιδιού, και το παιδί γεννιέται στην φάτνη (σπηλιά) στην περιοχή της Βηθλεέμ.

Η γέννηση αναφέρεται με συντομία, χωρίς λεπτομέρειες όπως το γιατί το ζευγάρι μένει τελικά στον στάβλο¹⁵⁴. Δεν έχει ερευνηθεί ούτε έχει υπάρξει

¹⁵³Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.103.

¹⁵⁴Ο.π., σελ.105.

μία ιδέα που να αφήνει λάθος εντύπωση ότι το ζευγάρι βρίσκει το τελευταίο μέρος της πόλης. Δεν υπάρχει κανένας προβληματισμός περί κάποιου σκληρού ξενοδόχου ο οποίος δεν τους παρέχει δωμάτιο-αλλά ούτε και προτάθηκε ότι οι γονείς ήταν τόσο φτωχοί ώστε να μην πληρώσουν το δωμάτιο. Μάλλον η ώρα να γεννήσει η Μαρία είχε έρθει, έτσι γεννά το παιδί στον στάβλο, το τυλίγει και το τοποθετεί μάλλον μέσα σ' ένα άδειο σκαφίδιο για ζωοτροφή Λκ.(2,7).

Ο Λουκάς περιγράφει την γέννηση του Ιησού με πολύ απλούς και απéριπτους όρους. Η γέννηση παρουσιάζεται εξαρχής πολύ απλά και ταπεινά ως ξεκίνημα του μελλοντικού μεσσιανικού βασιλιά.

Η Μαρία γεννάει τον πρωτότοκό της –μια περιγραφή η οποία μπορεί να χειριστεί με πολλούς τρόπους:Ο Ιησούς είναι ο μόνος υιός της Μαρίας, ο πρωτότοκος της¹⁵⁵.Η αναφορά στην λέξη πρωτότοκος μας προετοιμάζει για τον στίχο 2,23-24¹⁵⁶.Ο όρος είναι ισοδύναμος με τον τίτλο του Ιησού «Μονογενής»¹⁵⁷.

Αναφέρεται στο δικαίωμα του Ιησού να κληρονομήσει τον θρόνο του Δαβίδ ως ο πρωτότοκος της δαβιδικής οικογένειας¹⁵⁸.

Επίσης αναφέρεται στο δικαίωμα του Ιησού ως πρωτότοκου υιού στα προνόμια της κληρονομιάς. Αυτός είναι ο πιο φυσικός τρόπος να εντάξει κανείς τον όρο μέσα στο πλαίσιο του Λκ.(2,23-24)-ο Ιησούς έχει όλα τα δικαιώματα ως πρωτότοκος υιός και σε αυτά συμπεριλαμβάνονται και τα βασιλικά δικαιώματα. Ο όρος πρωτότοκος αναφέρεται σε μία μοναδικά ειδική σχέση με τον Θεό.

Ο Χριστός, όντας "πρωτότοκος" πάσης κτίσεως λειτουργεί σαν ο αποκλειστικός μεσίτης για την δημιουργία(Κολ. 1,15-16). Επειδή είναι ο

¹⁵⁵Βλ. Μθ 12.46-47 «Ἐτι δέ αὐτοῦ λαλοῦντος τοῖς ὄχλοις ἰδοὺ ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ εἰσῆλθοντες ἔξω ζητοῦντες λαλῆσαι αὐτῷ. εἶπεν δέ τις αὐτῷ· ἰδοὺ ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστῆκασιν ἔξω ζητοῦντές σε ἰδεῖν.» Λκ 8.19-20 «Παρεγένετο δὲ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ οὐκ ἠδύναντο συντυχεῖν αὐτῷ διὰ τὸν ὄχλον. ἀπηγγέλη δὲ αὐτῷ λεγόντων· ἡ μήτηρ σου καὶ οἱ ἀδελφοί σου ἐστῆκασιν ἔξω ἰδεῖν σε θέλοντές.».

¹⁵⁶Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.117-118.

¹⁵⁷Ο.π., σελ.118.

¹⁵⁸Ο.π., σελ.119.

εσταυρωμένος και αναστημένος Χριστός, παρεμβάλλεται σαν ο συμπαντικός συμφιλιωτής και ειρηνοποιός(Κολ. 1,18-20). Όλα αυτά σημαίνουν ότι βρίσκεται στην περιοχή του ασυγκρίτου σε όλα Θεού, είναι ο αυθεντικός φορέας της Θεότητάς Του, αφού ως "εικόν του Θεού" υπερέχει όλων των δημιουργημάτων¹⁵⁹. Είναι αρχή, "ο πρωτότοκος από τους νεκρούς" ο πρωταναστημένος ώστε να γίνει εκείνος πρωτεύων σε όλα. Είναι πριν απ' όλα και όλα συντηρούνται δια μέσω αυτού. Είναι επίσης η κεφαλή του σώματος της Εκκλησίας και η αρχή της νέας ανθρωπότητας. Επειδή ο Πατέρας ευδόκησε μέσα σ' αυτόν να κατοικήσει ολόκληρη η Θεότητα και δια μέσου αυτού να συμφιλιώσει τα πάντα, όσα είναι επάνω στη γη και αυτά που είναι μέσα στους ουρανούς, αφού τα ειρηνοποίησε με το Αίμα του Σταυρού Του. Ο Χριστός είναι ο αδιαφιλονίκητος εξουσιαστής όλων των δημιουργημάτων (Κολ.1,16β. 20γ).

Το νεογνό είναι φασκιωμένο. Το έθιμο ήταν να πάρει η μάνα ταινίες ρούχων και να τις δέσει γύρω από το παιδί έτσι ώστε να κρατάει τα άκρα του ευθεία και σφιγμένα. Το φάσκιωμα μας προετοιμάζει για την αναγνώριση του παιδιού από τους βοσκούς Λκ. (2,12), όπως και η αναφορά της λέξης φάτνη. Δεν υπάρχει η ιδέα της ανώδυνης γέννας, αν υπολογίσουμε την σιωπή, όπως αρκετοί Πατέρες της Εκκλησίας υποστηρίζουν, ούτε η ιδέα της απόλυτης φτώχειας για την οικογένεια του Ιησού όπως υποστηρίχθηκε¹⁶⁰. Το παιδί τοποθετείται στην φάτνη- πιθανόν σε ένα σκαφίδιο που ταΐζουν τα ζώα- σύμφωνα με το γνήσιο νόημα του όρου.

Μερικοί ερευνητές υποστηρίζουν ότι η αναφορά τοποθετείται κάτω στον στάβλο, αλλά η αναφορά του φασκιώματος και η τοποθέτηση του βρέφους κάτω αναφέρεται σε μια τοποθεσία μέσα στον στάβλο. Η αναφορά στο σκαφίδιο/ταϊστρα δηλώνει ότι ο Ιησούς γεννήθηκε σε κάποιο είδος χώρου ζώων. Το κείμενο μας λέει ότι οι γονείς ήταν σε ένα τέτοιο χώρο γιατί δεν υπήρχε

¹⁵⁹Βλ. Χ. Ατματζίδης, *Η έννοια της δόξας στην παύλεια θεολογία*, Εκδόσεις Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2000, pasim σελ. 483.

¹⁶⁰Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v. 35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.118.

κάποιο κατάλυμα –δεν υπήρχε δωμάτιο σε πανδοχείο- διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι. Με την λέξη κατάλυμα υποστηρίζεται ότι δεν υπήρχε ένα τυπικό πανδοχείο εκεί κοντά. –Οι Ο' αναφέρουν για δημόσια καταφύγια όπου αρκετός κόσμος θα συγκεντρώνονταν κάτω από μια στέγη. Το Λκ 22,11 αναφέρει την λέξη του δωματίου ξένων στο σπίτι (φιλοξενούμενων), ενώ το 10,34 χρησιμοποιεί την λέξη πανδοχεῖον για να περιγράψει ένα τυπικό μικρό ξενοδοχείο της εποχής.

Το αρχαίο τυπικό πανδοχείο είχε 2 μορφές: είτε ήταν ένα διώροφο σπίτι όπου στο πρώτο πάτωμα ήταν ο χώρος για τα ζώα και στο δεύτερο όροφο έμεναν οι ταξιδιώτες, είτε ήταν μία μονοκατοικία με τον στάβλο για τα ζώα των ταξιδιωτών δίπλα σ' αυτό.

Επιπλέον ο όρος κατάλυμα φαίνεται να αναφέρεται σε ένα είδος χώρου υποδοχής σε ένα ιδιωτικό σπίτι ή σε ένα είδος δημόσιου καταφύγιου. Εφόσον αυτός ο χώρος ήταν γεμάτος, θα ζητήθηκε καταφύγιο κάπου αλλού. Ο χώρος των ζώων που ο Ιωσήφ και η Μαρία βρήκαν θα ήταν είτε ένας στάβλος δίπλα στο κατάλυμα είτε μία σπηλιά, εφόσον η χρήση των σπηλιών για στάβλους ήταν αρκετά κοινή. Η αρχαία παράδοση συνδέει την γέννηση του Ιησού με μία σπηλιά¹⁶¹. Το κείμενο του Λουκά δεν διευκρινίζει αν ο χώρος των ζώων, που χρησιμοποιήθηκε για την γέννα, ήταν μία σπηλιά αλλά είναι πιθανόν ότι η τοποθεσία της παραδοσιακής σπηλιάς είναι σωστή και ότι η παραδοσιακή σύνδεση μεταξύ της γέννησης του Ιησού και της σπηλιάς είναι ακριβής. Το κείμενο του Λουκά και τα έθιμα που υπήρχαν κατά τον 1^{ον} αιώνα δεν αποτρέπουν αυτήν την σύνδεση, αυτό όμως δεν σημαίνει ότι λαμβάνονται ως τεκμηριωμένες αποδείξεις.

Στο σημείο αυτό αξίζει να παραθέσουμε παρενθετικά κάτι που αφορά τον **Ματθαίο**, φωτίζοντας παράλληλα και τον Λουκά. Αυτό λοιπόν που διηγείται το ευαγγέλιο του Ματθαίου για την γέννηση του Ιησού και όπως ο ίδιος ο ευαγγελιστής εντάσσει αυτήν την διήγηση μέσα στο ευρύτερο πλαίσιο

¹⁶¹ Βλ. Πρωτευαγγέλιο του Ιακώβ 18 .

του ευαγγελίου του έχει ένα ειδικό σκοπό: να δείξει στους Ιουδαίους ότι ο Ιησούς είναι ο από μακρού χρόνου αναμενόμενος Μεσσίας, ο υιός του Δαβίδ. Ήδη από το πρώτο κιόλας στίχο του Ματθαίου δίνεται ο σκοπός αυτός με το «Βίβλος γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαυὶδ υἱοῦ Ἀβραάμ» (Μθ 1.1). Η δήλωση αυτή συνδέει τον Ιησού με τις δύο διαθήκες που ο Θεός έκανε με τον Αβραάμ και τον Δαβίδ. Η διαθήκη του Θεού με τον Αβραάμ στηριζόταν στην υπόσχεση που του έδωσε¹⁶². Η διαθήκη του Θεού με τον Δαβίδ αφορούσε την υπόσχεση που του έδωσε για βασιλιά στον θρόνο του για πάντα¹⁶³. Ο υιός του Δαβίδ ήταν ένας βασιλιάς. Ο υιός του Αβραάμ ήταν μια θυσία που προσφέρθηκε στον Θεό.

Το ευαγγέλιο λοιπόν του Ματθαίου ανοίγει με την γέννηση του Ιησού (βασιλιά) και κλείνει με το πάθος (μεγάλη θυσία). Επίσης, από την αρχή της αφήγησης συνδέει τον Ιησού με το Ιουδαϊκό έθνος. Ο Ματθαίος αναφέρεται στην Π.Δ. πιο συχνά από τους άλλους ευαγγελιστές. Με πολλή σοφία προσπαθεί να πείσει (τους Ιουδαίους) ότι στο πρόσωπο του Ιησού εκπληρώθηκαν όλες οι παλαιδιαθηκικές προφητείες. Το ευαγγέλιο του Ματθαίου συνδέει την Π.Δ με την Κ.Δ. Καθώς μελετούμε την συνάφεια του Μθ 1,18-25 παρατηρούμε ότι ο μεσσιανικός χαρακτήρας διαπερνάει όλη την αφήγηση. Αρχικά βρίσκουμε την γενεαλογία του βασιλιά(1,1-17), ακολουθεί η υπερφυσική γέννηση του Ιησού (1,18-25) και στην συνέχεια αρχίζει το δεύτερο κεφάλαιο με την προσκύνηση των μάγων (2,1-12). Στο 2,13-18 το πρώτο ευαγγέλιο μιλάει για την φυγή στην Αίγυπτο και την σφαγή των νηπίων.

Στο Μθ 2,19-23 η αγία οικογένεια εγκαθίσταται στην Ναζαρέτ και έτσι ο Ματθαίος στα δύο πρώτα κεφάλαια του ευαγγελίου του περιγράφει την γέννηση του Ιησού που λαμβάνει χώρα στην Βηθλεέμ, σύμφωνα με την προφητεία του Μιχαία 5,2, και δίνει στοιχεία από τα παιδικά του χρόνια ως ένδειξη της απόρριψης του Ιησού από τον Ισραήλ «ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται»(2,23). Ο Ματθαίος θέλει να

¹⁶² Βλ. Γεν.12,3.

¹⁶³ Βλ. Β'Βασ. 7,16.

αναδείξει την βασιλική ιδιότητα του Ιησού –ήδη με την γενεαλογία αποδεικνύει ότι αυτός είναι ο υίος του Δαβίδ¹⁶⁴.

Οι σοφοί μάγοι αναζητούν το νεογέννητο βασιλιά των Ιουδαίων (Μθ 2,1,2). Οι σοφοί της Ανατολής ήρθαν να προσκυνήσουν και να τιμήσουν τον βασιλιά. Δεν είχαν καμιά αμφιβολία για την γέννησή του. Δεν ρωτάνε αν γεννήθηκε ο βασιλιάς αλλά που είναι ο βασιλιάς. Με όλες τις προφητείες που είχαν προηγηθεί δεν ήταν καθόλου παράξενο ότι οι Ισραηλίτες περίμεναν τον Βασιλιά που θα κυβερνούσε τον κόσμο από τον θρόνο του Δαβίδ. Με τον ερχομό του Μεσσία λοιπόν τελειώνει η μακρά περίοδος της σιωπής, μόνο που όταν γεννήθηκε ο Ιησούς οι ιερείς της Ιερουσαλήμ δεν τον αναγνώρισαν¹⁶⁵.

Ας επανέλθουμε όμως στο ευαγγέλιο του Λουκά για να ολοκληρώσουμε την δομή της αφήγησης της γέννησης του Ιησού (Λκ 2,1-20), η οποία ακολουθεί την εξής μορφή: γίνεται λόγος αρχικά για την απογραφή με διάταγμα του Οκταβιανού σε όλη την ρωμαϊκή οικουμένη (Λκ. 2,1-3). Στην συνέχεια ο Λουκάς αναφέρει την μετάβαση του Ιωσήφ και της Μαρίας από την Ναζαρέτ στην Βηθλεέμ με σκοπό να απογραφούν (Λκ 2,5-6).

Εκεί γεννάει η Μαρία τον Ιησού (Λκ.2,7) και έπειτα αναφέρονται οι βοσκοί που έμεναν στην ύπαιθρο για να φυλούν τα κοπάδια τους (Λκ. 2,8) στους οποίους εμφανίστηκε άγγελος Κυρίου με το χαρμόσυνο μήνυμα για την γέννηση του Θεανθρώπου και τους δίνει σημάδι να τον αναγνωρίσουν, ενώ πλήθος αγγέλων παρουσιάστηκε υμνώντας τον Θεό (Λκ. 2,9-14).

Οι βοσκοί πηγαίνουν, βρίσκουν το βρέφος και διηγούνται όσα τους είπε ο άγγελος για το παιδί, όλοι εκπλήσσονται, ενώ η Μαρία σκέφτεται συνεχώς τα λόγια αυτά (Λκ 2,15-19), και ολοκληρώνεται η μεγαλοπρεπής αυτή αφήγηση της γέννησης με την επιστροφή των βοσκών στα κοπάδια τους δοξολογώντας

¹⁶⁴ Ο τίτλος «ο υίος του Δαυΐδ» χρησιμοποιείται συχνά στο κατά Ματθαίον ευαγγέλιον.

¹⁶⁵ Βλ. από πλευράς ομιλητικής Χ. Καβάκα, «Κηρύγματα και ομιλίες», Αθήνα, Ιούνιος, 2004.

τον Κύριο για όσα άκουσαν (Λκ 2,20)¹⁶⁶. Η αφήγηση της γέννησης στο ευαγγέλιο του Λουκά συναντάται στο δεύτερο κεφάλαιο, αφού προηγουμένως ο ευαγγελιστής έχει αναφέρει στο πρώτο του κεφάλαιο τον σκοπό της συγγραφής του ευαγγελίου (Λκ1,1-4), την προαναγγελία της γέννησης του Προδρόμου (Λκ 1,5-25), τον ευαγγελισμό της Μαρίας (Λκ 2,26-38), την επίσκεψη της Θεοτόκου στην Ελισάβετ (Λκ 2,39-45),την ωδή της Θεοτόκου (Λκ 1,46-56), την γέννηση του Ιωάννη (Λκ 1,57-66) και τέλος την ωδή του Ζαχαρία(Λκ 1,67-80). Ενώ μετά την αφήγηση της γέννησης ο Λουκάς κάνει αναφορές στην παιδική ηλικία του Ιησού λέγοντας την περιτομή του Ιησού και παρουσίασή του στον Ναό, τον Συμεών και την Άννα (2,21-40) και τον δωδεκάχρονο Ιησού στον Ναό(Λκ 2,41-52) και ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιό του με το κήρυγμα του Ιωάννη (Λκ 3,1-20),την βάπτιση του Ιησού και την γενεαλογία του (Λκ 3,21-38) με την οποία και ολοκληρώνει το κεφάλαιο αυτό.

Παρατηρούμε λοιπον ότι δεν είναι τυχαία η συνάφεια της περικοπής του Λκ 2,1-20 κατά την οποία δεν λέει τίποτα για την σχέση Ιωάννη-Ιησού, ενώ προηγούνται οι αφηγήσεις εκείνες της προϊστορίας της δημόσιας δράσης του Ιησού και οι πρώτες μεσσιανικές απαρχές¹⁶⁷ και ακολουθούν εκείνες με το κήρυγμα του Ιωάννη, την βάπτιση του Ιησού και την γενεαλογία ¹⁶⁸ . Δεν είναι τυχαίο ότι αρχίζει και συνδέει την αφήγηση της γέννησης με ένα ιστορικό γεγονός –την απογραφή- και αναφέρει τον αυτοκράτορα της Ρώμης εφόσον αυτός ήταν ο κυρίαρχος του τότε γνωστού κόσμου που όμως δεν έχει καμία αξία μπροστά στην γέννηση του παιδιού που γεννήθηκε στην Βηθλεέμ.Η παρουσία των αγγέλων υμνούντων στο νεογέννητο, εντυπωσιάζει ιδιαίτερα καθώς στην Π.Δ. υμνούσαν τον βασιλιά ψάλλοντας οι ιερείς¹⁶⁹. Ότι υποσχέθηκε ο Θεός στον κόσμο εκπληρώνεται με την γέννηση του Μεσσία

¹⁶⁶ J.Fitzmyer, *The gospel according to Luke (i-ix)*, the Anchor Bible, New York, 1981, σελ. 392.

¹⁶⁷ Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Κ.Δ.*, εκδ.Πουρναράς, Θεσσαλονίκη ,2009, σελ.164.

¹⁶⁸ Ό.π., σελ.164.

¹⁶⁹ Ειδικά κατά την τελετή ενθρόνωσης ακούγονταν οι ψαλμοί 2 και 110 και μεταγενέστερα απόκτησαν μεσσιανικό χαρακτήρα.

στην πόλη του ένδοξου βασιλιά του βιβλικού Ισραήλ και επιπλέον πιστοποιείται η ερχόμενη σωτηρία με το κήρυγμα του Ιωάννη, την βάπτισή του Ιησού και ολοκληρώνεται με την τυπική φόρμουλα της γενεαλογίας¹⁷⁰.

Καθώς προχωράμε στην εμβάνθυνση των περικοπών οφείλουμε να **συγκρίνουμε** τα δύο προς μελέτη κείμενά μας για την καλύτερη και πληρέστερη κατανόησή τους.

Μόνο στον Λουκά συναντάμε την φάτνη και τον στάβλο (κείμενον ἐν φάτνῃ Λκ 2,7,12,16).

Ο Λουκάς παρουσιάζει με το γεγονός της απογραφής ότι η Μαρία και ο Ιωσήφ έρχονται στην Βηθλεέμ, ενώ ο Ματθαίος εξηγεί τον ερχομό στην Βηθλεέμ σαν μια ανάγκη εκπλήρωσης μιας προφητείας.

Στον Λουκά επίσης δεν συναντάμε την αφήγηση της φυγής στην Αίγυπτο ούτε το άστρο της Ανατολής ούτε μάγους με δώρα.

Αξιοπρόσεκτος επίσης κρίνεται ο διαφορετικός χρόνος μετοχής του ρήματος μνηστεύομαι που χρησιμοποιούν οι ευαγγελιστές· ο Ματθαίος δηλώνει την σχέση Μαρίας και Ιωσήφ με την μετοχή *μνηστευθείσης* (τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ Μθ 1,18) δηλαδή χρησιμοποιεί μετοχή παθητικού αορίστου, ενώ ο Λουκάς αναφέρει *σὺν Μαριὰμ τῇ μεμνηστευμένῃ αὐτῷ γυναικί, οὓσῃ ἐγκύω* (Λκ 2,5), δηλαδή χρησιμοποιεί μετοχή παθητικού παρακειμένου.

Ο Ματθαίος όταν αναφέρεται στην Θεοτόκο Μαρία χρησιμοποιεί το όνομα Μαρία (Μθ 1,18,20·2,11) ενώ ο Λουκάς την αποκαλεί Μαριάμ (Λκ 2,5,16,19).

Ο Ματθαίος δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην περιγραφή της σχέσης του Ιωσήφ και της Μαρίας επιμένοντας στην αγιοπνευματική και αειπάρθενο σύλληψη του Ιησού· αντίθετα ο Λουκάς επιμένει σε πιο ιστορικά και γεωγραφικά στοιχεία, ενώ αρκείται να αναφέρει μόνο την λέξη τον υιόν της τον πρωτότοκο για να εννοήσει την αειπάρθενο σύλληψη του Ιησού.

¹⁷⁰Σ.Σάκκος, *Ερμηνεία στο κατά Λουκάν ευαγγέλιο*, τ.1,εκδ. «Χριστιανική Ελπίς», Θεσσαλονίκη, 2008, σελ.263.

Στον Ματθαίο αντίστοιχα δεν συναντάμε τους βοσκούς, οι οποίοι βόσκουν και γίνονται οι πρώτοι μάρτυρες της γέννησης του βασιλιά, ούτε την στρατιά των αγγέλων, οι οποίοι δοξάζουν την γέννησή του.

Η αφήγηση της γέννησης στον Ματθαίο ακολουθεί την παρουσίαση της γενεαλογίας του Ιησού τονίζοντας ότι είναι απόγονος του Αβραάμ του πατέρα των Ιουδαίων και υιός του Δαβίδ, ενώ στον Λουκά παρατηρούμε ότι η αφήγηση προηγείται από την γενεαλογία, που φτάνει μέχρι τον Αδάμ.

Ο Ματθαίος αναφέρεται στο γενεαλογικό δένδρο που συνδέει τον Ιησού με τον Αβραάμ και τον Δαβίδ, στην μνηστεία του Ιωσήφ με την Μαρία, στην γέννηση του Ιησού σε οικία της Βηθλεέμ (Μθ 2,11) την εποχή του Ηρώδη (Μθ 2,1) και στο προσκύνημα των μάγων που κατέληξαν εκεί ακολουθώντας ένα αστέρι. Από την άλλη ο Λουκάς δίνει πληροφορίες για την περίοδο λίγο πριν την γέννηση του Ιωάννη, για τον ευαγγελισμό της Μαρίας και την γέννηση του Βαπτιστή και προτιμά να αναφέρει τον ρωμαίο αυτοκράτορα- για την εποχή του Καίσαρα Αυγούστου(Λκ 2,1) αντί του Ηρώδη. Συνεχίζει με την φυγή της Μαρίας και του Ιωσήφ στην Βηθλεέμ και την γέννηση του Ιησού στην φάτνη – όπως προαναφέραμε.

Πολλές διαφορές επισημαίνουμε και στην γλώσσα των δύο αφηγήσεων: ο Λουκάς γράφει στην ανώτερη Κοινή ή καλύτερα θα την χαρακτηρίζαμε λόγια γλώσσα της ελληνιστικής εποχής. Είναι γλαφυρός και πιο αναλυτικός· έχει πλουσιότερο λεξιλόγιο, χρησιμοποιεί εκφράσεις όπως: «ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ τεκεῖν αὐτήν»(Λκ 2,6), «καὶ ἔτεκεν τὸν υἱὸν αὐτῆς τὸν πρωτότοκον, καὶ ἐσπαργάνωσεν αὐτὸν καὶ ἀνέκλινεν αὐτὸν ἐν φάτνῃ, διότι οὐκ ἦν αὐτοῖς τόπος ἐν τῷ καταλύματι.» (Λκ 2,7), «ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ ὃς ἐστὶν Χριστὸς Κύριος ἐν πόλει Δαυὶδ». (Λκ 2,11) «καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ» (Λκ.2,16)¹⁷¹. αποδεικνύει την επίδραση στα έργα του της γλώσσας της μετάφρασης των Ο'. Πολλοί μελετητές υποστηρίζουν ότι ο Λουκάς τις πηγές που χρησιμοποιεί δεν τις αλλοιώνει στο φιλολογικό τους ύφος. Χρησιμοποιεί

¹⁷¹ Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Κ.Δ.*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2009, σελ.169.

προτάσεις με μετοχές ή συνδέει τις προτάσεις με το δέ, γὰρ και οὖν. Στην αφήγηση προτιμά την χρήση παρατατικού και αορίστου β' (για παράδειγμα ἐγένετο, ἐπορεύοντο, ἀνέκλινεν και άλλα).

Η γλώσσα του Ματθαίου είναι πιο λιτή, αρκετά περιγραφική, σαφής χωρίς να χρησιμοποιεί τον εξειδικευμένο λόγο του Λουκά □συνήθως όσα αφηγείται τα συνοδεύει με το ανάλογο παλαιοδιαθηκικό χωρίο που το εισάγει με την στερεότυπη φράση «τοῦτο δὲ ὅλον γέγονεν ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν...»¹⁷² (Μθ 1,22). Μας προκαλεί εντύπωση ότι χρησιμοποιεί χριστολογικούς τίτλους συνηθέστερα από τους άλλους συνοπτικούς και αυτό διαφαίνεται και στα προς μελέτη χωρία μας¹⁷³. Επιπλέον ο Ματθαίος κατατάσσει αρμονικά το υλικό όχι χρονολογικά.

Προφανώς και υπάρχουν πολλές ομοιότητες στις αφηγήσεις γέννησης του Ιησού των ευαγγελιστών Ματθαίου και Λουκά. Σαφώς ο τόπος γέννησης, η εποχή και τα δρώντα πρόσωπα της αφήγησης είναι κοινά. Ωστόσο, μας ενδιαφέρει να αναφέρουμε δύο βασικά σημεία στην σύγκριση των δύο ευαγγελικών αφηγήσεων: το πρώτο είναι ότι ο κάθε ευαγγελιστής θέλει να παρουσιάσει την δική του προσωπική μαρτυρία και οπτική χωρίς να δίνει έμφαση στην ιστορική αλήθεια ως κάθετη διατύπωση ενός ιστορικού γεγονότος αλλά στην ίδια την αλήθεια της μοναδικά ανεπανάληπτης σύλληψης και γέννησης του Ιησού. Και το δεύτερο σημείο είναι ότι ο Ματθαίος και ο Λουκάς μπορεί να ξεκίνησαν από την ίδια παράδοση αλλά να θυμούνται ή καλύτερα να πρόσεξαν διαφορετικά σημεία και αυτά να περιγράφουν με το δικό του ο καθένας προσωπικό ύφος.

Στην προσπάθειά μας να αναλύσουμε τα προς μελέτη χωρία μας αναφέραμε σε αρκετά σημεία το θεολογικό πλαίσιό τους. Σε αυτό το μέρος της εργασίας μας θα παραθέσουμε πιο αναλυτικά **τις βασικές κεντρικές**

¹⁷² Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Κ.Δ.*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2009, σελ.156.

¹⁷³ Μθ. 1,18 : Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

θεολογικές ιδέες των περικοπών καθώς δεν λησμονούμε ότι η γέννηση του Ιησού αποτελεί ένα κομβικό γεγονός στην ζωή κάθε πιστού χριστιανού που ζει το μυστήριο της ενανθρώπισης.

Αρχικά, εκθέτουμε ότι η αναφορά του Αγίου Πνεύματος (Μθ 1,18γ) εξαρχής τονίζει την δημιουργική δύναμη του Θεού καθώς συνδέει την Γέννηση του Ιησού με το Άγιο Πνεύμα δίνοντας έμφαση στην σύλληψη της Μαρίας που δεν συνέβη με ανθρώπινο παράγοντα. Και ο ευαγγελιστής θέλει να καθοδηγήσει τους πιστούς στην αειπάρθενο σύλληψη του Ιησού με το Άγιο Πνεύμα.

Εξαιτίας της θεϊκής δράσης του Πνεύματος οι χριστιανοί πιστεύουν ότι ο Ιησούς ήταν ο Υιός του Θεού κατά την σύλληψή του. Η εσχατολογική εμφάνιση του Μεσσία και η επακόλουθη νέα δημιουργία είχαν ερμηνευθεί από τους πιστούς ως το αποτέλεσμα που επέφερε το Πνεύμα του Θεού. Σαφώς αυτή η θέση ίσως παρουσιάζεται απλοϊκή γιατί σίγουρα η χριστολογία του Υιού του Θεού δεν παίζει σχετικά μικρό ρόλο στις αφηγήσεις της γέννησης και κυρίως η γέννηση του Ιησού αποτελεί μια σημαντική χριστολογική στιγμή από τα πρώιμα χρόνια, όμως ο συντάκτης του πρώτου ευαγγελίου «επιμένει» να διδάξει τους αναγνώστες για την ανθρώπινη δικαιοσύνη που είναι η εκ Ιησού σωτηρία ως δώρο Θεού¹⁷⁴.

Όμοια το γεγονός της υιοθεσίας κατά την Ανάσταση και κατά το Βάπτισμα θεωρήθηκε έργο του Πνεύματος. Δεν πρέπει να αφήσουμε ασχολίαστο ότι η εσχατολογική Υιότητα και το Πνεύμα ήταν στενά συνδεδεμένα στην πρώιμη χριστιανική σκέψη¹⁷⁵. Δηλαδή το γεγονός ότι ο Ιησούς γεννάται με αγιοπνευματικό τρόπο και γίνεται σημείο παγκόσμιας φανέρωσης του Θεού στον άνθρωπο που με αυτόν τον τρόπο σώζεται. Ο σωτήριος χαρακτήρας του Ιησού που εύστοχα προκαλείται και από το όνομά

¹⁷⁴ Βλ. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary v.33A, Word books Publisher, Dallas Texas,1993 ,σελ.17.

¹⁷⁵ Βλ. Ιω. 3,5· Ρωμ. 8,9-17· Γαλ. 4.6,28-9.

του φαίνεται ήδη από την γέννηση του που σώζει τον λαό του από τις αμαρτίες τους· αυτό υπογραμμίζει τον θρησκευτικό και ηθικό –αντίθετα από τον πολιτικό- χαρακτήρα της μεσσιανικής απελευθέρωσης.

Η απελευθέρωση γκρεμίζει τα τείχη της αμαρτίας μεταξύ του Θεού και του ανθρώπινου γένους· ο Ιησούς Θεός που γίνεται άνθρωπος εκ Πνεύματος Θεού δίνει την ελευθερία για την δύναμη της εξουσίας στον πιστό. Επιπλέον το ότι επιβάλλεται αποκαλυπτικά ο Ιησούς και η καθολική παρουσία του (18,20 και 28,20) είναι σωτήριες στο επίπεδο που ενθαρρύνουν και κάνουν τους πιστούς να αποκτούν την «καλύτερη δικαιοσύνη».

Μια άλλη βασική θεολογική προϋπόθεση είναι ποιός είναι πιστός για αυτό και ο Ματθαίος μιλάει για «δικαιοσύνη» και «δίκαιος». Όσοι είναι δεόντως θρησκευόμενοι επειδή τηρούν τον Νόμο του Θεού χαρακτηρίζονται «δίκαιοι»¹⁷⁶ και «δίκαιος» ή «νόμιμος» σημαίνει ο ευσεβής του παρελθόντος ο οποίος ήταν έντιμος και σωστά θρησκευόμενος.

Η αναφορά «δίκαιος» ξεκάθαρα είναι μια ονομασία για τους ακόλουθους του Ιησού, η λέξη στην ουσία απλά υποδηλώνει την υπακοή στο Ευαγγέλιο. Αλλά και ο Ιωσήφ ήταν δίκαιος για αυτό και έδειξε έλεος κατά τον αρραβώνα του: «όντας δίκαιος και (για αυτόν τον λόγο) απρόθυμος να ντροπιάσει την Μαρία δημοσίως...». Διαφορετικά το νόημα της λέξης «δίκαιος» θα επισκιαζόταν από την έννοια του «φιλόανθρωπος» ή «επιεικής»

Επιπλέον θεολογική σκέψη βρίσκουμε στην σύνδεση του Ιησού με τον Δαβίδ ως εκπλήρωση της εσχατολογικής υπόσχεσης και προφητείας στο πρόσωπο του Ιησού, που αποκαλείται «υιός Δαυΐδ». Αποδεικνύεται το χριστολογικό ενδιαφέρον ήδη από τις πράξεις: ο Ιωσήφ, ο δαβιδικός, ακολουθώντας τις εντολές του αγγέλου του κυρίου, αποδέχεται τον Ιησού ως «υιό» του και εκπληρώνεται η υπόσχεση του Θεού. Ο R.Pesch με μία άλλη

¹⁷⁶ Βλ. W.D. Davies & D.C. Allison, *Matthew 1-7*, International critical commentary, eds. Emerton, Cranfield, Stanton, Driver, Plummer, Briggs, T&T Clark International, London, 2004, σελ.202, ιδίως πρβλ. υποσ.14.

λύση¹⁷⁷ που μας έδωσε δηλώνει ότι η έκφραση υπό του κυρίου με την λέξη υιός αντανακλά τον όρο Υιός στην χριστολογία του Θεού κατά τον Ματθαίο: Ο Υιός είναι ο Υιός του Θεού.

Ο Ματθαίος επίσης θέλει τον υιό να συνδέεται με τον Θεό. Η ερμηνεία του Ματθαίου μπορεί να δοθεί με δύο διαφορετικούς τρόπους: είτε ο ευαγγελιστής αποκαλεί τον Ιησού «Θεό» είτε αναδεικνύει την σημασία του ως κάποιου στον οποίο παρουσιάζεται η δράση του Θεού, δηλαδή η θεϊκή χάρη και ευλογία και βοήθειά του που έχουν εκδηλωθεί. Ο Θεός αγαπάει τον άνθρωπο, στέλνει τον Υιό του με Αγιοπνευματικό τρόπο και τον σώζει, ως απόδειξη ότι η υπόσχεση της Θείας Οικονομίας εκπληρώθηκε.

Τέλος, οι δαβιδικές και ηγεμονικές συσχετίσεις του Ιησού τονίζονται ιδίως από τον Λουκά με την σύνδεση της Βηθλεέμ ως της γενέτειρας του βασιλιά Ιησού όπως προτάθηκε από τον Μιχ. 5,1¹⁷⁸ θεολογικά δηλώνει ότι στο σύνολό της η γέννηση παρουσιάζεται εξαρχής πολύ απλά και ταπεινά ως ξεκίνημα του μελλοντικού μεσσιανικού βασιλιά. Το πνευματικό μεγαλείο, το μυστικό βάθος της γέννησης ως μέσο επικοινωνίας του ρητού με το άρρητο με την θεολογία της σαρκώσεως και του σωτήριου ρόλου διαφαίνεται σε όλο το ευαγγέλιο, το οποίο πρέπει να διαβάζεται υπό το πρίσμα του τέλους του. Δηλαδή ότι ο Ιησούς γεννήθηκε για να πάθει και να αναστηθεί ώστε να ενωθεί ο ουρανός με την γη.

Συμπερασματικά οφείλουμε να υπενθυμίσουμε δύο βασικά σημεία. Το πρώτο και γενικό στοιχείο είναι ότι το πρώτο κεφάλαιο του ευαγγελίου του Ματθαίου είναι εκτενώς σχεδιασμένο για να ανακοινώσει ποιός είναι ο Ιησούς. Το δεύτερο στοιχείο είναι ότι ήδη από τους πρώτους στίχους (1,1-17) με την γενεαλογία του Ιησού και ιδίως από τον πρώτο κίολας στίχο διακηρύσσεται ο

¹⁷⁷ Βλ. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary v.33A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, σελ.22-24.

¹⁷⁸ Βλ. Μθ. 4,14-51.

Ιησούς ότι είναι ο Μεσσίας, ο Υιός του Δαβίδ, και, ο Υιός του Αβραάμ, που με συντομία θα λέγαμε ότι σημαίνει το τέλος της ιστορίας του Ισραήλ.

Οι στίχοι Μθ. 1,18-25 συνεχίζουν την συσώρευση των ονομασιών και γενικών περιγραφών. «Ο Μεσσίας είναι ο Εμμανουήλ», που σημαίνει ότι «μαζί μας είναι ο Θεός». Ο Ιησούς δηλαδή είναι ο κομιστής ενός ονόματος δοσμένου από έναν άγγελο Κυρίου, και αυτός είναι που θα σώσει τον λαό από τις αμαρτίες του. Έχει γνήσια δαβιδική καταγωγή, είναι νόμιμος υιός του Δαβίδ, και η γέννησή του σημαίνει την εκπλήρωση της υπόσχεσης παρμένης από τον οίκο του Δαβίδ του Ησ. 7,14. Αυτός συνελήφθη από το Άγιο Πνεύμα (1,20.1,18) με άλλα λόγια έχει εκ Θεού καταγωγή.

Επιπλέον, η υπερφυσική σύλληψη του Ιησού, μας φέρνει στον νου ότι πρέπει να θεωρηθεί ως η δεύτερη αρχή του Μθ. 1,18-25. Ο Ιησούς κατάγεται άμεσα από τον Δαβίδ και συνελήφθη από το Άγιο Πνεύμα. Πώς μπορεί όμως να είναι ο υιός του Δαβίδ και ταυτόχρονα να είναι εκ Θεού; Ο Ματθαίος προφανώς αντιμετωπίζει αυτό το πάζλ και έχει μια απάντηση. Διά μέσου του πατέρα του, ο Ιησούς είναι ο Υιός του Δαβίδ. Διά μέσου της μητέρας του και του Αγίου Πνεύματος έχει ακόμα πιο υπερυψωμένη καταγωγή. Μία δαβιδική υιοθεσία είναι μια νόμιμη υιοθεσία κατά την οποία δεν απαιτείται βιολογική καταγωγή. Το μόνο που απαιτείται είναι ότι ο σύζυγος της μητέρας του, ένας που κατάγεται από τον Δαβίδ, αναγνωρίζει τον Ιησού ως δικό του υιό.

Αυτό κάνει ο Ιωσήφ όταν επιλέγει να παραμείνει με την Μαρία και να δώσει στον Ιησού το όνομά του. Η θεϊκή υιοθεσία συμβαίνει με έναν διαφορετικό τρόπο. Ο Ιησούς έχει μια βιολογική μητέρα αλλά όχι και έναν βιολογικό πατέρα. Συνελήφθη από το Άγιο Πνεύμα και γεννήθηκε από την Μαρία την Παρθένο. Γι' αυτό τον λόγο η γέννησή του έχει άνωθεν προέλευση και έχει Πατέρα τον ίδιο τον Θεό.

Ακόμη σημειώνουμε ότι εντοπίστηκε στο Μθ 1,18-25 ένας αντιδοκητικός σκοπός. Συνηγορεί το ότι ο Ιγνάτιος, στις αρχές του 2^{ου} αιώνα, αντέκρουσε τους κινδύνους της αίρεσης του δοκητισμού δίνοντας την προσοχή στο ότι ο Ιησούς

είναι παιδί της Μαρίας. Επίσης πρέπει να σημειώσουμε ότι δεν φαίνεται να υπάρχουν άλλοι αντιδοκητικοί λόγοι στο Πρώτο Ευαγγέλιο.

Είναι βέβαιο ότι ο Ματθαίος πίστευε στην αειπάρθενο σύλληψη του Ιησού. Συνεχίζουν να υπάρχουν υποστηρικτές της ιστορικότητας της αειπάρθενου σύλληψης και μάλιστα πεπεισμένοι ότι μπορεί να αποδειχθεί με τις ιστορικο-κριτικές μεθόδους. Η Παναγία ήταν άνθρωπος, γεννήθηκε από ανθρώπους, μετείχε σε όλα όσα χαρακτηρίζουν τον άνθρωπο, δεν παρασύρθηκε όμως από το κακό που δελεάζει το ανθρώπινο γένος. Νίκησε την αμαρτία και έδωσε τέλος στην πονηρία (Ν. Καβάσιλας "Εἰς τὴν Κοίμησιν" 8), με την τέλεια ταπείνωση και την απόλυτη αγάπη που συνθέτουν την αληθινή Παρθενία της. Δεν είναι απλώς Παρθένος. Είναι Η Παρθένος, ακριβέστερα η Αειπάρθενος. Ο Άγιος Γρηγόριος ο Νύσσης βλέπει στο πρόσωπο κάθε παρθένου, το τέλος της κυριαρχίας του θανάτου (Περί παρθενίας 14, PG 46,377C). Ο Χριστός ως υιός της Παρθένου που δεν έχει φυσικό απόγονο, είναι η καινή κτίση. Και όποιος ζει με τον Χριστό γίνεται μέτοχος της καινής κτίσεως (Εἰς τὴν ἐν Χριστῷ καινὴν κτίσιν). Η παρθενία ως απλή βιολογική κατάσταση δεν έχει καμία θεολογική ή σωτηριολογική σπουδαιότητα. Η παρθενία όμως της Παναγίας δεν είναι απλά βιολογική, αλλά καθολική ψυχοσωματική κατάσταση. Εκφράζει την πλήρη και καθολική αναφορά της στον Θεό. Είναι το ήθος της¹⁷⁹. Οι λόγοι για την θεία εκλογή της Παρθένου Μαρίας, προκειμένου να γίνει η κατά σάρκα μητέρα του Θεού, είναι κατά την ορθόδοξη διδασκαλία η τέλεια παρθενία της, η καθαρότητα, η αγνότητα και το άσπιλον της ψυχής και του σώματός της, η αγιότητά της, η ομορφιά της ψυχής της, το ηθικό μεγαλείο και η υπεροχή της σε όλες τις αρετές (Ευχὴ Ἀκάθιστου Ὕμνου). Για αυτούς τους λόγους αξιώθηκε να γίνει το "κατοικητήριον" του Λόγου και "Ναός" ἐμψυχος και καθαρός, για να ενοικήσει ο Θεός¹⁸⁰.

¹⁷⁹ Γ. Μαντζαρίδης, *Ορθόδοξη πνευματική Ζωή*, εκδ. Πουρναράς Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 110-115.

¹⁸⁰ Δ. Τσάμης, *Αγιολογία της Ορθόδοξης Εκκλησίας*, εκδ. Πουρναράς Θεσσαλονίκη, 2008, σελ. 74.

Το Σώμα του Χριστού είναι ενιαίο και αδιαίρετο. Είναι το Σώμα που γεννήθηκε απ' την Παρθένο Μαρία, που σταυρώθηκε, αναστήθηκε, και κάθισε στα Δεξιά του Πατρός. Είναι το Σώμα στο οποίο μετέχουν οι πιστοί με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας¹⁸¹.

Ένα τελευταίο σχόλιο που αξίζει να αναφέρουμε είναι ως προς το θέμα της απογραφής. Η έκδοση της απογραφής φαίνεται σαν μια πρόθεση του ευαγγελιστή να εντείνει την μεσσιανική χροιά στην αφήγηση. Ο ευαγγελιστής χαρακτηρίζεται για την προσπάθειά του να τοποθετεί τα ιστορικά γεγονότα ακριβέστερα¹⁸². Το Λκ. 2,1 κατοχυρώνεται ως ιστορικό γεγονός καθώς επανεμφανίζεται στα Πρ. 17,7¹⁸³ και 5,37¹⁸⁴. Οι στίχοι Λκ. 2,4-5 είναι η επανάληψη του Λκ. 1,27.

Καθώς πολλοί θεωρούν ότι η Π.Δ. είναι η ανάγνωση των Ψαλμών σε πεζό λόγο, μας εντυπώσιασε ότι μάλλον ο Λουκάς πήρε μια αδιευκρίνιστη ιουδαϊκή παράδοση και αλλάζει την τοποθεσία της εκπλήρωσης, που στους Ψαλμούς αναγράφεται ότι είναι η Σιών, δηλαδή η Ιερουσαλήμ και έτσι ο ευαγγελιστής δίνει την μεσσιανική σύνδεση, δηλαδή Μεσσίας-προφητεία-τόπος. Κανένας όρος από το κείμενο του Λουκά δεν ταιριάζει με το παλαιοδιαθηκικό κείμενο. Στο Λκ. 2,4 το νόημα του ονόματος της Βηθλεέμ αμφισβητείται, ωστόσο εύλογα μπορεί κάποιος να υποθέσει ότι ο Λουκάς δεν δίνει στοιχεία γιατί δεν δίνει ιδιαίτερη σημασία στο όνομα. Η λέξη *ἐμνηστευμένη* μας προβλημάτισε καθώς από κριτικής απόψεως υπάρχουν πάπυροι που έχουν την λέξη *μεμνηστευμένη* *αὐτῷ γυναικί*¹⁸⁵ ή την λέξη *γυναικὶ αὐτοῦ*¹⁸⁶.

¹⁸¹ Γ. Μαντζαρίδης, *Ορθόδοξη πνευματική Ζωή*, εκδ. Πουρναράς Θεσσαλονίκη, 2010 σελ. 115.

¹⁸² Βλ. Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ. Π.Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2009, σελ.167.

¹⁸³ Βλ. Πρ. 17,7 «καὶ οὗτοι πάντες ἀπέναντι τῶν δογμάτων Καίσαρος πράσσουσιν βασιλέα ἕτερον λέγοντες εἶναι Ἰησοῦν».

¹⁸⁴ Βλ. Πρ. 5.37 «μετὰ τοῦτον ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀπογραφῆς καὶ ἀπέστησεν λαὸν ὀπίσω αὐτοῦ».

¹⁸⁵ Βλ. Πάπυρος C³ Θ Ψ και (A 579: εμν-) σύμφωνα με Nestle-Aland, *Novum Testamentum Graece*, Deutsche Bibelgesellschaft, 2006, σελ.156.

¹⁸⁶ Βλ. b c sy^s.

7. Οι διηγήσεις για την παιδική ηλικία του Ιησού (Μθ 2,1-23 · Λκ 2,8-52)

7.1. Τα κείμενα

Μθ. 2,1-23
<u>2,1</u> Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδοὺ μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα <u>2,2</u> λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων; εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ. <u>2,3</u> ἀκούσας δὲ Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ, <u>2,4</u> καὶ συναγαγὼν πάντας τοὺς ἀρχιερεῖς καὶ γραμματεῖς τοῦ λαοῦ ἐπυνθάνετο παρ' αὐτῶν ποῦ ὁ Χριστὸς γεννᾶται. <u>2,5</u> οἱ δὲ εἶπαν αὐτῷ· ἐν Βηθλεὲμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτω γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· <u>2,6</u> καὶ σὺ Βηθλέεμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. <u>2,7</u> Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος, <u>2,8</u> καὶ πέμψας αὐτοὺς εἰς Βηθλεὲμ εἶπεν· πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ τοῦ παιδίου· ἐπὰν δὲ εὑρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ. <u>2,9</u> οἱ δὲ ἀκούσαντες τοῦ βασιλέως ἐπορεύθησαν καὶ ἰδοὺ ὁ ἀστήρ, ὃν εἶδον ἐν τῇ ἀνατολῇ, προῆγεν αὐτούς, ἕως ἐλθὼν ἔστη ἐπάνω οὗ ἦν τὸ παιδίον. <u>2,10</u> ἰδόντες δὲ τὸν ἀστέρα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην σφόδρα. <u>2,11</u> καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. <u>2,12</u> καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδη, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν.

2,13 Αναχωρησάντων δὲ αὐτῶν ἰδοὺ ἄγγελος κυρίου φαίνεται κατ' ὄναρ τῷ Ἰωσήφ λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ φεῦγε εἰς Αἴγυπτον καὶ ἴσθι ἐκεῖ ἕως ἂν εἶπω σοι· μέλλει γὰρ Ἡρώδης ζητεῖν τὸ παιδίον τοῦ ἀπολέσαι αὐτό.

2,14 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ νυκτὸς καὶ ἀνεχώρησεν εἰς Αἴγυπτον,

2,15 καὶ ἦν ἐκεῖ ἕως τῆς τελευτῆς Ἡρώδου· ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ Κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· ἐξ Αἰγύπτου ἐκάλεσα τὸν υἱόν μου.

2,16 Τότε Ἡρώδης ἰδὼν ὅτι ἐνεπαίχθη ὑπὸ τῶν μάγων ἐθυμώθη λίαν, καὶ ἀποστείλας ἀνείλεν πάντας τοὺς παῖδας τοὺς ἐν Βηθλεέμ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς ὁρίοις αὐτῆς ἀπὸ διετοῦς καὶ κατωτέρω, κατὰ τὸν χρόνον ὃν ἠκρίβωσεν παρὰ τῶν μάγων.

2,17 τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου τοῦ προφήτου λέγοντος·

2,18 φωνὴ ἐν Ῥαμᾷ ἠκούσθη, κλαυθμὸς καὶ ὀδυρμὸς πολὺς· Ῥαχὴλ κλαίουσα τὰ τέκνα αὐτῆς, καὶ οὐκ ἤθελεν παρακληθῆναι, ὅτι οὐκ εἰσίν.

2,19 Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Ἡρώδου ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ φαίνεται τῷ Ἰωσήφ ἐν Αἰγύπτῳ

2,20 λέγων· ἐγερθεὶς παράλαβε τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ πορεύου εἰς γῆν Ἰσραὴλ· τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου.

2,21 ὁ δὲ ἐγερθεὶς παρέλαβεν τὸ παιδίον καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ ἦλθεν εἰς γῆν Ἰσραὴλ.

2,22 Ἀκούσας δὲ ὅτι Ἀρχέλαος βασιλεύει ἐπὶ τῆς Ἰουδαίας ἀντὶ Ἡρώδου τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐφοβήθη ἐκεῖ ἀπελθεῖν· χρηματισθεὶς δὲ κατ' ὄναρ ἀνεχώρησεν εἰς τὰ μέρη τῆς Γαλιλαίας,

2,23 καὶ ἐλθὼν κατῴκησεν εἰς πόλιν λεγομένην Ναζαρέτ, ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται.

Λκ 2,8-52

2,8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν.

2,9 καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.

2,10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε, ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ,

2,11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ, ὅς ἐστι Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυΐδ.

2,12 καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὗρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φάτνῃ.

2,13 καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πληθος στρατιᾶς οὐρανόυ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων·

2,14 δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία.

2,15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν.

2,16 καὶ ἦλθαν σπεύσαντες καὶ ἀνεῦρον τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ.

2,17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου.

2,18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς.

2,19 ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

2,20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς.

2,21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλλημφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ.

2,22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστῆσαι τῷ Κυρίῳ,

2,23 καθὼς γέγραπται ἐν νόμῳ Κυρίου, ὅτι πᾶν ἄρσεν διανοιῶν μήτραν ἅγιον τῷ Κυρίῳ κληθήσεται,

2,24 καὶ τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ Κυρίου, ζευγὸς τρυγόνων ἢ δύο νεοσσούς περιστερῶν.

2,25 Καὶ ἰδοὺ ἦν ἄνθρωπος ἐν Ἱερουσαλὴμ ᾧ ὄνομα Συμεὼν καὶ ὁ ἄνθρωπος οὗτος δίκαιος καὶ εὐλαβής, προσδεχόμενος παρὰ κλησιν τοῦ Ἰσραὴλ, καὶ Πνεῦμα ἦν Ἅγιον ἐπ' αὐτόν·

2,26 καὶ ἦν αὐτῷ κεχρηματισμένον ὑπὸ τοῦ Πνεύματος τοῦ Ἁγίου μὴ ἰδεῖν θάνατον πρὶν ἰδεῖν τὸν Χριστὸν Κυρίου.

2,27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ,

2,28 καὶ αὐτὸς ἐδέξατο αὐτόν εἰς τὰς ἀγκάλας αὐτοῦ καὶ εὐλόγησεν τὸν Θεὸν καὶ εἶπεν·

2,29 νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ.

2,30 ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου,

2,31 ὃ ἡτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν,

2,32 φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραὴλ.

2,33 καὶ ἦν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ.

2,34 καὶ εὐλόγησεν αὐτοὺς Συμεὼν καὶ εἶπεν πρὸς Μαριὰμ τὴν μητέρα αὐτοῦ· ἰδοὺ οὗτος κεῖται εἰς πτώσιν καὶ ἀνάστασιν πολλῶν ἐν τῷ Ἰσραὴλ καὶ εἰς σημεῖον ἀντιλεγόμενον

2,35 καὶ σοῦ αὐτῆς τὴν ψυχὴν διελεύσεται ῥομφαία, ὅπως ἂν ἀποκαλυφθῶσιν ἐκ πολλῶν καρδιῶν διαλογισμοί.

2,36 Καὶ ἦν Ἄννα προφῆτις, θυγάτηρ Φανουήλ, ἐκ φυλῆς Ἀσήρ· αὕτη προβεβηκυῖα ἐν ἡμέραις πολλαῖς, ζήσασα ἔτη μετὰ ἀνδρὸς ἔτη ἑπτὰ ἀπὸ τῆς παρθενίας αὐτῆς,

2,37 καὶ αὕτη χήρα ὡς ἐτῶν ὀγδοήκοντα τεσσάρων, ἥ οὐκ ἀφίστατο ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ νηστεύουσα καὶ δεήσασιν λατρεύουσα νύκτα καὶ ἡμέραν·

2,38 καὶ αὕτη τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ Θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλὴμ.

2,39 Καὶ ὡς ἐτέλεσαν ἅπαντα τὰ κατὰ τὸν νόμον Κυρίου, ὑπέστρεψαν εἰς τὴν Γαλιλαίαν εἰς πόλιν ἑαυτῶν Ναζαρέτ.

2,40 Τὸ δὲ παιδίον ἠὔξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι πληρούμενον σοφίας, καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ' αὐτό.

2,41 Καὶ ἐπορεύοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ κατ' ἔτος εἰς Ἱερουσαλὴμ τῇ ἑορτῇ τοῦ πάσχα.

2,42 Καὶ ὅτε ἐγένετο ἐτῶν δώδεκα, ἀναβάντων αὐτῶν εἰς Ἱεροσόλυμα κατὰ τὸ ἔθος τῆς ἑορτῆς

2,43 καὶ τελειωσάντων τὰς ἡμέρας, ἐν τῷ ὑποστρέφειν αὐτοὺς ὑπέμεινεν Ἰησοῦς ὁ παῖς ἐν Ἱερουσαλὴμ, καὶ οὐκ ἔγνωσαν οἱ γονεῖς αὐτοῦ.

2,44 νομίσαντες δὲ αὐτὸν ἐν τῇ συνοδίᾳ εἶναι ἤλθον ἡμέρας ὁδὸν καὶ ἀνεζήτησαν αὐτὸν ἐν τοῖς συγγενέσι καὶ ἐν τοῖς γνωστοῖς·

2,45 καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ζητοῦντες αὐτόν.

2,46 καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτόν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς·

2,47 ἐξίσταντο δὲ πάντες οἱ ἀκούοντες αὐτοῦ ἐπὶ τῇ συνέσει καὶ ταῖς ἀποκρίσεσιν αὐτοῦ.

2,48 καὶ ἰδόντες αὐτόν ἐξεπλάγησαν, καὶ πρὸς αὐτόν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπεν· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὁδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

2,49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με;

2,50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς.

2,51 καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἤλθεν εἰς Ναζαρετ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς.

2,52 Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις.

7.2 Ανάλυση και εξήγηση των Μθ 2,1-23 και Λκ 2,8-52

Στη συνέχεια προβαίνουμε στην ανάλυση και την εξήγηση των σχετικών διηγήσεων των παραπάνω χωρίων:

7.2.1 Οι διηγήσεις στο Μθ 2,1-23

Το κατά **Ματθαίον Ευαγγέλιο** παρουσιάζει την ιστορική πορεία του Ιησού από την βάπτισή του από τον Ιωάννη τον Βαπτιστή, προχωρεί στην δράση του στην περιοχή της Γαλιλαίας και κατόπιν στην πορεία του προς την Ιερουσαλήμ όπου υπέστη το πάθος καταθέτει την μαρτυρία της Ανάστασης του Ιησού και ολοκληρώνει το ευαγγέλιό του με τις μετα-αναστάσιμες εμφανίσεις του Ιησού στους μαθητές. Στο σημείο αυτό της εργασίας μας θα προσπαθήσουμε να προσεγγίσουμε τις ευαγγελικές αναφορές για τα παιδικά χρόνια του Ιησού όπως μας τις καταθέτουν ο Ματθαίος στο Μθ 2,1-23 και ο Λουκάς στο Λκ 2,8-52.

Η θεματική ενότητα στο κατά Ματθαίον ευαγγέλιο που ασχολείται με τα παιδικά χρόνια του Ιησού βρίσκεται στο δεύτερο κεφάλαιο του ευαγγελίου και ακολουθεί την αφήγηση της γέννησης του Ιησού (Μθ 1,18-25). Αμέσως μετά την περιγραφή της παιδικής ηλικίας του Ιησού ο Ματθαίος παρουσιάζει την προπαρασκευή του Ιησού για την δημόσια δράση του (Μθ 3,1-4.11). Η αφήγηση των παιδικών χρόνων περιλαμβάνει τέσσερις υποενότητες, οι οποίες είναι: α) η επίσκεψη /προσκύνηση των μάγων (Μθ 2,1-12), β) η φυγή στην Αίγυπτο (Μθ 2,13-15), γ) η σφαγή των νηπίων (Μθ 2,16-18) και δ) η επιστροφή από την Αίγυπτο (Μθ 2,19-23).

α) Η προσκύνηση των μάγων (Μθ 2,1-12)

Μθ 2,1 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ γεννηθέντος ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως, ἰδὸν μάγοι ἀπὸ ἀνατολῶν παρεγένοντο εἰς Ἱεροσόλυμα

Η πραγματική γέννηση του Ιησού περιγράφεται στο ευαγγέλιο αυτό με την χρονική απόλυτη μετοχή γεννηθέντος με υποκείμενο το “τοῦ Ἰησοῦ”.

ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας Στο αρχαίο Ισραήλ υπήρχαν δύο πόλεις με το όνομα Βηθλεέμ. Η μία ανήκε στην εδαφική κληρονομιά της φυλής Ζαβουλών,

ενώ η άλλη στην οποία ο Ματθαίος αναφέρεται ανήκε στην περιοχή της φυλής του Ιούδα που ονομαζόταν και Ιουδαία. Ο Λουκάς (Λκ 2,1-7) μας λέει πως ο Ιησούς γεννήθηκε στην Βηθλεέμ, αν και στην συνέχεια ανατράφηκε στην Ναζαρέτ.

ἐν ἡμέραις Ἡρώδου τοῦ βασιλέως Ὁ Ἡρώδης Α' βασίλευσε από το 37-4 π.Χ., παρὰ την ρωμαϊκή κατοχή ο Ἡρώδης Α' διατήρησε τον θρόνο του γιατί κατάφερε να κερδίσει την εμπιστοσύνη των ρωμαίων αυτοκρατόρων. Ήταν πολύ φιλόδοξος, έχτισε λαμπρά οικοδομήματα προκειμένου να αποθανατιστεί το όνομά του και επειδή θεωρούσε τον εαυτό του ως τον μοναδικό βασιλιά χρησιμοποιούσε ωμή βία σε όποιον αντιστρατεύονταν τα σχέδιά του, για αυτό και δεν δίστασε να διατάξει την σφαγή όλων των νηπίων της Βηθλεέμ από το φόβο της προφητείας της Π.Δ. ότι θα γεννηθεί μέγας βασιλιάς και θα καταλύσει την δική του βασιλεία¹⁸⁷. Οι μάγοι περισσότερο είχαν την έννοια των «σοφών ανδρών». Για τα δεδομένα της εποχής ήταν κάτι ως αστρολόγοι. Δεν υπάρχουν ενδείξεις για το αν ήταν εθνικοί ή πράγματι προέρχονταν εξ Ανατολής¹⁸⁸.

1 λέγοντες· ποῦ ἐστὶν ὁ τεχθεὶς βασιλεὺς τῶν Ἰουδαίων· εἶδομεν γὰρ αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ καὶ ἦλθομεν προσκυνῆσαι αὐτῷ.

Σχετικά με την φράση αὐτοῦ τὸν ἀστέρα ἐν τῇ ἀνατολῇ κυριαρχεί η σκέψη στον ακαδημαϊκό χώρο ότι μάλλον οι μάγοι θα λέγανε «στην γη μας» παρὰ «στην ανατολή». Μάλλον στο σημείο αυτό φαίνεται ότι έχουμε τυπική έκφραση που αναφέρεται στην περιγραφή της εμφάνισης του φαινομένου του αστεριού που παρατηρούσαν οι μάγοι. Η κτητική αντωνυμία αὐτοῦ φαίνεται να μην εξηγείται καθώς αναφέρεται στην λέξη “ἐν τῇ ἀνατολῇ” αλλά προηγείται αυτής. προσκυνῆσαι αὐτῷ το ρήμα χρησιμοποιείται και στον στίχο

¹⁸⁷ Βλ. S. Perowne, *The life and times of Herod the Great*, London, 1956.

¹⁸⁸ Αναλυτικά βλ. Αικ. Γούρου, *Η διήγηση της προσκύνησης των Μάγων (Μτ. 2:1-12) και η πρόσληψή της στον χριστιανικό κόσμο*, (Μεταπτυχιακή εργασία που υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. [Σύμβουλος καθ. Μ. Γκουτζιούδης]), Θεσσαλονίκη, 2015.

11 και είναι πολύ αγαπημένο στον Ματθαίο¹⁸⁹. Αυτό αποτελεί και μια χρήσιμη ένδειξη του ύφους, της έμφασης αλλά και της ομοιογένειας της εργασίας του Ματθαίου.

3 ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐταράχθη καὶ πᾶσα Ἱεροσόλυμα μετ' αὐτοῦ· ἐταράχθη με την σημασία του ρήματος φοβάμαι. Η ίδια λέξη με το ίδιο νόημα της βαθιάς ταραχής συναντάται στο Μθ 14,26 όπου εκφράζει το συναίσθημα φόβου και ταραχής των μαθητών και στις δύο περιπτώσεις το ρήμα χρησιμοποιείται για να δηλωθεί ο φόβος που προέρχεται από την έλλειψη πίστης.

5 οἱ δὲ εἶπον αὐτῷ· ἐν Βηθλεέμ τῆς Ἰουδαίας· οὕτως γὰρ γέγραπται διὰ τοῦ προφήτου· γέγραπται πρόκειται για μια κοινή έκφραση στον Ματθαίο.

6 καὶ σὺ Βηθλεέμ, γῆ Ἰούδα, οὐδαμῶς ἐλαχίστη εἶ ἐν τοῖς ἡγεμόσιν Ἰούδα· ἐκ σοῦ γὰρ ἐξελεύσεται ἡγούμενος, ὅστις ποιμανεῖ τὸν λαόν μου τὸν Ἰσραήλ. πρόκειται για παραπομπή από το Μιχ 5,1,3 που δεν ακολουθεί το κείμενο των Ο'. Ο όρος ἐν τοῖς ἡγεμόσιν με την κυριολεκτική του σημασία, δηλαδή να είναι ηγεμόνες-ποιμένες εμφανίζεται να έχει ομοιότητες με την μορφή στο Β'Βασ. 2.

7 Τότε Ἡρώδης λάθρα καλέσας τοὺς μάγους ἠκρίβωσεν παρ' αὐτῶν τὸν χρόνον τοῦ φαινομένου ἀστέρος. □ μας κάνει εντύπωση η λέξη τότε όπου πρόκειται για τις πιο αγαπημένες λέξεις του Ματθαίου και την συναντάμε στο ευαγγέλιό του 90 φορές.

11 καὶ ἐλθόντες εἰς τὴν οἰκίαν εἶδον τὸ παιδίον μετὰ Μαρίας τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ πεσόντες προσεκύνησαν αὐτῷ καὶ ἀνοίξαντες τοὺς θησαυροὺς αὐτῶν προσήνεγκαν αὐτῷ δῶρα, χρυσὸν καὶ λίβανον καὶ σμύρναν. Όλα έχουν παλαιοδιαθηκικό υπόβαθρο. Ο Ιουστίνος είναι ο πρώτος σχολιαστής που είδε την σύνδεση αυτών των περικοπών. Η σμύρνα ήταν ένα υλικό πολύ κατάλληλο για έναν βασιλιά και κυρίως χρησιμοποιούνταν για την χρήση. Γενικά τα δώρα αποτελούν «κοινό τόπο» μάγων, ενώ μας έχουν διασωθεί

¹⁸⁹ Βλ. στον Μθ. συναντάται 13 φορές, στον Μκ. 2 και στον Λκ. 3.

πολλοί πάπυροι με μαγικό περιεχόμενο. Αν κοιτάξουμε τα δώρα μόνο ως υλικά εμπορίου θα δούμε ότι οι προσφορές των μάγων δεν αποτελούν δώρα αφιερώματος, αλλά μια προσωπική προσπάθεια διάκρισής τους από τυπικές πρακτικές προσφοράς δώρων.

12 καὶ χρηματισθέντες κατ' ὄναρ μὴ ἀνακάμψαι πρὸς Ἡρώδην, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἀνεχώρησαν εἰς τὴν χώραν αὐτῶν. Δι' ἄλλης ὁδοῦ ἡ αυτό το χαρακτηριστικό αναχώρησης από άλλον δρόμο επίσης εμφανίζεται στον υπολογισμό του Δίωνα Κάσσιου της επίσκεψης του Νέρωνα και πρόκειται για μια έκφραση πολύ συχνή στον Ματθαίο¹⁹⁰.

Η αναφορά της επίσκεψης των μάγων στην Βηθλεέμ μπορεί να συνδεθεί με πολλές παρόμοιες αφηγήσεις για την προσδοκία ερχομού ενός ημίθεου ήρωα-εντολέα. Τέτοιες «μεσσιανικές» ελπίδες εκφράστηκαν στην διάσημη 4^η Εκλογή του Βιργίλιου, και ο αυτοκράτορας Αύγουστος περιγράφηκε σε επιγραφές ως Σωτήρας της νέας γενιάς των ανθρώπων, και ως ο ειρηνοποιός ξηράς και θάλασσας. Επίσης περιγράφεται πώς ο μάγος Τιριδάτης και κάποιοι ακόλουθοι ήρθαν στην Νάπολη και η αφήγηση της υποδοχής τους από τον Νέρωνα και οι θρησκευτικές τελετές που ακολούθησαν ήταν συναρπαστικές. Επίσης περιγράφεται ότι ο Τιριδάτης περιγράφεται να θεωρεί τον Νέρωνα ως «θεό».

Η αστρολογία και η επικράτηση των μάγων ως μια επαγγελματική τάξη ήταν επιβεβαιωμένα στην σύγχρονη λογοτεχνία. Οι Στωϊκοί –όσων τα έργα μας είναι γνωστά– ήταν ενθουσιώδεις υποστηρικτές της αστρολογίας. Η αστρολογία αναπτύχθηκε νωρίς στην Μεσόγειο, εξελίχθηκε σε (ημι-)επιστήμη στην Αχαιμενιδική περίοδο. Οι πρωιμότεροι βαβυλωνιακοί ωροσκόποι που ως τώρα γνωρίζουμε ήταν του 4^{ου} αιώνα π.Χ. την εποχή του Μ. Αλεξάνδρου και μεταφέρθηκε στην Αίγυπτο μέσω της αστρολογίας που ξέρουμε σήμερα. Τα αποτελέσματα αυτής της συστηματοποίησης βρέθηκαν όλα γύρω στην

¹⁹⁰ Βλ. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary v.33A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, σελ.11-12.

Μ.Ανατολή σε σφηνοειδείς επιγραφές της εποχής των Σελευκιδών και Πάρθων, σε δημοτικούς παπύρους στην περιοχή της Ρώμης, και σε ελληνική και αραβική αστρολογική λογοτεχνία. Κάποια αστρολογικά κείμενα έχουν μεγάλη διάρκεια ζωής διατηρημένα σε βυζαντινό ζωροαστρικό υλικό.

Παρά την συχνή καταδίκη της αστρολογίας στην Π.Δ. στην εξωβιβλική λογοτεχνία και σε ραβινικά κείμενα, ο ιουδαϊσμός ήταν απολύτως επηρεασμένος από τα φαινόμενα, όπως αποδεικνύεται από τους Cumont και Bidez¹⁹¹. Ο Ιώσηπος¹⁹² (Ιουδαϊκός Πόλεμος V. 214) σημειώνει ότι το πέπλο του ναού κοσμήθηκε με αστέρια, και αρκετές συναγωγές που βρέθηκαν στην Ρώμη και στην Παλαιστίνη έχουν σημάδια ζωδιακά απεικονισμένα σε εκείνες. Αραμαϊκά σπαράγματα βρέθηκαν στην σπηλιά IV του Qumran που περιείχαν απομεινάρια μιας αστρολογικής πραγματείας στενά συνδεδεμένης με μια εργασία που κυκλοφόρησε στα βυζαντινά χρόνια με το όνομα κάποιου Ζωροάστρη. Τα αραμαϊκά τεμάχια ίσως είναι στα τέλη του 1^{ου} αιώνα π.Χ. ή αρχές του 1^{ου} αιώνα μ.Χ.

Στο μυαλό του κόσμου εκείνης της εποχής είναι αδιανόητο ότι η γέννηση μίας σπουδαίας προσωπικότητας δεν θα συνοδευόταν από έναν αστρικό προάγγελο, και ένα τέτοιο αστέρι αναφέρθηκε να «χαιρετά» την γέννηση του Μιθριδάτη (131-62 π.Χ.). Ένας μετέπειτα ιουδαϊκός θρύλος περιγράφει ένα τέτοιο αστέρι στην γέννηση του Αβραάμ. Αλλά για τον ιουδαϊσμό υπάρχει και μία άλλη θεώρηση και αυτή ήταν ένας προφητικός χρησμός του Βαλαάμ (Αρ. 24,17). Η υπόσχεση ότι «ένα αστέρι ερχόμενο από τον Ιακώβ» ήταν ένας πολύ γνωστός αλλά στους κύκλους που διάβαζαν οι προφήτες να βρουν ερμηνείες σύγχρονων σκηνών (όπως των Εσσαίων) ένας τέτοιος χρησμός δεν θα μπορούσε να μην εκπληρωθεί. Η έλευση του Μεσσία πρέπει να «χαιρετιστεί» από ένα αστέρι.

¹⁹¹ Βλ. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary v.33A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993,σελ.9-12.

¹⁹² Ιώσηπος, *Ιουδαϊκός Πόλεμος* 5, εκδ. Loeb, 1989 (6η έκδοση), σελ.241.

Η ιστορικότητα της αφήγησης στο δεύτερο κεφάλαιο όπως αυτή υπάρχει δεν έχει διευκρινιστεί αρκετά. Ορισμένοι σχολιαστές πιθανολογούν ότι άλλοτε μπορεί να υπάρχει ένα χαμένο επεισόδιο ως ένας αστρολογικός μύθος, ενώ άλλοι επιχειρούν να εντοπίσουν τον ακριβή κομήτη ή την πλανητική σύνδεση που πρωτοεμφανίστηκε την υποθετική χρονιά της γέννησης του Ιησού (9^{ος}-4^{ος} αιώνας μ.Χ.).

Αξιοπρόσεκτη είναι η απουσία στην αφήγηση του ματθαϊκού όρου *ἵνα πληρωθῇ*, η οποία αν υπήρχε θα μπορούσε να ληφθεί ως προσπάθεια του Ματθαίου να θεμελιώσει ιστορικά την διήγηση (πρβλ. Αρ. 24· Ησ. 9).

Ιστορικά, δεν υπάρχει τίποτα το απίθανο περί του ταξιδιού των μάγων από δυτικά της Βαβυλώνας ή πράγματι οπουδήποτε αλλού στον κόσμο της Μεσογείου. Θα έβρισκαν φιλόξενο κοινό οπουδήποτε, από βασιλικά μέγαρα ως αγορές.

Η σύσκεψη των μάγων με βασιλείς και επιφανή άτομα είναι επιβεβαιωμένη. Με την ιδέα του μεσσιανισμού να κυριαρχεί παντού, ο Ηρώδης δεν θα μπορούσε να έχει αγνοήσει τις ελπίδες που ήταν τότε πολύ διαδεδομένες. Ο Ηρώδης ανησυχούσε για την ύπαρξη πιθανών σφετεριστών της εξουσίας του.

Υποστηρίζεται ότι η αφήγηση του Ματθαίου είχε την πρόθεση να καταπολεμήσει την αστρολογία. Αυτή πρέπει να ήταν η άποψη του Ιγνάτιου Αντιοχείας στις αρχές του 2^{ου} αιώνα. Αυτό όμως που φαίνεται περισσότερο απίθανο είναι η πρόταση ότι ο Ματθαίος ήταν τόσο αγχωμένος να παρουσιάσει τον Ιησού ως τον νέο Μωυσή, ηγέτη μίας νέας Εξόδου από την Αίγυπτο (2,13-15) στην Γη της Επαγγελίας (βασιλεία-2,19-23) που ο ευαγγελιστής έχτισε μία αλληγορία που περιλαμβάνει εθνικούς (τους μάγους).

Τέλος οι μάγοι και η σχετική αφήγηση του Ματθαίου συνδέθηκαν με τον γνωστικισμό. Η απειλή του Γνωστικισμού έγινε από νωρίς αντιληπτή από την εκκλησία, όπως αποδεικνύεται από τις επιστολές του Ιωάννη αλλά και έμμεσα από την προς Κολοσσαείς επιστολή. Έτσι πιθανολογήθηκε ότι κάποιος

γραφέας ή εκδότης επίτηδες άλλαξε την τεχνική του Ματθαίου - γι' αυτό και δεν έχουμε και τη συνήθη φράση του Ματθαίου «ἵνα πληρωθῇ» - για να δηλώσει ότι ο Ιησούς, μέσω της καταγραφής των ευαγγελιστών εμφανίζεται να αναγνωρίζει την νομιμότητα της αστρολογίας που μεγεθύνθηκε από τους Γνωστικούς.

β) Η φυγή στην Αίγυπτο (ΜΘ 2,13-15)

Δεν υπάρχει λόγος να αμφιβάλλουμε για την ιστορικότητα της αφήγησης της φυγής της οικογένειας στην Αίγυπτο. Η Παλαιά Διαθήκη βρίθει με αναφορές σε άτομα και οικογένειες που βρίσκουν καταφύγιο στην Αίγυπτο, στην φυγή είτε από διωγμό ή από εκδίκηση, είτε στην αντιμετώπιση της οικονομικής πίεσης. Ακόμα κι αν ο Ματθαίος πράγματι κάνει την σύνδεση, η αφήγηση της διαμονής στην Αίγυπτο δεν εξαρτάται κατ'ανάγκη από τις αντιδράσεις του Ηρώδη για μία σύσκεψη με τους μάγους. Το σημαντικό που πρέπει να δούμε σε αυτό το επεισόδιο είναι -όχι έναν δεύτερο Μωυσή που προσπαθεί να ξεφύγει από την οργή κάποιου άλλου βασιλιά-αυτόν που προστατεύει τον λαό από μέλλουσα Έξοδο από την Αίγυπτο. Οι παλαιοδιαθηκικές αναφορές του Ματθαίου βλέπουν τον Ιησού ζωντανό, αυτόν τον ίδιο, μέσω της εμπειρίας όλης της ανθρωπότητας, και όχι ως ένα άτομο που έγινε ένας άλλος Μωυσής¹⁹³.

γ) Η σφαγή των νηπίων (ΜΘ 2,16-18)

Η αναφορά στο 2,17-18 σχετίζεται με το Ιερ. 31,15 (ΜΤ: Μασωριτικό κείμενο) και το Ιερ 38,15 (Ο΄) και το Γεν 35,19. Χαρακτηριστικό είναι ότι το κείμενο των Ο΄ δεν έχει τέκνα αὐτῆς. Η σφαγή των νηπίων από δύο ετών και μικρότερα μιας πόλης με το μέγεθος της Βηθλεέμ (περίπου 300 άτομα ο

¹⁹³ Βλ.ό.π.,σελ.35-37.

πληθυσμός την εποχή που μελετάμε) τότε δεν θα ήταν μόνο συγκριτικά ένα ασήμαντο περιστατικό και έτσι πιθανόν άγνωστο στον Ιώσηπο, αλλά επίσης απόλυτα συνδεδεμένο με τον γνωστό χαρακτήρα του Ηρώδη. Ο Ευαγγελιστής βλέπει το επεισόδιο ως ακόμη μία άλλη οπτική της πνευματικής εμπειρίας του Ισραήλ, σε σύνοψη στον Ιησού και φαίνεται να τάσσεται ενάντια στο πλαίσιο του Ιερ.31¹⁹⁴.

δ) Η επιστροφή από την Αίγυπτο (Μθ 2,19-23)

Έχουν υπάρξει πολλές προτάσεις σχετικά με την γνησιότητα του χωρίου Μθ 2,23. Μερικοί βλέπουν σε αυτό το επεισόδιο πως από νωρίς η ζωή του Ιησού συνδέθηκε με την ζωή του «ναζιραίου» Σαμψών. Δεν είναι βέβαιο αν το Κρ. 13,5 είναι η παλαιοδιαθηκική πηγή από την οποία ο Ματθαίος ίσως να πήρε την αναφορά του. Αν η αναφορά ήταν απλώς ένα «αποδεικτικό κείμενο» τότε θα ήταν μία μικρή αιτιολόγηση για την πρόταση ότι αυτό που έχουμε εδώ είναι ένα κείμενο που βεβαιώνει μια ακόμα υπέροχη γέννα, κάπως όμοια με αυτήν του Σαμψών.

Παρατηρούμε επίσης ότι οι υπό μελέτη στίχοι στο Ευαγγέλιο του Ματθαίου δεν προσαρμόζονται ολοκληρωτικά ούτε με τους Ο' ούτε με το ΜΤ · πιθανώς αυτό να οφείλεται στο υποτιθέμενο παλαιό εβραϊκό πρωτότυπο ευαγγέλιο του Ματθαίου, το οποίο μεταφράστηκε -και αυτό μας διασώθηκε- στην ελληνική, όπως μας πληροφορούν μαρτυρίες της αρχαίας εκκλησιαστικής παράδοσης¹⁹⁵. Ο Ματθαίος δεν μνημονεύει κάποια παλαιότερη διαμονή στην Ναζαρέτ, όπου διέμενε η Μαρία κατά τον χρόνο του ευαγγελισμού¹⁹⁶.

¹⁹⁴ Βλ. D.A.Hagner, *Matthew 1-13*, Word Biblical Commentary v.33A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1993, σελ. 37-38.

¹⁹⁵ Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ. Π.Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2009, σελ. 149-151.

¹⁹⁶ Βλ. Λκ. 1,26-27 «*Εν δὲ τῷ μηνὶ τῷ ἕκτῳ ἀπεστάλη ὁ ἄγγελος Γαβριὴλ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ εἰς πόλιν τῆς Γαλιλαίας ἧ ὄνομα Ναζαρέτ πρὸς παρθένον μεμνηστευμένην ἀνδρὶ, ᾧ ὄνομα Ἰωσήφ ἐξ οἴκου Δαυὶδ καὶ τὸ ὄνομα τῆς παρθένου Μαριάμ*» και Λκ. 2.4 «*Ἀνέβη δὲ καὶ Ἰωσήφ ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας*

Ο Ιωσήφ χαρακτηρίζεται ως τέκτονας σύμφωνα με πληροφορίες που αντλούμε μέσα από την Κ.Δ. (Μθ 13,55· Μκ 6,3) κάτι κυρίως που υποδηλώνει έναν οικοδόμο ή ίσως ακόμα και έναν ανάδοχο έργου. Σύμφωνα με τα δεδομένα της εποχής ο Ιωσήφ θα ήταν πιθανό να ταξίδεψε και να δικαιολογούσε το ταξίδι του για λόγους επαγγελματικούς. Δεν ξέρουμε αν ο Ιησούς ταξίδεψε ως παιδί με την Μαρία και τον Ιωσήφ, εκτός από τα περιστατικά που καταγράφονται στο Μθ 2,13-15 και Λκ 2,41-51. Το Ιω 7,5 παρουσιάζει μέλη της οικογένειάς του που δεν πίστεψαν σε αυτόν. Ωστόσο, παραμένει άγνωστο το σπίτι του Ιησού κατά την διάρκεια όλων αυτών των χρόνων πριν την δημόσια δράση της διακονίας του, καθώς μέσα από την Κ.Δ. δεν μας παρέχονται άλλες πληροφορίες.

Είναι πιθανόν ότι οι Ευαγγελιστές είναι φειδωλοί για τα πρώιμα χρόνια του Ιησού Χριστού όχι μόνο από σεβασμό για μία παράδοση περί της γέννησής του, αλλά επίσης για λόγους που θα μπορούσαν απλώς να ορισθούν «πνευματικοί».

Στο Μθ 2,19 αντλούμε δύο βασικές πληροφορίες, μία που αφορά τον χρόνο και μία τον τόπο. Μαθαίνουμε για τον θάνατο του Ηρώδη και την τοποθεσία της αγίας οικογένειας. Ο Ηρώδης πέθανε το 4 μ.Χ. Αυτό είναι μία χρήσιμη χρονολογία στο ευαγγέλιο του Ματθαίου, την οποία ο ευαγγελιστής προανέφερε στο Μθ 2,15α. Έτσι, όταν πέθανε ο Ηρώδης, εμφανίζεται άγγελος Κυρίου στο όνειρο του Ιωσήφ, ο οποίος βρίσκεται στην Αίγυπτο (*ἐν Αἰγύπτῳ*). Η εντολή του αγγέλου είναι ο Ιωσήφ να πάρει το παιδί και την μητέρα του και να πορευτεί στην γη Ισραήλ, και η εντολή άμεσα εκπληρώνεται από τον Ιωσήφ (Μθ 2,20-21). Όμως, πληροφορείται ότι ο Αρχέλαος βασιλεύει την Ιουδαία αντί του Ηρώδη (Μθ 2,22) και φοβούμενος αναχωρεί στα μέρη της Γαλιλαίας, στην πόλη Ναζαρέτ (Μθ 2,23). Αξίζει στο σημείο αυτό να αναφέρουμε τρία στοιχεία: πρώτον, ο Ιωσήφ εξακολουθεί να φοβάται παρά την διαβεβαίωση του αγγέλου

ἐκ πόλεως Ναζαρέτ εἰς τὴν Ἰουδαίαν εἰς πόλιν Δαυὶδ, ἣτις καλεῖται Βηθλεέμ, διὰ τὸ εἶναι αὐτὸν ἐξ οἴκου καὶ πατρὶδος Δαυὶδ».

(τεθνήκασιν γὰρ οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου). Η ὅλη αὐτὴ φράση χρησιμοποιεῖται καὶ ἀπὸ τοὺς Ο' ¹⁹⁷. Δεύτερον, ἡ ἀφιξη σὴν Ναζαρέτ πραγματοποιεῖ τὸν προφητικὸ λόγον (ὅπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται). Αὐθεντικὴ γραφὴ τῆς λέξης Ναζαρέτ εἶναι ἡ Ναζαρέθ· ἡ πόλις γράφεται Ναζαρά, Ναζαρέθ ἢ Ναζαρέτ καὶ δὲν μνημονεύεται σὴν Π.Δ., σὸν Ἰώσηπο καὶ σὸν Ταλμούδ, στοιχεῖο που μας οδηγεῖ σὸν συμπέρασμα ὅτι μάλλον πρόκειται γιὰ πόλις μικρὴ καὶ ἀσημη ¹⁹⁸. Τρίτον, τὸ Μθ 2,23 παραλληλίζεται με τὰ Λκ 1,26 · 2,39,51 · 4,16 · 18,37 · Κρ 13,5 · 16,17 καὶ Ησ.11,1. Ἰδιαίτερη ἐντύπωση προκαλεῖ ἡ σύνδεση τῆς ονομασίας Ναζωραῖος πρὸς τὸ εβραϊκὸ νέζερ που σημαίνει ἀνθὸς ἢ βλαστός καὶ σὸν μεσσιανικὸ χωρίο Ησ.11,1 ὁ Μεσσίας καλεῖται βλαστός ἀπὸ τὴν ρίζα Ἰεσσαί. Ἀν δεχτούμε ὅτι ἀπὸ τὴν λέξη αὐτὴ παράγεται κάποιον ἐπίθετον θα ἔχουμε τὸ ἐλληνικὸν τύπον Ναζωραῖος που σχετίζεται με τὸν ὄρον Μεσσίας ¹⁹⁹.

7.2.2 Οἱ διηγήσεις σὸν Λκ 2,8-52

Σε ὅτι ἀφορὰ τὴν ἀνάλυση καὶ τὴν ἐξήγηση τῶν σχετικῶν διηγήσεων του κατὰ Λουκάν Εὐαγγελίου ἀναφέρουμε τὰ ἐξῆς:

α) Ἡ γέννηση τοῦ Ἰησοῦ, οἱ βοσκοὶ καὶ οἱ ἄγγελοι (Λκ 2,8-21)

Τὸ Λκ 2,8-21 εἶναι στενὰ συνδεδεμένο με τὸ 2,1-7, ἀφοῦ μιλάει γιὰ τὴν ἀντίδραση σὴν γέννηση τοῦ Ἰησοῦ. Οἱ οὐρανοὶ ἀπαντοῦν με ἐπαίνους καὶ ἀναγγελίες τῆς γέννησης σὸν ποιμένες (2,8-14) οἱ ὁποῖοι τότε ἐπισκέπτονται τὸ παιδί (2,15-20). Ἡ ἐπίσκεψη περιλαμβάνει θαυμασμό καὶ ἐπαίνους. Ἡ

¹⁹⁷ Βλ. Ἐξ.4,19.

¹⁹⁸ Βλ. Π.Τρεμπέλας, *Υπόμνημα εἰς τὸ κατὰ Ματθαῖον εὐαγγέλιον*, ἐκδ. Ἀδελφότητος Θεολόγων ἡ «Ζωή», Ἀθήνα, 1951, σελ.53.

¹⁹⁹ Ὁ.π., σελ.5.

ονομασία του Ιησού στην περιτομή του κλείνει την αναφορά (2,21) δείχνοντας ότι η Μαρία και ο Ιωσήφ είναι πιστοί, ευσεβείς γονείς.

Η σημείωση της χαράς και προκήρυξης της άφιξης της υποσχόμενης σωτηρίας κυριαρχεί στην αναφορά. Η σκηνή είναι γεμάτη από κοινούς θνητούς. Το παιδί στην φάτνη, οι βοσκοί στα βοσκοτόπια τους και η οικογένεια με ένα νέο παιδί είναι θέματα από την απλή ζωή. Σε πλήρη αντίθεση στην ταπεινή ρύθμιση στέκονται οι χαρακτήρες στην δράση των ουρανών στον έπαινο και την λατρεία. Οι ουρανοί ομολογούν την ταυτότητα του παιδιού (2,10-11,14). Είναι το δαβιδικό παιδί που φέρνει καλά νέα και ειρήνη στον λαό του Θεού. Είναι ο Σωτήρας και ο Κύριος. Όσο με τις πρώιμες αναγγελίες του Ζαχαρία και της Μαρίας υπάρχει ένα σημείο να δούμε: το παιδί στην φάτνη.

Οι βοσκοί ανταποκρίνονται στην κλήση να δουν το παιδί. Μια διάθεση θαυμασμού-απορίας, επαίνου και προσδοκίας γεμίζει την αναφορά. Ο Λουκάς λέει την ιστορία με μείγμα δέους και απλότητας που δείχνει ότι ο ίδιος παίρνει σοβαρά την αναφορά. Η μορφή της αναφοράς συνδυάζει την αγγελοφάνεια (2,8-14) και την αφήγηση της γέννησης (2,15-21). Η δοξολογία (2,14) η προκήρυξη (2,10) και τα ουράνια οράματα (2,9,13) βρίσκονται μέσα στην αναφορά²⁰⁰. Το διάγραμμα του Λκ 2,8-21 είναι:

A. Ουράνια αναγγελία (2,8-14).

1. Σύνθεση (2,8-8) .
- 2 Αγγελική ανακοίνωση (2,10-12).
3. Ουράνιος έπαινος(2,13-14).

B. Ανθρώπινη επιβεβαίωση (2,15-20).

1. Η επιβεβαίωση των βοσκών του αγγελικού λόγου(2,15-17).
2. Έκπληξη, ανάμνηση, έπαινος (2,18-20).

Γ. Η ονομασία του Ιησού στην περιτομή (2,21).

²⁰⁰ Βλ. J. A. Fitzmyer, *The Gospel according to Luke I-IX*, The Anchor Bible, New York, 1981, σελ.390-447· J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.106-112.

Ο λόγος του Θεού ότι υποσχέθηκε στο 1,31-35, έρχεται να πραγματοποιηθεί. Γεγονότα συμβαίνουν σύμφωνα με τον λόγο (2,15,20,21). Ο Θεός εργάζεται, ενώ οι ουρανοί μιλούν και βλέπουν. Οι βοσκοί θαυμάζουν, ενώ οι γονείς λάμπουν από χαρά. Το Λκ 2,8-21 χαρακτηρίζεται ως μια απλή εικόνα μιας βαθύτερης «ζωγραφιάς», γεμάτη από δράση. Η διάθεση των 2,18-20 θα επηρέαζε την διάθεση του αναγνώστη. Με έναν ύμνο που ακούει, οι ουρανοί στέλνουν τον Ιησού στην γη.

Ο Λουκάς στρέφεται από την γέννηση στην αναγγελία της. Ιδιαίτερη σημασία δίνεται στους βοσκούς που ακούν μία ουράνια ανακοίνωση του ερχομού του Μεσσία (2,11). Τρεις περικοπές του Λουκά έχουν θέμα την ανακοίνωση του ερχομού του Μεσσία, οι οποίες είναι: Λκ 1,5-25·1,26-38·2,8-14.

Λκ 2,8 Καὶ ποιμένες ἦσαν ἐν τῇ χώρᾳ τῇ αὐτῇ ἀγραυλοῦντες καὶ φυλάσσοντες φυλακὰς τῆς νυκτὸς ἐπὶ τὴν ποίμνην αὐτῶν

Ο στίχος 2,8 αποκαλύπτει την σύνθεση της προκήρυξης. Κατά τον R.Brown²⁰¹ τα βοσκοτόπια είναι δύο μίλια από την πόλη. Οι βοσκοί προσέχουν τα κοπάδια τους από ληστές ή και άγρια ζώα. Η μετοχή ἀγραυλοῦντες σημαίνει: μένω στους αγρούς, ή στην ύπαιθρο. Οι βοσκοί συχνά χαρακτηρίζονται ότι αντιπροσωπεύουν τους καταπιεσμένους και περιφρονημένους της κοινωνίας. Άρα, ο Ιησούς ήρθε από την πρώτη κιόλας αναγγελία του ευαγγελίου για τους αμαρτωλούς. Δύο όμως προβλήματα είναι που μας απασχολούν:

Η Καινή Διαθήκη απεικονίζει ευνοϊκά τους βοσκούς, συχνά περιγράφει εκκλησιαστικούς ηγέτες με αυτόν τον χαρακτηρισμό. Στην Παλαιά Διαθήκη ο Αβραάμ, ο Μωυσής και ο Δαβίδ ήταν ποιμένες στην ζωή τους και μάλλον αυτό σημαίνει ότι η εικόνα τους είναι χαμηλή, ταπεινή, καθώς ανταποκρίνονται στο μήνυμα του Θεού.

²⁰¹ Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.108.

Η παρουσία των βοσκών δεν έχει κανένα αρνητικό στοιχείο. Το Ιεζεκ. 34 είναι ένα αρνητικό παλαιοδιαθηκικό κείμενο αλλά κι εκεί μπορούμε να θεωρήσουμε ότι είναι μια προ-εκδοχή της φροντίδας των βοσκών όπως την καινοδιαθηκική έννοια. Οι ηγέτες του Ισραήλ απεικονίζονται να μεριμνούν για το έθνος τους, ως μια υπερφυσική πράξη φροντίδας. Η γέννηση του Ιησού ακολουθείται από μια ανακοίνωση: βοσκοί τρέξτε στην φάτνη! Αν είναι δημιούργημα-μοτίβο του Λουκά, δεν μπορούμε να το διασαφηνίσουμε. Λαμβάνουμε την παρουσία των βοσκών στο κείμενο ότι αντανακλά την παρουσία τους στην πραγματικότητα.

9 καὶ ἰδοὺ ἄγγελος Κυρίου ἐπέστη αὐτοῖς καὶ δόξα Κυρίου περιέλαμψεν αὐτούς, καὶ ἐφοβήθησαν φόβον μέγαν.

Η ουράνια ανακοίνωση αρχίζει με την άφιξη του αγγέλου. Η κλασική δομή της αγγελικής ανακοίνωσης είναι:

1. εμφάνιση (2,9α)
2. φόβος(2,9β)
3. μη φοβού ανακοίνωση(2,10-11)
4. ένα σημάδι(2,12)

Ένας λόγος έρχεται από τον ουρανό με την άφιξη ενός αγγέλου Κυρίου, *ἐπέστη* δηλαδή ο άγγελος εμφανίζεται. Κοινός όρος στον Λουκά για να δηλώσει ότι κάποιος στέκεται δίπλα ή πίσω από κάποιον. Χρήση συχνή για να περιγράψει αγγελική ή υπερφυσική εμφάνιση²⁰².

δόξα κυρίου με την εμφάνιση του αγγέλου η δόξα κυρίου περικυκλώνει τους βοσκούς. Η δόξα αναφέρεται στην *kābod* του Θεού (δόξα Κυρίου)²⁰³. Τέτοια δόξα θα εμφανιστεί ξανά ως λέξη-κλειδί στα Λκ 9,30-31· Πρ7,55. Ο Λουκάς σκοπεύει να προκαλέσει την φαντασία του αναγνώστη με αυτήν την αναφορά καθώς το εκθαμβωτικό φως με την παρουσία του αγγέλου κατά την διάρκεια

²⁰² Ό.π., σελ.106.

²⁰³ Για τη δόξα κυρίου βλ. μεταξύ των άλλων, Χ. Ατματζίδης, *Η έννοια της δόξας στην παύλεια θεολογία*, Εκδόσεις Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2000, pasim.

της νύχτας στους βοσκούς θα ήταν μια εντυπωσιακή θέα! Το αίσθημα των βοσκών: μέγας φόβος. Θυμίζει τον φόβο που έζησαν ο Ζαχαρίας και η Μαρία με την εμφάνιση του αγγέλου, όπως και τον φόβο που έζησαν οι μαθητές στην Μεταμόρφωση. Η αγγελική ανακοίνωση δηλώνει και την ευχή/διάθεση του Θεού να έρθει σε επαφή με το δημιουργημά του.

10 καὶ εἶπεν αὐτοῖς ὁ ἄγγελος· μὴ φοβεῖσθε, ἰδού γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ.

Η ανακοίνωση περιέχει το χαρμόσυνο μήνυμα της γέννησης, η οποία προκαλεί μεγάλη χαρά. Το ρήμα εὐαγγελίζομαι σημαίνει φέρνω/διακηρύσσω καλά νέα²⁰⁴. Στον Λουκά κοινός τόπος είναι η χαρά μαζί με την σωτηρία και αποτελεί την κεντρική ιδέα του ευαγγελίου του-η εσχατολογική χαρά. Αυτό θυμίζει επίσης: η ιδέα της ανακοίνωσης καλών ειδήσεων και της παρουσίας της σωτηρίας χρησιμοποιήθηκαν για την περιγραφή του αυτοκράτορα Αυγούστου στις επιγραφές για την γιορτή των γενεθλίων του.

Μπορεί να υπονοεί ο Λουκάς ή και ακόμα και στις Πράξεις μία λογική πολεμική κατά του αυτοκράτορα Ρώμης, όμως ο Λουκάς έχει μεγαλύτερη πρόθεση να αναδείξει τον Ιησού.

Παντὶ τῷ λαῷ, μιλάει γενικά για τον λαό του Ισραήλ. Ο όρος λαός στον Λουκά κυρίως χρησιμοποιείται για τον Ισραήλ. Ο Λουκάς στα επόμενα κεφάλαια θα παρουσιάσει την σχέση του Ιησού με τους Εθνικούς, γι 'αυτό εδώ δεν δίνει ιδιαίτερη έμφαση.

11 ὅτι ἐτέχθη ὑμῖν σήμερον σωτὴρ ὃς ἐστὶν Χριστὸς Κύριος, ἐν πόλει Δαυῖδ.

Η ανακοίνωση σημειώνεται για τρεις λόγους:

1. (με το ὅτι) Εξηγεί ότι ο λόγος του μηνύματος είναι τα καλά νέα και μία αιτία χαράς ότι γεννήθηκε ο μεσσιανικός Σωτήρας.

²⁰⁴ Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.106.

2. Ο Λουκάς επαναλαμβάνει την σημείωση της εκπλήρωσης (2,4) ότι η γέννηση εμφανίζεται στην πόλη του Δαβίδ.

3. Η περιγραφή του Ιησού περιέχει τρεις χριστολογικούς τίτλους/όρους: Σωτήρ, Χριστός, Κύριος.

Ο συνδυασμός των τίτλων είναι μοναδική παρουσίαση στην Κ.Δ. και δεν εμφανίζεται πουθενά αλλού²⁰⁵. Ο αναγνώστης έχει ήδη προετοιμαστεί για την λέξη Σωτήρ και Χριστός από το Λκ 1,31-35 και 1,67-79. Αλλά για την λέξη Κύριος που εμφανίζει τον Ιησού για πρώτη φορά με τον ολοκληρωμένο τίτλο και ρόλο του και οι τρεις τίτλοι εμφανίζονται συχνά στην Παλαιά Διαθήκη.

12 καὶ τοῦτο ὑμῖν τὸ σημεῖον· εὐρήσετε βρέφος ἐσπαργανωμένον κείμενον ἐν φάτνῃ. Βρέφος, η λέξη αναφέρεται στο νεογέννητο παιδί αλλά μπορεί να αναφέρεται στο αγέννητο παιδί²⁰⁶. Το εκπληκτικό είναι ότι δεν δίνεται σημασία στο παιδί που είναι τυλιγμένο, αλλά στο ποιο παιδί είναι και πού είναι. Κάποιος θα περίμενε παλάτι αλλά ο Μεσσίας είναι στην φάτνη και έχει κοινή καταγωγή, ήρθε ιδίως για τους ταπεινούς, πεινώντας και φτωχούς (Λκ 1,50-53).

13 καὶ ἐξαίφνης ἐγένετο σὺν τῷ ἀγγέλῳ πλῆθος στρατιᾶς οὐρανόυ αἰνούντων τὸν Θεὸν καὶ λεγόντων· μας ενδιαφέρει κυρίως η λέξη στρατιᾶς είναι γενική διααιρετική και θέλει να δηλώσει ότι ήρθε όλη η παράταξη των αγγέλων²⁰⁷.

14 δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία· οι άγγελοι προσφέρουν ένα λαμπρό ουράνιο έπαινο. Ο λόγος τους είναι κατά ζεύγη: δόξα-ειρήνη, ουρανός-γη, Θεός-άνθρωπος²⁰⁸. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχει να δούμε τους ἀνθρώπους εὐδοκία που είναι μια τεχνική φράση του πρώτου αιώνα του ιουδαϊσμού για την εκλογή του Θεού· όσους ο Θεός έκχυσε την χάρη του.

²⁰⁵ Ό.π., σελ .107.

²⁰⁶ Ό.π., σελ.107-8.

²⁰⁷ Ό.π., σελ.108.

²⁰⁸ Ό.π., σελ.108-109.

15 Καὶ ἐγένετο ὡς ἀπῆλθον ἀπ' αὐτῶν εἰς τὸν οὐρανὸν οἱ ἄγγελοι καὶ οἱ ἄνθρωποι, οἱ ποιμένες εἶπον πρὸς ἀλλήλους· διέλθωμεν δὴ ἕως Βηθλεέμ καὶ ἴδωμεν τὸ ῥῆμα τοῦτο τὸ γεγονός, ὃ ὁ Κύριος ἐγνώρισεν ἡμῖν. Αποχωρούν οι ἄγγελοι και οι βοσκοί μιλούν για αυτό που ἀκουσαν·συνειδητοποίηση του οράματος και στην πράξη πάνε να δούνε τι έγινε. Μας κάνει εντύπωση τα ῥήματα διέλθωμεν και ἴδωμεν. Ο Λουκάς παρεμβάλλει στην αφήγηση πρώτο πρόσωπο ενικό για να ζωντανέψει τον λόγο αλλά και να εντάξει τον αναγνώστη στην αφήγηση²⁰⁹.

16 καὶ ἦλθον σπεύσαντες καὶ ἀνεῦρον τὴν τε Μαριὰμ καὶ τὸν Ἰωσήφ καὶ τὸ βρέφος κείμενον ἐν τῇ φάτνῃ. Βασικά σημεία που μας απασχολούν είναι: οι βοσκοί πιστεύουν και πάνε να βρουν το παιδί (2,16) και προτρέπουν άλλους να αναζητήσουν το παιδί (2,17). Οι βοσκοί δείχνουν υπακοή και σύνεση²¹⁰. Η αντίδραση των βοσκῶν παρακινεί το κοινό (καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες) να αντιδράσει στην μαρτυρία τους (2,18), στην συνέχεια ακολουθεί η αντίδραση της Μαρίας (2,19). Ότι είδαν οι βοσκοί είναι αυτό που τους υποσχέθηκε ο ἄγγελος-ένα μωρό στην φάτνη·οι βοσκοί πιστεύουν και καταθέτουν την μαρτυρία τους.

17 ἰδόντες δὲ ἐγνώρισαν περὶ τοῦ ῥήματος τοῦ λαληθέντος αὐτοῖς περὶ τοῦ παιδίου τούτου. Ακολουθεί η μαρτυρία των βοσκῶν. Γνώρισαν ότι είπε ο ἄγγελος για το παιδί (ἐγνώρισαν). Δεν είναι λίγοι οι σχολιαστές που χαρακτήρισαν τους βοσκούς ως πρώτους ευαγγελιστές. Επίσης αποδεικνύεται ότι αυτό που οι βοσκοί βλέπουν και καταθέτουν είναι το στοιχείο ότι κάποια προφητικά λόγια καθώς και η αγγελική μαρτυρία δρομολογήθηκαν²¹¹. Όμως η απόλυτη κατανόηση του συμβάντος από τους ανθρώπους θα έρθει αργότερα. Προς το παρόν οι φωνές των αγγέλων προσθέτουν την μαρτυρία των ανθρώπων. Ότι βλέπουν και ακούνε, το καταγράφουν.

²⁰⁹ Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.109.

²¹⁰ Ό.π., σελ.109.

²¹¹ Ό.π., σελ.109.

18 καὶ πάντες οἱ ἀκούσαντες ἐθαύμασαν περὶ τῶν λαληθέντων ὑπὸ τῶν ποιμένων πρὸς αὐτούς· ἐθαύμασαν: υπέροχα αντανακλάται η απορία ὅσων συνάντησαν την πράξη ή αποκάλυψη του Θεού²¹². Στο 2,18-19 ο Λουκάς ενσωματώνει την ανταπόκριση των ανθρώπων αλλά και την προσωπική ανταπόκριση της Μαρίας με το δέ. Για την Μαρία ὅμως δεν είναι απλώς ἐθαύμασε αλλά συνετήρει. Η αναφορά ότι η γέννηση ἐφτασε στα αυτιά του πληθυσμοῦ της πόλης δεν μας δίνει τα περιθώρια να κατανοήσουμε ποιοί πίστεψαν τότε με την γέννηση παρὰ μόνο ότι οι βοσκοί πραγματικά πίστεψαν (2,20). Η γέννηση του Ιησού φέρνει μία ποικιλία αντιδράσεων.

19 ἡ δὲ Μαριὰμ πάντα συνετήρει τὰ ῥήματα ταῦτα συμβάλλουσα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Το ῥήμα συνετήρει περιγράφεται καλύτερα με την λέξη συμβάλλουσα που αναφέρεται σε έναν τύπο θεωρίας ὅτι προσπαθεί να βάλει σκέψεις μαζεμένες ὥσπου να κατανοήσει το ὅλο. Πολλοί θεωροῦν ὅτι εἶναι ἐνδειξη της πηγῆς του Λουκά. Άλλοι θεωροῦν ὅτι η Μαρία απεικονίζεται ως σύμβολο των μαθητῶν οι οποίοι μελετοῦν την αποκάλυψη του Θεοῦ στον Ιησού²¹³. Σαφώς η Μαρία εκφράζει την πλησιέστερη αντίδραση στο μήνυμα του Ιησού. Εξάλλου δεν πρέπει να ξεχνάμε ὅτι και οι αναγνώστες ὄχι μόνο αναγνωρίζουν αλλά και ταυτίζονται με την αντίδραση της Μαρίας.

20 καὶ ὑπέστρεψαν οἱ ποιμένες δοξάζοντες καὶ αἰνοῦντες τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν οἷς ἤκουσαν καὶ εἶδον καθὼς ἐλαλήθη πρὸς αὐτούς. Οι βοσκοί εἶδαν το σημεῖο και επιστρέφουν σπίτι τους. Επιστρέφουν ὅμως γεμάτοι ἀπὸ πίστη βαθιά και επιβεβαιωμένη. Αυτό παρέχει ἕνα αἶσθημα χαράς καθὼς αινούν και δοξάζουν τον Θεό. Η πραγματοποίηση του μηνύματος οδηγεί σε ἑπαινο ὅπως στο 2,13-14. Η αναφορά στην δόξα και τον ἑπαινο εἶναι ἕνας συνδυασμός που εμφανίζεται ἐπίσης στην Π.Δ.²¹⁴. Η δόξα προσφέρεται σε μία ποικιλόμορφη

²¹² Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.109.

²¹³ Ο.π., σελ.109-110.

²¹⁴ Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.110.

σχέση, εδώ όμως αναφέρεται στην ρηματική/φραστική τιμή που δίνεται στον Θεό για τις πράξεις του²¹⁵.

β) Η περιτομή του Ιησού, η παρουσίασή του στο ναό και η επιστροφή του στη Ναζαρέτ (Λκ 2,21-40)

21 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν ἡμέραι ὀκτὼ τοῦ περιτεμεῖν τὸ παιδίον καὶ ἐκλήθη τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦς, τὸ κληθὲν ὑπὸ τοῦ ἀγγέλου πρὸ τοῦ συλληφθῆναι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ. Λειτουργεῖ ως μετάβαση· ως μία εισαγωγή μίας νέας ενότητας ή ως ένα συμπέρασμα της προηγούμενης θεματικής ενότητας. Ο στίχος λειτουργεῖ ως συμπέρασμα της αφήγησης της γέννησης και είναι μορφή μετάβασης ανάμεσα στην γέννηση και στην επίσκεψη στον Ναό. Οι γονεῖς του Ιησού εκπληρώνουν τον Νόμο όταν φέρνουν το παιδί για περιτομή. Θα το έκανε κάθε Ιουδαίος για τον γιο του. Το ἐπλήσθησαν επισημαίνει στην ολοκλήρωση του αριθμού των ημερῶν που έγινε είτε φυσικά είτε νομικά- δηλαδή είτε το παιδί έγινε τόσο ημερῶν ώστε να πάει στον ναό για περιτομή είτε σύμφωνα με τον Νόμο ήρθε η στιγμή να γίνει η περιτομή.

Στην Π.Δ. αναφέρεται ότι κάθε γιος του Αβραάμ θα περιτμείται την 8^η ημέρα²¹⁶. Τον Λουκά δεν δείχνει να τον απασχολεί θεολογικώς η περιτομή του Ιησού. Πάντως ο Ιησούς με την περιτομή του ταυτίζεται με τον Ισραήλ, όχι με όλους τους ανθρώπους αφού η περιτομή είναι μια ιουδαϊκή ιεροτελεστία. Οι γονεῖς δίνουν στο παιδί το όνομα που δόθηκε από τον άγγελο (1,31). Ανταποκρίνονται δηλαδή με πίστη και υπακοή στο μήνυμα του αγγέλου όπως ο Ζαχαρίας στο 1,57-66. Ο στίχος έχει όμως όρους και χαρακτηριστικά που συχνά απαντιούνται στον Λουκά, ανήκει δηλαδή στην πηγή του Λουκά, που είναι:

²¹⁵ Ό.π., σελ 110-111.

²¹⁶ Βλ J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.110-113.

1. ο σύνδεσμος *καὶ ὅτε* (Λκ 1,22,42· 6,13·22,14· 23,33).
2. το ρ. *πίμπλημι* (Λκ 1,15,23,41,57,67·2,6,21,22·4,28·5,7,26·6,11· 21,22).
3. χρήση του απαρέμφατου του σκοπού (Λκ 1,74,77,79·2,24·4,10·5,7· 8,5 κλπ).
4. το *καὶ* που εκφράζει συνέπεια (Λκ 5,1,12,17·7,12·9,51 κλπ).
5. το ρ. *συλλαμβάνω*.

Η ενότητα των στίχων Λκ 2,22-40 που σχετίζεται με την μαρτυρία του Συμεών και με την προφήτιδα Άννα έχει την ακόλουθη δομή:

A. 2,22-24: ο πρόλογος συνδέει την πίστη της Μαρίας που ακολουθεί τον Νόμο.

B. 2,25-35: η περιγραφή και η προφητεία του Συμεών.

Γ. 2,36-38: η αντίδραση της Άννας.

Δ. 2,39-40: μια σημείωση για την πνευματική εξέλιξη του Ιησού.

Πρακάτω σχολιάζουμε τα κυριότερα κατά τη γνώμη μας σημεία της υποενότητας αυτής:

22 Καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν κατὰ τὸν νόμον Μωϋσέως, ἀνήγαγον αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα παραστήσαι τῷ Κυρίῳ. Δημιουργείται ένα κριτικό πρόβλημα στο κείμενο με το αὐτῶν ή αὐτῆς ή αὐτοῦ²¹⁷. Ἱεροσόλυμα ο Λουκάς χρησιμοποιεί και τις δύο προφορές για την πόλη των Ιεροσολύμων στα δύο κεφάλαια· Ἱεροσόλυμα είναι η ελληνική προφορά και υπάρχει 26 φορές, ενώ η σημιτική προφορά Ἱερουσαλήμ χρησιμοποιείται 64 φορές.

24 τοῦ δοῦναι θυσίαν κατὰ τὸ εἰρημένον ἐν νόμῳ Κυρίου, ζευγος τρυγόνων ἢ δύο νοσσοὺς περιστερῶν. Οι φτωχοὶ γονεῖς του Ιησού προσφέρουν επίσης σύμφωνα με τον μωσαϊκό νόμο ευχαριστήρια θυσία στον Θεό δύο περιστέρια ή δύο τρυγόνια., που ήταν τα μοναδικά πουλιά που ήταν κατάλληλα για θυσία²¹⁸.

²¹⁷ Βλ. J. Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.117.

²¹⁸ Βλ. Μ. Γκουτζιούδης, *Φύσις θηρίων. Η χρήση της ζωϊκής ποικιλότητας στην Καινή Διαθήκη και στο περιβάλλον της*, εκδόσεις μέθεξις, Θεσσαλονίκη, 2013, σελ.55-56.

27 καὶ ἦλθεν ἐν τῷ Πνεύματι εἰς τὸ ἱερόν· καὶ ἐν τῷ εἰσαγαγεῖν τοὺς γονεῖς
τὸ παιδίον Ἰησοῦν τοῦ ποιῆσαι αὐτοὺς κατὰ τὸ εἰθισμένον τοῦ νόμου περὶ αὐτοῦ .

Ο στίχος δείχνει να είναι ένα μείγμα αναφορών στους γονεῖς, λες και ο στίχος αυτός αγνοεῖ την αειπάρθено σύλληψη και γέννηση του Ιησού όπως περιέγραψε ο Λουκάς στο πρώτο του κεφάλαιο. Ίσως ο Λουκάς να έβαλε δύο αναφορές. Μάλλον ο Λουκάς, εκφραστικά τουλάχιστον, ακολουθεί την συμβατική «γλώσσα» της καθημερινής ζωής και πραγματικότητας της εποχής, που έβλεπε ως γονεῖς του Ιησού τον Ιωσήφ και την Μαρία. Ο Ιωσήφ λειτουργεί ως πατέρας του Ιησού. Το να αναφερθεί εδώ ο Λουκάς για την μοναδικά αειπάρθено γέννηση του Ιησού θα ήταν ένα σχόλιο μεγάλο που θα αποσπούσε την ροή του κειμένου και του στόχου του²¹⁹.

32 φῶς εἰς ἀποκάλυψιν ἐθνῶν καὶ δόξαν λαοῦ σου Ἰσραήλ. Στο σημείο αυτό τονίζεται ο οικουμενικός χαρακτήρας της αποστολής του Ιησού.

33 καὶ ἦν ὁ πατήρ αὐτοῦ καὶ ἡ μήτηρ θαυμάζοντες ἐπὶ τοῖς λαλουμένοις περὶ αὐτοῦ. Έντονο ζήτημα δημιουργείται με την λέξη πατήρ αὐτοῦ. Ποιόν εννοεί εδώ ο Λουκάς; Σαφώς ο Ιωσήφ δεν είναι ο «βιολογικός» πατέρας του Ιησού· τότε όμως γιατί δεν μεταβάλλεται η έκφραση; Όμως οι σχολιαστές προτιμούν την πρόταση ότι το πατήρ αὐτοῦ φαίνεται να συμβάλλει στην γνησιότητα του στίχου.

38 καὶ αὕτη τῇ ὥρᾳ ἐπιστᾶσα ἀνθωμολογεῖτο τῷ θεῷ καὶ ἐλάλει περὶ αὐτοῦ πᾶσιν τοῖς προσδεχομένοις λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ. Άξιο συζήτησης είναι το “λύτρωσιν Ἱερουσαλήμ ἢ λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ ἢ λύτρωσιν Ἰσραήλ” ως κριτικό πρόβλημα. Το λύτρωσιν Ἰσραήλ διευκρινίζει μια μεταγενέστερη ανάγνωση, που εναρμονίζεται με το 2,25 να έχει ελάχιστη εξωτερική βεβαίωση. Η πρώτη ανάγνωση βεβαιώνεται καλύτερα αλλά δεν είναι όμοιο με εσωτερικές αιτίες. Μάλλον το Ἱερουσαλήμ που αρωματίζεται σημαντικά να είναι το γνήσιο²²⁰.

²¹⁹ Ό.π., σελ.119.

²²⁰ Ό.π., σελ.123.

Το λύτρωσιν ἐν Ἱερουσαλήμ γίνεται αποδεκτό με τους εξελληνισμένους όρους όμως αυτό δεν συνάδει με την παράθεση του Λουκά. Ἀνθωμολογεῖτο : η λέξη επιστρέφει στην ομολογία. Είναι άπαξ καινοδιαθηκικό λεγόμενο. Ο έπαινος της Άννας ως ανταπόκριση για την δράση του Θεού. Όμως μάλλον η Άννα δεν ήταν ιστορικό πρόσωπο.

40 Τὸ δὲ παιδίον ἠΰξανεν καὶ ἐκραταιοῦτο πνεύματι πληρούμενον σοφίας, καὶ χάρις Θεοῦ ἦν ἐπ’ αὐτό. Ο Ιησούς ενδυνάμωνε ἐν πνεύματι ἐναρμονίζεται με το 1,80 και 2,4²²¹. Αποτελεί μετάβαση του 2,22-40 με το 2,41-52 όπου ο Ιησούς μιλά για πρώτη φορά!

γ) Ο Ιησούς στον ναό (Λκ 2,41-52)

Ακολουθεί η υποενότητα 2,41-52 που έχει θέμα τον Ιησού δωδεκάχρονο στον ναό. Αποτελεί τον επίλογο των αφηγήσεων των παιδικών χρόνων. Κατά την αρχαιότητα ένας δωδεκάχρονος είναι στα όρια της ενηλικίωσης. Η αφήγηση αποτελεί το σημείο μετάβασης στο κύριο σώμα του ευαγγελίου του Λουκά. Τώρα ο Ιησούς αρχίζει να μιλάει για τον εαυτό του. Το κύριο σημείο της αφήγησης είναι η μοναδική αφοσίωση του Ιησού στον Πατέρα²²². Αυτή η σχέση του Ιησού έχει προτεραιότητα σε σχέση με όλες τις υπόλοιπες σχέσεις του και σαφώς μια υποχρέωση απέναντι στον Πατέρα του. Αυτός ο λόγος συνεχίζεται με την σοβαρή σημείωση της παρατήρησης του Συμεών στο 2,34-35.

Φαίνεται ως μια πρώτη εκπλήρωση αφού ο Ιησούς αιτιολογεί την ανησυχία της μητέρας του. Ο Ιησούς ξέρει τι είναι και τι πρέπει να κάνει ως έργο του Πατέρα που του δόθηκε. Η αναγκαιότητα αυτής της φροντίδας του

²²¹ Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.123.

²²² Ό.π., σελ.126-35.

έργου δείχνει ότι ο ίδιος έχει αναλύσει και αναγνωρίσει την κυριαρχία του Θεού (2,49). Ο Ιησούς εδώ είναι ένα παράδειγμα για όσους τον ακολουθούν. Πρέπει και οι ακόλουθοί του να είναι πιστοί στην κλήση του Πατέρα τους. Αποτελεί την πρώτη απεικόνιση του Ιησού ως πολύ σοφού και παντογνώστη .

Είναι η πρώτη σκηνή όπου ο Ιησούς είναι με δασκάλους πίστεως. Δεν μοιράζεται τίποτα για το περιεχόμενο των συζητήσεων. Σχολιάζεται μόνο η αντίδρασή τους με τον θαυμασμό που νιώθουν ως προς την ποιότητα συμμετοχής του Ιησού. Τα σημεία κλειδιά του κειμένου είναι η σχέση του Ιησού με τον Πατέρα και η σοφία του Ιησού. Στο κείμενο σημειώνεται αμηχανία και ανησυχία. Ο λαός θα προσπαθεί πλέον να κατανοήσει το έργο και το πρόσωπο του Ιησού. Όμως ο Ιησούς δεν μάχεται να αναγνωρίσει ούτε τον Θεό ούτε την δική του αποστολή.

Η δομή της ενότητας είναι η ακόλουθη:

1. Εισαγωγή (2,41-42)
 - i το έθιμο πίστης των γονέων (2,41)
 - ii το ταξίδι του 12χρονου Ιησού (2,42)
2. Πρόβλημα: η αναζήτηση του Ιησού που αγνοείται (2,43-45)
3. Συνάντηση : οδηγίες αλλά όχι κατανόηση (2,46-50)
 - i θαυμασμός όσων ακούνε τον Ιησού (2,46-47)
 - ii γονεϊκό παράπονο (2,48)
 - iii η επισήμανση: ο Ιησούς πρέπει να είναι στον Οίκο του Πατέρα του (2,49)
 - iv το μάθημα δεν κατανοείται (2,50)
4. Ανάλυση: επιστροφή στο σπίτι για την ώρα (2,51)
5. Μετάβαση : η ανάπτυξη του Ιησού (2,52)

45 καὶ μὴ εὐρόντες αὐτόν, ὑπέστρεψαν εἰς Ἱερουσαλὴμ ζητοῦντες αὐτόν.

Η αντίδραση των γονέων του Ιησού, δεν βρίσκουν τον Ιησού, τον αναζητούν, γύρισαν στην Ιερουσαλήμ· εντύπωση μας κάνει ότι το ζητοῦντες

είναι μετοχή ενεστώτα ενώ ο Λουκάς χρησιμοποιεί για το εύροντες και το υπέστρεψαν χρόνο αόριστο. Ίσως θέλει να τονιστεί η αέναη αναζήτηση του Ιησού και του μηνύματός του²²³.

46 καὶ ἐγένετο μεθ' ἡμέρας τρεῖς εὗρον αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ καθεζόμενον ἐν μέσῳ τῶν διδασκάλων καὶ ἀκούοντα αὐτῶν καὶ ἐπερωτῶντα αὐτούς·

Θα επιμείνουμε στις μετοχές ἀκούοντα καὶ ἐπερωτῶντα – υπενθυμίζει τους αναγνώστες ότι είναι ένα παιδί –είναι τώρα κυρίως ένας μαθητής που ακούει και ρωτάει. Σε όλο το ευαγγέλιο ο Ιησούς παρουσιάζεται από τον Λουκά ως διδάσκαλος. Επιπλέον είναι το μόνο σημείο που ο Λουκάς αναφέρεται για τους γραμματεῖς του Νόμου με τον όρο διδασκάλων γιατί κυρίως προτιμά να τους χαρακτηρίσει ως νομικούς-γραμματεῖς.

48 καὶ ἰδόντες αὐτὸν ἐξεπλάγησαν, καὶ πρὸς αὐτὸν ἡ μήτηρ αὐτοῦ εἶπε· τέκνον, τί ἐποίησας ἡμῖν οὕτως; ἰδοὺ ὁ πατήρ σου καὶ γὰρ ὁδυνώμενοι ἐζητοῦμέν σε.

Διαφαίνεται η αγωνία, ο πόνος και ο φόβος των γονέων κατά την αναζήτηση του Ιησού. Πολλοί θεωρούν ότι αυτά τα συναισθήματα κυριαρχούν στην ζωή του πιστού μέχρι να έρθουν και να βιώσουν την ἐν Χριστῷ κοινωνία²²⁴.

49 καὶ εἶπεν πρὸς αὐτούς· τί ὅτι ἐζητεῖτέ με; οὐκ ᾔδειτε ὅτι ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ εἶναί με; Κατά τους περισσότερους σχολιαστές το ἐν τοῖς τοῦ πατρὸς μου δεῖ μπορεί να σημαίνει:

1. Ότι ο Ιησούς πρέπει να βρίσκεται κοντά σε όσους είναι στον οἶκο του Πατέρα του, δηλαδή στους διδασκάλους του Νόμου.

2. Ότι η διακονία του Θεού υπερίσχυσε για τον Ιησού και αυτό πρέπει να το καταλάβουν οι γονεῖς του. Η άποψη δεν είναι τόσο πειστική. Το θέμα περιστρέφεται στον πόνο και την αγωνία των γονιών για την αναζήτηση του

²²³ Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.129-30.

²²⁴ Ό.π., σελ.130-131.

Ιησού. Ο Ιησούς θα κάνει το έργο του Πατέρα του σε πολλά μέρη πέρα από τον Ναό και η διακονία του θα αποδειχθεί²²⁵.

3. Ότι ο Ιησούς πρέπει να εμπλακεί από την αρχή με τον Ναό του Θεού και τα θεολογικά θέματα γύρω από αυτόν και τον Θεό πατέρα του. Η εξήγηση αυτή αποτελεί και την πιο αποδεκτή άποψη και σε αυτό βοηθά και η έκφραση «στα πράγματα του πατέρα μου».

50 καὶ αὐτοὶ οὐ συνῆκαν τὸ ῥῆμα ὃ ἐλάλησεν αὐτοῖς. Φαίνεται η ανθρώπινη άγνοια κάτι που όπως θα αναφέρουμε παρακάτω και για την Μαρία. Είναι δύσκολο να κατανοηθεί από τον ανθρώπινο νου²²⁶.

51 καὶ κατέβη μετ' αὐτῶν καὶ ἦλθεν εἰς Ναζαρέτ καὶ ἦν ὑποτασσόμενος αὐτοῖς. καὶ ἡ μήτηρ αὐτοῦ διετήρει πάντα τὰ ῥήματα ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτῆς. Το “πάντα τὰ ῥήματα” δείχνει ότι περισσότερο από την σκηνή στο Ναό αναφέρονται ότι τα λόγια του Ιησού διατηρούνται στην καρδιά της Μαρίας. Η ιδέα του 2,19 ξανα-αναφέρεται με διαφορετικά λόγια. Αν υπήρξε μια υπόνοια για άγνοια της Μαρίας στο σημείο αυτό όλα ξεκαθαρίζουν. Η Μαρία «καλεί» τον αναγνώστη να κάνει το ίδιο. Η Μαρία απεικονίζει το πρότυπο πίστης και το τί οι πιστοί πρέπει να κάνουν όταν συναντήσουν την αλήθεια για τον Ιησού²²⁷.

52 Καὶ Ἰησοῦς προέκοπτεν σοφία καὶ ἡλικία καὶ χάριτι παρὰ Θεῷ καὶ ἀνθρώποις. Είναι ο περιληπτικός επίλογος του Λουκά. Ο Λουκάς απεικόνισε την ανάπτυξη του Ιησού πολύ φυσιολογικά. Οι όροι για την αλλαγή του Ιησού από την μια περικοπή στην άλλη είναι βρέφος (2,16), παιδίον(2,40), παῖς(2,43) και εν τέλει το όνομα Ιησούς (2,52)²²⁸.

Συμπερασματικά, από τη μελέτη των παραπάνω χωρίων παρατηρούμε τα εξής:

²²⁵Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.131-132.

²²⁶Ο.π.,σελ. 132-133.

²²⁷Βλ. J.Nolland, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989, σελ.133.

²²⁸Ο.π., σελ.133.

Αρχικά, η επίσκεψη των μάγων επικυρώνει την μεσσιανική ιδιότητα και βασιλεία του Ιησού. Ο Ιησούς γεννήθηκε και είναι ο ερχόμενος Σωτήρ Χριστός που θα φέρει την νέα πραγματικότητα -έν Χριστῷ δημιουργία.

Επίσης, ότι η σφαγή των νηπίων από τον Ηρώδη δεν αποτελεί μία μόνο ιστορική μαρτυρία. Αποδεικνύει το πάθος για το οποίο προορίστηκε ο Ιησούς ήδη από την γέννησή του, η μανία, η βία και η δίωξη που έζησε ο Ιησούς ως βρέφος προεικονίζει το Πάθος και την Σταύρωση. Πολλοί είναι αυτοί που δέχονται ότι οι πιστοί χριστιανοί καθώς ακολουθούν τον Ιησού βιώνουν αυτή την δίωξη ως μαρτυρία όχι μόνο πίστης και υπακοής στον Θεό Πατέρα αλλά και ως αναστάσιμης χαράς κα προσδοκίας. Ο Ιησούς γεννήθηκε με προορισμό την Ανάσταση και σωτηρία του κόσμου-αυτό προσκυνούν οι μάγοι και όλοι οι πιστοί χριστιανοί.

Επιπλέον, μας εντυπωσιάζει η αντίθεση της αυταρχικής και φιλόδοξης βασιλικής φιγούρας, όπως παρουσιάζεται στο πρόσωπο του Ηρώδη, με την αγνή - οι ευαγγελικές περικοπές μιλούν για ένα βρέφος και αργότερα για ένα 12χρονο παιδί - και ταπεινή παρουσία του Ιησού. Θεολογικά πολλοί πατέρες και θεολόγοι ερμηνεύουν αυτήν την βασιλική απεικόνιση του Ιησού ως πρότυπο μίμησης έν Χριστῷ ζωής κάθε πιστού χριστιανού. Καθώς ο Ιησούς ήρθε για να σώσει τον κόσμο από τους επίγειους δυνάστες πολιτικούς, ηθικούς και πνευματικούς καλεί κάθε άνθρωπο να σωθεί με την έν Χριστῷ ένωση και κοινωνία.

Ακόμη θεολογικές σκέψεις που πλημμυρίζουν τις περικοπές είναι ο φόβος Θεού. Ο άνθρωπος μόνο με το δέος και την μνήμη θανάτου έρχεται σε απόλυτη κοινωνία με τον Θεό. Όχι η πίστη η προερχόμενη από τον φόβο αλλά η γνήσια συναίσθηση της μηδαμινότητας του ανθρώπου έξω και πέρα από τον Θεό. Ακόμη η εσχατολογική χαρά είναι μια ιδέα που κυριαρχεί στα προς μελέτη χωρία μας. Η χαρά για την γέννηση είναι η ίδια χαρά για τα έσχατα.

Επίσης, κύριο θεολογικό βάρος έχει η απόλυτη συναίσθηση του 12χρόνου Ιησού για τον ρόλο και την αποστολή για την οποία κλήθηκε από τον

Πατέρα. Η απόλυτη γνώση και συνειδητοποίηση του Ιησού σε σχέση με την άγνοια της Μαρίας, του Ιωσήφ, των διδασκάλων και όλων των ανθρώπων κατ' επέκταση για την σωτηριώδη παρουσία του στον κόσμο αποτελεί μια ακόμα ευαγγελική διδαχή για την ορθή στάση και μίμηση κάθε πιστού που ακολουθεί την ἐν Χριστῷ πορεία.

Ακόμη παρατηρούμε ότι οι ευαγγελικές περικοπές Μθ 2,1-23 και Λκ 2,8-52 αποτελούν ιστορικές μαρτυρίες για την ζωή του Ιησού πριν την δημόσια δράση του. Η παρουσία των μάγων, η απογραφή, η στάση του Ηρώδη, η περιτομή του Ιησού, η αντίδραση της Μαρίας, των διδασκάλων αλλά και των βοσκών είναι μικρές αφηγήσεις που όχι μόνο αποδεικνύουν την ιστορικότητα του Ιησού αλλά και εκθέτουν την αντίληψη των ευαγγελιστών. Παρουσιάζουν ο κάθε συγγραφέας διαφορετικά την δική του προσωπική εμπειρία και μαρτυρία στους αποδέκτες των ευαγγελίων τους. Η γέννηση και τα παιδικά χρόνια του Ιησού παρατίθενται για να διδάξουν τους αναγνώστες όχι μόνο την ιστορική παρουσία στον κόσμο αλλά και την ελεύθερη επιλογή του στην σωτηρία.

Ένα ακόμη συμπέρασμα που οφείλουμε να αναφέρουμε είναι ότι τα δρώντα πρόσωπα των μικρών αυτών αφηγήσεων ενώ παρουσιάζονται απλοϊκά και δευτερεύοντα αποτελούν πρότυπα μίμησης και στάσης ζωής. Οι μάγοι προσκυνούν τον Μεσσία που ήρθε για να εκπληρώσει την θεϊκή υπόσχεση, η αντίδραση της Μαρίας που κάθε αναγνώστης ταυτίζεται μαζί της με ανάμεικτα συναισθήματα χαράς, φόβου, άγνοιας και συναίσθησης μικρότητας και ταπεινότητας μπροστά στο μυστήριο της Ενανθρωπήσεως.

Τέλος, καταθέτουμε την σκέψη ότι τα ευαγγελικά χωρία που αναλύσαμε κύριο στόχο έχουν όχι να πείσουν αλλά να καταγράψουν την αφετηρία του μυστηρίου της Σωτηρίας. Ο Υιός του Θεού ήρθε, έγινε άνθρωπος για να σώσει όλον τον κόσμο από κάθε μορφή δουλείας. Ο Ιησούς γνώριζε την αποστολή του και από νωρίς προσπάθησε να διδάξει το Ισραήλ, το νέο Ισραήλ αλλά και όλον τον κόσμο για το σωτηριώδες Θεϊκό Σχέδιο.

ΜΕΡΟΣ Β'

**Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΗΓΗΣΕΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ
ΣΕ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΟΜΙΛΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
(ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ)**

**Η ΑΠΟΤΥΠΩΣΗ ΤΩΝ ΔΙΗΓΗΣΕΩΝ
ΓΙΑ ΤΗΝ ΓΕΝΝΗΣΗ ΚΑΙ ΤΗΝ ΠΑΙΔΙΚΗ ΗΛΙΚΙΑ ΤΟΥ ΙΗΣΟΥ
ΣΕ ΣΥΓΧΡΟΝΑ ΟΜΙΛΗΤΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ
(ΛΟΓΟΙ ΕΠΙΣΚΟΠΩΝ).**

Αναμφισβήτητα το πιο λαμπρό κομμάτι της Εκκλησίας, είναι ο λειτουργικός της πλούτος. Κάθε ημέρα, κάθε εβδομάδα, κάθε μήνα ο λειτουργικός εκκλησιαστικός κύκλος με τις ακολουθίες του νυχθημέρου, μας υπενθυμίζει ζωντανά γεγονότα από την Παλαιά και την Καινή Διαθήκη. Κέντρο όλων αυτών είναι η εορτή του Πάσχα και η εορτή των Χριστουγέννων. Η μία κινητή και η άλλη ακίνητη. Η μία από τις πρώτες ημέρες του Χριστιανισμού, η άλλη από τις μετέπειτα. Η μία ως απάντηση στην εβραϊκή θρησκεία, η άλλη ως απάντηση στην ειδωλολατρική.

Η εορτή των Χριστουγέννων ή εορτή της κατά σάρκα γεννήσεως του Ιησού Χριστού, αποτελεί μία από τις μεγαλύτερες ημέρες της χριστιανοσύνης. Ανήκει στις Δεσποτικές εορτές, δηλαδή αναφέρεται σε γεγονός της ζωής του Δεσπότη Χριστού. Την ημέρα αυτή εορτάζεται η ενανθρώπιση του Θεού Λόγου, η κάθοδος του δευτέρου προσώπου της Αγίας Τριάδος στον κόσμο.

Η εορτή των Χριστουγέννων δεν υπήρχε από τα πρώτα χρόνια της χριστιανικής Εκκλησίας. Η αρχαιότερη πηγή μαρτυρείται στα μέσα του Γ' αιώνα μ.Χ. αν και κάποιοι ερευνητές τοποθετούν την εορτή αργότερα, στον τέταρτο αιώνα. Το πιο πιθανόν είναι πως το 335 με 350 μ.Χ είχε ήδη θεσπιστεί ως εορτή της Εκκλησίας. Είναι επίσης βέβαιο ότι στα πρώτα χρόνια της καθιέρωσης των Χριστουγέννων, ως επίσημης εορτής, τα Χριστούγεννα εορτάζονταν την ίδια μέρα με την εορτή των Θεοφανείων και συγκεκριμένα στις 6 Ιανουαρίου, με το κοινό όνομα Επιφάνεια. Όμως με εντολή του Πάπα Ιουλίου Α', περίπου το 340 με 350 καθιερώθηκε ο αυτόνομος εορτασμός των Χριστουγέννων, ως ξεχωριστή εορτή την 25η Δεκεμβρίου και παρέμεινε στις 6 Ιανουαρίου μόνο η εορτή της βαπτίσεως του Ιησού Χριστού.

Παράλληλα διαμορφώθηκε και το Άγιο Δωδεκαήμερο, δηλαδή μία περίοδος δώδεκα ημερών (25 Δεκεμβρίου έως 6 Ιανουαρίου), από την ημέρα των Χριστουγέννων έως και την ημέρα των Θεοφανείων, που περιλαμβάνει ακόμη την εορτή της Περιτομής του Κυρίου και τη μνήμη του Μεγάλου Βασιλείου (1η Ιανουαρίου). Αναμφισβήτητα, η εορτή των Χριστουγέννων είναι η σημαντικότερη από τις ακίνητες εορτές της Ορθοδόξου Εκκλησίας και γι' αυτό έχει προεόρτια και μεθεόρτια περίοδο. Όλες τις σχετικές διατάξεις για τις ακολουθίες αυτές τις βρίσκει κανείς στο Τυπικό της Εκκλησίας.

Ολόκληρο το Ευαγγέλιο και τα Καινοδιαθηκικά γεγονότα της ιστορίας της σωτηρίας, συνοψίζονται στο Ευαγγέλιο, δηλαδή στη χαρμόσυνη αγγελία της ενσαρκώσεως του Θεού, της ενανθρωπήσεως του Χριστού. Ο Θεός εμφανρώθη εν σαρκί, ο Θεός Λόγος έλαβε σώμα, έγινε άνθρωπος. Και αυτό ακριβώς το Θεανθρώπινο γεγονός είναι εκείνο που εορτάζεται τα Χριστούγεννα. Το συγκεκριμένο γεγονός είναι η κατά σάρκα γέννηση του Ιησού Χριστού ως ανθρώπου. Και γι' αυτό είναι επίσης ένα συγκεκριμένο γεγονός και η Ορθόδοξη χριστιανική εορτή των Χριστουγέννων. Κάθε Ορθόδοξη εκκλησιαστική εορτή και ιδιαίτερα τα Χριστούγεννα, είναι ορθόδοξη, λειτουργική και ευχαριστιακή μετοχή, κοινωνία, και οικείωση του ανθρώπου, προς το μυστηριακό αλλά και το πραγματικό γεγονός της σαρκώσεως του Σωτήρος Ιησού Χριστού.

Με βάση τα παραπάνω, γίνεται κατανοητό η σπουδαιότητα της εορτής των Χριστουγέννων που αποτελεί μία από τις κορωνίδες της χριστιανικής πίστης. Αιώνες τώρα η Εκκλησία έχει συμπεριλάβει στη λατρεία της και σ' ότι επιτελείται μέσα στην λατρευτική ζωή, κάθε πρόσφορο μέσο που συντελεί στην πρόσληψη του μηνύματός της από τους πιστούς ή της μετάδοσης μηνυμάτων προς αυτούς. Στο πλαίσιο της μετάδοσης του γεγονότος της γέννησης του Ιησού Χριστού, ο Υιός και Λόγος του Θεού έγινε άνθρωπος και πέρασε από όλες τις κλίμακες της ανθρώπινης ζωής και τις εξαγίασε για την σωτηρία του ανθρώπου, αυτό ακριβώς το γεγονός της γέννησης του Σωτήρα

Ιησού Χριστού, εορτάζει κάθε χρόνο η Εκκλησία και στέλνει το μήνυμα της γέννησης του Θεανθρώπου στο εκκλησιαστικό Σώμα. Σ' αυτό το σημείο θα εξετάσουμε ενδεικτικά επιμέρους ομιλητικά κείμενα ή λόγους Επισκόπων, οι οποίοι εκφωνήθηκαν κατά τη διάρκεια της Θείας Λειτουργίας των Χριστουγέννων του 1994 στις κατά τόπους εκκλησιαστικές κοινότητες για την μετάδοση του θεολογικού μηνύματος που αφορά την γέννηση του Ιησού Χριστού και την σπουδαιότητα του γεγονότος για το Σώμα της Εκκλησίας.

Πιο αναλυτικά, θα ακολουθήσουμε τον εξής τρόπο μεθοδολογικής έρευνας: θα παραθέσουμε την κάθε ομιλία αυτούσια όπως εκφωνήθηκε από τον εκάστοτε Επίσκοπο στο εκκλησίασμα, κατά την τέλεση της Θείας Λατρείας, που πήραμε από το βιβλίο της κυρίας Δ. Κούκουρα, Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων), εκδόσεις Πουρναρά, Θεσσαλονίκη 2010. Κατόπιν, θα επισημάνουμε το θεολογικό μήνυμα, την παρουσία βιβλικών και Πατερικών χωρίων καθώς και των υμνογραφικών παραθεμάτων, αποδεικνύοντας τον ρόλο των λειτουργικών εμπειριών, στη διαμόρφωση των ομιλητικών κειμένων, και θα ολοκληρώσουμε με την περίληψη της κάθε ομιλίας.

Στη συνέχεια, έπειτα από την μελέτη των πηγών, της εμπειρικής έρευνας και την βιβλική τεκμηρίωση που χρησιμοποιούν οι συγγραφείς, θα διαπιστώσουμε αποδεικνύοντας, ως προς το περιεχόμενό τους, γεγονός που αποτελεί και κύριο σκοπό της έρευνας, σε ποιές από αυτές τις ομιλίες που θα εξετάσουμε αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια.

Εν κατακλείδι, θα ακολουθήσουν τελικά συμπεράσματα, όπου θα συνοψίζονται τα γεγονότα του πρώτου και του δεύτερου μέρους της εργασίας μας, σε ένα πλαίσιο καταγραφής αποτελεσμάτων και διαπιστώσεων της έρευνάς μας που μας οδηγεί στη συγγραφή της παρούσας εργασίας.

1. Λόγος της Α. Θ. Παναγιότητος του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικού Πατριαρχείου κ. κ. Βαρθολομαίου

1.1 Το κείμενο

Αδελφοί συλλειτουργοί και τέκνα ευσεβή και φιλόθεα της Εκκλησίας!

"Τοῦτο ἐστὶν ἡμῖν ἡ πανήγυρις, τοῦτο ἐρτοζάμεν σήμερον ἐπιδημίαν Θεοῦ πρὸς ἀνθρώπους". Εορτάζομεν το ἀρρητον μυστήριον της θείας ευδοκίας και της συγκαταβάσεως, της φιλανθρωπίας και της ειρήνης, της χαράς και της ελπίδος. Πανηγυρίζομεν δια το θαύμα της κοινωνίας της θείας και της ανθρώπινης ζωής, της ενώσεως του ακτίστου και του κτιστού. Εορτάζομεν ευφραινόμενοι, διότι ο Υἱός του Θεού πραγματοποιεί την φιλεύσπλαχνον αυτού παρέμβασιν και αναλαμβάνει την πτωχείαν της ζωής ημών, προκειμένου να την εμπλουτίση με τα δωρήματα της δικής Του θείας ζωής.

“Ὁ ὢν γίνεται,

καί ὁ ἄκτιστος κτίζεται

καί ὁ ἀχώρητος χωρεῖται....

Καί ὁ πλουτίζων πτωχεύει,

Πτωχεύει γάρ τήν ἐμην σάρκα,

ἵν' ἐγὼ πλουτήσω τήν αὐτοῦ θεότητα·

καί ὁ πλήρης κενοῦται

κενοῦται γάρ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρόν,

ἵν' ἐγὼ τῆς ἐκείνου μεταλάβω πληρώσεως” (Ἅγιος Γρηγόριος Θεολόγος)

Το “ξένον” και “παράδοξον” μυστήριο της σαρκώσεως του Υιού του Θεού ευρίσκεται, ασφαλώς, εκτός των μέτρων και των ορίων της ανθρώπινης συλλήψεως. Είναι μυστήριο ανεννόητον, το οποίον “διαφεύγει νοῦ τάχος καί ὕψος”. Ενώ όμως “οὐ φέρει το μυστήριον ἔρευναν”, η Αγιώτατη ημών Εκκλησία βιώνει θεοπρεπώς το γεγονός της θείας Γεννήσεως ακαταπαύστως “ὁμολογοῦσα τὴν χάριν, κηρύττουσα τὸν ἔλεον, οὐ κρύπτουσα τὴν εὐεργεσίαν”. Εδώ πράγματι ευρίσκεται το μεγαλείον της Ορθοδόξου ημών ζωής, η οποία ημπορεί να ζωογονή την οιανδήποτε ιστορικήν στιγμήν και να την υψώνη εις ευκαιρίαν θείας μεθέξεως.

Τοιουτοτρόπως, το ιστορικόν γεγονός της ενανθρωπήσεως του Υιού του Θεού δεν αποτελεί μίαν ανενεργόν και ξένην προς το παρόν ιστορίαν, αλλά πραγματικότητα και δυνατότητα ζωής και κοινωνίας, η οποία είναι εφικτήν εις όλην την ιστορικήν διαδρομήν. Η Εκκλησία εορτάζουσα την, “ἐν ἡμέραις τοῦ Ηρώδου τοῦ βασιλέως” (Ματθ. 2,1) Γέννησιν του Σωτήρος καλεῖ τους πιστούς της να γίνουν και σήμερον αυτόπται μάρτυρες και κοινωνοί, ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτῶν υπάρξει, του μυστηρίου της θείας οικονομίας. “Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός· ἀκολουθήσωμεν λοιπόν ἐνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ...”. Πράγματι δια τους πιστεύοντας “σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου ὁ δρακί τὴν πᾶσαν ἔχων κτίσιν”. Το ιστορικόν δηλαδή γεγονός της Γεννήσεως του Χριστοῦ δεν εξαφανίζεται εἰς τὸ ἀπομεμακρυσμένον και ανεπανάληπτον παρελθόν, ἀλλὰ διαφυλάσσεται εἰς τὴν Εκκλησίαν ὡς πάντοτε παρούσα χάρις και αναβιούται εἰς τὴν ὑπαρξίν του πιστοῦ, καθιστάμενον ζωτικόν γεγονός, τὸ οποίον σφραγίζει και μορφώνει τὴν ὅλην αὐτοῦ ζωήν.

Εντὸς του θεολογικοῦ τούτου πλαισίου ημπορούμεν να κατανοήσωμεν τόσον τὴν σημασίαν της Γεννήσεως του Χριστοῦ, ὅσον και τὴν ἀξίαν του ἀνθρώπου, εἰς τὸν οποίον ἐπιφυλάσσεται, ἐκ μέρους του ἰδίου του Θεοῦ, ἡ δυνατότης να γίνῃ θεοφόρος και να αἰσθανθῇ ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ θεία, “σκιρτήματα βρεφοπρεπή”. Ἡ ὑψίστη τιμὴ και ἡ υψίστη χάρις, ἡ οποία ἔχει δοθῇ εἰς τὸν ἄνθρωπον, εἶναι ἀκριβῶς ὅτι ἔχει οὗτος τὸ προνόμιον να

ανανεώνη εν τη καρδιά αυτού το υπερφυές μυστήριο της θείας ενανθρωπήσεως, να προσφέρει δηλαδή την φθαρτήν αυτού φύσιν δια να γίνη αυτή φάτνη, χωρίον και χώρα του αχωρήτου.

Ενώ όμως εις τοιούτον ύψος αναβιβάζει το ανθρώπινον πρόσωπον η ευαγγελική αλήθεια, ο σύγχρονος τρόπος και ο ρυθμός της ζωής ουχί σπανίως παραλύουν τας πνευματικάς δυνάμεις των ανθρώπων. Αι συμβατικά και διασπαστικά μέριμναι του κόσμου δεν αφήνουν εις τον σύγχρονον άνθρωπον πολλά περιθώρια δια να γνωρίση τον εαυτόν του.

Η μάλλον η σύγχρονος ζωή, αγνοούσα εν πολλοίς τον Θεόν, αγνοεί, κατά συνέπειαν, και τον άνθρωπον. Τελικώς ο μακράν του Χριστού άνθρωπος, παρά τα επιτεύγματα και την πρόοδόν του, είναι πτωχός εις τα πλούτη του, άσοφος εις την σοφίαν του, αδύναμος εις την δύναμίν του, μικρός και ασύμαντος εις την δόξαν και εις τα μεγαλεία του.

Την πνευματικήν αδυναμίαν του σύγχρονου ανθρώπου, αλλά και την ενδόμυχον επιθυμίαν αυτού να δώση νόημα εις την ζωήν του, εκμεταλλευόμενοι αυτόκλητοι σωτήρες, “άμαθεῖς καί άστήρικτοι” προωθούν τους ιδίους αυτών ανθρωπισμούς, επαγγελλόμενοι εις τον κεκοπιακότα σύγχρονον άνθρωπον μίαν νέαν εποχήν, ένα νέον, άνευ Χριστού παράδεισον. Κατ'ουσίαν οι καινότεροισι ούτοι ανθρωπισμοί συνθέτουν θλιβεράν εικόνα υπαρξιακής συγχύσεως, απουσίας του Θεού και θανάτου, έναν φαύλο κύκλον εντός του οποίου διασπάται και η αίσθησις και η συνείδησις του ανθρώπου.

Ο κόσμος των ναρκωτικών, τα παντός είδους παραθρησκευτικά και παγανιστικά κινήματα, η οργανωμένη αμφισβήτησις των αξιών της ζωής και της χριστιανικής ελπίδος, η αναρχία, η βία και η τρομοκρατία, η δαιμονολατρεία και η σαρκολατρεία, αλλά και η υπό το κάλυμμα της ευσεβείας θρησκευτική αυθάδεια, η οποία εκδηλούται ως ανυπακοή εις τους θείους της Εκκλησίας θεσμούς, είναι φαινόμενα των καιρών, τα οποία κατά τόν ένα ή τον άλλον τρόπον επηρεάζουν την σύγχρονον ζωήν και δημιουργούν εις τον

άνθρωπον φοβίαν και αγωνίαν, συνθήκας υπάρξεως, τας οποίας προσδιορίζει η έλλειψις ελπίδος, ο πόνος και η θλίψις.

Η Αγιώτατη ημών Εκκλησία δεν παρακολουθεί ως θεατής τα δρώμενα εις την σύγχρονην σκηνήν, ούτε αποστρέφεται τον ταλαίπωρον άνθρωπον του τέλους της δευτέρας μ.Χ. χιλιετίας. Η ανύστακτος μέριμνα αυτής είναι να προσφέρη εις τον άνθρωπον την ελπίδα της ζωής, την άφθαρτον αισοδοξίαν του Ευαγγελίου, την παντοδύναμον αίσθησιν της θείας αγάπης και παρουσίας. Αδιάκοπος φροντίς αυτής είναι να προσφέρη εις τον “κοπιῶντα καί πεφορτισμένον” άνθρωπον τον Θεάνθρωπον Χριστόν, “το φῶς τό τῆς γνώσεως”, “τόν Ἥλιον τῆς δικαιοσύνης”.

Φίλοι Ποιμένες και Συμποιμένες, τέκνα εν Κυρίῳ αγαπητά!

Είναι προφανές ότι εις την εποχήν ημών, περισσότερον ίσως πάσης άλλης ιστορικής περιόδου, ο άνθρωπος έχει ανάγκην της παρουσίας του Θεού εις την ζωήν του. Ο άνθρωπος ημπορεί να λυτρωθή εκ των δεινών, τα οποία συνθλίβουν το είναι του, μόνον εάν θελήσῃ να επικεντρώσῃ εις τον Θεάνθρωπον Κύριον της ζωής την διεσπασμένην ύπαρξίν του.

Ο εναθρωπήσας Θεός κατέλιπεν εις ημάς θησαυρόν αδαπάνητον εις τους αιώνας τους λόγους και τον νόμον της Θείας Αποκαλύψεως εν τε τη Παλαιά και εν τη Καινή Διαθήκη. Κορύφωσιν εις την καθόλου Θείαν Αποκάλυψιν αποτελεί, ως γνωστόν, το Βιβλίον της Αποκαλύψεως του Αποστόλου και Ευαγγελιστού Ιωάννου, το συγγραφέν εν τη νήσω Πάτμω, προ 1900 ακριβώς ετών. Κηρύσσοντες όθεν το επί θύραις νέον έτος 1995 ως Έτος Αποκαλυψεως, καλούμεν πάντας τους τιμώντας τον τε αποκαλυπτόμενον Θεόν και τας αποκαλυφθείσας αληθείας Του, αλλά και τα σκεύη εκλογής δι'ων ούτος ελάλησεν ημίν “πολυμερῶς και πολυτρόπως” όπως συνεορτάσωμεν κατά δύναμιν έκαστος την μεγάλην και σεπτήν ταύτην ιεράν επέτειον της καθόλου υπό τον ουρανόν Χριστιανικής Εκκλησίας.

Η κοινωνία μετά του σαρκί φανέντος φιλευσπλάχνου Κυρίου, του αληθινού Θεού και του αληθινού ανθρώπου, ημπορεί να αναχαιτίσῃ την

άνομον αυτονομίαν του συγχρόνου ανθρώπου, να ελευθερώση αυτόν από τας δυνάμεις του κακού και να δώση νέαν προοπτικήν και νέον περιεχόμενον εις την ζωήν και τα έργα του. Οι εις Θεόν ενανθρωπήσαντα πιστεύοντες, δεν αναμένομεν μίαν “νέαν εποχήν”, ούτε ταρασσόμεθα από την θρυλούμενην “νέαν τάξιν πραγμάτων” διότι καλώς επιστάμεθα ότι ο εξ απείρου αγάπης σαρκωθείς Χριστός είναι ο μόνος γεννήτωρ της νέας ανθρωπότητος. “Εἰς τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις· τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἰδοὺ γέγονε καινὰ τὰ πάντα...ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ” (Β' Κορ. 5, 17-18).

Ουδέν, ὅθεν, απομένει εις πάντας ἡμᾶς τους καταξιωθέντας της Ορθοδόξου πίστεως, παρὰ να προσεγγίσωμεν το “παράδοξον θαῦμα” της Γεννήσεως του Χριστοῦ, “τό πάντων θαυμάτων ὑπέρτερον”, ἐν μετανοίᾳ, κατανύξει και συντριβῇ καρδίας, εορτάζοντες οὕτω θεοπρεπῶς την εορτήν των του Χριστοῦ γενεθλίων.

“Δέξαι τὴν κύησιν καὶ προσκίρτησον.....Καὶ τὴν ἀπογραφὴν αἰδέσθητι, δι' ἣν εἰς οὐρανούς ἐγράφη· καὶ τὴν γέννησιν σεβάσθητι, δι' ἣν ἐλύθη τῶν δεσμῶν τῆς γεννήσεως· καὶ τὴν Βηθλεέμ τίμησον τὴν μικράν, ἥ σε πρὸς παράδεισον ἐπανήγαγε· καὶ τὴν φάτνην προσκύνησον, δι' ἧς ἄλογος ὦν, ἐτράφη ὑπὸ τοῦ Λόγου» (Ἁγίος Γρηγόριος Θεολόγος).

Δοξολογοῦντες, λοιπόν, ἃς βοηθήσωμεν εἰς τὸν σαρκί γεννηθέντα Κύριον ἡμῶν: 'Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἣν ἡμῖν ἐβράβευσεν ἡ παρουσία σου, Σωτὴρ ἡμῶν, δόξα σοι'.

Χριστῷ τῷ ἐν Βηθλεέμ τεχθέντι Κυρίῳ ἡμῶν, ἡ δόξα καὶ τό κράτος, εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἀμήν.

Χριστούγεννα 1994²²⁹

Ο Κωνσταντινουπόλεως ΒΑΡΘΟΛΟΜΑΙΟΣ
διάπυρος προς τον ενανθρωπήσαντα Σωτήρα
ευχέτης πάντων υμῶν.

²²⁹Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 488-491.

1.2 Θεολογικό μήνυμα

Παραμένει μυστήριο ακατανόητο η επιδημία του Θεού προς τους ανθρώπους. Η Εκκλησία αδιάκοπα ομολογεί την χάριν και ζωογονεί την οποιανδήποτε ιστορική στιγμή και δίνει την ευκαιρία για την αληθινή συνάντηση και κοινωνία του Θεού με τον άνθρωπο. Η Εκκλησία προσκαλεί τους πιστούς να γίνουν αυτόπτες μάρτυρες και κοινωνοί του μυστηρίου της Θείας Οικονομίας, το οποίο συντελείται “σήμερον” με την εορτή των Χριστουγέννων και προσφέρει το προνόμιο η φθαρτή φύση να γίνει άφθαρτη.

Η ανύστακτη μέριμνα της Εκκλησίας είναι να προσφέρει στον άνθρωπο την ελπίδα της ζωής, την άφθαρτη αισιοδοξία του Ευαγγελίου. Η διεσπαρμένη ανθρώπινη ύπαρξη λυτρώνεται, όταν επικεντρωθεί στον Θεάνθρωπο Κύριο²³⁰.

1.3 Βιβλικά χωρία

- “ἐν ἡμέραις τοῦ Ηρώδου τοῦ βασιλέως” (Ματθ. 2,1).
- “κοπιῶντα καί πεφορτισμένον” (Ματθ. 11,28).
- “εἰς τις ἐν Χριστῷ, καινὴ κτίσις·τά ἀρχαῖα παρῆλθεν, ἴδου γέγονε καινὰ τὰ πάντα...ἐκ τοῦ Θεοῦ τοῦ καταλλάξαντος ἡμᾶς ἑαυτῷ διὰ Ἰησοῦ Χριστοῦ” (Β' Κορ. 5, 17-18).

1.4 Πατερικά χωρία

- “Ὁ ὢν γίνεται, καὶ ὁ ἄκτιστος κτίζεται, καὶ ὁ ἀχώρητος χωρεῖται....Και ὁ πλουτίζων πτωχεύει· πτωχεύει γάρ τὴν ἐμὴν σάρκα, ἵν' ἐγὼ πλουτήσω τὴν αὐτοῦ θεότητα·καὶ ὁ πλήρης κενοῦται κενοῦται γάρ τῆς ἑαυτοῦ δόξης ἐπὶ μικρόν, ἵν' ἐγὼ τῆς ἐκείνου μεταλάβω πληρώσεως” (Γρηγορίου Θεολόγου εἰς τας Θεοφάνεια, PG 36,325).

²³⁰Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 492.

- “Δέξαι τήν κύησιν καί προσκίρτησον ... Καί τήν ἀπογραφὴν αἰδέσθητι, δι’ ἣν εἰς οὐρανούς ἐγράφησ· καί τήν γέννησιν σεβάσθητι, δι’ ἣν ἐλύθησ τῶν δεσμῶν τῆς γεννήσεως· καί τήν Βηθλεέμ τίμησον τήν μικράν, ἥ σέ πρὸς παράδεισον ἐπανήγαγε· καί τήν φάτνην προσκύνησον, δι’ ἧς ἄλογος ὢν, ἐτράφησ ὑπὸ τοῦ Λόγου” (Ἅγιος Γρηγόριος Θεολόγος).

1.5 Ὑμνογραφία

- “οὐ φέρει το μυστήριον ἔρευναν” (γ’ στιχηρό των Αἰνῶν των Χριστουγέννων).

-“ὁμολογοῦσα τήν χάριν, κηρύττουσα τόν ἔλεον, οὐ κρύπτουσα τήν ευεργεσίαν”. (Ευχὴ Μεγάλου Ἀγιασμοῦ, Σωφρονίου Ἱεροσολύμων).

-“Δεῦτε ἴδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ο Χριστός· ἀκολουθήσωμεν, λοιπόν, ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ...” (Κάθισμα Ἀ’ στιχολ. Ὁρθρου Χριστουγέννων).

-“σήμερον γεννᾶται ἐκ Παρθένου ὁ δρακί τήν πᾶσαν ἔχων κτίσιν” (Ἰδιόμελο, Ἀκολουθίας Μεγ. Ωρῶν, θ’ ὥρα).

-“το φῶς τό τῆς γνώσεως” (στίχος ἀπό ἀπολυτ. Χριστουγέννων).

1.6 Περίληψη

Ἡ εορτὴ των Χριστουγέννων ἀποτελεῖ το ἀρρητο μυστήριο τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως το Θεοῦ Λόγου, μυστήριο τῆς θείας ευδοκίας, συγκαταβάσεως, φιλανθρωπίας, ειρήνης, χαρὰς καὶ ἐλπίδας γιὰ ὅλη τὴν οἰκουμένη. Ἡ δεσποτικὴ εορτὴ τῆς Γεννήσεως το Ἰησοῦ Χριστοῦ, ἀποτελεῖ μεγάλη πανύγρη το θαύματος τῆς κοινωνίας τῆς θείας καὶ τῆς ἀνθρώπινης ζωῆς, τῆς ἐνώσεως το κτιστοῦ καὶ το ἀκτίστου. Τὴν ἡμέρα αὐτὴ εορτάζουμε ὅτι ο Υἱὸς το Θεοῦ πραγματοποιεῖ τὴν φιλεύσπλαχνη παρέμβαση στὴν ἀνθρωπότητα, καὶ ἀναλαμβάνει τὴν πτώχεια τῆς ζωῆς μας, προκειμένου νὰ τὴν ἐμπλουτίσει με τὰ δωρήματα τῆς δικῆς Του θείας ζωῆς.

Γι'αυτό η Γέννηση του Χριστού δε γίνεται κατά τον φυσικό τρόπο, αλλά κατά τρόπο υπερφυσικό, δι' Αγίου Πνεύματος, ώστε να γεννηθεί ένας νέος άνθρωπος, ο δεύτερος Αδάμ Ιησούς Χριστός. Το "ξένον" και "παράδοξον" μυστήριο της σαρκώσεως του Μονογενή Υιού του Θεού, βρίσκεται εκτός των μέτρων και των ορίων της ανθρώπινης συλλήψεως. Είναι μυστήριο ακατανόητο, το οποίο δεν μπορεί να αντιληφθεί ο ανθρώπινος νους. Ο άνθρωπος δεν είναι σε θέση να γνωρίζει, πώς ο Θεός έλαβε την ανθρώπινη φύση. Ο νους του ανθρώπου παρά το φωτισμό και τη θεία Χάρη δεν είναι σε θέση να κατανοήσει στο βάθος το μέγα της ευσεβείας μυστήριο, δηλαδή, το πώς ο Θεός γεννιέται τέλειος άνθρωπος και την ίδια στιγμή ο άνθρωπος δέχεται όλη τη φλόγα της Θεότητας χωρίς να συγχέονται οι δύο φύσεις.

Το θαυμαστό γεγονός της Γεννήσεως, δεν αποτελεί ένα ανενεργό και ξένο γεγονός προς την ιστορία, αλλά μια πραγματικότητα, μια δυνατότητα ζωής και κοινωνίας η οποία είναι εφικτή σ'όλη την ιστορική διαδρομή της Εκκλησίας. Το γεγονός τούτο της θείας ενσάρκωσης του Θεού Λόγου αποτελεί μοναδικό και ανεπανάληπτο. Δι' αυτού διασημαίνεται όχι μόνον η απαρχή της σωτηρίας του ανθρωπίνου γένους, αλλά ταυτόχρονα εκφράζεται η άπειρη αγάπη του Τριαδικού Θεού προς το πλάσμα Του, δηλαδή τον άνθρωπο.

Το κάλεσμα της Εκκλησίας για τον εορτασμό της Ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου αποτελεί πρόσκληση για να γίνουν μάρτυρες και κοινωνοί στο μυστήριο της θείας Οικονομίας. Το ιστορικό γεγονός της Γεννήσεως του Ιησού Χριστού, δεν είναι ένα απομακρισμένο και ανεπανάληπτο γεγονός του παρελθόντος, αλλά διαφυλάσσεται και συντηρείται στην Εκκλησία, αναβιώνεται στην ύπαρξη του πιστού και καθίσταται ζωτικό γεγονός το οποίο σφραγίζει και μορφώνει όλη τη ζωή του. Η ύψιστη τιμή και η ύψιστη χάρις, η οποία έχει δοθεί στον άνθρωπο, είναι το προνόμιο να ανανεώνει στην καρδιά του, το υπερφύες μυστήριο της ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου.

Ενώ το μυστήριο της Θείας Ενανθρωπήσεως εξιψώνει την ανθρώπινη φύση, ο σύγχρονος τρόπος ζωής, παραλύει τις πνευματικές δυνάμεις των

ανθρώπων και δεν αφήνει πολλά περιθώρια για να πλησιάσει τον Θεό. Ο άνθρωπος ανακυκλώνεται στον σύγχρονο ρυθμό της ζωής, αγνοεί τον Θεό, με αποτέλεσμα να αγνοεί και τον ίδιο τον άνθρωπο. Μακριά από τον Χριστό, ο άνθρωπος παρά τα επιτεύγματα και την πρόοδό του, είναι πτωχός στα πλούτη του, άσοφος στην σοφία του και αδύναμος στη δύναμή του, μικρός και ασήμαντος στην δόξα και τα μεγαλεία του.

Την πνευματική αδυναμία του σύγχρονου ανθρώπου αλλά και την ενδόμυχη επιθυμία του, να δώσει νόημα στη ζωή του, εκμεταλλεύονται οι αυτόκλητοι αμαθείς σωτήρες που στο όνομα του ανθρωπισμού υπόσχονται στον σύγχρονο άνθρωπο, μια νέα ζωή, έναν νέο παράδεισο χωρίς Χριστό. Κατ'ουσίαν αυτοί οι δήθεν ανθρωπισμοί συνθέτουν μία θλιβερή εικόνα υπαρξιακής συγχύσεως, απουσίας του Θεού, και ενός φαύλου κύκλου εντός του οποίου διασπάται η αίσθηση και η συνείδηση του ανθρώπου. Ο άνθρωπος είναι περικυκλωμένος από τις διάφορες βλαβερές συνιστώσες του σύγχρονου τρόπου ζωής, όπως τα ναρκωτικά, τα παγανιστικά κινήματα, την οργανωμένη αμφισβήτηση των αξιών της ζωής, την αναρχία, την βία, την τρομοκρατία, τη δαιμονολατρεία και την σαρκολατρεία. Όλοι αυτοί οι παράγοντες επηρεάζουν πτωτικά τη ζωή του ανθρώπου και δημιουργούν στον άνθρωπο, φοβία, αγωνία, έλλειψη ελπίδας πόνο και θλίψη.

Παρόλ'αυτά η Εκκλησία δεν παρακολουθεί ως απρόσωπος θεατής τα δρώμενα στην σύγχρονη σκηνή του ανθρώπου, αλλά προσφέρει στον άνθρωπο την ελπίδα της ζωής, την άφθαρτη αισιοδοξία του Ευαγγελίου. Ο άνθρωπος μπορεί και πρέπει να σωθεί, έχει ανάγκη την παρουσία του Θεού στη ζωή του, και αυτό μπορεί να πραγματοποιηθεί μόνο αν ο άνθρωπος επικεντρωθεί στον Θεάνθρωπο Κύριο. Μόνο ο φιλεύσπλαχνος Κύριος, μπορεί να αναχαιτίσει την άνομη αυτονομία του σύγχρονου ανθρώπου, να τον ελευθερώσει από τις δυνάμεις του κακού και να δώσει νέα προοπτική και νέο περιεχόμενο στη ζωή του ανθρώπου.

Η γέννηση του Σωτήρα μας Ιησού Χριστού είναι μία ημέρα που δεν πρέπει να περάσει σαν μία απλή γιορτή, χωρίς να αισθανθούμε μέσα στη ψυχή μας το βαθύτερο νόημα του γεγονότος. Θα πρέπει να είναι η ημέρα, που το Βρέφος της Βηθλεέμ θα βρεί μια ζεστή γωνιά στην καρδιά μας. Μόνον, όταν βασιλεύσει ο Βασιλιάς της ειρήνης μέσα στις καρδιές πολλών ανθρώπων τότε θα πάψουν να χύνουν δάκρυα.

2. Ο Αρχιεπίσκοπος Τιράνων και πάσης Αλβανίας κ.κ. Αναστάσιος

2.1 Το κείμενο

Προσφιλέστατα τέκνα εν Κυρίω,

"Ίδού γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην" (Λουκ. 2:10).

Μετά την πρώτη έκπληξη από τον πλούτο της θρησκευτικής εμπειρίας, που ζήσαμε μετά το διωγμό στην Αλβανία, βρισκόμαστε τώρα μπροστά σ'έναν αδιόρατο κίνδυνο: Να βάλουμε σε γιορτινές κορνίζες τις συνταρακτικές αλήθειες ζωής, που αποκαλύπτει το χριστιανικό ευαγγέλιο, να μετατρέψουμε το ορόσημο για τη λύτρωση του ανθρωπίνου γένους, τη Γέννηση του Σωτήρος, σε γραφική εορτή μιας καταναλωτικής κοινωνίας, όπου ανταλλάσσουμε μηχανικά αόριστες ευχές.

Ασφαλώς αυτές τις ημέρες πρέπει ιδιαίτερα να χαρούμε βαθιά και ουσιαστικά. Όχι όμως δραπετεύοντας για λίγο από την πιεστική καθημερινότητα, αλλά παίρνοντας δύναμη και χάρη, για να αντιμετωπίσουμε τη ζωή με τη σοφία και την προοπτική της πίστεως, που μας χάρισε ο ενανθρωπήσας Υιός του Θεού.

“Μή φοβεῖσθε· ἰδού γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην..”

Οι ποιμένες φοβήθηκαν από το πρωτόγνωρο φως που τους περικύκλωσε. Ο φόβος τους δεν συνδεόταν με δειλία ψυχής, αλλά με δέος μπροστά στην εκθαμβωτική παρουσία των αγγέλων. Συνήθως ο φόβος οφείλεται σε άλλες αφορμές και αιτίες. Το ευαγγελικό, πάντως “μη φοβεῖσθε” παραμένει επίκαιρο για οποιαδήποτε κατάσταση και μορφή φόβου. Πολλές φορές, ακόμη και πίσω από τα εκ πρώτης όψεως τρομερά συμβάντα, μπορεί να βρίσκεται ένα

πολυσήμαντο μήνυμα της προνοίας του Θεού. Αλλά κι όταν το φόβο τον δημιουργεί η ένοχη συνείδηση, η σκληρότητα και το μίσος των ανθρώπων ή ακόμη η τραγικότητα των συνθηκών της ζωής, και πάλι ισχύει το “μή φοβείσθε”. Διότι “μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός”, ο Πάνσοφος και Παντοκράτωρ, ο οποίος δεν έπαυσε να ενεργεί με τρόπους άγνωστους και θαυμαστούς, δίνοντας λύσεις στα πιο σύνθετα σκοτεινά προβλήματα.

“Ἰδού γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαράν μεγάλην”. Ο νεογέννητος Ελευθερωτής έρχεται να λυτρώσει τον άνθρωπο από τη δουλεία της αμαρτίας: από τον εγωισμό, το ψέμα, την εκμετάλλευση, την αδικία, την αγωνία. Έρχεται να του αποκαλύψει την ανεξιχνίαστη αγάπη του Θεού και να του δώσει τη χάρη και τη δυνατότητα να αγαπήσει χωρίς ιδιοτέλεια.

Η θεία Ενανθρώπηση έφερε στον κόσμο χαρά απροσμέτρητη, διότι αποκάλυψε τον Θεό στον άνθρωπο. Και ακόμη τον άνθρωπο στον ίδιο τον εαυτό του -την ευγένεια της καταγωγής του και το μεγαλείο του προορισμού του. Ο Υιός του Θεού “μή ἐκστάς τῆς (θείας) φύσεως μετέσχε τοῦ ἡμέτερου φυράματος. Διπλοῦς ἐτέχθη Χριστός, τόν ἄνω κόσμον θέλων ἀναπληρῶσαι”. Προσλαμβάνοντας την ανθρώπινη φύση ενώθηκε στο διηνεκές μαζί της, την μετέλλαξε και την ανύψωσε μέχρι το θρόνου του Θεού.

Η χαρά των Χριστουγέννων είναι “μεγάλη”, διότι αναφέρεται στα ουσιαστικά προβλήματα της ανθρώπινης υπάρξεως και κοινωνίας, αγκαλιάζοντας όλο το φάσμα της ζωής του κόσμου, μέχρι το έσχατο τέλος της. Και το μήνυμα κορυφώνεται στην ασύλληπτη είδηση ότι τώρα πια, μετά την ενανθρώπηση του προαιωνίου Υιού του Θεού, δύναται ο άνθρωπος να καταστεί κοινωνός θείας φύσεως και δόξης.

Αυτή η αναφαίρετη χαρά “ἔσται παντί τῷ λαῷ”. Δεν προορίζεται μόνο για κάποιους εκλεκτούς, αλλά για κάθε άνθρωπο, φτωχό ή πλούσιο, άρρωστο ή εύρωστο, σοφό ή απάιδευτο, δίκαιο ή αμαρτωλό. Ο Χριστός καλεί στη Βασιλεία Του τους πάντες, χωρίς εξαίρεση-δείχνοντας ιδιαίτερη στοργή στους “ελαχίστους”, τους πάσχοντες, τους ξένους και τους κατατρεγμένους. Κι αυτή

η “μεγάλη χαρά” πρέπει να μεταδοθεί και να ζωογονήσει κάθε λαό, χωρίς διάκριση φυλής, γλώσσας, καταγωγής, εφόσον ο Χριστός προσλαμβάνει όλο το ανθρώπινο, το βάθος της ουσίας της ανθρώπινης φύσεως και όχι κάτι από το εξωτερικό κέλυφός της. Γι’ αυτό “τα σύμπαντα σήμερον χαρᾶς πληροῦνται”.

Μια τέτοια χαρούμενη αποδοχή του Χριστουγεννιάτικου μηνύματος δεν οδηγεί σε κάποια μεταφυσική φυγή από την άμεση, σκληρή πραγματικότητα της ζωής μας. Τα ευαγγελικά αναγνώσματα της εορτής δεν περιγράφουν μόνο τη δοξολογική συμμετοχή των αγγέλων, τη λατρευτική προσκύνηση των ποιμένων και των μάγων. Παράλληλα, με συνταρακτική λιτότητα, καταγράφουν την παγερή αδιαφορία του περιβάλλοντος, το ανυποψίαστο της κοινωνίας μέσα στην οποία γεννιέται ο Χριστός, η μοναδική ελπίδα του κόσμου. Αποκαλύπτουν μια παράδοξη συνύπαρξη χαράς, ελπίδας και πόνου. Δεν μιλούν μόνο για ειρήνη, αλλά και για την αμείλικτη δίωξη, που αρχίζει εναντίον του Ειρηνοποιού από τα νηπιακά του χρόνια.

Η αλλοπρόσαλλη μορφή του Ηρώδη, με τις παρανοϊκές φοβίες του και την αδίστακτη σκληρότητα του, παραμένει αιώνιος συμβολισμός της εξουσίας των κατά καιρούς ισχυρών, που επιδιώκει να εξαφανίσει τους ανυπεράσπιστους αθώους. Έτσι το ευαγγελικό “μή φοβεῖσθε” αποκτά όλη την τραγική ένταση, αλλά και την λυτρωτική δύναμή του, καθώς είναι στηριγμένο σε ζεύγη αντιθέσεων. Το αθώο παιδί -στο όνομα του οποίου “πᾶν γόνυ κάμψη ἐπουρανίων καὶ ἐπιγείων καὶ καταχθονίων”- μπροστά στην ανώνυμη αδιαφορία και την επώνυμη τυραννία. Ο Άρχων Ειρήνης αντιμέτωπος στην εγωκεντρική, απάνθρωπη εξουσία.

Και όλες αυτές οι αντιθέσεις τονίζουν ακόμη περισσότερο το μήνυμα: “Ἰδού γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην”. Υπάρχει ελπίδα, ακόμη και όταν βρισκόμαστε σε σκληρές δοκιμασίες και ζοφερές συνθήκες καταπίεσεων και παρακμής. Τον τελευταίο λόγο στην Ιστορία, την προσωπική, τη συλλογική και την παγκόσμια, δεν τον έχουν οι πονηροί σχεδιασμοί μίσους, εγωισμού, βίας και αδικίας, αλλά η “ὑπερβάλλουσα τῆς γνώσεως” αγάπη του Τριαδικού

Θεού, που αποκαλύπτεται με την ενανθρώπιση του Θείου Λόγου. Γι'αυτό δικαιούμεθα να απολαμβάνουμε τη χαρά εν ελπίδι.

Αυτή την ουσιαστική χριστουγεννιάτικη χαρά, που εξουδετερώνει κάθε μορφή απειλής και φόβου, σας εύχομαι αδελφοί μου. Μια εσωτερική, ανθεκτική ευφροσύνη, που δεν αγνοεί τη σκληρή πραγματικότητα της ζωής μας, αλλά έχει τη δύναμη να την κυττάζει κατάματα, να την υπερνικά ήρεμα, και υπομονητικά να τη μεταμορφώνει²³¹.

Ο Αρχιεπίσκοπος
Τιράνων και πάσης Αλβανίας
Αναστάσιος

2.2 Θεολογικό μήνυμα

Ακόμη και όταν όλα είναι αρνητικά γύρω, ο ευαγγελικός λόγος “μή φοβεῖσθε” διατηρείται επίκαιρος και αναλλοίωτος. Με τη γέννηση του Θεαθρώπου Σωτήρα, ο νεογέννητος Χριστός αποκαλύπτει την ανεξιχνίαστη αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο, τον λυτρώνει από τη δουλεία της αμαρτίας και αγκαλιάζει τα προβλήματα της ανθρώπινης ύπαρξης και κοινωνίας, χωρίς διακρίσεις στο γένος, τη φυλή, τη γλώσσα ή την καταγωγή. Όσοι βιώνουν το μήνυμα των Χριστογέννων νιώθουν τη χαρά και την ελπίδα στην ψυχή τους. Από την άλλη η μορφή του Ηρώδη παραμένει ο συμβολισμός της εξουσίας των κατὰ καιρούς ισχυρών, που επιμένουν να εξουθενώνουν τους ανυπεράσπιστους αθώους. Ωστόσο τον τελευταίο λόγο στην ιστορία τον έχει πάντα ο Θεός²³².

²³¹Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 515-517.

²³²Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 518.

2.3 Βιβλικά χωρία

-“Μή φοβεῖσθε·ἰδοὺ γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην..” (Λουκ 2,10).

- ὁ ἔστιν μεθερμηνευόμενον μεθ' ἡμῶν Θεός (Μθ 1,23).

2.4 Πατερικά χωρία

-“Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ 'μή ἐκστάς τῆς (θείας) φύσεως μετέσχε τοῦ ἡμέτερου φυράματος. Διπλούς ἐτέχθη Χριστός, τόν ἄνω κόσμον θέλων ἀναπληρῶσαι”(I. Χρυσ. Εἰς τό κατά Ματθαῖον, PG 57, 43).

2.5 Περίληψη

Ἡ δομὴ τῆς σημερινῆς κοινωνίας δίδει ὅλες τις δυνατότητες καὶ διευκολύνει τὸν ἄνθρωπο στὴν πτώση του. Ἄλλωστε, γνῶρισμα ὅλης αὐτῆς τῆς πτωτικῆς καταστάσεως εἶναι ὁ τρόπος τοῦ εορτασμοῦ αὐτῆς τῆς μεγάλης εορτῆς ἀπὸ τοὺς ἀπείρους πνευματικῶν ἐμπειριῶν. Βάζουμε σε γιορτινὲς κορνίζες τὶς συνταρακτικὲς ἀλήθειες τῆς ζωῆς, που ἀποκαλύπτει τὸ χριστιανικὸ εὐαγγέλιο καὶ υποβιβάζουμε τὴν εορτὴ τῆς Γεννήσεως τοῦ Σωτῆρα μας, σε γραφικὴ εορτὴ μίας καταναλωτικῆς κοινωνίας, ὅπου ἀνταλλάσσουμε μηχανικὰ ἀόριστες εὐχές.

Αὐτὲς τὶς μέρες καλοῦνται οἱ πιστοὶ νὰ τὶς εορτάσουν με ιδιαίτερη χαρὰ, ὄχι γιατί ἀποτελοῦν τὴν ἀφορμὴ νὰ δραπετεύσουν γιὰ λίγο ἀπὸ τὴν πιεστικὴ καθημερινότητα ἀλλὰ ἡ εορτὴ τῆς γεννήσεως τοῦ Θεοῦ καὶ Λόγου ἀποτελεῖ ευκαιρία γιὰ τοὺς πιστοὺς νὰ πάρουν δύναμη καὶ χάρη, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουν τὴ ζωὴ με τὴ σοφία καὶ τὴν προοπτικὴ τῆς πίστεως που χαρίζει ὁ Ἐνανθρωπήσας Υἱὸς τοῦ Θεοῦ.

Οι ποιμένες ανεβαίνουν στη Βηθλεέμ για να δουν τον Θεό Λόγο ενσαρκωμένο, εκεί φοβήθηκαν από το πρωτόγνωρο φως που τους περικύκλωσε, ο φόβος τους δεν συνδεόταν με δειλία ψυχής αλλά με δέος μπροστά στην εκθαμβωτική παρουσία των αγγέλων. Η ευαγγελική φράση “μή φοβεῖσθε” παραμένει επίκαιρη για οποιαδήποτε μορφή φόβου. Ο φόβος που προκύπτει από φοβερά συμβάντα, μπορεί να οφείλεται σε ένα πολυσήμαντο μήνυμα της πρόνοιας του Θεού. Αλλά κι όταν τον φόβο τον δημιουργεί η ένοχη συνείδηση, η σκληρότητα και το μίσος των ανθρώπων και πάλι ισχύει η φράση “μή φοβεῖσθε”. Διότι ο Πάνσοφος Θεός δεν σταματά να ενεργεί με θαυμαστούς τρόπους, δίνοντας λύσεις στα πιο σύνθετα και σκοτεινά προβλήματα.

Ο Θεός Λόγος θέλησε και σαρκώθηκε, γιατί όπου θέλει ο Θεός, νικούνται οι φυσικοί νόμοι και η φυσική τάξη. Σήμερα, «ο Ων» τίκτεται και γίνεται αυτό που προηγουμένως δεν ήταν. Υπήρξε Θεός και γίνεται άνθρωπος, χωρίς να μειωθεί η Θεότητά Του. Θεός και άνθρωπος. Δύο φύσεις και δύο θελήσεις, που παραμένουν ασυγχύτως ενωμένες υποστατικά στο ένα Θεανδρικό Πρόσωπο του Κυρίου μας Ιησού Χριστού. Η Θεία Ενανθρώπηση έφερε απρόσμετρη χαρά, διότι αποκάλυψε τον Θεό στον άνθρωπο και στον άνθρωπο τον ίδιο του τον εαυτό.

Η σημασία της εορτής των Χριστουγέννων είναι σημαντική διότι αναφέρεται στα ουσιαστικά προβλήματα της ανθρώπινης υπάρξεως και κοινωνίας, αγκαλιάζοντας όλο το φάσμα της ζωής του κόσμου. Το μήνυμα της Θείας Ενανθρωπήσεως κορυφώνεται στην ασύλληπτη είδηση ότι ο Θεός Λόγος από αγάπη προς τον άνθρωπο ανέλαβε όλη την ανθρώπινη φύση για να την αγιάσει και να την σώσει. Ο Θεός Λόγος, με την γέννησή Του, κατανίκησε την αμαρτία και λύτρωσε το ανθρώπινο γένος από τη φθορά και τον θάνατο. Και χωρίς αυτή τη Θεία Οικονομία, κανείς δεν θα μπορούσε να κληρονομήσει την αιώνια Βασιλεία του Θεού.

Η Βασιλεία του Θεού δεν προορίζεται μόνο για τους εκλεκτούς αλλά καλεί όλους τους ανθρώπους, πλούσιους και φτωχούς, άρρωστους ή εύρωστους,

σοφούς ή απαίδευτους, δίκαιους ή αμαρτωλούς. Ο Χριστός καλεί στη Βασιλεία Του, όλους τους ανθρώπους χωρίς καμία εξαίρεση, δείχνοντας ιδιαίτερη στοργή και αγάπη στους αδικημένους, τους κατατρεγμένους στους πάσχοντες και στους ξένους. Το μήνυμα χαράς της Γεννήσεως του Θεού Λόγου, πρέπει να μεταδοθεί και να ζωογονήσει κάθε λαό, χωρίς διάκριση φυλής, γλώσσας ή έθνους. Ο Θεός Λόγος αυτοαποκαλύπτεται στον άνθρωπο και τον καλεί να γίνει μέτοχος της Βασιλείας Του. Καλεί όλους τους ανθρώπους να εισέλθουν στη Βασιλεία Του, δεν θέλει κανέναν να χαθεί. Όλοι αξιώνονται να γίνουν υιοί, κατά χάριν, και συγκληρονόμοι Χριστού.

Τα ευαγγελικά αναγνώσματα της εορτής δεν περιγράφουν μόνο τη δοξολογική συμμετοχή των αγγέλων, τη λατρευτική προσκύνηση των μάγων και των ποιμένων. Παράλληλα περιγράφουν με συνταρακτική λιτότητα, καταγράφουν την παγερή αδιαφορία του περιβάλλοντος, το ανυποψίαστο της κοινωνίας μέσα στο οποίο γεννιέται ο Χριστός. Η αλλοπρόσαλλη μορφή του Ηρώδη με τις παρανοϊκές φοβίες του και την αδίστακτη σκληρότητά του παραμένει αιώνιος συμβολισμός της εξουσίας των κατά καιρούς ισχυρών. Για αυτό το μήνυμα του ευαγγελίου είναι επίκαιρο όσο ποτέ, ο Θεός έγινε άνθρωπος και αγιάζει όλη την ανθρώπινη φύση. Ο όλος άνθρωπος σώζεται. Όλες οι αισθήσεις του ανθρώπινου οργανισμού με τη Χάρη του ενσαρκωθέντος Κυρίου αγιάζονται. Ο άνθρωπος καταξιώνεται να ολοκληρωθεί σε μία αγιασμένη προσωπικότητα. Γίνεται άγιος, χωρίζεται από τα αμαρτωλά πάθη του κόσμου και καταξιώνεται τη θέωση, όταν δεχτεί τον Θεό μέσα στη δική του ύπαρξη. Ο πιστός, που παραδίνεται εξ ολοκλήρου στο θείο θέλημα, ταυτίζει το δικό του με εκείνο του Θεού. Η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό έχει αποκατασταθεί και είναι πια αρμονική.

Κατανοούμε λοιπόν, πως τον τελευταίο λόγο στην ιστορία, την προσωπική, την συλλογική και την παγκόσμια δεν τον έχουν οι πονηροί σχεδιασμοί μίσους, εγωισμού, αδικίας και βίας αλλά η αγάπη του Τριαδικού Θεού που αποκαλύπτεται με την ενανθρώπιση του Θεού Λόγου.

3. Ο Αρχιεπίσκοπος Ζήλων (Κορέας) κ.κ. Σωτήριος

3.1 Το κείμενο

“Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ...” θα ψάλουμε πάλιν εφέτος, μαζί με τους Αγγέλους, κατά την νύχτα των Χριστουγέννων. Αναπολώντας τις ευλογίες του εν Σπηλαίῳ Τεχθέντος στις Ιεραποστολικές Εκκλησίες της Ἀπῶ Ανατολῆς και κατά το ἔτος αυτό, αισθανόμαστε την ανάγκη να Του επαναλαμβάνουμε "πάλιν καί πολλάκις" τον αγγελικόν ὕμνον.

Δόξα τῷ ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για τους νεοφωτίστους της Κορέας, Ινδίας, Ινδονησίας, και Φιλιππίνων, που αξιώθηκαν του Αγίου Βαπτίσματος.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, που ἔλαβαν το χάρισμα της ιερωσύνης ο Ινδός π. Ιάκωβος και ο Ινδονήσιος π. Χρυσόστομος, καθώς και για το Αγγελικό Σχήμα, που ἔλαβε η Φιλιππινέζα Μοναχή Αγνή στην Ι. Μονήν Θεοτόκου, Μπαχάντα.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για την αναγνώρισι ἀπό τις Ινδικές Αρχές του Ορθοδόξου Φιλανθρωπικού Οργανισμού στην Καλκούττα, που διευκολύνει την εκεί Εκκλησία μας, να επεκτείνει το ἔργο της και να ανακουφίζει ασθενείς και πεινασμένους.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για την ολοκλήρωση του εξοπλισμοῦ των Ι.Ναών Κορέας και για τα Εγκαίνια του Ι.Ν. Αγ. Παύλου Ἰντσόν και των Παρεκκλησιῶν Αγ. Νικολάου και Αγ. Δημητρίου και Αγ. Χρυσοστόμου.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για την ἀπόκτηση τριῶν οικοπέδων στην Ινδονησία, για την ἀνέγερσι ἱσάριθμων Ι.Ναών.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για την αγιογράφησι, ὑπό εθελοντῶν Βυζαντινῶν Αγιογράφων, των κογχῶν Αγ. Βήματος Ι.Ν. Αγ. Παύλου και Αγ. Νικολάου Σεούλ καθώς και του τεραστίου τρούλλου του Αγ. Νικολάου με ἐξαίρετες τοιχογραφίες.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για την ανακαίνισι της Ι.Μονής Μεταμορφώσεως Κορέας από εθελοντές, μετά τις φθορές από τους παγετούς, τον χρωματισμόν ολοκλήρου του κτηρίου, και την εγκατάστασι θερμάνσεως δαπέδου σε 4 κελλιά.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για την ανέγερσι κτηρίου του Ορθοδόξου Νηπιαγωγείου, πλησίον της Ι.Μονής Θεοτόκου Φιλιππίνων.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για τα αναγκαία αυτοκίνητα, που δωρήθηκαν στα Ιεραποστολικά Κλιμάκια Κορέας, Ινδίας, Ινδονησίας, και Φιλιππίνων.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για τους νέους εκκλησιαστικούς ύμνους που μελοποιήθηκαν στα κορεατικά, από έμπειρον μουσικολόγον με πολλή επιμέλεια, για την βελτιωμένη επανέκδοσι των Ι. Ακολουθιών, για τα νέα κατηχητικά βοηθήματα, και για τις μηνιαίες Θ.Λειτουργίες, στα σλαβωνικά, που παρακολουθούν παρεπιδημούντες στη Σεούλ Ρώσοι, Σέρβοι και Βούλγαροι Ορθοδόξοι.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, που και εφέτος οι δώδεκα εντόπιοι Ιερείς και τρεις Διακόνοι, με τους Έλληνες Ιεραποστόλους και επισκέπτες Ιερείς, συνέχισαν να ιερουργούν σε όλους τους Ι.Ναούς της Άπω Ανατολής.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, για όλες τις ιεραποστολικές δραστηριότητες, τα κατηχητικά προγράμματα, τις παιδικές κατασκηνώσεις, τις συναντήσεις πνευματικής οικοδομής των πιστών, τις φιλανθρωπικές εκδηλώσεις και “πάντα ὅσα ἐποίησεν ὁ Θεός” δια των εν Άπω Ανατολή δούλων Του, με την ολόψυχη πνευματική και υλική βοήθεια και συμπαράσταση των “ἐγγύς καί μακράν” αδελφών μας²³³.

''Δόξα τῷ Θεῷ πάντων ἕνεκεν''

Ο Ζήλων
Σωτήριος

²³³Βλ. Δ. Κούκουρα, Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων), εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 571-572.

3.2 Θεολογικό μήνυμα

-Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ,για όλες τις ευλογίες του στις Ιεραποστολικές Εκκλησίες της Ἀπω Ανατολής²³⁴.

3.3 Βιβλικά χωρία

- “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ 2,14) .

3.4 Ὑμνογραφία

- Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ (12 φορές) .

3.5 Περίληψη

Δοξάζουμε τον Κύριο για τις ευλογίες του Ἐν Σπηλέφ Τεχθέντος στις Ιεραποστολικές εκκλησίες της Ἀπω Ανατολής, η Χάρις και δύναμις που προέρχονται απο τον Ενανθρωπήσαντα Θεό Λόγο στις κατά τόπους Ιεραποστολικές Εκκλησίες, οι οποίες υμνούν και εκφράζουν την ευγνωμοσύνη τους προς τον Κύριο Ιησού Χριστό, με αδιάκοπη δοξολογία “Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ”.

²³⁴Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 573.

4. Ο Αρχιεπίσκοπος Αυστραλίας κ.κ. Στυλιανός

4.1 Το κείμενο

Αδελφοί Συλλειτουργοί και τέκνα προσφιλέστατα εν Χριστώ τεχθέντι.

“Μη φοβεῖσθε· ἰδοὺ γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ”. (Λκ 2,10-11).

Ακούγοντας κάθε χρόνο να επαναλαμβάνεται λειτουργικά η συγκλονιστική αυτή δήλωση του αγγέλου προς τους αγραυλούντες ποιμένες την νύχτα της γεννήσεως, ίσως δεν την βρίσκουμε πια τόσο συγκλονιστική, όσο οι πρώτοι εκείνοι ακροαταί της. Ίσως έχουμε πάθει τη “διαστροφή” που φέρνει η συνήθεια και η ρουτίνα. Και η διαστροφή αυτή έγκειται, όπως είναι γνωστό, εις το να μη συνειδητοποιούμε πια καθόλου την βαρύτητα και την αλήθεια των λόγων που επαναλαμβάνονται αυτούσιοι, στερεοτύπως κάθε φορά.

Όταν όμως συνειδητοποιούμε τα λεγόμενα, είναι σαν να μην ελέχθησαν. Ή τουλάχιστον, σαν να μην τ’ ακούσαμε, και ας μας έχουν ήδη χρεώσει απ’αρχής. Τότε γίνεται δυστυχώς πραγματικότητα η βιβλική κατάρα: “ὄφθαλμούς ἔχουσι καὶ οὐκ ὁψονται, ὦτα ἔχουσιν καὶ οὐκ ἔνωτισθήσονται” (Ψαλμ. 134, 16-17).

Επιβάλλεται λοιπόν να “συλλαβίσουμε” από την αρχή, σαν ανήλικα παιδιά, τα λόγια του αγγέλου, μήπως και αξιωθούμε να συλλάβουμε έστω την κύρια πρόταση από το ουράνιο μήνυμα.

Αναλύοντας προσεκτικά το πιο πάνω ευαγγελικό χωρίο, βλέπομε πως δεν αποτελείται μόνο από μία, αλλά μάλλον από τρεις προτάσεις.

Πρώτη, το “Μη φοβεῖσθαι”.

Δεύτερη, το “ἰδοὺ γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην”.

Τρίτη, το “ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ”.

Ποιά από τις τρεις αυτές προτάσεις είναι η κύρια, και ποιές οι δευτερεύουσες; Αυτό είναι ένα βασικό μας ερώτημα. Ένα δεύτερο ερώτημα είναι: Μπορεί στα αγγελικά λόγια, που πρέπει να θεωρηθούν λόγια θεία, να γίνει διάκριση ανάμεσα στο κύριο και δευτερεύον.

Και τα δύο αυτά ερωτήματά μας θα πάρουν ασφαλώς κάποια απάντηση, μόνο αν αναλύσουμε κάπως εκτενέστερα κάθε μία από τις τρεις προτάσεις.

Το “μή φοβεῖσθε”, μοιάζει να είναι το κυριώτερο μέρος του μηνύματος, το πιο ουσιαστικό και το πιο παρήγορο. Γιατί έρχεται να αναχαιτίσει το κυρίαρχο αίσθημα του ανθρώπου σε τούτο τον αβέβαιο κόσμο της φθοράς και του θανάτου. Το αίσθημα του φόβου. Φόβος του γνωστού και φόβος του αγνώστου. Φόβος των ορατών και φόβος των αοράτων. Φόβος του Θεού και φόβος του ανθρώπου. Φόβος των πειρασμών και φόβος των στερήσεων. Φόβος του συνωτισμού μέχρι ασφυξίας και φόβος της μοναξιάς και της εγκαταλείψεως μέχρι παραφροσύνης. Χίλιοι φόβοι, άπειροι φόβοι. Πραγματικοί και υπαρκτοί ή φανταστικοί και υποτιθέμενοι. Πάντως, φόβοι που ταράζουν τον ύπνο και τον ξύπνιο μας, που δηλητηριάζουν εκ των προτέρων κάθε χαρά και πολλαπλασιάζουν κάθε λύπη.

Το “μή φοβεῖσθε” λοιπόν, που κατηγορηματικά δηλώνει ο ουρανός την νύχτα της ενανθρωπήσεως, είναι το θεραπευτικότερο λάδι για κάθε ανθρώπινη πληγή. Και γίνεται αυτό το λάδι ακόμη πιο πολύτιμο από το γεγονός ότι δεν προσφέρεται μονάχα στους “ἐνσεβείς” και “ἐνάρετους”, αλλά σε όλους ανεξαιρέτως και αδιακρίτως, αφού δεν βλέπομε να εκφράζεται κάποιος περιορισμός στο “μή φοβεῖσθε”.

Η άνωθεν, λοιπόν, παρηγορία απευθύνεται σε όλους και τους λυτρώνει από όλα. Αυτός άλλωστε είναι ο ορισμός της Γραφής για την τελεία Αγάπη, που είναι μόνον ο Θεός: “ή τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τον φόβον”. (Α'Καθολ. Ιωαν. 4,18)

Η δεύτερη πρόταση του αγγελικού μηνύματος έρχεται να θεμελιώσει και να δικαιολογήσει την πρώτη. Το “μή φοβεῖσθε” δεν μπορούσε να μείνει χωρίς

αιτιολόγηση, γιατί θα ακουγόταν σαν πλατωνική ευχή, και όχι σαν θεϊκή διαβεβαίωση. “Ίδού γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην”, είναι ο λόγος και η αιτία του “μη φοβεῖσθε”. Επειδή ο ἄγγελος φέρνει την ευχάριστη αγγελία για μια επικείμενη χαρά και μάλιστα “χαρὰν μεγάλην”, γι’ αυτό δεν έχει πια “ο φόβος” θέση πουθενά.

Όμως και πάλι κάτι μένει αιωρούμενο και ανείπωτο. Κάτι ακόμη πρέπει να διαφωτισθεί. Όσο κι αν “ἡ μεγάλη χαρά” αναφέρεται στην προαιώνιο βουλή του Θεού για ενανθρώπηση, χρειάζεται να δοθούν περισσότερες εξηγήσεις, στοιχεία ακριβέστερα και σαφέστερα, που να αποδεικνύουν γιατί είναι ὄντως “μεγάλη” αυτή η χαρά.

Έτσι φυσιολογικά οδηγούμαστε στην τρίτη πρόταση, που έρχεται ως επαρκής πια αιτιολογία της μεγάλης χαράς. Είναι απλή στην διατύπωση αλλά ριζική ως καταπέλτης στο νόημά της. Η εν λόγω χαρά δεν είναι για άλλο λόγο μεγάλη, παρά διότι “ἔσται παντὶ τῷ λαῷ”.

Αν η χαρά της ενανθρωπήσεως ήταν για μια μονάχα μερίδα του λαού, θα ήταν τμηματική, δηλαδή κλασματική, ἄρα σχισματική. Θα ήταν χαρά μικρή και λίγη. Γιατί, ὅτι δεν αφορά όλους και δεν δίδεται για όλους, δεν μπορεί ποτέ να είναι αιώνιο, μήτε ολόκληρο, μήτε μεγάλο.

Επειδή όμως ο Υἱός και Λόγος του Θεού ενανθρώπησε για ολόκληρο το ανθρωπινό γένος, είναι χαρά για ὅλο τον λαό.

Λαός λοιπόν εδώ δεν είναι απλώς μια φυλή ή ένα ἔθνος ή ἔστω τα μέλη της Εκκλησίας. Λαός εδώ σημαίνει το σύνολο των κατ' εἰκόνα Θεού κτισθέντων ανθρώπων, ἀπ' ἀρχῆς κόσμου και μέχρι της συντελείας των αἰώνων. Ὑπ' αὐτὴν την καθολικότατη ἔννοια, ο λαός του Θεού είναι κατ' οὐσίαν ἀδιαίρετος, ὅπως ἀδιαίρετος είναι κατὰ την οὐσία και ο Τριαδικός Θεός.

Η ενότητα αυτή ολόκληρου του ανθρωπίνου γένους, στηρίζεται ἀφ' ενός μεν στην ενιαία πράξη της Δημιουργίας, ἀπὸ την οποίαν προήλθαν ὅλοι οι ἄνθρωποι, ἀφ' ἑτέρου δε στην ενιαία πράξη της Σταυρικής του Χριστοῦ θυσίας, με την οποία σώζονται ὅλοι οι ἄνθρωποι.

Μ'αυτές τις απλούστατες αλήθειες της Πίστεως, κατατίθενται τα αρραγή και απαρασάλευτα εις τους αιώνες θεμέλια της αξίας και της ιερότητας του ανθρωπίνου προσώπου μέσα στην ιστορία. Ποιός μπορεί να φαντασθεί ευγενέστερη, υψηλότερη, στοργικότερη διδασκαλία για τον άνθρωπο;

Ποιός μπορεί να μας δείξει-στο παρόν ή στο μέλλον-Διεθνείς συμβάσεις, Πρωτόκολλα ή Συνθήκες για τα λεγόμενα “άνθρώπινα δικαιώματα, που να ‘χουν έστω και κατ'ελάχιστο την ευρύτητα, την δημοκρατία, την δικαιοσύνη, την γενναιότητα, και την φιλανθρωπία που εκφράζει και κηρύσσει, σύμφωνα με τα πιο πάνω, η ενανθρώπηση του Θεού.

Δεν ετεροτολογούσαν λοιπόν οι Απόστολοι, ούτε καν υπερέβαλαν, όταν ισχυριζόταν ότι “οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενί ἢ σωτηρία” (Πραξ. 4,12).

Όσοι πραγματικά επίστεψαν πως ο ίδιος ο Θεός ενανθρώπησε για να ανακαινίσει τον φθαρμένο κόσμο, δεν δικαιούνται πια να είναι δούλοι σ'όποιεσδήποτε στενότητες, στενοχωρίες, ἢ στενοψυχίες.

Καταλύοντας όλα τα δεσμά και τις δεσμεύσεις, η ενανθρώπηση του Θεού ελευθερώνει τον άνθρωπο στον απέραντο ωκεανό της θείας Αγάπης, οπότε το “θήραμα” δεν μπορεί να είναι πια τούτη ή εκείνη η φαρισαϊκώς σταθμιζόμενη και καταμετρούμενη “αρετή” αλλά η κατά χάριν θέωση του ανθρώπου. Το μυστήριο της θεώσεως είναι η άλλη όψη του μυστηρίου της ενανθρωπήσεως.

Αυτά ακριβώς τα απόλυτα μέτρα του Θεού, που σπάζουν κάθε σχετικότητα του φθαρμένου κόσμου μας edίδαξε τη νύχτα της ενανθρωπήσεως ο άγγελος, ως τελευταία λέξη του Θεού προς τον άνθρωπον: “Μή φοβεῖσθε· ἰδοὺ γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντί τῷ λαῷ”.

Αυτή η ανυπέροβλητη χαρά εἶθε να σαρκωθεί επιτέλους και σήμερα στην ζωή κάθε πιστού, φωτίζοντας και τους ολιγόπιστους ή τους απίστους. Αμήν!²³⁵

Διάπυρος ευχέτης
ο Αυστραλίας
Στυλιανός

²³⁵Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 556-559.

4.2 Θεολογικό μήνυμα

Κάθε χρόνο, όταν έρχεται η συγκλονιστική δήλωση των αγγέλων “μή φοβεῖσθε” προς τους αγραυλούντες ποιμένες, αποτελεί παρηγοριά και σωτήριο μήνυμα που έρχεται για να κατευνάσει το κυρίαρχο αίσθημα της φθοράς και του θανάτου. Το σωτηριώδες μήνυμα παρηγοριάς απευθύνεται προς όλους τους ανθρώπους και παρέχει λύτρωση σε όλα. Η χαρά που ευαγγελίζεται ο άγγελος δεν είναι μετέωρη ευχή, χωρίς αντίκρισμα, αλλά θεϊκή διαβεβαίωση, που απευθύνεται προς όλους. Ο ωκεανός της αγάπης του Θεού απελευθερώνει τον άνθρωπο και του δίνει την δυνατότητα θέωσης²³⁶.

4.3 Βιβλικά χωρία

-“Μή φοβεῖσθε ἰδοὺ γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἣτις ἔσται παντί τῷ λαῷ” (Λκ 2,10-11).

-“ὄφθαλμοὺς ἔχουσι καὶ οὐκ ὁψονται, ὦτα ἔχουσιν καὶ οὐκ ἐνωτισθήσονται” (Ψαλμ. 134, 16-17).

-“ἡ τελεία ἀγάπη ἔξω βάλλει τον φόβον” (Α'Καθολ. Ιωαν. 4,18).

-“οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία” (Πραξ. 4,12).

4.4 Περίληψη

Η συγκλονιστική δήλωση του αγγέλου “μή φοβεῖσθε..” προς τους αγραυλούντες ποιμένες την νύχτα της γεννήσεως, υπήρξε μια συγκλονιστική δήλωση για τους πρώτους ακροατές. Στις μέρες μας δεν την βρίσκουμε και τόσο συγκλονιστική, εξαιτίας της “διαστροφής” που φέρνει η συνήθεια και η ρουτίνα. Η βαρύτητα και η αλήθεια των λόγων του Ευαγγελίου που επαναλαμβάνονται αυτούσιοι, δεν μας προκαλούν πλέον έκπληξη και αυτό

²³⁶Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 560.

έγκειται στη μη συνειδητοποίηση του γεγονότος και του μηνύματος που φέρει το Ευαγγέλιο, με την χαρμόσυνη είδηση της γέννησης του Ιησού Χριστού.

Η βιβλική κατάρα “ὄφθαλμούς ἔχουσι και οὐκ ὁψονται....” είναι σε ισχύ, εφόσον δεν συνειδητοποιούμε τα λεγόμενα του Ευαγγελίου. Στις μέρες μας δεν συνειδητοποιούμε τα λεγόμενα, οπότε είναι σαν να μην έχουν λεχθεί. Για το λόγο αυτό καλούμαστε να συλλαβίσουμε από την αρχή, σαν μικρά παιδιά, τα λόγια του Ευαγγελίου, μήπως κι έτσι αξιωθούμε να συλλάβουμε μερικώς το ουράνιο μήνυμα που σηματοδοτείται με την γέννηση του Θεανθρώπου Ιησού Χριστού.

Η διαβεβαίωση του αγγέλου προς τους ποιμένες για τον προσωπικό χαρακτήρα της σωτηρίας που έφερε ο Χριστός, φανερώνει πως τώρα όλοι μπορούμε να γεφυρώσουμε το χάσμα που μας αποξενώνει από τον Θεό συνεπώς και από τον συνάνθρωπο. Ο αναμενόμενος Μεσσίας είναι πια ανάμεσά μας. Η προσδοκία των εθνών, η γλυκιά ελπίδα του περιούσιου λαού, το κήρυγμα των προφητών, όλα δίνουν τη θέση τους σ’ Εκείνον, που είναι η εκπλήρωση της υπόσχεσης για έναν καινούριο κόσμο και τον καθαγιασμό της ανθρωπίνης ύπαρξης.

Η δήλωση του αγγέλου “μη φοβεῖσθε” αποτελεί το κυριότερο μέρος του μηνύματος και το πιο παρήγορο. Γιατί έρχεται να εξαφανίσει το αίσθημα της φθοράς και του θανάτου. Το αίσθημα του φόβου προς το άγνωστο, τον φόβο των ορατών και αοράτων, τον φόβο του Θεού και τον φόβο του ανθρώπου, τον φόβο των πειρασμών και των στερήσεων, τον φόβο του συνωστισμού μέχρι και τον φόβο της μοναξιάς και της εγκαταλείψεως. Άπειροι φόβοι που φαρμακώνουν τις ψυχές των ανθρώπων και δηλητηριάζουν κάθε χαρά και προσδοκία.

Έτσι το “μή φοβεῖσθε” αποτελεί την ύψιστη δήλωση που φέρει το χαρμόσυνο μήνυμα της ενανθρωπήσεως και είναι θεραπευτικό λάδι για κάθε ανθρώπινη πληγή. Το θεραπευτικό λάδι που δεν είναι άλλο από το ελπιδοφόρο μήνυμα της γεννήσεως του Ιησού Χριστού, απευθύνεται σε όλους τους

ανθρώπους και παρέχει σωτηρία χωρίς ταξικές, κοινωνικές, πολιτικές διακρίσεις. Δεν προσφέρεται μόνο στους “ενάρετους” ή τους “ευσεβείς” αλλά προσφέρει λύτρωση σε όλους ανεξαιρέτως και αδιακρίτως. Ο πλούσιος Θεός πτωχαίνει για τη δική μας σάρκα, προκειμένου να γίνουμε εμείς πλούσιοι με τη δική Του θεότητα. Η αγάπη του Θεού εισβάλλει διακριτικά στην ανθρώπινη ιστορία και μας δωρίζει το ακριβό προνόμιο της σωτηρίας.

Ακόμη και η δεύτερη πρόταση του ευαγγελικού μηνύματος “ιδού γάρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην” έρχεται να θεμελιώσει και να δικαιολογήσει την πρώτη. Είναι ο λόγος και η αιτία του “μή φοβεῖσθε”. Ο άγγελος μεταφέρει την χαρμόσυνη είδηση, την ευχάριστη αγγελία για την επικείμενη χαρά, για αυτό και δεν έχει πια θέση ο φόβος.

Όσο κι αν η “χαρὰν μεγάλην” που αναφέρεται στην προαιώνιο βουλή του Θεού για ενανθρώπηση, χρειάζεται να δοθούν περισσότερες εξηγήσεις, εφόσον και πάλι κάτι μένει αιωρούμενο και ανείπωτο. Έτσι η Τρίτη πρόταση “ἥτις ἔσται παντί τῷ λαῷ” έρχεται ως επαρκής αιτιολογία της μεγάλης χαράς. Αν η χαρά της ενανθρωπήσεως αφορούσε μόνο μια μικρή μερίδα του λαού, θα ήταν ημιτελής και κλασματική, θα ήταν χαρά μικρή και λίγη. Γιατί ότι δεν αφορά όλους τους ανθρώπους, δεν μπορεί ποτέ να είναι αιώνιο και ολοκληρωμένο. Επειδή όμως, ο Υιός και Λόγος του Θεού ενανθρώπησε για ολόκληρο το ανθρώπινο γένος, η μεγάλη χαρά αφορά όλους τους ανθρώπους. Το χαρμόσυνο μήνυμα δεν αφορά ένα έθνος ή μια φυλή αλλά αγκαλιάζει το σύνολο των κατ'εικόνα Θεού κτισθέντων ανθρώπων, απ'αρχής κόσμου και μέχρι της συντέλειας των αιώνων. Ο λαός του Θεού είναι κατ'ουσίαν αδιαίρετος, όπως αδιαίρετος είναι κατά την ουσία και ο Τριαδικός Θεός. Η σάρκωση του Θεού Λόγου προσλαμβάνει ολόκληρο το ανθρώπινο γένος, εφόσον στηρίζεται στην πράξη της δημιουργίας και στην εννιαία πράξη της Σταυρικής θυσίας του Χριστού. Ο Χριστός γίνεται πια η αλήθεια μας, όλη η αλήθεια για τον Θεό, αλλά και όλη η αλήθεια για τον άνθρωπο. Ο Ιησούς είναι ο σωτήρας του κόσμου, ο λυτρωτής του ανθρώπινου γένους, αλλά και ο

προσωπικός λυτρωτής του καθενός ξεχωριστά. Η διαβεβαίωση του αγγέλου προς τους ποιμένες για τον προσωπικό χαρακτήρα της σωτηρίας που έφερε ο Χριστός, φανερώνει πως τώρα όλοι μπορούμε να γεφυρώσουμε το χάσμα που μας αποξενώνει από τον Θεό, συνεπώς και από τον συνάνθρωπο.

5. Ο Μητροπολίτης Αλεξανδρουπόλεως Άνθιμος

5.1. Το κείμενο

Αδελφοί μου

Επί σαράντα ημέρες και μέχρι την μεγάλη σημερινή εορτή η Εκκλησία μας ψάλλει, σε κάθε Κυριακή και σε κάθε εορτή αγίου, τον δοξολογικό ύμνο της:

Χριστὸς γεννᾶται· δοξάσατε.

Χριστὸς ἐξ Οὐρανῶν ἀπαντήσατε.

Χριστὸς ἐπὶ γῆς· ὑψώθητε

Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ Γῆ

καὶ ἐν εὐφροσύνῃ, ἀναμνήσατε λαοί,

ὅτι δεδόξασται.

Σκοπὸς της Εκκλησίας εἶναι, τόσο με τους ανυπέρβλητους αυτούς ὕμνους, ὅσο και με την καθιερωμένη νηστεία και το ιερό μυστήριο της Εξομολογήσεως, να μας προετοιμάση κατάλληλα, ὥστε να βιώσωμε πνευματικά το κοσμοχαρμόσυνο γεγονός της Γεννήσεως του Σωτήρος Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Η εορτή των Χριστουγέννων δεν μπορεί ποτέ να θεωρηθῇ σαν μια εκδήλωση εθίμου, οὔτε σαν μια ευκαιρία αναπαύσεως και κοσμικῆς ψυχαγωγίας. Η εορτή αυτή, γεμάτη ἀπὸ χαρὰ και ἐλπίδα, ἐρχεται για να ανανεώση στις ψυχές των Χριστιανῶν το αἰώνιο φῶς που συνοδεύει το ἀνοιγμα του Ουρανοῦ προς την Γῆ και που φωτίζει την εκπλήρωση του μυστηρίου της θείας Οικονομίας.

Η ανθρώπινη γνώση εἶναι ἀνίσχυρη για να προσεγγίση το γεγονός αὐτό με την ψυχρή λογική και την αριθμητική μέθοδο. Το σπῆλαιο της Βηθλεέμ θέλει καθαρές και ταπεινές καρδιές για να κατανοηθῇ. Εἶναι ἀπαραίτητο οι

επισκέπτες του Νεογέννητου Ιησού να κρατούν στα χέρια τους τα δώρα της πίστεως και της υποταγής στο θέλημα του Θεού, και τότε να τον προσκυνήσουν ως τον αναμενόμενο Μεσσία και Λυτρωτή. Μια τέτοια συνάντηση ανοίγει τον δρόμο της αληθινής χριστιανικής ζωής μέσα στην Εκκλησία, αλλά και μέσα στον κόσμο.

Ο ευαγγελιστής Ματθαίος, όπως ακούσαμε στο ευαγγελικό ανάγνωσμα, παρουσιάζει ενώπιον του κόσμου τον εναθροπήσαντα Θείο Λόγο με τρία ονόματα. Το ένα είναι το όνομα Χριστός, που σημαίνει εκλεκτός του Θεού, προωρισμένος και απεσταλμένος επίσημα στον κόσμο. Το δεύτερο είναι το όνομα Ιησούς, το όνομα που δόθηκε από τον Άγγελο και στον ευαγγελισμό και “κατ’ ὄναρ” στον Ιωσήφ για να τον μεταφέρει προς προφύλαξη στην Αίγυπτο. Το Ιησούς σημαίνει στα ελληνικά σωτήρας και φανερώνει το έργο του Χριστού στον κόσμο. Το τρίτο είναι το όνομα Εμμανουήλ, που ερμηνεύεται “μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός”, και φανερώνει ότι ο Χριστός Ιησούς είναι ο Θεός μαζί μας. Αυτό είναι το πιο σημαντικό μήνυμα για όλους εμάς, που ζούμε σ’ αυτήν την ταραγμένη εποχή.

Ο Θεός βέβαια, και μετά την πτώση των πρωτοπλάστων ποτέ δεν έπαυσε να είναι στον κόσμο. Η ενανθρώπιση όμως του Θείου Λόγου είναι ειδική ενέργεια και επίσκεψη του Θεού για την σωτηρία του ανθρώπου. Αυτό είναι το μυστήριο της θείας οικονομίας, καθώς το ονομάζει η Εκκλησία.

Τώρα ο Θεός, όχι σαν συντηρητής και κυβερνήτης του κόσμου, που είναι “πανταχοῦ παρών” και “ἐργάζεται ἕως ἄρτι”, αλλά σαν άνθρωπος έρχεται στη γη, για χάρη του ανθρώπου. “Ἐνοικεῖ καὶ ἐμπεριπατεῖ” ανάμεσα στους ανθρώπους, για να τους σώσει με την διδαχή του, με το πάθος του και την ανάστασή του. Ο υιός του Θεού γίνεται υιός του ανθρώπου, επειδή ακριβώς μ’ αυτό τον ειδικό σκοπό, σύμφωνα με την επαγγελία, ήλθε για να σώσει “τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν”.

Το όνομα του Χριστού ως Εμμανουήλ, που ερμηνεύεται μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός, είναι στην πραγμάτωσή του η αυτοπρόσωπη έλευση και παρουσία του

Θεού στη γη. Η παρουσία αυτή συνεχίζεται με την Εκκλησία του Χριστού μέσα στον κόσμο και στην ιστορία. Το τραγικό της ζωής του γένους των ανθρώπων είναι ότι οι περισσότεροι από μας σκεπτόμεθα πως θα κερδήσωμε τον επίγειο κόσμο και όχι πως θα είναι ο Θεός μαζί μας. Το πώς θα κερδήσωμε τον κόσμο και πώς θα μοιράσωμε την γη, μικροί και μεγάλοι, αυτή είναι η αμαρτία των ανθρώπων. Και σ' αυτήν την αμαρτία οφείλεται όλη η κακοδαιμονία του κόσμου, και προ πάντων οι φρικτοί πόλεμοι, που καταστρέφουν ολόκληρους λαούς και δολοφονούν την ανθρώπινη ευτυχία και προκοπή.

Ο Χριστός γεννιέται και πάλι σήμερα στις καρδιές των ανθρώπων που τον πιστεύουν και τον τιμούν. Είναι μαζί μας ο Θεός όταν τον θέλωμε και τον αποζητούμε. Αυτό είναι ένα γεγονός και μια πραγματικότητα που μας γεμίζει θάρρος και ελπίδα στη ζωή και στον αγώνα μας εναντίον της αμαρτίας.

Μπροστά σ' αυτό το γεγονός, ο Απόστολος Παύλος αναφωνεί γεμάτος πεποίθηση “Εὶ ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν, τίς καθ' ἡμῶν;” Αν ο Θεός είναι μαζί μας, ποιος μπορεί να είναι εναντίον μας; Ποιόν φοβούμεθα και ποιος μπορεί να μας κάμη κακό; Πάνω από όλους και από όλα είναι ο Χριστός, ο Εμμανουήλ, που μας ειρηνεύει και μας χαρίζει την αληθινή ζωή και την σωτηρία. Είναι ρητός ο λόγος στη θεία Γραφή, λόγος του αγίου Πνεύματος με το στόμα του Αποστόλου Πέτρου “οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία....” Σε κανέναν άλλο δεν υπάρχει η σωτηρία παρά μόνο στον Ιησού Χριστό.

Ας μπούμε λοιπόν, μέσα στο Σπήλαιο της Βηθλεέμ, προσκυνητές του Εμμανουήλ. Όποιοι κι αν είμεθα, όπως κι αν είμεθα. Να τον προσκυνήσωμε και να τον λατρεύσωμε. Και με πλημμυρισμένη την ψυχή μας από ευγνωμοσύνη για την θυσία που έκαμε για χάρη μας, να του πούμε ολόθερμη την προσευχή: “Κύριε, συ που είσαι ο βασιλεύς της αγάπης και της ειρήνης, συ που ήλθες για να μείνης για πάντα μαζί μας, σώσε τον κόσμο και μας, από την ανυπακοή και την αμαρτία. Απάλυνε τις καρδιές των ισχυρών της γης. Σταμάτησε τους αιματηρούς πολέμους. Θεράπευσε τις πληγές των τραυματισμένων. Δώσε δύναμη και ελπίδα στους ασθενείς. Καθοδήγησε την νεότητα στο δρόμο της

αρετής. Ένωσε τους γονείς και τα παιδιά στον ιερό θεσμό της οικογενείας. Διώξε από την κοινωνία μας το έγκλημα και την απάτη. Παρηγόρησε, με τις δικές μας θυσίες, τους ανιάτους και τους πονεμένους. Δός μας το φώς σου για να πορευώμεθα στο δρόμο του θελήματός σου.”

Με τέτοια αιτήματα προσευχής και με τίμιο αγώνα για την αρετή ο Χριστός και Θεός μας θα είναι πάντοτε μαζί μας²³⁷.

Αδελφοί μου,
Καλά Χριστούγεννα και Έτη πολλά
Ευχέτης
ο Μητροπολίτης
ο Αλεξανδρουπόλεως Άνθιμος.

5.2 Θεολογικό μήνυμα

Βασικό θεολογικό μήνυμα της παρούσας ομιλίας είναι η αναγκαιότητα της νηστείας, της εξομολόγησης καθώς και ο καίριος χαρακτήρας της υμνογραφίας, που ετοιμάζουν τους πιστούς για την εορτή των Χριστουγέννων. Ο σκοπός της έχει να κάνει με την ελεύθερη προσήλωση του δημιουργήματος στη ζωή του Δημιουργού που αποτελεί μια παιδαγωγική κίνηση ελευθερίας μέσα από την εγκράτεια. Η άστοχη κίνηση εγκλωβισμού του ανθρώπου στα όρια της κτιστότητάς του αποτελεί και την άρνησή του να ανταποκριθεί στην κλήση για ομοίωσή του με τον Δημιουργό του.

Σπουδαία θέση κατέχει και η εξομολόγηση, που αποτελεί ένα από τα βασικά Μυστήρια της Εκκλησίας. Μας δίνει τη δυνατότητα να «συμφιλιωθούμε» με τον Θεό, να εξετάσουμε την πίστη και τη ζωή μας και να εξασφαλίσουμε πνευματική υγεία. Είναι πράξη μετάνοιας. Και μετάνοια σημαίνει αλλαγή του εαυτού μας, στροφή, μεταμόρφωση.

²³⁷Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 105-107.

Ο Εναθρωπήσαντας Λόγος ενοικεί και περιπατεί ανάμεσα στους ανθρώπους και μεριμνά για τη σωτηρία τους. Η παρουσία του Εμμανουήλ είναι πραγματικότητα μέσα στην Εκκλησία, αλλά οι άνθρωποι έχουν χάσει τον προσανατολισμό τους και ασχολούνται με τις επίγειες κακοδαιμονίες. Ο Κύριος Ιησούς Χριστός μας καλεί να τον συναντήσουμε, ας δεχτούμε το κάλεσμα και ας προσευχηθούμε να παύσουν τα δεινά, οι κακουχίες και τα προβλήματα που ταλανίζουν τις κοινωνίες²³⁸.

5.3 Βιβλικά Χωρία

Ελεύθερη απόδοση στίχων Μθ. 1, 18, Μθ. 1, 23, Μθ. 1, 25 ως εξής:

-“ο ευαγγελιστής Ματθαίος όπως ακούσαμε στο ευαγγελικό ανάγνωσμα, παρουσιάζει ενώπιον του κόσμου ... με τρία ονόματα. Το ένα ... Χριστό ... Ιησούς ... το τρίτο Εμμανουήλ”.

-“Εὶ ὁ Θεός μεθ' ἡμῶν,...” (Ρωμ.8,31).

-“οὐκ ἔστιν ἐν ἄλλῳ οὐδενὶ ἢ σωτηρία....” (Πραξ.4,12).

-“ἐργάζεται ἕως ἄρτι” (Ιω. 5,17).

5.4 Υμνογραφία

-“Χριστὸς γεννᾶται· δοξάσατε.

Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν· ἀπαντήσατε. Χριστὸς ἐπὶ γῆς· ὑψώθητε. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ, καὶ ἐν εὐφροσύνῃ, ἀναμνήσατε λαοί· ὅτι δεδόξασται. (Καταβασία Ὁρθρου Χριστ.)

²³⁸Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 108.

5.5 Περίληψη

Στην παρούσα ομιλία του Σεβασμιοτάτου Μητροπολίτη Αλεξανδρουπόλεως κ. κ. Ανθίμου για τον εορτασμό των Χριστουγέννων τονίζεται ιδιαίτερα το ιερό μυστήριο της εξομολόγησης, η καθιερωμένη νηστεία και το πλούσιο υμνολογικό υλικό που απαρτίζουν την εορτή των Χριστουγέννων, ώστε να βιώσουμε πνευματικά το κοσμοχαρμόσυνο γεγονός της Γεννήσεως του Σωτήρος Ιησού Χριστού.

Η εορτή των Χριστουγέννων δεν είναι μια εθιμοτυπική εορτή, ούτε μια εορτή για ανάπαυση και διασκέδαση αλλά μια εορτή γεμάτη από χαρά και ελπίδα, έρχεται για να ανανεώσει τις ψυχές των Χριστιανών. Αποτελεί ένα κάλεσμα προς τους πιστούς να προσέλθουν με αγνές ψυχές, με ταπεινότητα και πίστη στο Σπήλαιο της Βηθλεέμ για να δεχτούν το αιώνιο φως που συνοδεύει το άνοιγμα του Ουρανού προς την Γη και που φωτίζει την εκπλήρωση του μυστηρίου της θείας Οικονομίας, να υποδεχτούν τον αληθινό βασιλιά, τον αναμενόμενο Μεσσία και Λυτρωτή. Μια τέτοια συνάντηση ανοίγει τον δρόμο της αληθινής χριστιανικής ζωής μέσα στην Εκκλησία, αλλά και μέσα στον κόσμο.

Το ευαγγελικό ανάγνωσμα των Χριστουγέννων, παρουσιάζει τον εναθροπήσαντα Θείο Λόγο με τρία ονόματα. Το όνομα Χριστός, που σημαίνει εκλεκτός του Θεού, προορισμένος και απεσταλμένος επίσημα στον κόσμο. Το όνομα Ιησούς, που δόθηκε από τον Άγγελο στον Ιωσήφ. Το Ιησούς σημαίνει στα ελληνικά σωτήρας και φανερώνει το έργο του Χριστού στον κόσμο. Και το τρίτο είναι το όνομα Εμμανουήλ, που ερμηνεύεται "μεθ' ήμῶν ὁ Θεός", δηλαδή, ο Θεός είναι μαζί μας.

Επίσης τονίζεται η διαρκής παρουσία του Θεού στον κόσμο. Με αποκορύφωμα την ενανθρώπιση του Θείου Λόγου ως μια ειδική ενέργεια και επίσκεψη του Θεού για την σωτηρία του ανθρώπου. Με το μυστήριο της θείας οικονομίας, δηλαδή την ενανθρώπιση του Θείου Λόγου, που ως άνθρωπος ήρθε στη γη για χάρη της σωτηρίας του ανθρώπου. Ο Υιός του Θεού γίνεται

υιός του ανθρώπου, και σύμφωνα με την επαγγελία, ήλθε για να σώσει τον κόσμο από την λαίλαπα της αμαρτίας και του θανάτου.

Η εορτή των Χριστουγέννων αποτελεί ένα κάλεσμα προς τους πιστούς να υποδεχτούν στο Σπήλαιο της Βηθλεέμ τον Εμμανουήλ, με πλημμυρισμένη την ψυχή από ευγνωμοσύνη για τη θυσία της σωτηρίας μας,. Ένα ιερό προσκύνημα, με ολόθερμη προσευχή για αγάπη, ειρήνη, ανακούφιση των ψυχών μας από τα δεινά.. Ας ζητήσουμε εκ βαθέων με τις προσευχές μας να απαλύνει τις ψυχές των ισχυρών της γης, να θεραπεύσει τις πληγές των τραυματισμένων και να σταματήσει τους αιματηρούς πολέμους, να δώσει δύναμη και ελπίδα στους ασθενείς, τους ανίατους και τους πονεμένους και ας μας καθοδηγήσει στα φωτεινά μονοπάτια της Θείας βουλήσεως.

6. Ο Μητροπολίτης Δημητριάδος και Αλμυρού κ.κ Χριστόδουλος

6.1 Το κείμενο

Αδελφοί μου,

Το βαθύτερο νόημα της μεγάλης εορτής των Χριστουγέννων είναι ότι ο Χριστός έγινε άνθρωπος, προκειμένου ο άνθρωπος να γίνει θεός. “Άνθρωπος γίνεται ο Θεός, ίνα Θεόν τόν Ἀδάμ ἀπεργάσῃται” ψάλλει σήμερα ή Ἐκκλησία. Καί ο Μ. Ἀθανάσιος τονίζει: “Αὐτός ἐνηνθρώπησεν ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν”. Δέν πρόκειται βέβαια γι’αυτό που συνήθως λέμε, ότι δηλ. μας έδωσε την ηθική τελειότητα. Η αλήθεια είναι ότι με την σάρκωσή Του ο Κύριός μας μας έδωσε “κατά χάριν” εκείνο που αυτός είναι “κατά φύσιν”. “Ἰνα τήν υἰοθεσίαν ἀπολάβωμεν” θα πη ο Απόστολος Παύλος. Το δώρο αυτό το μυστικό, η ανάπλασή μας, μας επιτρέπει να μετέχουμε –καίτοι ανάξιοι-στη ζωή του Θεανθρώπου Χριστού, να βλέπουμε το άκτιστο φως Του και να πραγματώνουμε το σκοπό της υπάρξεώς μας. Εφ’όσον εννοείται το επιθυμούμε και το επιδιώκουμε.

Ο άνθρωπος όμως εγκατέλειψε το αυθεντικό τούτο νόημα της μεγάλης Εορτής και είτε εκράτησε απ’αυτήν μόνο την εγκόσμια χαρά της υλικής ευωχίας, είτε το μετέπλασε σε μυθολογία στα όρια της φαντασίας του, παρερμηνεύοντάς το τραγικά. Έτσι για μερικούς το σκηνικό των Χριστουγέννων είναι φανταστικό, δεν έχει ιστορικό πυρήνα, δεν αποτελεί θαύμα της αγάπης του Θεού. Οι “σοφοί” άνθρωποι δεν μπορούν να ανεχθούν, στα όρια της λογικής των, την σάρκωση του Θεού ως ανθρώπου. Αυτή η μονοφυσιτική αντίληψη, που δέχεται μόνο τη μία φύση του Χριστού, -αν την δέχεται και αυτή- πλανάται και στην χριστιανική κοινωνία μας σήμερα, προσβάλλοντας τις θείες ενέργειες για τη σωτηρία μας. Για άλλους πάλιν το νόημα της σαρκώσεως

είναι νομικιστικό. Έγινε ο Χριστός και άνθρωπος για να ικανοποιήσει τη θεία δικαιοσύνη με την Σταύρωσή Του. Έτσι όμως το μυστήριο της Αγάπης του Θεού παραθεωρείται.

Τα Χριστούγεννα όμως είναι η κατ'εξοχήν φανέρωση της αγάπης του Θεού. Που οφείλουμε να την ανταποδώσουμε με την αγία ζωή μας. Επειδή αυτό δεν γίνεται γι'αυτό και η χριστιανική μας ζωή φυτοζωεί και δεν είναι μέθεξις Θεού. Όταν ζούμε το μυστήριο της αγάπης του Θεού μπορούμε να χαιρόμαστε και στις πιο αντίξοες συνθήκες. Η παρουσία του Θεού στη γη μας αναιρεί τη μοναξιά μας, γεμίζει τη ζωή μας, μας αναβαθμίζει. Γι'αυτό όσες κι αν είναι οι πίκρες της ζωής, η χαρά μας για το δώρο της ενανθρωπήσεως του Θεού ας είναι πάντα ζωντανή μέσα μας, φως και παρηγοριά μας. Και η συνειδητοποίηση αυτής της χαράς ας μας κατευθύνει στον αγώνα για οικειοποίηση της δωρεάς που ελάβαμε, δηλ. στο να αποδυθούμε τον παλαιό άνθρωπο και να ενδυθούμε τον νέο, τον κατα Θεόν κτισθέντα. Να κάνουμε την προσωπική μας Επανάσταση “ίνα μορφωθῇ Χριστός ἐν ἡμῖν”.

Σας το εύχομαι μαζί με τα Χρόνια πολλά²³⁹.

Ο Μητροπολίτης
ο Δημητριάδος Χριστόδουλος

6.2 Θεολογικό μήνυμα

Ο Θεός έγινε άνθρωπος, προκειμένου ο άνθρωπος να γίνει Θεός. Η σάρκωση του Θεού Λόγου δεν αποτελεί ένα γεγονός ηθικής τελειότητας, αλλά κατά χάριν μετοχή στο άκτιστο φως. Το ουσιαστικό νόημα της γιορτής των Χριστουγέννων είναι το μυστήριο της φανέρωσης της θείας αγάπης, μια αγάπη την οποία οφείλουμε να ανταποδώσουμε μέσα από την αγία ζωή μας. Χρειάζεται αγώνας για την οικειοποίηση της δωρεάς²⁴⁰.

²³⁹Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ.146-147.

²⁴⁰Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 148.

6.3 Πατερικά χωρία

- Αὐτός ἐνηνθρώπησε ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν (Μ. Αθανασίου, περί, ἐνανθρωπήσεως τοῦ Λόγου, PG 25, 192 B.)

6.4 Ὑμνογραφία

- Ἄνθρωπος γίνεται ὁ Θεός, ἵνα Θεόν τόν Ἀδάμ ἀπεργάσῃται.

6.5 Περίληψη

Ο Θεός ἐγένε ἀνθρώπος, προκειμένου ὁ ἀνθρώπος νὰ γίνεῃ Θεός, αὐτό εἶναι τὸ κεντρικὸ νόημα στὴν ἱστορία σωτηρίας τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ κατὰ χάριν μετοχή στὸ ἀκτιστὸ φῶς ἀποτελεῖ δωρεά τοῦ Θεοῦ, μιὰ δωρεά που πηγάζει ἀπὸ τὸ μυστήριον τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἀνθρώπο. Ἡ δωρεά αὕτη, μας ἐπιτρέπει νὰ μετέχουμε στὴ ζωὴ τοῦ Θεανθρώπου Χριστοῦ, νὰ βλέπουμε τὸ ἀκτιστὸ φῶς Του, καὶ νὰ πραγματώνουμε τὸν σκοπὸ τῆς υπάρξεώς μας. Ἀπὸ τὴν γέννηση τοῦ σωτήρα Χριστοῦ στὴ γῆ, ὅλο τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ὅλος ὁ Θεός βρίσκεται σωματικὰ παρὼν στὸν δικὸ μας ἀνθρώπινον κόσμον, γιὰ νὰ γεμίσουμε ἐμεῖς με τὸ πλήρωμα τῆς θεότητος, ἐφόσον με τὴ σάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου, τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ Κύριος μας ἔδωκε “κατὰ χάριν” ἐκεῖνο που αὐτός εἶναι “κατὰ φύσιν”.

Τὸ σπουδαιότερο καὶ μεγαλύτερο δῶρο που μπορεῖ κάποιος νὰ δώσει εἶναι τὸ παιδί του, ὁ Θεός θέλοντας νὰ δείξει τὴν μεγάλη του ἀγάπη γιὰ τὸν κόσμον μας, που βρισκόταν κάτω ἀπὸ τὴν καταδίκη τῆς αμαρτίας, ἔδωκε τὸν Υἱό Του. Μεγαλύτερο δῶρο δὲν μπορούσε νὰ προσφέρει, ὁ Χριστός εἶναι ὁ μονογενὴς Υἱός τοῦ Θεοῦ, καὶ μέσω τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως γινόμαστε μέτοχοι στὴ ζωὴ τοῦ Θεανθρώπου.

Ο εορτασμός της Θείας Ενανθρωπήσεως αποτελεί το αυθεντικό νόημα της εορτής των Χριστουγέννων, ο Θεός Λόγος γίνεται άνθρωπος και μας καλεί να εορτάσουμε το πραγματικό νόημα αυτού του γεγονότος, που σχετίζεται άμεσα με την σωτηρία του ανθρώπου. Ο άνθρωπος όμως εγκατέλειψε το αυθεντικό νόημα της μεγάλης δεσποτικής εορτής, και αναλώθηκε επιφανειακά, είτε στην εγκόσμια χαρά που του προσφέρουν τα υλικά αγαθά, είτε μετέπλασε το γεγονός της Θείας Ενανθρωπήσεως σε μυθοπλασία, και αναλώθηκε σε μια ουτοπική παρερμηνεία του γεγονότος.

7. Ο Μητροπολίτης Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου κ.κ Νικόδημος

7.1. Το κείμενο

Αδελφοί μου και ευλογημένοι μου χριστιανοί.

“Χριστός γεννᾶται, δοξάσατε,

Χριστός ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε,

Χριστός ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε”.

Εἰς τὴν Βυζαντινὴν Εἰκόνα τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, βλέπομεν τὴν μυστικὴν καὶ μυστηριακὴν παράστασιν καὶ συμμετοχὴν ἀπασης τῆς κτίσεως εἰς τὸ χαρμόσυνον Γεγονός των Χριστουγέννων. Τὸ Σπήλαιον τῆς ἐρήμου, ἡ Φάτνη των ἀλόγων καὶ τὰ ἀλογα ζῶα, τὸ Θεῖον Βρέφος, ὁ Ἐνανθρωπήσας Θεός εἰς τὴν Φάτνην, παρὰ τὴν Φάτνην ἡ Παρθένος Μαρία, ἡ Κυρία Θεοτόκος, εἰς τὸ Σπήλαιον ὁ κατὰ Νόμον προστάτης τῆς Παρθένου Ἰωσήφ, ἀνωθεν τοῦ Σπηλαίου τὸ Ἄστρον τῆς Βηθλεέμ καὶ οἱ Ἄγγελοι, δοξολογούντες τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτήρος, καὶ παρὰ τὸ Σπήλαιον οἱ ποιμένες, ἀγραυλούντες καὶ εκπληττόμενοι διὰ τὸ θαῦμα τῆς Γεννήσεως καὶ οἱ Μάγοι προσκομίζοντες τὰ δῶρα εἰς τιμὴν τοῦ τρισοῦ ἀξιώματος τοῦ Χριστοῦ, τοῦ Προφητικοῦ, τοῦ Ἀρχιερατικοῦ, τοῦ Βασιλικοῦ. Εἰς τὴν ἀνταύγειαν τοῦ Ἀστέρος παρίσταται ὁ Τριαδικός Θεός ευλογῶν τὴν ὅλην παράστασιν τοῦ ἐκθαύμβου Γεγονότος.

Εἰς τὸ θαῦμα καὶ τὸ Μυστήριον τῆς Γεννήσεως τοῦ Χριστοῦ, ὅπως παραστατικὰ εκφράζεται εἰς τὴν Βυζαντινὴν Εἰκονογραφίαν, ἔρχεται καὶ ὁ ἱερός Ὑμνογράφος των Χριστουγέννων νὰ προσφέρῃ τὴν ἐκφρασιν τῆς ὑμνολογίας. “Τὶ Σοὶ προσενέγκωμεν, Χριστέ· ὅτι ὤφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι' ἡμᾶς; Ἐκαστον γάρ τῶν ὑπὸ Σοῦ γενομένων κτισμάτων τὴν εὐχαριστίαν Σοι προσάγει: οἱ ἄγγελοι τόν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τόν ἀστέρα, οἱ μάγοι τὰ δῶρα, οἱ

ποιμένες τό θαῦμα, ἡ γῆ τό σπήλαιον, ἡ ἔρημος τήν φάτνην, ἡμεῖς δέ Μητέρα Παρθένον. Ὁ πρό αἰῶνων Θεός ἐλέησον ἡμᾶς.”

Εἶναι ὁ προ αἰῶνων Θεός, ὁ ὁποῖος σαρκούται “ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου” καί σήμερον γεννᾶται ὡς Θεάνθρωπος Ἰησοῦς Χριστός εἰς τήν Φάτνην των αλόγων, Σωτήρ καί Λυτρωτής του κόσμου. Καί ἡ Παρθένος Μαρία εἶναι ἡ προσφορά καί ἡ συμμετοχή ὅλης τῆς ἀνθρωπότητος καί ὅλης τῆς Δημιουργίας εἰς τό Μυστήριον τῆς Ἐνανθρωπήσεως του Θεοῦ Λόγου.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστός εἶναι ὁ προ αἰῶνων Θεός, ὁ Ἐνανθρωπήσας Θεός ἡμῶν. “Καί ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καί ἐθεάσαμεθα τήν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πληρῆς χάριτος καί ἀληθείας” (Ιω. α 14), ἐπεξηγεῖ ὁ Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Θεολόγος καί Εὐαγγελιστής.

Καί τό Γεγονός αὐτό, που συνετελέσθη πρὶν ἀπό 1994 χρόνια, μέσα εἰς τόν λειτουργικόν χρόνον καί τόν λειτουργικόν τόπον τῆς Ἐκκλησίας, μυστικά καί μυστηριακά, γίνεται παρόν, γίνεται σήμερον. Δι’ αὐτό ὁ Ὑμνογράφος ἐξυμνεῖ τό Γεγονός, ὡς Γεγονός του παρόντος χρόνου. Διότι τό γεγονός τούτο καλύπτει πάντα χρόνον καί πάντα τόπον καί πάντα ἄνθρωπον. Ἐγένετο καί γίνεται “δι’ ἡμᾶς τούς ἄνθρώπους καί διὰ τήν ἡμετέραν σωτηρίαν”.

Καί ψάλλει ἡ Ἐκκλησία: “Σήμερον ὁ Χριστός ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται ἐκ Παρθένου. Σήμερον ὁ ἄναρχος ἄρχεται, καί ὁ Λόγος σαρκούται. Αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἀγάλλονται, καί ἡ γῆ σὺν τοῖς ἀνθρώποις εὐφραίνεται. Ἡμεῖς δὲ ἀκαταπαύστως βοῶμεν· Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία”.

Εἰς ἄλλην Βυζαντινὴν παράστασιν τῆς Γεννήσεως του Χριστοῦ παρεμβάλλεται καί ἡ σφαγὴ των δεκατεσσάρων χιλιάδων νηπίων, ἡ ὁποία συνετελέσθη κατ’ ἐντολήν του κοσμικοῦ ἀρχοντος Ἡρώδου καί ἡ ὁποία ἐπηκολούθησε καί ἐσυνόδευσε τήν Γέννησιν του Χριστοῦ. Εἰς αὐτήν τήν παράστασιν, τὰ Χριστούγεννα ἀντικατοπτρίζονται μέσα εἰς τό Μαρτύριον τῆς Ἐκκλησίας. Τό θαῦμα γίνεται Μυστήριον, καί τό Μυστήριον γίνεται Μαρτύριον. Ἡ Φάτνη του Σπηλαίου τῆς Βηθλεὲμ ἀντανακλάται εἰς τόν Σταυρόν του

Γολγοθᾶ και εκφράζει ἔτσι την ἄκραν ταπείνωσιν του Κυρίου. Ἡ Σφαγὴ των νηπίων αντανακλάται εἰς το Μαρτύριον της Εκκλησίας και εκφράζει την διαχρονικὴν μαρτυρικὴν πορείαν της Εκκλησίας, μέσα εἰς τα εκατομμύρια των Αγίων και των Μαρτύρων της Ορθοδόξου Πίστεως και Ευσεβείας.

Μέσα εἰς αὐτό το Μυστήριον και το Μαρτύριον, συναντάται ο Θεός με τον ἄνθρωπο. Και μέσα ἀπὸ αὐτό το Μυστήριον και το Μαρτύριον, θα συναντάται ο ἄνθρωπος με τον Θεόν. Και αὐτό τό Μυστήριον και το Μαρτύριον του Χριστοῦ, ιερουργεῖ ἡ Εκκλησία και προσφέρει τούτο εἰς την ζωὴν των χριστιανών. Το κοσμικόν φρόνημα της σαρκός και των γηϊνῶν πρέπει να αντικατασταθῇ με το φρόνημα του Χριστοῦ. Το ἐγώ, να γίνῃ, Σὺ Κύριε. “Σὺ Κύριε, πάντα οἶδας, Σὺ γινώσκεις, ὅτι φιλῶ Σε” (Ιω. κα’17). *Και ο Απόστολος Παῦλος ἐπεξηγεί: “Τοῦτο γὰρ φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ’ ἐαυτὸν ἐκένωσε μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος καὶ σχήματι εὔρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ”* (Φιλιπ. β’5-8).

Ἐτσι βλέπομεν, ὅτι τα Χριστούγεννα ἔχουν μίαν προοπτικὴν. Την προοπτικὴν του Μαρτυρίου του Σταυροῦ και του θαύματος της Αναστάσεως του Κυρίου. Τα Χριστούγεννα γίνονται Σταυρός και ο Σταυρός γίνεται Ανάστασις, θρίαμβος, νίκη, ζωὴ, αἰωνιότης. Δια τούτο ἡ Ανάστασις του Χριστοῦ εἶναι ἡ μεγαλύτερη Εορτὴ εἰς την Εκκλησίαν. Εἶναι ἡ Εορτὴ των Εορτῶν και ἡ Πανήγυρις των Πανηγύρεων.

Ο Χριστός ἐρχεται σήμερον ὡς Θεάνθρωπος Ἰησοῦς, λαμβάνει την ἀνθρώπινην φύσιν ἐκ της Παρθένου Μαρίας, την διαπερνά ἀπὸ τον Σταυρόν και τον Θάνατον, την θεώνει με την νίκην της Αναστάσεως και την προσφέρει θεωθεῖσαν εἰς τον Θεόν Πατέρα κατὰ την Ανάληψίν Του. Ο ἄνθρωπος ἐσώθη. Ο ἄνθρωπος σώζεται.

Αὐτὴ ἡ πορεία του Χριστοῦ εἶναι ἡ διακονία και ἡ πορεία της Εκκλησίας. Και οἱ πιστοὶ χριστιανοὶ ἀκολουθοῦν την πορείαν αὐτὴν εἰς την ζωὴν των, μέσα

απ' την Λειτουργικήν και Μυστηριακήν ζωήν της Εκκλησίας. Δηλαδή, μέσα από τον Λόγον του Θεού, την μετάνοιαν, την θείαν Μετάληψιν του Σώματος και του Αίματος του Χριστού, μέσα από “τήν στενήν πύλην καί τήν τεθλιμμένην ὁδόν, της ἀσκήσεως καί τοῦ μαρτυρίου, τήν ἀπάγουσαν εἰς τήν ζωήν” (Ματθ. ζ'14).

Αυτή είναι η μέθεξις της Θεότητος του Ενανθρωπήσαντος Θεού. Αυτή είναι η αίσθησις της Εσταυρωμένης δόξης του Θεανθρώπου Ιησού. Και αυτή είναι η διαδικασία της θεώσεως του ανθρώπου, δια την οποίαν ἐγίναν τα Χριστούγεννα. Αυτή πραγματώνει την ευδοκίαν του Θεού εις την “ἐπί γῆς εἰρήνην”, τήν “εἰρήνην τήν πάντα νοῦν ὑπερέχουσαν” (Φιλιπ. δ'7). Και αυτή είναι η σκληρή πραγματικότητα της ασκήσεως και του μαρτυρίου της χριστιανικῆς ζωῆς, την οποίαν καλεῖται να ζήσῃ ο χριστιανός.

Όλοι μιλούν για πολλούς κινδύνους, που απειλούν τον άνθρωπον και την ζωήν και το περιβάλλον. Αλλά από παντού προσφέρεται και καλλιεργεῖται ο ευδαιμονισμός, η αισθησιακή και η σαρκολατρική ζωή, ο εύκολος και ὑποπτος πλουτισμός, η ασυδοσία και η ασυνέπεια, η κακοήθεια και τα εγκλήματα, η παραπληροφόρησις και η παραχάραξις της ιστορίας, η ἄρνησις της παραδόσεως και αἱ αἱρέσεις, η αποστασία και η βλασφημία κατά του Θεού.

Πολλοί ομιλουν δια την Ορθοδοξίαν, αλλά την περιορίζουν ως μίαν απλήν πολιτιστικήν εκδήλωσιν της ζωῆς, καπηλεύονται το ὄνομά της και αρνούνται την ασκητικήν, την αγωνιστικήν, την μυστηριακήν της προοπτικήν και παράστασιν, αρνούνται το Μήνυμά της, της ελευθερίας ἀπό πάσαν τυραννίαν και δουλείαν και την αμαρτίαν.

Όλος ο χριστιανικός κόσμος εορτάζει και εφέτος τα Χριστουγέννα και αποστέλλει την ανταύγειαν της μεγάλης Εορτῆς εις τον υπόλοιπον κόσμον. Όμως ο πόλεμος της Βοσνίας συνεχίζεται. Η καταπάτησις των δικαίων και των δικαιωμάτων των ανθρώπων εις την Βόρειον Ἡπειρον και την Κύπρον συνεχίζεται. Και είναι ο πόλεμος των σκοτεινῶν δυνάμεων ἐναντίον της Ορθοδόξου Μαρτυρικῆς Εκκλησίας. Και ἄλλοι πόλεμοι συνεχίζονται ἐναντίον

της προσωπικότητος και της αξιοπρέπειας του ανθρώπου. Πόλεμοι εναντίον της ηθικής τάξεως, πόλεμοι εναντίον των ηθών και εθίμων της Ελληνορθοδόξου Παραδόσεως, πόλεμοι εναντίον των θεσμών της Εκκλησίας, πόλεμοι εναντίον των παραδόσεων του Γένους. Ο Διάβολος μαίνεται. Οι αντίθετες δυνάμεις ενεργούν και βυσσοδομούν. Το φιλότιμον και το φιλόπονον του Γένους εκλείπει. Σύγχυσις και αβεβαιότης και υποκρισία και ανειλικρίνεια και πάσα αναρχία και ανυπακοή επικρατεί εις την ζωήν των ανθρώπων. Η πίστις δοκομάζεται. Η αγάπη ψύχεται. Η ελπίς αμαυρώνεται. “Ο αντίχριστος ἔρχεται καί νῦν ἀντίχριστοι πολλοί γεγόνασιν” (Α΄Ιω.β΄18). Πολλοί προσπαθούν να ωραιοποιήσουν τα πράγματα και να συμβιάσουν την Ευσέβειαν με τας κοσμικὰς επιθυμίας. Αλλά η προοπτική της Χριστιανικής Πίστεως και Ευσεβείας είναι να είναι έτοιμος ο χριστιανός να πονέση, να κλαύση, να στερηθή, να μετανοήση, να σταυρωθή.

Τα Χριστούγεννα προβάλλονται μέσα εις την αντάυγειαν του Σταυρού και της Αναστάσεως και μας καλούν “εις ἀναγέννησιν βροτῶν”. Η Παρθένος Κυρία Θεοτόκος μας αναμένει εις το Σπήλαιον, ίνα προσκυνήσωμεν τον Υιόν και Θεόν της, τον Κύριον ημών. Είναι η Εκκλησία, ο λειτουργικός χρόνος και ο λειτουργικός τόπος της συναντήσεώς μας με τον Ιησούν, τον Σωτήρα και Λυτρωτήν του Κόσμου. Είναι η πορεία της ασκήσεως του μαρτυρίου και της μαρτυρίας δια την συνάντησίν μας αυτήν.

Δεῦτε ἰδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ἀκολουθήσωμεν, λοιπόν, ἔνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ. Ο ἀστήρ της Εκκλησίας φέγγει και μας οδηγεί εις τον Θεόν με το μήνυμα των Χριστουγέννων: “Μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός, γνῶτε ἔθνη καί ἡττάσθε, ὅτι μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός”. Αὐτῷ ἡ δόξα και το κράτος και ἡ τιμή και ἡ προσκύνησις εις τους αἰῶνας των αἰώνων. Ἀμήν²⁴¹.

Μετά θερμών ευχών και πολλῆς ἀγάπης ἐν Χριστῷ Τεχθέντι
ο Ἐπίσκοπός σας
ο Ἱερισσοῦ, Ἀγίου Ὁρους και Ἀρδαμερίου Νικόδημος

²⁴¹Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Ἐπισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 207-211.

7.2 Θεολογικό μήνυμα

Η βυζαντινή εικονογραφία και υμνογραφία της Εκκλησίας, εκφράζουν με παραστατικό τρόπο το μυστήριο της Γεννήσεως και τη συμμετοχή όλης της κτίσεως στο μεγάλο γεγονός της Ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου.

Το ιστορικό γεγονός της Ενανθρωπήσεως είναι ενεστωτικό μέσα από το λειτουργικό χώρο και χρόνο της Εκκλησίας μας. Τα Χριστούγεννα έχουν την προοπτική του Σταυρού, του θαύματος της Αναστάσεως του Κυρίου και στη συνέχεια της Αναλήψεως Του Θεανθρώπου. Η πορεία του Κυρίου είναι και πορεία των μελών του Σώματός του, οι οποίοι μέσα στην Εκκλησία μετέχουν της θεότητας. Μυστηριακά με τη μετάνοια και τη συμμετοχή στη θεία Ευχαριστία. Μέθεξη της θεότητας σημαίνει αίσθηση της σταυρωμένης δόξας του Θεανθρώπου Ιησού Χριστού. Τα Χριστούγεννα προβάλλονται μέσα στην ανταύγεια του Σταυρού και της Αναστάσεως και μας καλούν σε αναγέννηση²⁴².

7.3 Βιβλικά χωρία

- “Καί ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καί ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν, καί ἐθεάσαμεθα τὴν δόξαν αὐτοῦ, δόξαν ὡς Μονογενοῦς παρὰ Πατρός, πληρὴς χάριτος καὶ ἀληθείας” (Ιω. α' 14).

- “Σὺ Κύριε, πάντα οἶδας, Σὺ γινώσκεις, ὅτι φιλῶ Σε” (Ιω. κα' 17).

- “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. β', 14).

- “Τοῦτο γὰρ φρονεῖσθω ἐν ὑμῖν ὁ καὶ ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ. Ὃς ἐν μορφῇ Θεοῦ ὑπάρχων, οὐχ ἄρπαγμόν ἡγήσατο τὸ εἶναι ἴσα Θεῷ, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐκένωσε, μορφὴν δούλου λαβών, ἐν ὁμοιώματι ἀνθρώπων γενόμενος, καὶ σχήματι εὑρεθεὶς ὡς ἄνθρωπος, ἐταπείνωσεν ἑαυτὸν, γενόμενος ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δὲ σταυροῦ” (Φιλιπ. β' 5-8).

²⁴²Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 212.

-“τὴν στενὴν πύλην καὶ τὴν τεθλιμμένην ὁδόν, τῆς ἀσκήσεως καὶ τοῦ μαρτυρίου, τὴν ἀπάγουσαν εἰς τὴν ζωὴν” (Μθ. ζ’14).

-“τὴν εἰρήνην τὴν πάντα νοῦν ὑπερέχουσιν” (Φιλιπ. δ’7).

-“Ὁ ἀντίχριστος ἔρχεται καὶ νῦν ἀντίχριστοι πολλοὶ γεγόνασιν” (Αΐω.β’18).

7.4 Ὑμνογραφία

-“Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε, Χριστὸς ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε, Χριστὸς ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε” (Καταβ. Ὁρθρου Χριστ.).

-“Τὶ σοὶ προσενέγκωμεν, Χριστέ· ὅτι ὦφθης ἐπὶ γῆς ὡς ἄνθρωπος δι’ ἡμᾶς; Ἐκαστον γὰρ τῶν ὑπὸ σοῦ γενομένων κτισμάτων τὴν εὐχαριστίαν σοὶ προσάγει: οἱ ἄγγελοι τὸν ὕμνον, οἱ οὐρανοὶ τὸν ἀστέρα, οἱ μάγοι τὰ δῶρα, οἱ ποιμένες τὸ θαῦμα, ἡ γῆ τὸ σπῆλαιον, ἡ ἔρημος τὴν φάτνην, ἡμεῖς δὲ Μητέρα Παρθένον. Ὁ πρό αἰώνων Θεὸς ἐλέησον ἡμᾶς” (Στιχ. Ἰδιόμ. Ἦχος β’, Εσπερ. Χριστ.).

-“Σήμερον ὁ Χριστὸς ἐν Βηθλεὲμ γεννᾶται ἐκ Παρθένου. Σήμερον ὁ ἀναρχος ἄρχεται καὶ ὁ Λόγος σαρκοῦται. Αἱ δυνάμεις τῶν οὐρανῶν ἀγάλλονται καὶ ἡ γῆ σὺν τοῖς ἀνθρώποις εὐφραίνεται. Ἡμεῖς δὲ ἀκαταπαύστως βοῶμεν. Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Ἰδιόμελο ὁρθρου Χριστ.).

-“Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός. Ἀκολουθήσωμεν, λοιπόν, ἐνθα ὁδεύει ὁ ἀστήρ” (κάθισμα ἤχος β’ ὁρθρου).

-“Μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός, γνῶτε ἔθνη καὶ ἡττάσθε, ὅτι μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός” (ὕμνος Μεγ. Αποδείπνου).

7.5 Περίληψη

Στην εικόνα της Γέννησης του Κυρίου που είναι σύμφωνη με τις μαρτυρίες της Αγίας Γραφής, με την παράδοση της Εκκλησίας και την πλούσια λειτουργική υμνολογία, επικρατεί ο μυστικός και μυστηριακός χαρακτήρας, της παράστασης και της συμμετοχής όλης της κτίσεως στο χαρμόσυνο γεγονός της Γεννήσεως. Η Γέννηση είναι μυστήριο εξωχρονικό, αλλά και ιστορικό. Στην παράσταση της Γεννήσεως απεικονίζεται το βουνό και η φάτνη μέσα σε σκοτεινό σπήλαιο. Το σπήλαιο εικονίζεται σκοτεινό, γιατί με το μαύρο χρώμα συμβολίζεται ο κόσμος που ήταν σκοτισμένος από την αμαρτία.

Μέσα σε φάτνη ως σπαργανωμένο βρέφος ζωγραφίζεται ο Χριστός με τις ακτίνες του άστρου να πέφτουν πάνω του. Αυτή η απεικόνιση του Χριστού είναι σύμφωνη με τα όσα γνωρίζουμε από την Αγία Γραφή. Παρά την Φάτνην η Παρθένος Μαρία, η Κυρία Θεοτόκος, εις το Σπήλαιον ο κατά Νόμον προστάτης της Παρθένου Ιωσήφ, άνωθεν του Σπηλαίου το Άστρο της Βηθλεέμ και οι Άγγελοι, δοξολογούν την γέννηση του Θεανθρώπου, του Σωτήρα. Η εικόνα συμπληρώνεται με τους ποιμένες που δέχονται με χαρά το μήνυμα του ερχομού του Μεσσία. Ευωδιαστά χόρτα, μυρσίνες, θυμάρια και άλλα στολίζουν το τοπίο, ενώ γύρω βόσκουν πρόβατα και κατσίκια.

Όλα αυτά όμως είναι τελείως εναρμονισμένα με το νόημα της εικόνας. Τέλος οι Μάγοι προσκομίζουν τα δώρα εις τιμήν του τρισσού αξιώματος του Χριστού, του Προφητικού, του Αρχιερατικού και του Βασιλικού. Το απόγαυσμα αυτής της παράστασης βρίσκεται εις την ανταύγειαν του Αστέρος παρίσταται ο Τριαδικός Θεός να ευλογεί την όλην παράσταση του εκθαύμβου γεγονότος της Ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου.

Στη βυζαντινή εικόνα της Γέννησης, μέσα σε μια συμφωνία χρωμάτων, διαστάσεων, θεμάτων και μορφών αποτυπώνεται η ισορροπία. Κυριαρχεί το θεανθρώπινο. Όλος ο Θεός παρών στην εικόνα και όλος ο άνθρωπος. Η εικόνα δεν ιστορεί ένα γεγονός, στο οποίο δρα μόνον ο Θεός ή μόνον ο άνθρωπος. Ο

Θεός ευδοκεί και γίνεται άνθρωπος και ο άνθρωπος (στο πρόσωπο της Θεοτόκου) συνευδοκεί στο να συναντηθεί με τον Θεό. Και όλη η κτίση μετέχει σ' αυτή τη συνευδοκία. Για να γίνει ο άνθρωπος Θεός.

Στο θαύμα και το Μυστήριο της Γεννήσεως του Χριστού, όπως παραστατικά εκφράζεται στην Βυζαντινή Εικονογραφία, αποτυπώνεται και στην Υμνολογία. Η Υμνολογία των Χριστουγέννων είναι το απόγαυσμα της ποιητικής εκχυλλίσεως των ιερών ποιητών της Εκκλησίας μας. Στην υμνολογία υμνείται το μεγάλο γεγονός της Θείας Ενανθρωπήσεως και έδωσαν στην μεν Εκκλησία ανεπανάληπτα ποιήματα λατρείας στους αιώνες και στον παγκόσμιο πολιτισμό κορυφαία δείγματα υψίστης ποιητικής τέχνης. Οι πιστοί καλούνται να πλησιάσουν νοερά την φάτνη της Βηθλεέμ και να γονατίσουν μπροστά στο Θείο Νήπιο και να του εναποθέσουν τη ζωή τους και τη σωτηρία τους. Ο Χριστός με την σάρκωσή Του, ως το αληθινό φως που είναι, αποκαλύπτει φως στους ανθρώπους, το φως της θεότητας.

Συγκεκριμένα στο 4^ο ιδιόμελο του Εσπερινού των Χριστουγέννων αναφέρει ο υμνογράφος το μέγεθος της αγάπης και της κενώσεως του Θεού για τα πλάσματά του, διερωτάται με ποιιά αντι-προσφορά θα μπορούσε ο άνθρωπος να σταθεί επάξια απέναντι στον Σωτήρα του. Αρκείται ο υμνογράφος να αναφέρει το πώς τα διάφορα κτίσματα λαμβάνουν μέρος στην γέννηση του Μεσσία, προκειμένου να εκφράσουν προς αυτόν την ευχαριστία τους. Κάνει αρχή από τους αγγέλους, των οποίων το κατεξοχήν έργο είναι η δοξολογία του Θεού. Αυτοί, την ώρα της γεννήσεως κατεβαίνουν από τους ουρανούς και διαλαλούν προς τους ανθρώπους το χαρμόσυνο μήνυμα της Γεννήσεως του Θεανθρώπου. Ο ουρανός προσφέρει το πιο μεγάλο, το πιο λαμπρό, το πιο φωτεινό αστέρι, για να δείχνει τον χώρο που ο μικρός Χριστός κείται σπαργανωμένος. Το αστέρι είναι αυτό που καθοδηγεί του Μάγους να φθάσουν στην πορεία τους, στην Βηθλεέμ και να προσφέρουν δώρα στο νεογέννητο Θείο Βρέφος.

Ο προ αιώνων Θεός, οποίος σαρκούται “ἐκ Πνεύματος Ἁγίου και Μαρίας τῆς Παρθένου” γεννᾶται ως θεάνθρωπος Ιησούς Χριστός σε μια φτωχική φάτνη, ο Σωτήρας και Λυτρωτής του κόσμου. Ενώ η Παρθένος Μαρία αποτελεί το δοχείο, που είναι η προσφορά και η συμμετοχή ὅλης της ανθρωπότητας και ὅλης της δημιουργίας στο μυστήριο της Ενανθρωπήσεως του Θεού Λόγου.

Ο ευαγγελιστής Ιωάννης στο Α' κεφάλαιο του ευαγγελίου του, στον 14^ο στίχο, αναφέρει: “Καὶ ὁ Λόγος σὰρξ ἐγένετο καὶ ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν” (Ιω. 1, 14). Ο μαθητής της αγάπης αναφέρει εδώ μια αλήθεια που αποτελεί το κέντρο της πίστεως και της σωτηρίας μας. Ο Λόγος , για να γίνουμε και εμείς κατά χάριν θεοί. Το γεγονός της ενσαρκώσεως του Υιού και Λόγου του Θεού υπερβαίνει τη δική μας λογική και προκαλεί τον θαυμασμό και τη δοξολογία των ανθρώπων.

Όπως και στο ιδιόμελο του ὁρθρου των Χριστουγέννων, “Σήμερον ὁ Χριστός γεννᾶται”, ψάλλει η Εκκλησία μας σπάζοντας τα χρονικά και τοπικά ὅρια και μεταφέροντας τους πιστούς σε ένα διαρκές παρόν. Αυτός ακριβώς είναι και ο κυριότερος τρόπος που διαθέτει, για να μας μυήσει στο σχέδιο της θείας οικονομίας. Η λατρεία, ο λόγος του Θεού, τα μυστήρια, ὅλα αποβλέπουν στο να μας ελευθερώσουν ἀπὸ τα δεσμά του τόπου και του χρόνου και ἢ να φέρουν το γεγονός στην εποχή μας ἢ να μεταφέρουν εμάς στην εποχή του. Κι αυτή τη δυνατότητα τη δίνει μόνο η Εκκλησία, διότι μόνο αυτή έχει θεανθρώπινο χαρακτήρα, χαρακτήρα που αγκαλιάζει και τον ἄνθρωπο και το Θεό, οὕτως ὥστε να βρίσκεται και μέσα και ἔξω ἀπὸ το χρόνο.

Σε ἄλλη βυζαντινὴ παράσταση της Γεννήσεως του Χριστοῦ, παρεμβάλλεται και η σφαγή των δεκατεσσάρων χιλιάδων νηπίων, η οποία συνετελέσθει κατ'εντολήν του κοσμικοῦ ἀρχοντα του Ηρώδη του Μέγα. Σε αυτή την παράσταση, η εορτή των Χριστουγέννων συνδέεται μέσα στο μαρτύριο της Εκκλησίας. Το θαῦμα γίνεται μυστήριο και το μυστήριο θαῦμα. Η φάτνη του Σπηλαίου ἀντανακλά τον Σταυρό και τον Γολγοθά του Σωτήρα Χριστοῦ, ἐκφράζει την ἄκραν ταπείνωσιν του Κυρίου, ενώ η σφαγή των νηπίων

αντανακλά το μαρτύριο της Εκκλησίας, την μαρτυρική πορεία της Εκκλησίας μέσα στα εκατομμύρια των Αγίων και των μαρτύρων της Ορθοδόξου Πίστεως. Μέσα σ' αυτό το μυστήριο και το μαρτύριο, έχουμε τη συνάντηση του Θεού με τον άνθρωπο. Αυτή την πορεία του μυστηρίου και του μαρτυρίου του Χριστού, ιερουργεί, μεσιτεύει η Εκκλησία και προσφέρει στη ζωή των πιστών.

Η εορτή των Χριστουγέννων έχει μια διπλή σημασία και μια σημαντική προοπτική, την προοπτική του Μαρτυρίου του Σταυρού και του Θαύματος της Αναστάσεως του Κυρίου. Η διπλή σημασία έγκειται στο ότι τα Χριστούγεννα γίνονται ο Σταυρός και ο Σταυρός γίνεται η Ανάσταση, ο θρίαμβος, η νίκη, η ζωή και η αιωνιότητα. Ο Χριστός σαρκώνεται, γίνεται ο Θεάνθρωπος Ιησούς, λαμβάνει την ανθρώπινη φύση, την διαπερνά από τον Σταυρό και τον θάνατον, την θεώνει με την νίκη της Ανάστασης και την προσφέρει θεωθείσα στον Θεό πατέρα κατά την Ανάληψή Του. Αυτή είναι η πορεία του Χριστού, είναι η πορεία της Εκκλησίας και οι πιστοί καλούνται να ακολουθήσουν αυτή την πορεία μέσα από την λειτουργική και μυστηριακή ζωή της Εκκλησίας. Μέσα από τα μυστήρια της Εκκλησίας την μετάνοια, τη θεία Μετάληψη του Σώματος και του Αίματος του Χριστού. Αυτή είναι η μέθεξη της Θεότητας του Εναθρωπήσαντος Θεού και αυτή η διαδικασία της θεώσεως του ανθρώπου, είναι η αιτία της εορτής των Χριστουγέννων.

Αυτή η σκληρή πραγματικότητα της ασκήσεως και του μαρτυρίου της χριστιανικής ζωής, καλούνται να ακολουθήσουν οι πιστοί, μέσα από τους πολλούς κινδύνους που απειλούν τον άνθρωπο, εκ των οποίων είναι ο ευδαιμονισμός, η σαρκολατρική ζωή, ο εύκολος πλουτισμός, η ασυδοσία, η ασυνέπεια, η κακοήθεια τα εγκλήματα, η παραχάραξη της ιστορίας, η άρνηση της παραδόσεως, η αποστασία και η βλασφημία κατά του Θεού. Πολλοί στρέφονται εναντίον της Εκκλησίας και την περιορίζουν ως μια απλή πολιτιστική εκδήλωση της ζωής, και αρνούνται την ασκητική, αγωνιστική, μυστηριακή προοπτική της. Αλλά η προοπτική της Εκκλησίας παραμένει

αναλοιώτη και θα πρέπει ο πιστός να είναι έτοιμος να πονέσει, να κλάψει, να στερηθεί, να μετανοήσει και να σταυρωθεί.

Τα Χριστούγεννα προβάλλονται μέσα στη ανταύγεια του Σταυρού και της Αναστάσεως και μας καλούν σε αναγέννηση. Η Εκκλησία λοιπόν είναι ο λειτουργικός χρόνος και λειτουργικός τόπος της συναντήσεως με τον Ιησού Χριστό, τον Σωτήρα και Λυτρωτή του κόσμου.

8. Ο Μητροπολίτης Καστοριάς κ.κ Γρηγόριος

8.1 Το κείμενο

“Παρθένος καθέζεται τά Χερουβείμ μιμουμένη βαστάζουσα ἐν κόλποις Θεόν Λόγον σαρκωθέντα”.

Ἐν Χριστῷ ἀγαπητοί ἀδελφοί μου.

Πανήγυρις Ἱερὰ και μεγάλη ἡ σημερινή εορτή δι' ὅλην τὴν ἀγίαν Ορθόδοξον Ἐκκλησίαν. Δι' ὅλον τὸν χριστιανικόν κόσμον. Ἀλλά και δι' ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα, τὴν Χριστιανικὴν και τὴν μὴ Χριστιανικὴν. Δι' ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους. Τοὺς πιστοὺς και τοὺς ἀπίστους. Τοὺς εὐσεβεῖς και τοὺς ἀσεβεῖς. Διότι, καθὼς ὁ ἥλιος ἀνατέλλει δι' ὅλην τὴν κτίσιν, και φωτίζει και τὶς πόλεις τῶν ζώντων ἀνθρώπων και τὰ κοιμητήρια τῶν νεκρῶν, και τὴν θάλλουσαν βλάστησιν ἀλλά και τὰ ξηρὰ χόρτα, ἔτσι ἀνέτειλε και ὁ Ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, ὁ Χριστός. Διὰ νὰ φωτίσῃ τοὺς πάντας. Και ὅσους Τὸν ἀγνοοῦν, ἀλλά και ἐμὰς που Τὸν πιστεύουμε και Τὸν ἀγαπούμε και ζοῦμε σήμερα τὴν χαρὰ τῆς Γεννήσεώς Του. Νοερῶς ἐπισκεπτόμεθα τὴν ταπεινὴν και ἐνδοξον Βηθλεέμ. Με τὴν βοήθεια, τῆς ἱερᾶς Ὑμνολογίας τῆς Ἐκκλησίας μας εἰσερχόμεθα εἰς τὸ Σπήλαιον. Και ἐκεῖ βλέπομε ὅτι “Παρθένος καθέζεται τά Χερουβείμ μιμουμένη”.

Ἀνάμεσα εἰς τὰ ἀλόγα ζῶα τοῦ Σπηλαίου ἡ Παρθένος Μαρία κάθεται σαν ἀπομίμησις τῶν Χερουβείμ. Ἀλλά τί ἐννοεῖ με αὐτὰ τὰ λόγια ὁ Ἱερός ὑμνωδός; Τί εἶναι τὰ Χερουβείμ; Τὰ Χερουβείμ εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ Τάγματα τῶν Ἀγίων Ἀγγέλων. Ἔργο και ἀποστολή τοὺς νὰ ὑμνοῦν ἀκατάπαυστα τὸν Πανάγιο Θεό, ἀλλά και νὰ σχηματίζουν θρόνον, πάνω στον ὁποῖο ὁ Κύριος ἀναπύεται. Ἀνάλογα με τὸ ἀξίωμα ἐνός ἀνθρώπου, συνηθίζουμε ἐμεῖς νὰ παρέχωμε και τὸν θρόνον τοὺς, θρόνον βασιλικό, θρόνον Δεσποτικό, με τὴν

ανάλογη ευπρέπειά τους. Ρήματα όμως και λόγια δεν μπορούν να περιγράψουν τον Θρόνο του Θεού. Δεν είναι κατασκευασμένος απο σμιλευμένο μάρμαρο, ή ξύλο σκαλισμένο. Ούτε από χρυσάφι ακριβό. Αλλά από το πλήθος των ζωντανών πνευματικών αγγέλων που λέγονται Χερουβείμ και ασταμάτητα ψάλλουν και υμνολογούν.

Θαυμαστός και ανώτερος του Χερουβικού Θρόνου είναι η Παρθένος Μαρία. Όπως Εκείνος, έτσι και Αυτή “καθέζεται βαστάζουσα ἐν κόλποις Θεόν-Λόγον σαρκωθέντα”. Στην αγκαλιά της αναπαύεται το θείο Βρέφος, ο Υιός Της-και Υιός του Θεού. “Ο Μονογενής Υιός καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ” που έλαβε σάρκα και μορφή ανθρώπου απο Αυτήν την Πάναγνη Μητέρα Του.

Έγινε Θρόνος Χερουβικός η Παρθένος του σαρκωθέντος Θεού Λόγου, μέσα στο Σπήλαιο των άλογων ζώων. Αλλά και εμείς, αγαπητοί μου αδελφοί, καλούμεθα να πάρουμε κάποια ανάλογη θέση. Καθώς ζούμε μέσα σε μια παράλογη κοινωνία, να αρνηθούμε τα παράλογα πάθη μας και να δεχθούμε τον Λόγο του Θεού και Θεό μας.

Να αρνηθούμε τον ορθολογισμό και να δεχθούμε την Πίστη. Να απομακρύνουμε τις αισχύροτητες και να εγκολποθούμε την εγκράτεια. Να αποστραφούμε τα εγκόσμια και φθαρτά, και να επιδιώξουμε τα αιώνια και άφθαρτα. Να διώξουμε το μίσος και την κακία και να αγκαλιάσωμεν την αγάπη του Χριστού. Η αγάπη είναι ο ίδιος ο Θεός διότι “ὁ Θεός ἀγάπη ἐστὶ” μας λέγει η Αγία Γραφή. Ακόμη να κοινωνήσωμε το Σώμα και το Αίμα Του.

Όταν η αγάπη εγκατασταθεί στην καρδιά μας σημαίνει ότι ο ίδιος ο Θεός εγκαταστάθηκε μέσα μας. “Ο μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεός ἐν αὐτῷ” μας πληροφορεῖ ο Λόγος του. Και όταν ο Θεός, δια της αγάπης και των αρετῶν μένη μέσα μας, τότε και μεις αγαπητοί αδελφοί μου, γινόμεθα μιμηταί των Χερουβείμ. Μη σας φαίνεται υπερβολικός ο λόγος μου. Θυμηθείται ότι σε κάθε θεία Λειτουργία ψάλλομε δια τον εαυτόν μας. “Οἱ τὰ Χερουβείμ μυστικῶς εἰκονίζοντες”. Όπως οι Άγγελοι, όπως η Θεοτόκος έτσι και μεις μπορούμε να γίνωμε Χερουβικός Θρόνος, αν μέσα στην καρδιά μας κατοικήση

ο Μονογενής Υιός και Λόγος του Θεού, ο Οποίος “δι’ ἡμᾶς τούς ἀνθρώπους καί διά τήν ἡμετέραν Σωτηρίαν” εσαρκώθη εκ πνεύματος Αγίου και Μαρίας της Παρθένου μας χορηγείται με το Άγιο Ποτήριο.

Σήμερα, που ενώπιόν μας προβάλλει “Παρθένος καθέζουσα τά Χερουβίμ μιμουμένη, βαστάζουσα ἐν κόλποις Θεόν Λόγον σαρκωθέντα”, κάνετε αδελφοί μου, την καρδιά σας θρόνο Χερουβικό. Βάλετε μέσα σας τον Χριστό. Και φωνάξετε σ’ όλους τους Χριστιανούς. Στους Καστοριανούς της Ομογένειας. Στους στρατιώτες μας. Στους ασθενείς που πονούν. Σ’ όσους υποφέρουν ή στερούνται. Στους νέους και τους γέρους. Ακόμα και σ’ αυτούς που πήραν λάθος δρόμο. Αδέλφια, καλά Χριστούγεννα! Βάλετε στην καρδιά σας την αγάπη του Χριστού. Κοινωνήσετε το Σώμα και το Αίμα Του . Κάνετε την καρδιά σας Χερουβικό Θρόνο. Καλά και ευλογημένα Χριστούγεννα!²⁴³

Ο Πνευματικός σας Πατέρας
ο Καστορίας
Γρηγόριος

8.2 Θεολογικό μήνυμα

Ο Ήλιος της Δικαιοσύνης ανατέλλει για να φωτίσει όλη την οικουμένη, ακόμη και όσους τον αγνοούν. Μέσα στην παράλογη κοινωνία που ζούμε, καλούνται οι πιστοί να αρνηθούν τα παράλογα πάθη τους και να δεχθούν τον Λόγο του Θεού, κοινωνώντας το Σώμα και το Αίμα Του. Όπως οι άγγελοι, όπως η Θεοτόκος έτσι και εμείς καλούμαστε να γίνουμε χερουβικός θρόνος, και να αφήσουμε να κατοικήσει στις καρδιές μας ο Υιός του Θεού, ο οποίος σαρκώθηκε για την σωτηρία μας και μας προσφέρεται με το Άγιο Ποτήριο²⁴⁴.

²⁴³Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ.244-246.

²⁴⁴Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 247.

8.3 Βιβλικά χωρία

-“ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεὸς ἐν αὐτῷ” (Ιω.15,9).

8.4 Ὑμνογραφία

-“Παρθένος καθέζεται τὰ Χερουβείμ μιμουμένη βαστάζουσα ἐν κόλποις Θεόν Λόγον σαρκωθέντα” (α' στιχηρό Αἰνῶν Χριστουγέννων).

-“Ὁ Μονογενὴς Υἱὸς καὶ Λόγος τοῦ Θεοῦ” (Τροπάριο θ. Λειτουργίας).

-“Οἱ τὰ Χερουβείμ μυστικῶς εἰκονίζοντες” (Χερουβ. Ὑμνος Θ. Λειτουργίας).

8.5 Περίληψη

Ἡ εορτὴ των Χριστουγέννων ἀποτελεῖ ιερὰ πανήγυρις γιὰ ὅλη τὴν Ἀγία Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία, γιὰ ὅλο τὸν χριστιανικὸ κόσμο, γιὰ ὅλη τὴν ἀνθρωπότητα. Ὁ ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης, ὁ Χριστὸς ἀνατέλλει γιὰ ὅλη τὴν κτίση, περικλείει ὅλη τὴν οἰκουμένη, ὅλους ἀνεξαιρέτως τοὺς ἀνθρώπους, τοὺς πιστοὺς, τοὺς ἀπίστους, τοὺς εὐσεβεῖς καὶ τοὺς ἀσεβεῖς. Θα φωτίσει τὶς πόλεις τῶν ζώντων ἀνθρώπων καὶ τὰ κοιμητήρια τῶν νεκρῶν, τὴν θάλασσα βλάστηση ἀλλὰ καὶ τὰ ξηρὰ χόρτα. Ὁ ἥλιος τῆς Δικαιοσύνης ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς θα πλημμυρίσει με φῶς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους, ὅσους τὸν ἀγνοοῦν, ὅσους τὸν πιστεύουν, ὅσους τὸν ἀγαποῦν ἀλλὰ καὶ ὅσους τὸν ἀρνιοῦνται.

Αὐτὴ τὴν σπουδαία μέρα τῆς Γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, οἱ πιστοὶ ζοῦν τὴ χαρὰ τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου γιὰ τὴν σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου. Ὅλοι οἱ πιστοὶ αὐτὴ τὴν ἡμέρα νοερά ἐπισκέπτονται τὴν ταπεινὴ καὶ ἐνδοξὴ Βηθλεέμ καὶ με τὴ βοήθεια τῆς ὑμνολογίας βιώνουν οἱ πιστοὶ τὸ μέγα μυστήριον τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως.

Μέσα στο σπήλαιο της Γεννήσεως, η Παρθένος Μαρία κάθεται σαν απομίμηση των Χερουβείμ, όπως αναφέρει το α'στιχηρό των Αίνων των Χριστουγέννων. Παρομοίως, τα Χερουβείμ έχουν ως έργο και αποστολή τους, να υμνούν ακαταύπαστα τον Μοναδικό Θεό, αλλά και να σχηματίζουν θρόνο πάνω στον οποίο κάθεται ο Κύριος. Ανάλογα με το αξίωμα ενός ανθρώπου συνηθίζουν να παρέχουν και τον θρόνο τους, θρόνο βασιλικό, θρόνο Δεσποτικό, με την ανάλογη ευπρέπεια.

Ο Θρόνος του Θεού, που αγκαλιάζει το μεγαλείο και την μοναδικότητά Του, δεν είναι θρόνος σμιλευμένος από μάρμαρο, ή ξύλο σκαλισμένο, ούτε χρυσάφι ακριβό, αλλά είναι θρόνος κατασκευασμένος από πλήθος των ζωντανών και πνευματικών αγγέλων που λέγονται Χερουβείμ και ασταμάτητα ψάλλουν και υμνολογούν. Αυτός ο θρόνος, είναι φλογισμένος από την ενέργεια της χάριτος του Θεού κι ο οποίος δορυφορείται από τα Χερουβείμ και τα Σεραφείμ. Δεν ζήτησε ο Θεός να κατοικήσει σε χειροποίητους Ναούς, αλλά στην άχραντη γαστέρα της Υπεραγίας Θεοτόκου, προκειμένου να αναπλάσσει και να ανακαινίσει ολόκληρο το ανθρώπινο γένος.

Η Παρθένος Μαρία, έγινε χερουβικός θρόνος του σαρκωθέντος Λόγου, στον ειρμό αυτό ο υμνωδός εκφράζει όλη του την έκπληξη για τον τρόπο της Ενανθρωπήσεως του Υιού του Θεού. Βλέπει το Θεό να βρίσκεται μέσα σε μια σπηλιά ενώ η θέση του είναι στους ουρανούς. Τον βλέπει να τον κρατά στην αγκαλιά της η Παρθένος σαν να είναι θρόνος Χερουβικός. Βλέπει ακόμα τον αχώρητο Θεό, που η γη όλη δεν τον χωράει, να ανακλίνεται μέσα σε μια φάτνη. Αυτό ακριβώς είναι το μεγάλο και παράδοξο μυστήριο. Το σπήλαιο μετατρέπεται σε ουρανό, η αγκαλιά της Παρθένου Χερουβικός θρόνος, η φάτνη, τόπος που χώρεσε ο αχώρητος.

Έτσι, οι πιστοί καλούνται να πάρουν ανάλογη θέση, καθώς ζουν σε μια παράλογη κοινωνία, να αρνηθούν τα παράλογα πάθη και να δεχτούν τον Λόγο του Θεού μέσα τους. Να αρνηθούν τον ορθολογισμό και να αγκαλιάσουν την πίστη στον Ενσαρκωμένο Θεό Λόγο, να απομακρυνθούν από τις αισχροτήτες

και τις αδικίες και να εγκολποθούν στην εγκράτεια και τη δικαιοσύνη. Να διώξουν το μίσος και την κακία και να αγκαλιάσουν την αγάπη του Χριστού. Η αγάπη είναι ο ίδιος ο Θεός . Ο Θεός είναι Αγάπη από την ίδια του τη φύση. Ο Θεός δεν κρίνει κανέναν αλλά αγαπά πάντοτε όλους και όλα. Όπως ο ήλιος φωτίζει τον κόσμο επειδή είναι φως έτσι και ο Θεός αγαπά όλο τον κόσμο επειδή είναι Αγάπη.

Είναι αδύνατο ο άνθρωπος να εμποδίσει την διάχυση της Αγάπης του Θεού όπως είναι αδύνατο να εμποδίσει τη λάμψη του ηλιακού φωτός. Είναι αδύνατον να κρυφτεί σε μια σκοτεινή περιοχή ή να δημιουργήσει σκιά. Με ανάλογο τρόπο δεν μπορεί να κρυφτεί από την Αγάπη του Θεού κάτω από την σκιά της αμαρτίας. Η Αγάπη του Θεού βέβαια επιμένει με μανιακή αγάπη να τον φωτίσει όπως και το φως του ήλιου πέφτει αδιάκριτα σε όλα τα αντικείμενα. Ο άνθρωπος με την αμαρτία κρύβεται από την Αγάπη του Θεού. Η Αγάπη του Θεού επιμένει να κατακτήσει τον άνθρωπο.

Η ημέρα των Χριστουγέννων, αναμφίβολα, είναι εορτή που οι Χριστιανοί την εορτάζουν με μεγάλη μεγαλοπρέπεια. Και είναι πολύ φυσικό αυτό,κατέβηκε από τον Ουρανό στη Γη ο Υιός και Λόγος του Θεού. Ο Χριστός επιθυμεί και θέλει να γεννηθεί και στις δικές μας καρδιές. Να ζούμε καθημερινά τα Χριστούγεννα με τη συνεχή και αδιάλειπτη παρουσία του Χριστού στην καρδιά και τη ζωή μας. Να είναι η ζωή μας Χριστοκεντρική, εκκλησιαστική, αληθινά πνευματική. Μέσα λοιπόν στην ορθόδοξη εκκλησία μας συναντούμε τον Κύριο, επικοινωνούμε μαζί του και γευόμαστε τη χάρη και την ευλογία της παρουσίας του. Επομένως χρειάζεται ζωντανή συμμετοχή στη ζωή της Εκκλησίας, στη λατρεία της και γενικά στην όλη της πνευματική ζωή.

Ας γίνουμε λοιπόν μιμητές των Χερουβείμ, όπως οι άγγελοι, η Παρθένος Μαρία έτσι και οι πιστοί καλούνται να γίνουν ο Χερουβικός θρόνος, για να κατοικήσει στις καρδιές των χριστιανών ο Μονογενής Υιός και Λόγος του Θεού, ο οποίος σαρκώθει εκ πνεύματος Αγίου από την Παρθένο Μαρία και χορηγείται με το Άγιο Ποτήριο.

9. Ο Μητροπολίτης Μεσσηνίας κ.κ Χρυσόστομος

9.1 Το κείμενο

Τέκνα μου ἐν Χριστῷ γεννηθέντι ἀγαπητά,

Κατά την σημερινήν Δεσποτικήν Εορτήν της κατά σάρκα Γεννήσεως του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού, η Αγία Εκκλησία του ψάλλει, εν αγαλλιάσει και χαρά πολλή, εις τον Χριστουγεννιάτικον ύμνον των Καταβασιών. “Χριστός γεννᾶται, δοξάσατε, Χριστός ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε· Χριστός ἐπὶ γῆς, ὑψώθητε. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυμνήσατε λαοί, ὅτι δεδόξασται”.

“Χριστός γεννᾶται”. Εἶναι μια εορταστική φράσις, η οποία αναφέρεται εις το γεγονός της Γεννήσεως του Σωτήρος του κόσμου, ο οποίος με την θεϊκὴν του υπόστασιν και την ἀνθρωπίνην φύσιν, ἦλθεν ἐπὶ της γῆς, ως Θεάνθρωπος, δια να ἀνυψώσῃ τον ἄνθρωπον μέχρι του οὐρανοῦ.

Παρουσιάζει δε η Εκκλησία το μέγα τούτο γεγονός της θείας ἐνανθρωπήσεως, το οποίον, πραγματοποιήθη προ δυο χιλιάδων ἐτῶν, ως εἴν γίνεται σήμερον, ἐπὶ των ἡμερῶν ημών.

Πάντοτε παρόντα και ως σύγχρονα γεγονότα θεωροῦνται ὑπὸ της Εκκλησίας τα μοναδικά και ἀνεπανάληπτα ἐκεῖνα γεγονότα της ζωῆς, της διδασκαλίας, των θαυμάτων, του Πάθους, της Ἀναστάσεως, και της Ἀναλήψεως του Χριστοῦ. Και ὅπως χαρακτηριστικῶς λέγει ο Ἀπόστολος Παῦλος δια την σχέσιν του Δημιουργοῦ προς το δημιούργημά του “ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν” (Πραξ. 17, 28), τοιουτοτρόπως και ημεῖς οἱ χριστιανοὶ ζῶμεν και κινούμεθα και εἴμεθα καθ’ ὅλην την διάρκειαν της ζωῆς ημών μέσα εις τον λαμπρὸν κύκλον των εορτῶν των σχετιζομένων με τα γεγονότα της ζωῆς του Χριστοῦ και του ἐπὶ της γῆς σωτηριώδους ἔργου του.

Επί τη Γεννήσει λοιπόν του Χριστού η Εκκλησία του προτρέπει ημάς τα πιστά αυτής τέκνα να δοξάσωμεν τον σαρκωθέντα Υιόν και Λόγον του Θεού.

“Χριστός ἐξ οὐρανῶν”. Είναι χαρακτηριστική και η φράσις αὕτη του ιερού ύμνου των Καταβασίων των Χριστουγέννων.

Το από αιώνων υπάρχον σχέδιο του Παναγάθου Θεού δια την σωτηρίαν του γένους των ανθρώπων ήνωσε τον ουρανόν μετά της γης δια της ενσαρκώσεως του Μονογενοῦς Υιού αυτού και “ουρανοποίησε την γην”. Η ανθρωπότης, δημιούργημα της αγάπης και φιλανθρωπίας του Θεού, επερίμενε να έλθῃ, κατά το “πλήρωμα τοῦ χρόνου”, ο απεσταλμένος του Θεού εκ των ουρανών εις την γη δια να σώσει τον άνθρωπον, δια να γνωρίσῃ εις αὐτόν το θέλημα και τον νόμον του Θεού, δια να τον αναδείξῃ δια μέσου της θείας Χάριτος τέκνον του Θεού και κληρονόμον της αιωνίου Βασιλείας αὐτοῦ.

Αὐτόν λοιπόν τον Μονογενή Υιόν του Θεού τον “σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καί Μαρίας τῆς Παρθένου καί ἐνανθρωπήσαντα” προτρεπόμεθα υπό του ιερού Ὑμνογράφου να συναντήσωμεν νοερώς, λέγοντος “Χριστός ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε”.

Η δε συνάντησις ημῶν αὕτη γίνεται δια της παραμονῆς ημῶν εις την υπ'αυτοῦ ιδρυθείσαν Ἀγίαν Εκκλησίαν του, απολαμβάνοντες των θείων δωρεῶν και χαρίτων και ζῶντες εν πίστει, εν αγάπῃ, και εν ἐλπίδι πρὸς τον Θεόν και εν αγάπῃ πρὸς τον πλησίον και πρὸς πάντα άνθρωπον και πράττοντες πάντοτε το ἀγαθόν και το εὐάρεστον εις τον Θεόν.

“Χριστός ἐπὶ τῆς γῆς”. Είναι ένα θαῦμα και εκπληκτικόν γεγονός της ἀπεράντου αγάπης του Θεού πρὸς τον άνθρωπον, ἵνα σωθῇ ο άνθρωπος και ἀναγεννηθῇ και φθάσῃ εις την ομοίωσιν πρὸς τον Θεόν, κατά το δυνατόν εις την φύσιν του ανθρώπου, ὅπως λέγει ο Μέγας Βασίλειος. Επιγραμματικῶς δε ἀναφέρει εἰς το Ευαγγέλιόν του ο Χριστός λέγων “οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεός τόν κόσμον, ὥστε τόν υἱόν αὐτοῦ τόν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον” (Ιωαν. 3,16).

Ο Θεός, ο οποίος είναι αγαθότης και αγάπη, κατεδέχθη να στείλη επί της γης τον Υιόν αυτού τον Μονογενή χάριν της σωτηρίας του ανθρώπου, η δε απεραντωσύνη της θεϊκής αγάπης του έχει περαιτέρω ετοιμάσει και αιώνιον παρ'αυτῷ Βασιλείαν του ανθρώπου.

“Επί γῆς” λοιπόν ο Χριστός συναναστρεφόμενος μετά των ανθρώπων. “Επί γῆς” ὁ Χριστός και καθήκον των χριστιανῶν είναι να ανυψωθῶν πνευματικῶς μέχρι του Χριστοῦ δια της τηρήσεως των σωτηριῶν αὐτοῦ εντολῶν και δια της υπακοῆς εἰς το ἅγιον αὐτοῦ θέλημα. Ἡ κάθοδος του Χριστοῦ ἐπὶ της γης, σκοπὸν ἔχει την πνευματικὴν ἀνύψωσιν του ἀνθρώπου εἰς τοὺς οὐρανοὺς.

“Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ...”. Δεν προτρέπονται ὑπὸ του ἱεροῦ Ὑμνογράφου οἱ εορτάζοντες την Γέννησιν του Χριστοῦ πιστοὶ χριστιανοὶ να δοξάσουν το νεογέννητον Βρέφος της Βηθλεέμ, και να συναντήσουν τούτο ἐντός της Εκκλησίας του ζῶντες και διαμένοντες, και να υψωθῶν πνευματικῶς μέχρι τα πανύψηλα ὕψη των οὐρανῶν, ἀλλὰ προκαλοῦνται και πάλιν να ψάλουν οἱ ἄνθρωποι και ὅλα τα δημιουργήματα του Θεοῦ, ἐν χαρὰ και ἀγαλλιάσει ὕμνους και δοξολογίας πρὸς το θεῖον τούτο Βρέφος.

Οἱ ἅγιοι Ἄγγελοι ἔχουν ὡς ἔργον ἀκατάπαυστον να δοξολογῶν τον Θεόν. Ἀλλὰ και οἱ ἄνθρωποι, σύμπασα ἡ οἰκουμένη, ἔχουν χρέος να λατρεύουν και να ὑμνολογῶν τον Θεόν, τον Κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστόν, ο οποίος κατὰ τας ἐπιγραμματικὰς φράσεις του Ἀποστόλου Παύλου, “ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσι, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ” (Α' Τιμ. 3,16).

Τέκνα μου ἐν Χριστῷ γεννηθέντι ἀγαπητά,

Κάθε ἔτος, ἡ Δεσποτικὴ εορτὴ της Γεννήσεως του Χριστοῦ εἶναι μία ἱερὰ πρόκλησις και οὐράνιος πρόσκλησις πρὸς τοὺς χριστιανούς ἀλλὰ βεβαίως και πρὸς ὅλους τοὺς ἀνθρώπους της οἰκουμένης. Πρόκλησις μεν ἱερὰ πρὸς πανηγυρικόν εορτασμόν του μεγίστου ἐπὶ γης γεγονότος δηλαδὴ της ἐλεύσεως του Θεανθρώπου εἰς τον κόσμον. Πρόσκλησις δε οὐράνιος πρὸς πάντα ἄνθρωπον,

προς πάσαν τάξιν και ηλικίαν ανθρώπων, δια την ειλικρινή αφοσίωσιν αυτών και πίστιν και αγάπην προς τον Θεάνθρωπον Ιησούν Χριστόν.

Διότι, είναι αμφισβήτητον γεγονός ότι, μακράν του ενανθρωπήσαντος Θεού δεν υπάρχει σωτηρία, ούτε γνώσις του σκοπού της ζωής του ανθρώπου. Μακράν του Χριστού η νεολαία γίνεται έρμαιον των κακών και των παθών της. Γίνεται άθλιον κατάντημα πνευματικής φθοράς και ψυχικής και σωματικής καταστροφής. Τα παραδείγματα πολλών συγχρόνων νέων, οι οποίοι απομακρύνθησαν από τον Χριστόν και την διδασκαλίαν του είναι τρομερά και καθημερινά, μαρτυρούν δε τα θλιβερά αποτελέσματα της αποστασίας των νέων αυτών ανθρώπων από το νόμον και το θέλημα του Θεού.

Μακράν του Χριστού, εξ άλλου, η οικογένεια δεν είναι δυνατόν να ζήση αρμονικά και να τηρηθεί αδιάλυτος ο ιερός του γάμου δεσμός και η κατά Χριστόν ανατροφή και αγωγή των τέκνων. Και εις την περίπτωσιν αυτήν τα πολλά παραδείγματα είναι οδυνηρά και η διάλυσις της οικογενείας ανησυχητική.

Μακράν του Χριστού, επίσης, η κοινωνία των ανθρώπων καταντά να είναι όχι ειρηνική και εξευγενισμένη αλλά περικλείει ανθρώπους με άγρια ένστικτα και αισθήματα, με εγκληματικές διαθέσεις και ενέργειες και πράξεις, ως παρατηρείται καθημερινώς, ένεκα της απομακρύνσεως από το θέλημα και τον νόμον του ενανθρωπήσαντος Σωτήρος Χριστού.

Μακράν του Χριστού, ακόμη, και μακράν της ειρήνης αυτού και της περί δικαιοσύνης διδασκαλίας του, δεν είναι δυνατόν να ζουν εν ειρήνι και δικαιοσύνη τα έθνη και οι λαοί της γης, αλλά θα ζουν εν πολέμοις και εν αδικίαις και θα καταδυναστεύωνται οι μικροί και ανίσχυροι λαοί υπό των μεγάλων και ισχυρών, ως ατυχώς παρατηρείται δια μέσου των αιώνων και μέχρι σήμερον εις την Ιστορίαν των λαών και των εθνών της γης.

Πολλά ακόμη ζωηρά παραδείγματα και συγκεκριμέναι περιπτώσεις είναι δυνατόν να αναφερθούν προς πίστωσιν της Ψαλμικής φράσεως “οί μακρύνοντες έαυτούς από σου (του Θεού) απολούνται” (Ψαλμός 72,27).

Χάνονται δηλαδή και καταστρέφονται όσοι απομακρύνονται από τον Θεόν. Ο Χριστός ήλθεν επί της γης, και οι ασεβείς επί της γης άνθρωποι απομακρύνονται από τον Χριστόν. Τρομερά τραγικότης!

Ημείς όμως οι πιστεύοντες εις τον νηπιάσαντα Θεόν ημών, τον Φιλάνθρωπον και Λυτρωτήν και Ευεργέτην, ας δοξολογώμεν και ας δοξάζωμεν αυτόν, ας συναντώμεν αυτόν δια της ζωής ημών εν υποταγή εις το θέλημα και τον νόμον του, και ας υψωνώμεθα εις τα πνευματικά ύψη του ουρανού.

Τα Χριστούγεννα οδηγούν χρονικώς εις την αρχήν του Νέου έτους 1995 από της γεννήσεως του Χριστού. Επί τη ευκαιρία λοιπόν της ενάρξεως του έτους τούτου εύχομαι, πατρικώς και εγκαρδίως, όπως είναι τούτο πλήρες ευλογιών και χαρίτων του Πανάγαθου Θεού, και όπως ο ιερός Κλήρος και ο ευσεβής Λαός της Ιεράς ημών Μητροπόλεως διέλθητε αυτό εν αφοσιώσει εις το θέλημα του Θεού, εν έργοις αγαθοίς, εν ειρήνη και χαρά και εν πάση ευδοκία του Θεού. Δια δε το Έθνος και την Χώραν ημών εύχομαι ολόψυχως όπως το εν λόγω έτος είναι πάροχον παντός καλού και αγαθού και επιθυμητού. Ελθέτω κατ' αυτό το έτος η ειρήνη του Θεού επί πάντα τα έθνη και τους λαούς της γης, και απομακρυνθήτω πάσα πολεμική σύρραξις και ας βασιλεύση η αγάπη εις τας καρδιάς πάντων των ανθρώπων των κατοικούντων επί παν το πρόσωπον της γης.²⁴⁵

Ευχέτης πάντων ψυχών προς Κύριον

ο Μητροπολίτης
ο Μεσσηνίας Χρυσόστομος

²⁴⁵Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 306-309.

9.2 Θεολογικό μήνυμα

Ο Χριστός έγινε άνθρωπος, για να καταστήσει τον άνθρωπο κληρονόμο της βασιλείας του. Ο Θεός πατέρας θυσίασε τον μονογενή Του Υιό, πάνω στον Σταυρό και εμείς οι οποίοι απολαύσαμε αυτήν την θυσία κερδίσαμε την συγκληρονομία μετά του Υιού Του. Ουρανοποίησε τη γη από την φιλανθρωπία του και γνώρισε το θέλημα του Θεού στους ανθρώπους. Κάθε χρόνο η μεγάλη Δεσποτική εορτή των Χριστουγέννων είναι πρόκληση και πρόσκληση, για να είμαστε κοντά στον Θεό, διότι μακριά του δεν υπάρχει ούτε ειρήνη ούτε δικαιοσύνη.²⁴⁶

9.3 Βιβλικά χωρία

-“ἐν αὐτῷ ζῶμεν καὶ κινούμεθα καὶ ἐσμέν” (Πραξ. 17, 28).

-“οὕτως ἠγάπησεν ὁ Θεός τόν κόσμον, ὥστε τόν υἱόν αὐτοῦ τόν μονογενῆ ἔδωκεν, ἵνα πᾶς ὁ πιστεύων εἰς αὐτόν μὴ ἀπόληται ἀλλ' ἔχῃ ζωὴν αἰώνιον” (Ιωάν. 3,16).

-“ἐφανερώθη ἐν σαρκί, ἐδικαιώθη ἐν Πνεύματι, ὤφθη ἀγγέλοις ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσι, ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ, ἀνελήφθη ἐν δόξῃ” (Α' Τιμ 3,16).

-“Ἡ ἀνθρωπότης, δημιουργήμα της ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας του Θεοῦ, ἐπερίμενε νὰ ἐλθῇ, κατὰ τὸ “πλήρωμα τοῦ χρόνου”, ὁ ἀπεσταλμένος του Θεοῦ ἐκ τῶν οὐρανῶν εἰς τὴν γῆν διὰ νὰ σώσῃ τὸν ἄνθρωπον, διὰ νὰ γνωρίσῃ εἰς αὐτόν τὸ θέλημα καὶ τὸν νόμον του Θεοῦ, διὰ νὰ τὸν ἀναδείξῃ διὰ μέσου της Θείας Χάριτος τέκνον του Θεοῦ καὶ κληρονόμον της αἰωνίου Βασιλείας αὐτοῦ”(Ιακ.2,5 καὶ Εβρ.9,15).

²⁴⁶Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογικὴ προσέγγιση ὁμιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Ἐπισκόπων)*, ἐκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 310.

-“οἱ μακρύνοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ σοῦ (τοῦ Θεοῦ) ἀπολοῦνται” (Ψαλ. 72,27).

9.4 Πατερικά χωρία

-“τόν σαρκωθέντα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου καὶ Μαρίας τῆς Παρθένου καὶ ἐνανθρωπήσαντα” (Σύμβολο Πίστεως).

-“... ἵνα ὁ ἄνθρωπος καὶ ἀναγεννηθῇ καὶ φθάσῃ εἰς τὴν ομοίωσιν πρὸς τὸν Θεόν, κατὰ τὸ δυνατόν εἰς τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, ὅπως λέγει ὁ Μ. Βασίλειος”.

9.5 Ὑμνογραφία

-“Χριστός γεννᾶται, δοξάσατε, Χριστός ἐξ οὐρανῶν, ἀπαντήσατε· Χριστός ἐπὶ γῆς ὑψώθητε. Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ γῆ καὶ ἐν εὐφροσύνῃ ἀνυμνήσατε λαοί, ὅτι δεδόξασται” (Καταβ. Ὁρθρου).

9.6 Περίληψη

Ἡ μεγάλη δεσποτική εορτή των Χριστουγέννων τῆς κατὰ σάρκα Γεννήσεως τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ, δὲν ἔχει μόνο έντονο θεοκεντρικό χαρακτήρα ἀλλὰ καὶ βαθύτατη καὶ ουσιαστική ἀνθρωπολογική σημασία. Το γεγονός τῆς γέννησης τοῦ Ἰησοῦ καὶ τῆς σάρκωσης τοῦ Λόγου δίνει μὴ εντελῶς νέα διάσταση στὴν κατανόηση τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ιστορίας του.

Με τὸ γεγονός τῆς Βηθλεέμ δὲν ἔχουμε ουσιαστικά ὑψωση τοῦ Θεοῦ ἀλλὰ ὑψωση καὶ θέωση τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Θεός γίνεται ἄνθρωπος γιὰ νὰ γίνουμε εμεῖς 'θεοί' κατὰ χάρη. Στὴν πλούσια ὑμνογραφία τῆς Ἐκκλησίας ψάλλεται ὁ χριστουγεννιάτικος ὕμνος των καταβασίων ποὺ ἀναφέρει χαρακτηριστικὰ “Χριστός γεννᾶται” εἶναι μὴ χαρακτηριστική φράση ποὺ ἀναφέρεται στὸ γεγονός τῆς Γεννήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου, τοῦ Σωτῆρα τοῦ

κόσμου. Ο Θεός 'κατέρχεται' στον κόσμο μας, 'κενούται', για να υψωθούμε εμείς και 'πληρωθούμε' από τη 'δόξα' του.

Η Εκκλησία εορτάζει το μεγάλο γεγονός της Θείας Ενανθρωπήσεως, το οποίο πραγματοποιήθηκε πριν δύο χιλιάδες χρόνια, και το εορτάζει με τέτοιο τρόπο σαν να γίνεται σήμερα. Τα μεγάλα γεγονότα θεωρούνται από την Εκκλησία μοναδικά και ανεπανάληπτα και τα γιορτάζει με μοναδικό τρόπο καθ'όλη τη διάρκεια του εκκλησιαστικού έτους. Γεγονότα όπως η ζωή, η διδασκαλία, τα θαύματα, το Πάθος και η Ανάσταση του Χριστού αποτελούν τα βασικά σημεία της σωτηρίας. Ο Χριστός είναι ταυτόχρονα η αλήθεια και το τέλος της ιστορίας, αλλά και η αρχή του μέλλοντος αιώνας της νέας εν Χριστώ δημιουργίας μετά την αποκατάσταση των πάντων, ο νέος Αδάμ και ο αυθεντικός άνθρωπος της ιστορίας.

Έτσι η Εκκλησία με την εορτή των Χριστουγέννων, εορτάζει τη γέννηση του Ιησού Χριστού και προτρέπει τους πιστούς να δοξάσουμε τον σαρκωθέντα Υιόν και Λόγον του Θεού. Είναι χαρακτηριστική η φράση από τον ιερό ύμνο των Καταβasiών "Χριστός ἐξ οὐρανῶν", τονίζοντας, το από αιώνων υπάρχον σχέδιο του Θεού που για τη σωτηρία του ανθρώπινου γένους, ένωσε τον ουρανό με την γη μέσω της ενσαρκώσεως του Μονογενούς Υιού Του.

Δημιούργησε τον άνθρωπο κυρίως εξ απείρου αγάπης κινούμενος, για να δείξει την αγάπη του αυτή και να εκδηλώσει τη στοργική του αγαθότητα, για να καταστήσει μετόχους της δικής του χαράς και δόξης και μακαριότητας για τα πλάσματά του. Αυτός είναι ο λόγος και ο σκοπός, αυτή είναι η αιτία της δημιουργίας του κόσμου υπό του Θεού. Η αγάπη είναι το κίνητρο, το ελατήριο και η αρχή.

Η ανθρωπότητα είναι το αποτέλεσμα της θείας αγάπης και φιλανθρωπίας του Θεού και περίμενε να έλθει κατά το πλήρωμα του χρόνου, ο απεσταλμένος του Θεού από τον ουρανό στη γη για να σώσει τον άνθρωπο, για να γνωρίσει σ'αυτόν το θέλημα και το νόμο του Θεού, για να τον αναδείξει δια

μέσω της Θείας Χάριτος τέκνο του Θεού και κληρονόμο της αιώνιας Βασιλείας Του.

Τον Μονογενή Υιό του Θεού, τον σαρκωθέντα Λόγο του Θεού, καλούμαστε μέσω του ιερού Υμνογράφου, να συναντήσουμε νοερά, η συνάντηση αυτή είναι εφικτή μέσω της Αγίας Εκκλησίας, καλούμαστε λοιπόν να απολαύσουμε τις θείες δωρεές, της Χάριτος του Αγίου Πνεύματος, ζώντας με πίστη, αγάπη, και ελπίδα προς τον Θεόν και αγάπη προς τον πλησίον, πράττοντας το αγαθό και το ευάρεστο προς τον Θεό.

Η ενσάρκωση του Θείου Λόγου, του Μονογενή Υιού του Θεού, αποτελεί το ύψιστο θαύμα, εκπληκτικό γεγονός της απέραντης αγάπης του Θεού προς τον άνθρωπο, με σκοπό τη σωτηρία του ανθρώπου, την αναγέννησή του και τη θέωσή του. Η Ενανθρώπηση του Θείου Λόγου είναι κορυφαία έκφραση της αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο και το επιστέγασμα της εφαρμογής του θείου σχεδίου για την σωτηρία του ανθρωπίνου γένους. Η πρόνοια του Θεού άρχισε να διαμορφώνει ιστορικές συνθήκες κατάλληλες ώστε να οδηγήσουν την ανθρωπότητα στο γεγονός της εν Χριστώ αποκαταστάσεως και σωτηρίας.

Η άμετρη αυτή αγάπη οδήγησε τον Λόγο, στην ασύλληπτη για τον πεπερασμένο ανθρώπινο νου, ενσάρκωση του Θεού Λόγου. Από τα δυσθεώρητα ύψη της Θείας Δόξης καταδέχτηκε να κατέλθει και να ενδυθεί την ανθρώπινη φύση, να την κάνει στο εξής αιώνιον μέρος της θεανθρώπινης υπόστασής Του. Ο μονόδρομος, ο οποίος οδηγούσε αποκλειστικά τον άνθρωπο και ολόκληρη την πλάση στην απώλεια, έπαψε να υπάρχει για τους πιστούς του Χριστού, διότι εγκαινίασε Αυτός νέα οδό, η οποία οδηγεί στην σωτηρία, στον Θεό, που είναι το φυσικό πέρας της πορείας του ανθρώπου.

Η εορτή των Χριστουγέννων αποτελεί μια πρόσκληση προς τους πιστούς να εορτάσουν την Γέννηση του Χριστού και να δοξάσουν το νεογέννητο βρέφος της Βηθλεέμ, να ψάλλουν όλοι οι άνθρωποι και όλα τα δημιουργήματα δοξαστικούς ύμνους, και να συναντήσουν τον Ενανθρωπήσαντα Θεό Λόγο εντός της Εκκλησίας, και να υψωθούν πνευματικά μέχρι τα πανύψηλα ύψη των

ουρανών. Οι άγιοι άγγελοι έχουν ως βασικό έργο τη δοξολογία του Θεού, το ίδιο έργο καλούνται να ακολουθήσουν οι άνθρωποι και σύμπασα η οικουμένη, να λατρεύσουν και να υμνολογήσουν τον Θεό. Η πρόσκληση αυτή απευθύνεται σε κάθε άνθρωπο, οποιασδήποτε τάξης και ηλικίας, να δείξουν ειλικρινή αφοσίωση, πίστη και αγάπη προς τον Θεάνθρωπο Ιησού Χριστό.

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός, ότι μακριά του Ενανθρωπήσαντος Θεού Λόγου, δεν υπάρχει σωτηρία, ούτε γνώση του σκοπού του ανθρώπου. Μακριά από τον Χριστό και την Εκκλησία η νεολαία γίνεται έρμαιο των κακών και των παθών της. Γίνεται το απόγαυσμα πνευματικής φθοράς και ψυχικής και σωματικής καταστροφής. Μακριά από τον Χριστό, ακόμη και η οικογένεια δεν είναι δυνατόν να ζήσει αρμονικά και να τηρηθεί αδιάλυτος ο δεσμός του ιερού γάμου, και η κατά Χριστόν ανατροφή των παιδιών. Μακριά από τον Χριστό η κοινωνία των ανθρώπων οδεύει σε άγρια ένστικτα και εγκληματικές διαθέσεις.

Μακριά από τον Χριστό και τη διδασκαλία περί δικαιοσύνης και ειρήνης τα έθνη και οι λαοί θα ζούν με πολέμους, αδικία, και καταδυνάστευση των αδυνάτων από τους ισχυρούς. Πολλά παραδείγματα από τη σύγχρονη ιστορία των λαών αναδुकνεύουν πως καταστρέφονται όσοι απομακρύνονται από τον Θεό. Για αυτό οι πιστεύσαντες στον Ενσαρκωμένο Θεό Λόγο, τον Λυτρωτή και Σωτήρα του ανθρώπου, ας δοξολογήσουν και ας δοξάσουν τον μοναδικό ευεργέτη και φιλόανθρωπο Σωτήρα.

Η είσοδος του Θεού Λόγου στην ανθρώπινη ιστορία άλλαξε τη ροή της σταθερά καθοδικής πορείας των ανθρώπων. Η Θεία Ενανθρώπησή Του είναι η ευλογημένη αρχή της μεγαλύτερης επανάστασης όλων των εποχών. Τα ανθρώπινα γεγονότα και η ιστορία έχουν πια κατευθυντήρια φορά και στόχο το μοναδικό πρόσωπο του Θεανθρώπου. Μπορεί, βεβαίως, η πορεία της αλλαγής του κόσμου να είναι αργή και οι δυνάμεις του κόσμου να αντιστέκονται, αλλά η έκβαση είναι προδιαγεγραμμένη, ο κόσμος τελικά θα οδηγηθεί προς την σωτηρία.

10. Ο Μητροπολίτης Μονεμβασιάς και Σπάρτης κ.κ Ευστάθιος

10.1 Το κείμενο

Χριστιανοί μου αγαπητοί,

“Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη”.

Ουρανόσταλτοι φαεσφόροι ἄγγελοι πρωτοψάλλουν και εν συνεχείᾳ επαναλαμβάνουν το γλυκύφθογγο ὕμνο στο Σπήλαιο της Βηθλέεμ και κάνουν τα αποκαλυπτήρια του Θεού, που γίνεται ἄνθρωπος, με αυτό τον ανεπανάληπτο τρόπο.

Στην πολυστένακτη γη ἦλθε η εἰρήνη. Εκείνος που ευρίσκετο στην φάτνη σαν αδύναμο βρέφος δεν είναι απλῶς ο εἰρηνοδότης ή ο χορηγός της εἰρήνης. Είναι ο ἴδιος η εἰρήνη ως Θεανδρικό πρόσωπο. Γι' αυτό και ο Απόστολος Παῦλος γράφοντας στους Εφεσίους τους τονίζει, ὅτι “ὁ Χριστός ἐστὶν ἡ εἰρήνη ἡμῶν” και ο Μέγας Βασίλειος ερμηνεύει κηρύττοντας θριαμβευτικά, “ὁ ζητῶν εἰρήνην Χριστόν ἐκζητεῖ, ὅτι αὐτός ἐστὶν ἡ εἰρήνην”.

Αὕτῃ τη μεγάλη αλήθεια εξαγγέλουν οι απεσταλμένοι του Θεού και κανείς δεν είναι σε θέση να την αμφισβητήσει και γιατί την διατυπώνουν αυτοί που ποτέ δεν λένε ψέματα και γιατί τα λόγια τους τα επιβεβαιώνει ο Θεάνθρωπος με τον καθαρό λόγο Του και με την τέλεια ζωή Του.

Το αληθινό αυτό μήνυμα το επιμαρτυρεῖ και το επαληθεύει η ζωή ὅλων ἐκείνων που τον ἐπίστευσαν και τον ἐδέχθησαν σαν εἰρήνη και εἰρήνευσαν οι καρδιές τους, ἐγαλήνεψαν οι οικογένειές τους και ἔζησαν μέσα σ' αὐτό το εὐκρατο κλίμα της οι κοινωνίες των ἀνθρώπων.

Την Αγία τούτη Νύχτα που βιώνουμε το Μυστήριο της θείας Αγάπης, την ενσάρκωση του Λόγου και την ενανθρώπηση του Θεού, αγιάζεται η σκέψη μας και αναπτερώνονται οι ελπίδες μας.

Αγιάζεται η σκέψη μας γιατί τρέχει κοντά στους θεοβάδιστους τόπους, παρακολουθεί με προσοχή τα θαυμαστά γεγονότα που έλαβαν τότε χώρα και αγκαλιάζει ευλαβικά. Εκείνον που αγκάλιασε με αγάπη όλη τη γη και θέλησε να της εμφυσήσει μια καινούρια πνοή ζωής. Αναπτερώνονται όμως και οι ελπίδες μας γιατί στον ερχομό Του βλέπουμε ένα καινούργιο σταθμό αναγεννήσεως. Στο πρόσωπό Του διακρίνουμε τον Σωτήρα που θα μας λυτρώσει από τα παραπτώματά μας και θα μας συμφιλιώσει με τον επουράνιο Πατέρα μας που επικράναμε με την ανόητη ζωή μας.

Αναπτερώνονται οι ελπίδες μας γιατί Εκείνος που ήταν τέλειος Θεός και προσέλαβε την σάρκα μας για να την αγιάσει, θα είναι για τον κάθε διψασμένο το νερό, για τον πεινασμένο το ψωμί, για τον γυμνό το ζεστό ρούχο και για την ταραγμένη καρδιά όλων μας η ειρήνη.

“Άρχοντα ειρήνης” τον ονομάζει ο μεγαλοφωνότατος Προφήτης Ησαΐας. Την ειρήνη που προσφέρει στον άνθρωπο, “τελειοτάτη τῶν εὐλογιῶν” χαρακτηρίζει ο Μέγας Βασίλειος. Με τον ερχομό Του φέρει την ειρήνη και ανεβαίνοντας στον Σταυρόν την ειρήνην την δική Του δίδει στους ανθρώπους λέγοντάς τους “Εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν”. Και το πρώτο δώρο μετά την Ανάστασή Του στις Μυροφόρες και στους μαθητές Του πάλι η ειρήνη είναι, “Εἰρήνη ὑμῖν” τούς λέγει κατ'επανάληψη στις μετά την Ανάστασή Του συναντήσεις τους.

Η διδασκαλία Του και η παρουσία Του ειρηνεύει την καρδιά μας που την αναστατώνει η βιοπάλη, οι μέριμνες και η αμαρτία. Το τρελό κυνήγι της ηδονής, οι τρόποι της σημερινής ψυχαγωγίας, τα υλικά αγαθά, οι χούφτες των ηρεμιστικών και τα θανατηφόρα ναρκωτικά δεν εξασφαλίζουν την ειρήνη, αλλά σαν αποτέλεσμα έχουν την αγωνία και το άγχος ακόμη και τον άδοξο θάνατο. Για άλλη μια φορά επαναλαμβάνουμε, ότι “ο Χριστός είναι που δίνει

την χαρά και την ειρήνη”. Τίποτε δεν μπορεί να ειρηνεύσει τον άνθρωπο όσο “ή του Θεού γνώσις καί ή τῆς ἀρετῆς κτῆσις” κατά τον ιερό Χρυσόστομο.

Η ζωντανή παρουσία Του ειρηνεύει και την οικογένεια και την κρατάει ενωμένη. Παρεξηγήσεις, προστριβές, διάλυση, τρομακτικά οικογενειακά δράματα και φρικιαστικά εγκλήματα γίνονται μόνο εκεί που απουσιάζει ο Χριστός.

Εκείνος και την κοινωνία ειρηνεύει και τον πόλεμο απομακρύνει και την ευτυχισμένη ζωή εξασφαλίζει. Όπου κυβερνά το συμφέρον και όχι ο νόμος της αγάπης η ειρήνη θα είναι φυγαδευμένο περιστέρι, κυνηγημένο από τούς ίδιους τους ανθρώπους.

Αδελφοί μου αγαπητοί,

Κανείς δεν αμφιβάλλει πια ότι ζούμε σε μια κατ'εξοχήν δύσκολη και ταραγμένη εποχή. Τα πάθη και τα μίσση βασιλεύουν στις καρδιές των περισσοτέρων. Οι διαιρέσεις, θρησκευτικές, πολιτικές και κοινωνικές αναστατώνουν και συνταράσσουν τις οργανωμένες κοινωνίες. Η βία και η τρομοκρατία παίρνουν καθημερινά απειλητικές διαστάσεις. Οι πολεμικοί εξοπλισμοί παρά τις σκέψεις και τις όποιες συμφωνίες συνεχίζονται αδιάκοπα. Οι πολεμικές εστίες συνεχώς αυξάνονται και ο εφιάλτης ενός νέου παγκοσμίου πολέμου εξακολουθεί να πλανιέται πάνω από το κεφάλι μας.

Σε μας λοιπόν και στην εποχή απευθύνεται το αγγελικό μήνυμα που αποτελεί για τον καθένα μας μια πρόκληση και μια πρόσκληση. Δεν φτάνει Εκείνος να προσφέρει την ειρήνη Του που τόσο την χρειαζόμαστε, πρέπει και εμείς να απλώσουμε το χέρι μας και να ανοίξουμε την καρδιά μας για να την δεχθούμε. Δεν φθάνει να θαυμάζουμε τον Νόμο Του, πρέπει και με προθυμία να τον εφαρμόζουμε γιατί όπως έψαλε ο εστεμμένος ψαλμωδός “ειρήνη πολλή τοῖς ἀγαπῶσι τόν νόμον σου Κύριε”. Ο δρόμος της ειρήνης είναι ο δρόμος του Θεού. Μόνο ο Θεός και το Ευαγγέλιό Του μπορούν να μας ειρηνεύσουν.

Ας δημιουργήσουμε τις προϋποθέσεις για να αποκτήσουμε αυτό το δώρο της ειρήνης και ας το κρατήσουμε για πάντα στις καρδιές μας, στην οικογένειά μας και σ' όλο τον ταραγμένο πλανήτη μας.

Η απόκτηση αυτής της ειρήνης είναι μια ολόθερμη ευχή μου για όλους τους χριστιανούς της Μητροπολιτικής μας περιοχής και για τα απόδημα αγαπημένα μας παιδιά και σας υπόσχομαι ότι θα αποτελεί και την αδιάλειπτη προσευχή μου προς τον εναθροπήσαντα Κύριό μας καθ' όλη την διάρκεια του καινούργιου χρόνου που σε λίγο ανατέλλει.²⁴⁷

Ευχέτης προς τον Σαρκωθέντα Κύριον

ο Μητροπολίτης
ο Μονεμβασίας και Σπάρτης
Ευστάθιος

10.2 Θεολογικό μήνυμα

Ο Χριστός δεν μας χαρίζει απλόχερα την ειρήνη στις ζωές μας αλλά είναι ο ίδιος η ειρήνη και αυτό επαληθεύεται από όλους όσους πιστεύουν στο πρόσωπό Του και ειρηνεύει η ζωή τους. Ο Χριστός είναι ο μοναδικός Σωτήρας και Λυτρωτής που μας συμφιλιώνει με τον επουράνιο Πατέρα μας. Τίποτα δεν μπορεί να ειρηνεύσει τον άνθρωπο, όσο η γνώση του Θεού και η απόκτηση της αρετής.²⁴⁸

10.3 Βιβλικά χωρία

-“Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. 2,14).

-“ὁ Χριστός ἐστὶν ἡ εἰρήνην ἡμῶν” (Εφεσ.2,14).

-“ἄρχοντα εἰρήνης...” (Ησ.9,60).

-“εἰρήνην τὴν ἐμὴν δίδωμι ὑμῖν”(Ιω.14,27).

-“εἰρήνη πολλή τοῖς ἀγαπῶσι τὸν νόμον σου Κύριε” (Ψαλμ.118,165).

²⁴⁷Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 317-319.

²⁴⁸Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 320.

10.4 Πατερικά Χωρία

-“ὁ ζητῶν εἰρήνην Χριστόν ἐκζητεῖ, ὅτι αὐτός ἐστιν ἡ εἰρήνη” (Μ.Βασιλείου 33,10 PG 29,376 C).

-“ἡ τοῦ Θεοῦ γνῶσις καί ἡ τῆς ἀρετῆς κτῆσις” (Ιωαν. Χρυσοστόμου PG 55,57).

10.5 Ὑμνογραφία

-“Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. 2,14). (Ιδιόμελο ὁρθρου Χριστουγέννων).

10.6 Περίληψη

Ὅλοι σκιρτοῦν καὶ πανηγυρίζουν. Μαζί με τοὺς Ἀγγέλους φωνάζουν: «Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ, καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη, ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία». Ὁ Λόγος που γεννιέται ἀρρήτως ἀπὸ τὸν Πατέρα, τίκεται ἀφράστως ἀπὸ τὴν Παρθένο γιὰ νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο. Οἱ Ἄγγελοι, ὑμνοῦν τὸν Θεό, γιὰτὶ βλέπουν τὸν Θεό νὰ γίνεται ἄνθρωπος ἀπὸ ἀγάπη γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ τὴν ἰδίᾳ στιγμὴ ἀντικρὺζουν τὸν ἄνθρωπο στὸν οὐρανό. Σήμερα, ἡ Βηθλεέμ μιμνεῖται τὸν οὐρανό, γιὰτὶ ἀντὶ γιὰ ἀστέρια δέχτηκε Ἀγγέλους στὸ στερέωμά της που ὑμνοῦν τὸν Σαρκωθέντα.

Στὴν πολυστένακτη γῇ ἦλθε ἐπιτέλους ἡ εἰρήνη, Εκείνος που βρίσκεται στὴ φάτνη σαν ἀδύναμο Βρέφος δὲν εἶναι ἀπλῶς ὁ εἰρηνοδότης ἀλλὰ εἶναι ὁ ἴδιος ἡ εἰρήνη ὡς Θεανδρικό πρόσωπο. Σήμερα, ὁ Θεῖος Λόγος γεννιέται σαν Βρέφος. Σαν ἄνθρωπο τὸν θεωροῦμε μέσα στὴ φάτνη ντυμένο με σπάργανα νὰ τρέφεται με μητρικό γάλα, γιὰ νὰ χαρίσει στοὺς ἀνθρώπους τὴν σωτηρία τους.

Τὸ ἀληθινὸ μήνυμα τῆς Θείας Ἐνανθρωπήσεως τὸ ἐπιμαρτυρεῖ καὶ τὸ ἐπαληθεύει ἡ ζωὴ ὅλων ἐκείνων που τὸν ἐπίστευσαν καὶ τὸν δέχτηκαν σαν εἰρήνη στὶς ζωές τους. Ὁ Θεός ἐγίνε ἄνθρωπος καὶ ἀγιάζει ὅλη τὴν ἀνθρώπινη φύση. Ὁ ὅλος ἄνθρωπος σώζεται. Ὅλες οἱ αἰσθήσεις τοῦ ἀνθρώπινου οργανισμοῦ με τὴ Χάρη τοῦ ἐνσαρκωθέντος Κυρίου ἀγιάζονται. Ὁ ἄνθρωπος καταξιώνεται νὰ ολοκληρωθεῖ σὲ μία ἀγιασμένη προσωπικότητα. Γίνεται

άγιος, χωρίζεται από τα αμαρτωλά πάθη του κόσμου και καταξιώνεται τη θέωση, όταν δεχτεί τον Θεό μέσα στη δική του ύπαρξη.

Με την Ενανθρώπηση του Θεού Λόγου αναπτρώνονται οι ελπίδες των πιστών γιατί στον ερχομό του υπάρχει ένας νεός σταθμός αναγεννήσεως του ανθρώπου. Είναι εκείνος που προσφέρει την ειρήνη στον άνθρωπο, με τον ερχομό του φέρει την ειρήνη και ανεβαίνοντας στον Σταυρό την ειρήνη τη δική Του την δίνει απλόχερα στους ανθρώπους, αλλά και με την Ανάστασή Του το πρώτο δώρο που προσφέρει είναι η ειρήνη.

Η διδασκαλία Του και η παρουσία Του ειρηνεύει την καρδιά των πιστών που την αναστατώνει η βιοπάλη, οι μέριμνες και η αμαρτία. Το τρελό κυνήγι της ηδονής, οι τρόποι της σημερινής ψυχαγωγίας, τα υλικά αγαθά, οι χούφτες των ηρεμιστικών και τα θανατηφόρα ναρκωτικά δεν εξασφαλίζουν την ειρήνη, αλλά σαν αποτέλεσμα έχουν την αγωνία και το άγχος ακόμη και τον άδοξο θάνατο. Ο Χριστός είναι ο μοναδικός Σωτήρας που δίνει την χαρά και την ειρήνη σε όλους τους ανθρώπους. Η ζωντανή παρουσία Του ειρηνεύει και την οικογένεια και την κρατάει ενωμένη. Παρεξηγήσεις, προστριβές, διάλυση, αδικίες, οικογενειακά δράματα και εγκλήματα γίνονται μόνο εκεί που απουσιάζει ο Χριστός. Ο πιστός, που παραδίνεται εξ ολοκλήρου στο Θείο Θέλημα, ταυτίζει το δικό του με εκείνο του Θεού. Η σχέση του ανθρώπου με τον Θεό έχει αποκατασταθεί και είναι πια αρμονική.

Εκείνος και την κοινωνία ειρηνεύει και τον πόλεμο απομακρύνει και την ευτυχισμένη ζωή εξασφαλίζει. Όπου κυβερνά το συμφέρον και όχι ο νόμος της αγάπης η ειρήνη θα είναι φυγαδευμένο περιστέρι, κυνηγημένο από τούς ίδιους τους ανθρώπους.

Τα πάθη και τα μίση βασιλεύουν στις καρδιές των περισσότερων. Οι διαιρέσεις, θρησκευτικές, πολιτικές και κοινωνικές αναστατώνουν και συνταράσσουν τις οργανωμένες κοινωνίες. Η βία και η τρομοκρατία παίρνουν καθημερινά απειλητικές διαστάσεις. Οι πολεμικοί εξοπλισμοί παρά τις σκέψεις και τις όποιες συμφωνίες συνεχίζονται αδιάκοπα. Οι πολεμικές εστίες συνεχώς

αυξάνονται και ο εφιάλτης ενός νέου παγκόσμιου πολέμου εξακολουθεί να πλανιέται πάνω μας. Στην εποχή απευθύνεται το αγγελικό μήνυμα που αποτελεί μια πρόκληση και μια πρόσκληση. Δεν φτάνει Εκείνος να προσφέρει την ειρήνη Του που τόσο την χρειαζόμαστε, πρέπει και εμείς να απλώσουμε το χέρι μας και να ανοίξουμε την καρδιά μας για να την δεχθούμε. Ο δρόμος της ειρήνης είναι ο δρόμος του Θεού. Μόνο ο Θεός και το Ευαγγέλιό Του μπορούν να μας ειρηνεύουν.

11. Ο Μητροπολίτης Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ.κ Μελέτιος

11.1 Το κείμενο

Αγαπητοί αδελφοί

Σε ένα τροπάριο της εορτής των Χριστουγέννων ψάλλουμε:

Δεῦτε ἴδωμεν πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός!

Αλήθεια, πού ἐγεννήθη ὁ Χριστός;

* Ὅχι σε ἀνάκτορα.

* Ὅχι σε αἰθουσες καταστόλιστες.

* Ὅχι σε υπερσύγχρονα μαιευτήρια.

* Ὅχι, ἐστὼ, στη γαλήνη μίας κάποιας ἀνθρώπινης κατοικίας.

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γεννήθηκε σε ἓνα σταῦλο πρωτόγονης μορφῆς. Σε ἓνα φυσικό σπήλαιο, που το χρησιμοποιοῦσαν οἱ πολὺ φτωχοὶ τσοπάνηδες γιὰ σταῦλο. Σε μέρος τόσο φτωχικό, που εἶναι ἀπίθανο ἀν ξαναγεννήθηκε ποτέ παιδί φτωχοῦ!

*Βελάσματα ἀλόγων ζώων, ἦταν οἱ πρώτοι ἤχοι που ἀκούσε.

*Βρώμες καὶ δυσωδίες ἀπὸ τὰ ζῶα καὶ τὶς κοπριές τους, ἦσαν τὰ πρώτα “αρώματα” που οσφράνθηκε.

*Αθλιότητες ἀντίκρουσε, ὅταν πρωτάνοιξε τὰ μάτια του στὴ γῆ.

Ὁ Χριστός, ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ, στὸ σταῦλο!

Ποιὸς θὰ μπορούσε ποτέ νὰ το φαντασθῇ; Ποιὸς θὰ μπορούσε νὰ το πιστέψει;

Ὁ Υἱὸς τοῦ Θεοῦ γεννήθηκε σε σταῦλο!

Ὅχι σαν ἐκείνους, που ζωγραφίζουμε εμεῖς!

Ὅχι σε σταῦλο ποίηση καὶ ἀρχοντιά!

Σε σταῦλο, ἀληθινὰ σταῦλο!

Απὸ τὴ δόξα τοῦ οὐρανοῦ κατέβηκε στὴν χειρότερη ἀθλιότητα· σε μὴ κατάσταση καταφρονημένη· ἀληθινὸ ξεπεσμό!

Πως έγινε αυτό; Κατά λάθος; Τι λέτε; Κάνει λάθη ο Θεός; Το ήθελε. Επίτηδες το έκανε. Για μας! Για χάρη μας.

Και ασφαλώς το καταλαβαίνετε, το γιατί: “Εφτώχηνε” για μας. Κατέβηκε τόσο χαμηλά· για μας. Τα αρνήθηκε όλα τα πλούτη Του· για μας. Φτώχηνε Εκείνος, για να πλουτήσωμε εμείς. Για να μας δώσει την δυνατότητα να αποκτήσωμε εμείς, αυτά που Εκείνος άφησε: “Τήν οὐράνια εὐτυχία και δόξα” (Β' Κορ. 8,9).

Γεννήθηκε σε σπήλαιο, για να μας ειπεί. Η ευτυχία δεν είναι να μαζεύεις! Ευτυχία είναι να δίνεις. Ευτυχία δεν είναι ο πλούτος και η απόλαυση. Ευτυχία είναι η αγάπη και η καλωσύνη. Ευτυχία δεν είναι, πόσα έχεις στην τσέπη σου, στο σπίτι σου, στο μαγαζί σου· αλλά τι έχεις στην καρδιά σου και στην ψυχή σου. Να το θυμάσθε.

*Ο Κύριος είπε: «Μακαριώτερόν ἔστιν διδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν».

*Και ο λαός μας λέγει: «Κανείς δεν φτώχηνε ποτέ από ελεημοσύνη».

*Παίρνεις, γεμίζει το χέρι! Δίνεις, γεμίζει η καρδιά!

Η μίμηση του Χριστού δεν φτωχαίνει τον άνθρωπο. Τον πλουτίζει. Μέσα στο όργιο της καταναλωτικής κοινωνίας, που ο άνθρωπος έμαθε να εξαρτάει την ευτυχία του-ποιά ευτυχία;- από το τί έχει και πόσο γλεντάει, ας σταθούμε μπροστά στο σπήλαιο, που γεννήθηκε ο Χριστός· και ας προβληματιστούμε.

Και ας το κάμωμε στόχο μας, να εορτάζωμε τα Χριστούγεννα λίγο πιο Χριστιανικά.

Όχι μόνο με δένδρο! Όχι μόνο με πολυτέλεια! Όχι μόνο με σπατάλες! Όχι εγωκεντρικά. Σαν να είμαστε στον κόσμο μόνοι!

Αλλά με τα μάτια στο σπήλαιο, που γεννήθηκε ο Χριστός. Και με την καρδιά γεμάτη με την αγάπη, που μας edίδαξε.

Όχι, Δόξα στον παρά.

Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ. Γιατί μόνο τότε θα γεμίσει η γη ειρήνη και οι άνθρωποι αγάπη και ευδοκία.

Είθε το μήνυμα της εορτής, να πλημμυρίσει τον κόσμο όλο.

Δόξα στον εν υψίστοις Θεό, που κατέβηκε στην γη να περπατήσει, για να μας καλοκαρδίσει.²⁴⁹

Ευλογία σε όλους.

Χρόνια πολλά σε όλους.

Καλές εορτές γεμάτες ειρήνη, χαρά, ευλογία, ευτυχία, προκοπή.

Με πατρικές ευχές

ο Μητροπολίτης

ο Νικοπόλεως Μελέτιος

11.2 Θεολογικό μήνυμα

Ο Θεός φτώχηνε, για να πλουτίσουν οι άνθρωποι. Σημαντική αξία που προσδίδει το χαρμόσυνο μήνυμα της γεννήσεως του Χριστού είναι ο πλούτος που αποκομίζει ο άνθρωπος. Η ευτυχία δεν είναι να συσσωρεύει κανείς αγαθά και πλούτο, αλλά η αληθινή ευτυχία βρίσκεται μέσα στην φιλανθρωπία, την αγάπη και την καλοσύνη. Η μίμηση του Χριστού δεν φτωχαίνει τον άνθρωπο αλλά τον πλουτίζει.²⁵⁰

11.3 Βιβλικά χωρία

-“Εφτώχηνε για μας..... Για να μας δώσει την δυνατότητα να αποκτήσουμε εμείς, αυτά που εκείνος άφησε: την ουράνια ευτυχία και δόξα” (Β' Κορ. 8,9) σε νεοελληνική απόδοση.

-“Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ” (Λουκά β' 14).

-“Μακαριώτερόν ἔστιν δίδόναι μᾶλλον ἢ λαμβάνειν” (Πραξ. Κ', 35).

11.4 Υμνογραφία

-“Δόξα ἐν ὑψίστοις Θεῷ” (Λουκά β' 14). (Ιδιόμελο ὁρθρου Χριστουγέννων).

²⁴⁹Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 359-360.

²⁵⁰Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 361.

11.5 Περίληψη

Βασικός άξονας της παρούσας ομιλίας είναι η ταπεινότητα που επέδειξε ο Υιός του Θεού ήδη από την γέννησή Του. Ο Χριστός γεννήθηκε σε έναν σταύλο πρωτόγονης μορφής, σε ένα φυσικό σπήλαιο, που το χρησιμοποιούσαν οι βοσκοί για τα ζώα τους. Οι πρώτοι ήχοι που άκουσε ήταν τα βελάσματα των άλογων ζώων, τα πρώτα του “αρώματα” ήταν βρωμιές και δυσωδίες, οι πρώτες εικόνες του Θείου Βρέφους, ήταν αθλιότητες, και καταφρονημένες καταστάσεις. Από τη δόξα του ουρανού κατέβηκε στην χειρότερη αθλιότητα που ο άνθρωπος έχει δημιουργήσει.

Ο Υιός του Θεού “φτώχνηε” για τον κόσμο, κατέβηκε τόσο χαμηλά, έζησε μέσα σ’ αυτή την αθλιότητα για την σωτηρία του ανθρώπου. Αρνήθηκε τα πλούτη Του, φτώχνηε Εκείνος για να πλουτήσουν οι άνθρωποι. Για να δώσει τη δυνατότητα στους ανθρώπους να πλουτήσουν με την ουράνια ευτυχία και δόξα. Η γέννηση του Υιού του Θεού σε ένα ταπεινό σπήλαιο έχει ένα βασικό θεολογικό μήνυμα πως η πραγματική ευτυχία δεν εγκλωβίζεται μέσα στην ευμάρεια και τον καταναλωτισμό. Ευτυχία δεν είναι η απόλαυση και η συσσώρευση των υλικών αγαθών, ευτυχία είναι η αγάπη και η καλοσύνη. Το μέτρομα της ευτυχίας δεν είναι αριθμητικό ή ποσοτικό, με αγαθά, λεφτά και επίγειες απολαύσεις, αλλά με το τί έχεις στην ψυχή σου.

Η αξία της ελεημοσύνης και της ταπεινότητας διδάσκεται από τον Υιό του Θεού, ο οποίος γεννήθηκε μέσα σ’ ένα φτωχικό στάβλο για ζώα και αρνήθη όλα τα ουράνια πλούτη για τη σωτηρία των ανθρώπων. Γι’ αυτό και οι άνθρωποι καλούνται να μιμηθούν το παράδειγμά Του, να ζήσουν με ταπεινότητα και ελεημοσύνη. Να αναλογιστούν, ότι η αληθινή ευτυχία δεν επιτυγχάνεται με τα επίγεια αγαθά. Ελεημοσύνη, είναι η πρόθυμη από την καρδιά μας μετάδοση των αγαθών μας, οποιασδήποτε φύσεως, στον πλησίον μας που το στερείται και που τα έχει ανάγκη. Η ελεημοσύνη δηλαδή δεν περιορίζεται σ’ ένα άκαρπο συναίσθημα συμπάθειας χωρίς έμπρακτη

εκδήλωση, αυτό είναι το παράδειγμα που ο ίδιος ο Υιός του Θεού μας δίδαξε και καλούμαστε να Τον μιμηθούμε.

12. Ο Μητροπολίτης Περιστερίου κ.κ Χρυσόστομος

12.1 Το κείμενο

Τέκνα εν Κυρίω αγαπητά,

Λογίζομεθα πολύ ευτυχείς που παρέχεται εις ημάς η πολύτιμος ευκαιρία να επικοινωνήσωμεν και πάλιν με εσάς τους ευσεβείς χριστιανούς της Ιεράς ημών Μητροπόλεως δια του παρόντος εγκυκλίου γράμματος.

Αγαπητοί χριστιανοί και τέκνα της Αγίας ημών Εκκλησίας. Μετά από ολίγας ημέρας, η αγαθότης και η πρόνοια του Θεού θα μας επιτρέψη, μετατιθέμενοι δια των πτερυγών της μνήμης και δια των οφθαλμών της ψυχής μας εις το ανήλιον και κάθυγρον Σπήλαιον της Βηθλεέμ, να ιδώμεν τον Γεννηθέντα Χριστόν και συνεορτάσωμεν το κοσμοϊστορικόν αυτό γεγονός της ευσεβείας ημών.

Κατά τας ημέρας λοιπόν αυτάς, θα βιώσωμεν την έλευσιν της Θεότητος σωματικώς επί της γης δια της συμμετοχής ημών εις την λατρευτικήν ζωήν της Αγίας ημών Εκκλησίας και ιδιαιτέρως δια της προσελεύσεώς μας εις το μυστήριον της Θείας Ευχαριστίας, δια της οποίας επιτυγχάνομεν την πνευματικήν ημών ένωσιν μετά του Κυρίου ημών Ιησού Χριστού.

Όμως ανεξαρτήτως από την πνευματικήν και σώζουσαν θεϊκήν αυτήν τροφήν, ημείς οι χριστιανοί θα απολαύσωμεν και όλα εκείνα τα υλικά αγαθά, τα οποία η πατρική αγάπη του Θεού θα μας προσφέρει και δια τα οποία θα δαπανήσωμεν υπέρογκα χρηματικά ποσά. Υπάρχει όμως εν τούτοις και μία μερίς αναξιοπαθούντων, ενδεών και πασχόντων συνανθρώπων μας, οι οποίοι,

χωρίς να υπερβάλωμεν τα πράγματα, θα στερήθουν και αυτού του άρτου, εάν ημείς δεν θελήσωμεν να τους βοηθήσωμεν.

Δεν επιτρέπεται, ιδιαιτέρως κατά τας αγίας αυτά ημέρας, εις ουδένα να σπαταλά και να εξοδεύη ασυλλόγιστα, όταν υπάρχουν πλησίον μας τόσα στόματα πειναλέα που ζητούν τροφήν και τόσοι αναξιοπαθούντες ασθενείς, θλιβόμενοι και παντοειδώς ταλαιπωρούμενοι, οι οποίοι περιμένουν την εκδήλωσιν της ιδικής μας προστασίας και περιθάλψεως. Δεν είναι δε αυτό σχήμα λόγου, αλλά αποτελεί δυστυχώς, εξ όσων δυνάμεθα να γνωρίζωμεν ως Εκκλησία, μίαν ωμήν και αδιαφιλονίκητον πραγματικότητα.

Από αυτήν λοιπόν την σκέψιν ωδηγήθη η Ιερά Μητρόπολις και αποφάσισεν όπως άλλωστε πράττει, κατ'έτος, να κρούση την θύραν των ευγενών σας αισθημάτων και ζητήση την προαιρετικήν και αυθόρμητον συνδρομήν σας δια τον προαναφερθέντα σκοπόν.

Βεβαίως χωρίς υπερβολήν, οι περισσότεροι χριστιανοί ασκούν κατά τρόπον υποδειγματικόν και αθόρυβον το έργον της φιλανθρωπίας, κινούμενοι από την θεϊκήν προτροπήν, η οποία μας λέγει “Μή αποστρέψης τό πρόσωπόν σου από παντός πτωχοῦ καί από σοῦ οὐ μή αποστραφῇ τό προσωπον τοῦ Θεοῦ” (Τωβ.4,7). Και: “Οὐχί πλουσίοις λέγω μόνον, παρατηρεῖ καί ὁ Ἱερός Χρυσόστομος, ἀλλά καί πένησιν”. “Οὐκ ἐλευθέροις ἀλλά καί δούλοις. Οὐκ ἀνδράσιν ἀλλά καί γυναίξί. Μηδεῖς ἔστω ταύτης ἀτελής τῆς λειτουργίας, μηδέ ἄμοιρος τοῦ κέρδους, ἀλλ' ἕκαστος εἰσφερέτω. Οὐδέ γάρ πενία κώλυμα γένοιτ' ἂν τῆς τοιαύτης εἰσφορᾶς. Κἂν μυριάκης ἦς πένης, οὐκ εἶ πενέστερος τῆς χήρας ἐκείνης, ἢ τήν οὐσίαν πᾶσαν ἐκένωσεν. Κἂν μυριάκις ἦς πτωχός, οὐκ εἶ πτωχότερος τῆς Σιδωνίας γυναικός, ἢ δράκα ἀλεύρου μόνον ἔχουσαν οὐδέ οὕτως ἔστενοχωρεῖτο πρός τήν τοῦ προφήτου δεξίωσιν”. Λόγος Ἰωάννου Χρυσοστόμου περί ἐλεημοσύνης.

Δηλαδή: Δικαιολογία δια την εξάσκησιν της ελεημοσύνης δεν υπάρχει. Η χήρα δίδει την περιουσίαν της, η άλλη το δίλεπτον, η γυναίκα από την Σιδώνα φιλοξενεί τον προφήτην Ηλίαν με το ολίγον αλεύρι, αδιαφορώντας εάν τα

παιδιά της έτρωγον ολιγώτερον. Το μέγεθος της ελεημοσύνης δεν μετράται με το ποσόν αυτής αλλά με την δύναμιν και την προαίρεσιν εκείνων οι οποίοι δίδουν την ελεημοσύνην. Επομένως “τῷ αἰτοῦντι σε δίδου, καί τόν θέλοντα ἀπό σου δανείσασθαι μή ἀποστραφῇς”, λέγει το Πνεῦμα το Ἅγιον (Ματθ. ε', 42).

Ὅμως η συστηματική φιλανθρωπία ασκείται μόνον υπό της Εκκλησίας, διότι μόνος προς αυτήν καταφεύγουν οι πτωχοί χωρίς να διατρέχουν τον κίνδυνον να τύχουν παρεξηγήσεως. Το θέμα είναι λεπτόν. Την θύραν της πλησιεστέρας οικίας εύκολα δεν την κτυπούν. Διότι καί οι πτωχοί αυτοί δεν παύουν να είναι άνθρωποι αξιοπρεπεῖς και ευυπόληπτα μέλη της κοινωνίας μας και ως εκ τούτου δυσκόλως εκδηλώνουν την πτωχείαν τους.

Αλλά και εάν δεν την κτυπήσουν, η Εκκλησία ευρίσκεται πλησίον αυτών όπως είναι η περίπτωση των πλημυροπαθών αδελφών μας της Καρδίτσης, της Νέας Ιωνίας και της Δωδεκανήσου, εις τους οποίους η Εκκλησία προσέφερεν τρόφιμα, ρουχισμόν και χρήματα.

Δια τους λόγους λοιπόν αυτούς, η Ιερά Μητρόπολις απευθύνεται προς όλους εσάς και ζητεί την προαιρετικήν σας συνδρομήν κατά τον Πανελλήνον "Έρανον της αγάπης", ο οποίος θα διενεργηθῇ εις τας 18, 19 και 20 Δεκεμβρίου πόρτα με πόρτα υπό ειδικών συνεργείων εκάστης ενορίας.

Τέκνα εν Κυρίῳ αγαπητά, ευσεβή και επιπόθητα

Η Ιερά Μητρόπολις επιτελούσα αθορύβως μεταξύ άλλων και το έργον της φιλανθρωπίας, υποβάλλει δια του Επισκόπου αυτής θερμήν την παράκλησιν, όπως την βοηθήσητε εις την προσπάθειάν της αυτήν και ανοίξητε την πόρτα του σπιτιού σας εις τα μέλη της Ερανικής Επιτροπής. Θα είναι δε η προσφορά σας αυτή το μεγαλύτερο δώρον προς τον Νηπιάσαντα Χριστόν και η μεγαλυτέρα έκφρασις και εκδήλωσις του πλουσίου εσωτερικού πνευματικού σας κόσμου προς τον αναξιοπαθούντα συνάνθρωπό σας.

Ὅθεν, με εδραΐαν την πεποίθησιν, ότι θα ανταποκριθῇτε ελευθέρως και αβιάστως, εις την προτροπήν αυτήν της Εκκλησίας και επιδαψιλεύοντες επί

πάντας υμᾶς και ιδιαιτέρως επί τα προσφιλή τέκνα υμῶν πλουσίαν την χάριν και την ευλογίαν του δι' ἡμᾶς φιλανθρωπεύοντος Ἰησοῦ Χριστοῦ, διατελούμεν.

251

Μετά πατρικῆς ἐν Κυρίῳ ἀγάπης,
ἐξειδικασμένης τιμῆς και θερμῶν ευχαριστιῶν
ο Μητροπολίτης
ο Περιστερίου Χρυσόστομος

12.2 Θεολογικό μήνυμα

Με τη μνήμη και τα μάτια της ψυχῆς ας μεταφερθούμε πνευματικά στη Βηθλεέμ για να συνεορτάσουμε το μέγα μυστήριο της ἐνσάρκωσης του Θεοῦ Λόγου. Ἡ παρουσία και παραμονή του Θεοῦ ανάμεσα στους ανθρώπους, εἶναι ἡ παρουσία της σωτηρίας, ἡ πηγή των δωρεῶν και των χαρίτων. Ἡ παρουσία του Θεοῦ Λόγου στην ἀνθρώπινη ἱστορία υπήρξε προσφορά λύτρωσης, που τόσο πολύ ποθούσε ο ἄνθρωπος και δεν μπορούσε να βρει. Ο Θεός Λόγος με την ἐνσάρκωσή Του φέρνει την Ουράνια Βασιλεία του Θεοῦ στους ανθρώπους και στη συνέχεια ἐπεκτείνεται στην αἰωνιότητα.

Με τη συμμετοχή των πιστῶν στην πλούσια λατρευτική ζωή της Εκκλησίας, και το μέγα μυστήριο της Θείας Κοινωνίας, θα βιώσουν την σάρκωση της Θεότητος. Ὡστόσο παράλληλα με την πνευματική, θεϊκή και σώζουσα τροφή, οι χριστιανοί ἀπολαμβάνουν και τα ἐπίγεια ἀγαθά. Για το λόγο αὐτό θα πρέπει να εἶναι ἐλεήμονες, ἀπέναντι στους συνανθρώπους μας που στερούνται. Το μέγεθος της ἐλεημοσύνης ἐξαρτάται ὄχι ἀπό το ποσόν ἀλλά ἀπό τη δύναμη και την προαίρεση ἐκείνων που την προσφέρουν.²⁵²

²⁵¹Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Ἐπισκόπων)*, ἐκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 390-392.

²⁵²Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικῶν κειμένων (Λόγοι Ἐπισκόπων)*, ἐκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 393.

12.3 Βιβλικά χωρία

-“Μή αποστρέψῃς τό πρόσωπόν σου ἀπό παντός πτωχοῦ καί ἀπό σοῦ οὐ μή ἀποστραφῇ τό πρόσωπον τοῦ Θεοῦ” (Τωβ.4,7).

-“Τῷ αἰτοῦντι σε δίδου, καί τόν θέλοντα ἀπό σοῦ δανείσασθαι μή ἀποστραφῇς” (Ματθ. 5, 42).

12.4 Πατερικά Χωρία

-“Οὐχί πλουσίοις λέγω μόνον, ἀλλά καί πένησιν. Οὐκ ἐλευθέροις ἀλλά καί δούλοις. Οὐκ ἀνδράσιν ἀλλά καί γυναιξί. Μηδεὶς ἔστω ταύτης ἀτελεῖς τῆς λειτουργίας, μηδέ ἄμοιρος τοῦ κέρδους, ἀλλ' ἕκαστος εἰσφερέτω. Οὐδέ γάρ πενία κώλυμα γένοιτ' ἂν τῆς τοιαύτης εἰσφορᾶς. Κἂν μυριάκις ᾗς πένης, οὐκ εἰ πενέστερος τῆς χήρας ἐκείνης, ἢ τήν οὐσίαν πᾶσαν ἐκένωσεν. Κἂν μυριάκις ᾗς πτωχός, οὐκ εἰ πτωχότερος τῆς Σιδωνίας γυναικός, ἢ δράκα ἀλεύρου μόνον ἔχουσα οὐδέ οὕτως ἐστενοχωρεῖτο πρός τήν τοῦ προφήτου δεξίωσιν” (Λόγος Ἰωάννου Χρυσοστόμου περί ελεημοσύνης PG 51, 265).

12.5 Περίληψη

Το γεγονός τούτο της θείας ενσάρκωσης του Θεού Λόγου αποτελεί μοναδικό και ανεπανάληπτο. Δί' αυτού διασημαίνεται όχι μόνον η απαρχή της σωτηρίας του ανθρωπίνου γένους, αλλά ταυτόχρονα εκφράζεται η άπειρη αγάπη του Τριαδικού Θεού προς το πλάσμα Του, δηλαδή τον άνθρωπο. Με τη μνήμη και τα μάτια της ψυχής ας μεταφερθούμε πνευματικά στη Βηθλεέμ για να συνεορτάσουμε το μέγα μυστήριο της ενσάρκωσης του Θεού Λόγου.

Η παρουσία και η παραμονή του Θεού ανάμεσα στους ανθρώπους, είναι η παρουσία της σωτηρίας, η πηγή των δωρεών και των χαρίτων. Η παρουσία του Θεού Λόγου στην ανθρώπινη ιστορία υπήρξε προσφορά λύτρωσης, που τόσο πολύ ποθούσε ο άνθρωπος και δεν μπορούσε να βρει. Ο Θεός Λόγος με

την ενσάρκωσή Του φέρνει την Ουράνια Βασιλεία του Θεού στους ανθρώπους και στη συνέχεια επεκτείνεται στην αιωνιότητα.

Με τη συμμετοχή των πιστών στην πλούσια λατρευτική ζωή της Εκκλησίας, και το μέγα μυστήριο της Θείας Κοινωνίας, θα βιώσουν την σάρκωση της Θεότητας.

Ωστόσο παράλληλα με την πνευματική, θεϊκή και σώζουσα τροφή, οι χριστιανοί απολαμβάνουν και τα επίγεια αγαθά, τα οποία η πατρική αγάπη του Θεού θα προσφέρει. Υπάρχει όμως και μια μεγάλη μερίδα συνανθρώπων μας, οι οποίοι θα στερηθούν ακόμη και τα πιο απαραίτητα βιωτικά αγαθά. Κατανοούμε λοιπόν, πως αυτές τις άγιες ημέρες που όλοι θα εορτάσουμε την έλευση του Σωτήρα μας Ιησού Χριστού, δεν θα πρέπει να ξεχάσουμε τους αναξιοπαθούντες αδελφούς μας, τους πάσχοντες συνανθρώπους μας που έχουν την ανάγκη μας.

Ήταν τέτοια και η φτωχή χήρα από την Σαρέπτα της Σιδώνος η οποία είπε: «Έχω μια χούφτα αλεύρι και λίγο λάδι στην κανάτα. Θα πάω να μαγειρέψω για το γιο μου. Θα το φάμε και θα πεθάνουμε», και χάρισε στον Προφήτη όλα όσα είχε. Είναι δώρο που οδηγεί στο θάνατο, δωρεά όλων όσα κανείς κατέχει, δώρο του ίδιου του εαυτού. Πού είναι το πλεόνασμά μας; Πού είναι το αναγκαίο για την ζωή μας; Αυτό είναι το ερώτημα, επειδή μπροστά στο πρόσωπο του Θεού η ποιότητα της ζωής μας μετριέται από την ποιότητα των δώρων μας. Το να δώσεις από το περίσσιο, είναι σαν να μην έδωσες τίποτα. Ένα τέτοιο δώρο δεν εντυπωσιάζει τον Θεό. Αλλά το πιο σεμνό δώρο γίνεται σημαντικό όταν δίνουμε αυτά που έχουμε ανάγκη, αυτά χωρίς τα οποία, πιθανόν, δεν θα μπορέσουμε να επιζήσουμε, όταν δίνουμε ένα μέρος του εαυτού μας και ολόκληρο τον εαυτό μας.

Για τους πιστούς η φιλανθρωπία είναι η άμεση υλοποίηση της εντολής του Κυρίου μας Ιησού Χριστού. Όλες οι διδασκαλίες του Ιησού Χριστού, όλες οι εντολές του καθώς και το παράδειγμά του να υπηρετεί το λαό είναι διαποτισμένα με την ιδέα της αγάπης προς τον πλησίον και της αδελφικής

μέριμνας για αυτόν. Ο χριστιανισμός έχει μπροστά του την εικόνα του ελέους του Ιησού Χριστού.

13. Ο Μητροπολίτης Πολυανής, Κιλκισίου και Αγίου Αθανασίου κ.κ Απόστολος.

13.1 Το κείμενο

“Χριστός γεννᾶται τὴν πρὶν πεσοῦσαν, ἀναστήσων εἰκόνα”.

Σήμερα, αδελφοί μου, ο Θεός Πατέρας ευδοκεί και ο Υιός και Λόγος σαρκώνεται με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος και τη συνέργεια της Θεοτόκου Μαρίας.

Ο Θεός ενώνεται με τον άνθρωπο στο Θεανδρικό Πρόσωπο του Ιησού Χριστού, για να σώσει τον άνθρωπο από την αμαρτία και το θάνατο. Στην θεία και ανθρώπινη φύση του Χριστού, η δόξα του Θεού παραχωρείται και στον άνθρωπο, ο οποίος με την πτώση είχε χάσει την κοινωνία με τον Θεό. Ο άνθρωπος καταξιώνεται να σωθεί, με τον Θεό, δοξάζεται και αγιάζεται ενωμένος μαζί του.

Το γεγονός αυτό αποτελεί την Εκκλησία. Στην Εκκλησία με την ενέργεια του Αγίου Πνεύματος, και τη συνέργεια του ανθρώπου γεννιέται ο νέος άνθρωπος της χάριτος, της επαγρύπνησης και μετάνοιας, ο άγιος. Ο άγιος είναι ο ηλεημένος από τον Ιησού. Αποδέχεται το εξιλεωτικό έργο του Θεανθρώπου Χριστού και αποκτά νέο ήθος και νέα στάση ζωής. Λατρεύει τον Χριστό, αγαπά το συνάνθρωπο, σέβεται την πλάση. Προσεύχεται και αγωνίζεται για το δίκαιο, το αληθινό, το γνήσιο και φιλόανθρωπο.

Το απολυτρωτικό έργο του Χριστού αρχίζει με την ταπείνωση της ενανθρωπήσεώς του και κορυφώνεται με την άκρα ταπείνωση του Σταυρού, που οδηγεί στον θρίαμβο της αναστάσεως. Ο Σωτήρας Χριστός προσλαμβάνει τον άνθρωπο, τον ευλογεί, τον εξαγιάζει και τον εξυψώνει. Ποτέ ο Θεάνθρωπος δεν αποχωρίζεται τον άνθρωπο. Τον απολυτρώνει από τις αμαρτίες και τον δικαιώνει ενώπιον του Θεού Πατέρα. Αυτή είναι η δόξα και η

χαρά, που προσφέρει ο Θεάνθρωπος στον κάθε άνθρωπο, αρκεί ο καθένας μας να αποδέχεται τη δωρεά και να μην προδίδει το Σωτήρα του.

“Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε.....” ψάλλει η Εκκλησία. Ο Χριστιανός λυτρώνεται από το Θεό Πατέρα στο πρόσωπο του Χριστού, πάντοτε σε αγαστή συνεργασία με το τρίτο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος, το Άγιο Πνεύμα.

Στο πρόσωπο του Χριστού, αδελφοί μου, είναι ενωμένη όλη η θεότητα, ο Πατέρας, το Άγιο Πνεύμα, όλος ο αγγελικός κόσμος, όλη η ανθρωπότητα με κορυφαία την Παναγία Μητέρα του Χριστού. Τα δοξασμένα Χριστούγεννα είναι η απολύτρωση, η δικαίωση, το μεγαλείο, η δόξα του ανθρώπου. “Χριστὸς γεννᾶται τὴν πρὶν πεσοῦσαν ἀναστήσων εἰκόνα”. Για να αναστηλώσει από την πτώση και αναστήσει από τη φθορά και το θάνατο την πεσούσα ανθρώπινη φύση.

Χρόνια πολλά, αδελφοί μου!²⁵³

Ο Πολυανής, Κιλκισίου και Αγίου Αθανασίου
Απόστολος

13.2 Θεολογικό μήνυμα

Με την εορτή των Χριστουγέννων ο Θεός Πατέρας ευδοκεί και ο Υιός και Λόγος σαρκώνεται, για τη σωτηρία του ανθρώπου από την αμαρτία και τον θάνατο. Με την ενέργεια του τρίτου Προσώπου της Αγίας Τριάδας γεννιέται ο άνθρωπος της μετανοίας και της χάριτος. Η δόξα του Θεού παραχωρείται και στον άνθρωπο. Το απολυτρωτικό έργο του Χριστού ξεκινάει με την ταπείνωση της ενανθρωπήσεως και κορυφώνεται με την άκραν ταπείνωση του Σταυρού, που οδηγεί στο θρίαμβο της Αναστάσεως για τον άνθρωπο που αποδέχεται τη θεία δωρεά.²⁵⁴

²⁵³Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 396-397.

²⁵⁴Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 398.

13.3 Υμνογραφία

-“Χριστός γεννᾶται τὴν πρὶν πεσοῦσαν ἀναστήσων εἰκόνα” (απολυτίκιο προεόρτιο Χριστ. Ακολουθία των ωρών των Χριστουγέννων.

-“Χριστὸς γεννᾶται, δοξάσατε...” (Καταβ. Ὁρθρου).

13.4 Πατερικά χωρία

- Ο Θεός ενώνεται με τον άνθρωπο στο Θεανδρικό πρόσωπο του Ιησού Χριστού, για να σώσει τον άνθρωπο από την αμαρτία του και τον θάνατο (Μεγάλου Αθανασίου, Εἰς τὴν Γέννησιν τοῦ Σωτῆρος, PG 28, 1265).

13.5 Περίληψη

Τὴν ἡμέρα των Χριστουγέννων ἡ Εκκλησία μας εορτάζει τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Θεοῦ Λόγου. Ο Θεός Πατέρας εὐδοκεῖ, ὁ Υἱός σαρκώνεται με τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴ συνέργεια τῆς Θεοτόκου Μαρίας. Με τὴ γέννηση τοῦ Χριστοῦ, ξεκινᾷ τὸ σχέδιο τῆς Θείας Οικονομίας γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τὴν αμαρτία καὶ τὸν θάνατο. Ο ἄνθρωπος με τὴν πτώση ἔχασε τὴν κοινωνία με τὸν Θεό καὶ ἡ αμαρτία εἰσχώρησε στὴ ζωὴ του, με τὴν ἐνσάρκωση τοῦ Θεοῦ Λόγου ὁ ἄνθρωπος καταξιώνεται νὰ σωθεῖ, νὰ δοξαστεῖ, καὶ νὰ ἀγιαστεῖ με τὸν Θεό. Ἡ θεία καὶ ἡ ἀνθρώπινη φύση τοῦ Χριστοῦ μεσολαβεῖ γιὰ νὰ παραχωρηθεῖ στὸν ἄνθρωπο ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ.

Ἡ δόξα καὶ ἡ ἀγιότητα ποὺ λαμβάνει ὁ ἄνθρωπος ἐνωμένος με τὸν Θεό, ἀποτελεῖ τὴν Εκκλησία. Στὴν Εκκλησία με τὴν ἐνέργεια τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ τὴ συνέργεια τοῦ ἀνθρώπου γεννιέται ὁ νέος ἄνθρωπος, τῆς χάριτος, τῆς ἐπαγρύπνησης, τῆς μετανοίας καὶ ἀγιότητος. Αποδεχόμενος ὁ ἄνθρωπος τὴν ἐξιλεωτικὴ θυσία τοῦ Θεανθρώπου, αποκτᾷ νέο ἥθος καὶ νέα στάση ζωῆς.

Αποτελεί δοχείο γεμάτο αγάπη για τον συνάνθρωπο, σεβασμό για την πλάση, προσεύχεται, αγωνίζεται για το δίκαιο, την αλήθεια και την φιλανθρωπία.

Το απολυτρωτικό έργο του Χριστού αρχίζει με την ταπείνωση της ενανθρωπήσεως και κορυφώνεται με την άκραν ταπείνωση του Σταυρού, που οδηγεί στον θρίαμβο της Αναστάσεως. Ο Θεάνθρωπος Χριστός καλεί τον άνθρωπο να αποδεχτεί τη θεία δωρεά, αυτή η δωρεά ευλογεί, εξαγιάζει και εξυψώνει τον άνθρωπο. Ο Θεάνθρωπος Χριστός ποτέ δεν εγκαταλείπει τον άνθρωπο, αλλά τον οδηγεί στη σωτηρία, με την απολύτρωση από τις αμαρτίες και τη δικαίωση ενώπιον του Θεού Πατέρα. Ο Χριστιανός που αποδέχεται το κάλεσμα του Θεανθρώπου, λυτρώνεται από τον Θεό πατέρα με την αгаστή συνεργασία του Αγίου Πνεύματος. Στο πρόσωπο του Χριστού είναι ενωμένη όλη η θεότητα, όλος ο αγγελικός κόσμος και όλη η ανθρωπότητα με εξέχων πρόσωπο την Παναγία Μητέρα του Χριστού.

14. Ο Μητροπολίτης Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφανείων κ.κ Κλεόπας

14.1 Το κείμενο

Αγαπητοί μου Αδελφοί,

Αυτές τις μέρες ψάλλουμε με περισσότερο πόνο και αγωνία το γνωστό τροπάριο “Σῶσον, Κύριε, τόν Λαόν Σου καί εὐλόγησον τήν κληρονομίαν Σου.....” διότι πολλά αδέλφια μας στενάζουν από τις θεομηνίες των πλημμυρών και κάνουμε ό,τι μπορούμε, Εκκλησία και Πολιτεία για να τους ανακουφίσουμε όσο μπορούμε.

Εάν ο μεγάλος ανθρωπιστής Ερρίκος Ντυνάν υπήρξε ο πρώτος ενδιαφερθείς για τους τραυματίες των πολέμων, να μη σαπίζουν πεθαίνοντας όπου έπεφταν τραυματισμένοι, πόσο μάλλον ο Κύριος και Σωτήρας μας Ιησούς Χριστός προστάτης όλων μας στη ζωή και στο θάνατο σαν θεραπευτής από τις πληγές του πολέμου της ζωής σαν αυτή τη θεομηνία που μας βρήκε τώρα.

Γιατί ο Κύριος Ημών Ιησούς Χριστός, δεν είναι μόνο, όπως ψάλλουμε τα Χριστούγεννα, “Ο Ήλιος τῆς Δικαιοσύνης” αλλά και “Ο Σωτήρ τῶν ψυχῶν και τῶν σωμάτων ἡμῶν”, από κάθε κακουχία της ζωής, που είναι έργα του αντίχριστου Διαβόλου.

Αγαπητοί μου Αδελφοί,

Τα Χριστούγεννα πλησιάζουν και με τη μεγάλη πίστη μας θα ξαναψάλλουμε το “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπί γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία”. Οπότε οι διάφοροι Ερρίκοι Ντυνάν της ζωής σβήνουν και βασιλεύει μόνον η αγάπη του Ιησού Χριστού για μας τα παιδιά Του.

Γι'αυτό μην αμφιβάλλουμε, αδελφοί μου, θα τον έχουμε και πάλι Προστάτη και βοηθό και θα αξιωθούμε να γιορτάσουμε και φέτος τη Μεγάλη χαρά των Χριστουγέννων, με την ευλογία του Σωτήρος Ημών Ίησου Χριστού.

Μόνο πίστη και ψυχική ενότητα να έχουμε σ' Αυτόν, τόν Αναστάντα ἐκ νεκρῶν.

“Σῶσον, Κύριε, τόν Λαόν Σου και εὐλόγησον τήν Κληρονομίαν Σου”.²⁵⁵

ο Πνευματικός σας πατήρ
ο Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφανσάλων
Κλεόπας.

14.2 Θεολογικό μήνυμα

Το επίκαιρο τροπάριο “Σῶσον Κύριε τόν λαόν σου...” στις μέρες μας γίνεται επιτακτική ανάγκη, εφόσον πολλοί αδελφοί μας υποφέρουν από την πρόσφατη θεομηνία των πλημμυρών.

Εάν εκθιάζουμε τον Ερρίκο Ντυνάν για το ανθρωπιστικό του έργο και για τη συμπαράστασή του στον ανθρώπινο πόνο, πόσο μάλλον θα πρέπει να λατρεύουμε τον Ιησού Χριστό, που δεν είναι μόνο “Ο Ήλιος τῆς Δικαιοσύνης” αλλά και “Ο Σωτήρ τῶν ψυχῶν και τῶν σωμάτων ἡμῶν”. Δεν θα πρέπει λοιπόν να αμφιβάλλουμε ότι ο Κύριος θα είναι και πάλι προστάτης και βοηθός μας.²⁵⁶

14.3 Βιβλικά χωρία

- “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία”(Λκ. 2,14).

14.4 Ὑμνογραφία

-“Σῶσον Κύριε, τόν Λαόν Σου και εὐλόγησον τήν Κληρονομίαν Σου” (απολυτ. Ὑψώσεως Τιμίου Σταυρού) (ψαλμος 27^{ος}).

-“Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Δοξολογία).

²⁵⁵Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 187-188.

²⁵⁶Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 189.

14.5 Περίληψη

Το επίκαιρο τροπάριο των Χριστουγέννων, “Σῶσον Κύριε, τόν Λαόν Σου και εὐλόγησον τήν Κληρονομίαν Σου”, ψάλλεται στις κατά τόπους Εκκλησίες μας, με περισσότερο πόνο και αγωνία, διότι πολλοί αδελφοί μας, στενάζουν από τις θεομηνίες των πλημμυρών. Όπως ακριβώς αναφέρεται και στον 27^ο ψαλμό, ο Δαβίδ αντιμετωπίζοντας δύσκολες καταστάσεις και πιεζόμενος φρικτά από παντού, απευθύνει με κραυγές έκκληση στον Κύριο να μη αδιαφορήσει στα προβλήματά του, αλλά να τα επιλύσει· διότι υπάρχει κίνδυνος να μην αντέξει στις δοκιμασίες και να ξεχάσει τον αληθινό Θεό και να γίνει όμοιος με αυτούς που κατεβαίνουν στον λάκκο της διαφθοράς και της ασέβειας. Έτσι, οι αδελφοί μας που δοκιμάζονται από τις φυσικές καταστροφές και τις πλημμύρες, θα πρέπει να δείξουν εμπιστοσύνη στον Κύριο και να μην λυγίσουν κάτω από τον ζυγό των προβλημάτων.

Εάν ο μεγάλος ανθρωπιστής Ερρίκος Ντυνάν υπήρξε ο πρώτος ενδιαφερθείς για τους τραυματίες του πολέμου, αφουγκράστηκε τον ανθρώπινο πόνο, την κακουχία και το μαρτύριο των στρατιωτών, που είχαν τραυματιστεί στην μάχη κι έμεναν ξαπλωμένοι στη γη αβοήθητοι, απροστάτευτοι, κι εγκαταλειμμένοι. Εκείνος έμεινε δίπλα τους, δεν τους εγκατέλειψε, δεν τους ξεχώρισε, δεν τους έβλεπε σαν αντιπάλους και εχθρούς, αλλά τους αντίκριζε όλους με την ίδια συμπόνοια κι αγάπη. Πόσο μάλλον, ο Κύριος και Σωτήρας μας, Ιησούς Χριστός προστάτης όλων μας στη ζωή και στον θάνατο σαν θεραπευτής των ψυχών και των σωμάτων μας, θεραπευτής από τις πληγές του πολέμου της ζωής, σαν αυτή τη θεομηνία που έπληξε τώρα τους συνανθρώπους μας.

Γιατί ο Κύριος Ιησούς Χριστός, θυσιάστηκε με απέραντη αφοσίωση και αγάπη για τον άνθρωπο, με ανεξάντλητη αυτοθυσία και προσφορά οδήγησε τον άνθρωπο προς την οδό της σωτηρίας. Ο Κύριός μας, Ιησούς Χριστός, δεν είναι μόνο ο Ήλιος της Δικαιοσύνης αλλά και ο Σωτήρας των ψυχών μας, που

στέκεται δίπλα μας, συνοδοιπόρος και θεραπευτής σε κάθε κακουχία της ζωής μας.

Κι ενώ τα Χριστούγεννα πλησιάζουν, με μεγάλη πίστη και ευλάβεια θα ψάλλουμε “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπί γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία”, οπότε και οι διάφοροι Ερρίκοι Ντυνάν της ζωής, σβήνουν, βασιλεύει μόνο η απέραντη αγάπη και συμπόνοια του Κυρίου μας Ιησού Χριστού. Ο οποίος συνεχίζει να είναι ο μοναδικός προστάτης και οδηγός της ζωής μας.

15. Ο Μητροπολίτης Θηβών και Λεβαδείας κ.κ. Ιερώνυμος

15.1 Το κείμενο

Αγαπητοί μου Αδελφοί.

“Ο Λόγος σάρξ ἐγένετο και ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν”. Αυτό το μήνυμα του Ευαγγελιστού Ιωάννου του Θεολόγου περικλείει όλο το νόημα των Χριστουγέννων. Ο Θεός έγινε άνθρωπος. Μπήκε στην ανθρώπινη ιστορία. Έδωσε νόημα στη ζωή μας. Το μεγάλο μυστήριο των Χριστουγέννων είναι η αρχή της νέας δημιουργίας. Ο κόσμος που γνώριζε μόνο την εξέλιξη της φθοράς, τώρα ανακαινίζεται. Ο νέος Αδάμ είναι ο Χριστός, ο Υιός της Παρθένου. Είναι ο Υιός ανθρώπου, αλλά και Υιός του Θεού· χοϊκός, αλλά και φύσει Θεός.

Είναι πράγματι δυσθεώρητο το βάθος του μυστηρίου της ενανθρωπήσεως. Ο νους του ανθρώπου δεν μπορεί να το εξερευνήσει. Σκεπτόμενος μόνο τους καρπούς της ενανθρωπήσεως πλημμυρίζει από χαρά. Βλέπει την αγάπη του Θεού να ξεχειλίζει, να ανατρέπει όλες τις συνέπειες της ανταρσίας μας. Μέσα στην αγωνία του κόσμου φέρνει αισιόδοξα μηνύματα. Μέσα στα άγχη και τα αδιέξοδα της καθημερινότητας δίνει διεξόδους και προοπτικές μιας άλλης ζωής διαφορετικής ποιότητας. Μέσα στους πολέμους και τις ταραχές φέρνει την ειρήνη Του, που δεν μπορούν να ταράξουν οι κλαγγές των πολυβόλων και η μανία των βομβαρδισμών. Μέσα στις ανθρώπινες αδικίες που γεννά η “δικαιοσύνη” των ισχυρών, φέρνει τη δική Του δικαιοσύνη, που δεν χρειάζεται την υπεράσπιση των ανθρώπων. Όλα αυτά μας δίνονται να τα γευθούμε, γιατί ο Θεός έγινε κτίσμα, Θεο-κτίσμα, έγινε σάρκα, θεο-σάρκα, έγινε ψυχή, θεό-ψυχή, έγινε αίσθηση, θεο-αίσθηση, έγινε δηλαδή

πλήρης άνθρωπος, χωρίς να πάψει να είναι πλήρης Θεός έγινε ο Θεάνθρωπος Ιησούς.

Αυτές οι διατυπώσεις του μακαριστού Σέρβου Θεολόγου πατρός Ιουστίνου Πόποβιτς έρχονται αυτές τις μέρες αυθόρμητα στο νου μας με τους καπνούς του πολέμου και τις πίκρες των αδικιών, που περνά η επίγεια πατρίδα του. Μέσα σ' αυτές τις διατυπώσεις βρίσκονται οι λύσεις όλων των προβλημάτων που ταλανίζουν τον κόσμο, σ' όλα τα επίπεδα της ζωής του. Αυτές οι διατυπώσεις περιγράφουν στην πραγματικότητα την Εκκλησία του Χριστού, γιατί η Εκκλησία ταυτίζεται με τον Χριστό. Ο ιερός Χρυσόστομος λέει για τον Χριστό ότι "Εκκλησίας σάρκα ανέλαβε". Το σώμα που πήρε είναι το σώμα της Εκκλησίας, της οποίας είμαστε όλοι μέλη. Μέσα σ' αυτήν υπάρχει η αληθινή ειρήνη, γιατί αυτή αποτελεί τη σύνοδο του ουρανού και της γης. Μέσα σ' αυτήν υπάρχει η αληθινή δικαιοσύνη, γιατί σ' αυτήν καταργείται η αδικία του πονηρού και η δυναστεία του θανάτου. Η Εκκλησία είναι ο Χριστός παρατεινόμενος στους αιώνες. Είναι ο Θεός που ενώθηκε με τη σάρκα, την ψυχή, την αίσθηση, τον πλήρη άνθρωπο. Έτσι μέσα στην Εκκλησία, στο Σώμα του Θεανθρώπου, λογοποιούμεστε, χριστοποιούμεστε. Όλες μας οι δυνάμεις, η σάρκα και η ψυχή μας ενώνονται με το Χριστό, μεταμορφώνονται. Έτσι η Εκκλησία γίνεται ο επί γης παράδεισος· πρόγευση της μέλλουσας Βασιλείας του Θεού.

Αυτή η προοπτική είναι η ζωντανή ελπίδα όλων των ορθοδόξων, άσχετα με τις εξωτερικές συνθήκες που ζουν σήμερα. Μπορεί, όπως συμβαίνει τον τελευταίο καιρό με τους Σέρβους ορθοδόξους, ο πόλεμος να δημιουργεί στις αισθήσεις του σώματος την εμπειρία της κολάσεως, όμως τί είναι στην πραγματικότητα κόλαση; Ο Ιουστίνος απαντά: "Είναι αίσθηση χωρίς το Θεό Λόγο. Αίσθηση από την οποία έχει διωχθεί ο Θεός. Και τί είναι Παράδεισος; Αίσθηση του Θεού, αίσθηση που έχει ανακραθεί με το Θεό και έχει γεμίσει από την παρουσία του Θεού Λόγου".

Γι' αυτό, αγαπητοί μου αδελφοί, ας γιορτάσουμε Χριστούγεννα ενωμένοι με το Χριστό, ενταγμένοι οργανικά στην Εκκλησία Του. Έτσι πραγματοποιούμε τον σκοπό για τον οποίο "Ο Λόγος σάρξ ἐγένετο".

Γινόμαστε τέκνα του νέου Αδάμ, παιδιά της νέας δημιουργίας.

Αυτή η μεγαλειώδης δωρεά ας συγκλονίζει διαρκώς την ύπαρξή μας.²⁵⁷

Μετ' ευχών και αγάπης

ο Μητροπολίτης
ο Θηβών και Λεβαδείας
Ιερόνυμος

15.2 Θεολογικό μήνυμα

Η Ενανθρώπηση του Θεού Λόγου έδωσε το αισιόδοξο μήνυμα της σωτηρίας και ανακαίνισε όλη τη δημιουργία. Το μυστήριο δεν είναι αισθητό στον άνθρωπο, αλλά οι καρποί είναι πλούσιοι και γεμίζουν τον άνθρωπο με αισθήματα χαράς, αισιοδοξίας, γαλήνης και ελπίδας. Σύμφωνα με τον Ιουστίνο Πόποβιτς η Εκκλησία είναι ο Χριστός παρατεινόμενος στους αιώνες, έτσι ώστε να έχουν την δυνατότητα οι πιστοί να λογοποιούνται και να χριστοποιούνται εντός της Εκκλησίας.²⁵⁸

15.3 Βιβλικά χωρία

- "Ο Λόγος σάρξ ἐγένετο και ἐσκήνωσεν ἐν ἡμῖν" (Ιω.1,14).

²⁵⁷Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 196-197.

²⁵⁸Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 198.

15.4 Πατερικά παραθέματα

-“Γιατί ο Θεός έγινε κτίσμα, Θεο-κτίσμα, έγινε σάρκα, θεο-σάρκα, έγινε ψυχή, θεό-ψυχή, έγινε αίσθηση, θεο-αίσθηση, έγινε δηλαδή πλήρης άνθρωπος, χωρίς να πάψει να είναι πλήρης Θεός έγινε ο Θεάνθρωπος Ιησούς” (Πόποβιτς, σελ 31).

-“Η Εκκλησία είναι ο Χριστός παρατεινόμενος στους αιώνες. Είναι ο Θεός που ενώθηκε με την σάρκα, την ψυχή, την αίσθηση, τον πλήρη άνθρωπο” (Πόποβιτς, σελ 117).

-“Όλες μας οι δυνάμεις, η σάρκα και η ψυχή μας ενώνονται με το Χριστό, μεταμορφώνονται” (Πόποβιτς, σελ 119).

-“Είναι η αίσθηση χωρίς το Θεό Λόγο. Αίσθηση από την οποία έχει διωχθεί ο Θεός” (Πόποβιτς, σελ 33).

Τα παραθέματα προέρχονται από το βιβλίο του Αρχ. Ιουστίνου Πόποβιτς, Άνθρωπος και Θεάνθρωπος, Αθήνα ² 1970.

-“Εκκλησίας σάρκα ανέλαβε”(Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος)

15.5 Περίληψη

Η ενανθρώπιση του Θεού Λόγου έδωσε νόημα στη ζωή του ανθρώπου και ανακαίνισε όλη τη δημιουργία. Η Ενανθρώπιση του Θεού Λόγου είναι κορυφαία έκφραση της αγάπης του Θεού για τον άνθρωπο και το επιστέγασμα της εφαρμογής του θείου σχεδίου για την σωτηρία του ανθρωπίνου γένους. Η θεία βουλή αποφάσισε να καταστεί λυτρωτής ο Υιός και Λόγος του Θεού, το δεύτερο Πρόσωπο της Αγίας Τριάδος. Γι' αυτό αμέσως μετά την πτώση άρχισε να υλοποιείται το θείο σχέδιο της σωτηρίας. Αυτό προέβλεπε να υπάρξει μια μακράιωνη προετοιμασία του ανθρωπίνου γένους. Η πρόνοια του Θεού άρχισε να διαμορφώνει ιστορικές συνθήκες κατάλληλες ώστε να οδηγήσουν την ανθρωπότητα στο γεγονός της εν Χριστώ αποκαταστάσεως και σωτηρίας. Το μυστήριο της Ενανθρωπήσεως είναι δυσθεώρητο, ο νους του ανθρώπου δεν

μπορεί να το εξερευνήσει, αλλά σκεπτόμενος το μεγαλείο και τους καρπούς της Θεανθρώπινης γέννησης πλημμυρίζει από αισθήματα χαράς, βλέπει την αγάπη του Θεού να ξεχειλίζει, να ανατρέπει όλες τις συνέπειες και τις ανταρσίες. Η Ενανθρώπηση του Θεού είναι προϊόν της θείας αγάπης. Έτσι ταυτόχρονα με την θεία Ενανθρώπηση πραγματοποιήθηκε και η λύτρωση της πεπτωκυίας φύσεώς μας στο πρόσωπο του Λυτρωτή. Μέσα στην αγωνία του κόσμου, τα άγχη και τα αδιέξοδα της καθημερινότητας μας δίνει διεξόδους και προοπτικές μιας άλλης διαφορετικής ζωής. Η δικαιοσύνη που φέρνει ο σαρκωμένος Λόγος είναι ανεξάρτητη και δεν χρειάζεται την υπεράσπιση των ανθρώπων.

Ο Θεός Λόγος σαρκώνεται γίνεται Θεο-κτίσμα, Θεο-σάρκα, Θεο-ψυχή, Θεο-αίσθηση και τέλος Θεάνθρωπος Ιησούς.

Οι παραπάνω διατυπώσεις αποτελούν σκέψεις του Σέρβου θεολόγου Ιουστίνου Πόποβιτς, ο οποίος μέσα στους καπνούς του πολέμου και στις στιγμές αγωνίας που επιφέρει ο πόλεμος, περιγράφει την πραγματικότητα της Εκκλησίας του Χριστού, γιατί η Εκκλησία ταυτίζεται με τον Χριστό. Η Εκκλησία είναι ο Χριστός, παρατεινόμενος στους αιώνες. Όλες μας οι δυνάμεις, η σάρκα και η ψυχή ενώνονται με τον Χριστό και μεταμορφώνονται. Αυτή η προοπτική είναι η ζωντανή ελπίδα όλων των ορθοδόξων, παρά τις εξωτερικές συνθήκες με τον πόλεμο να δημιουργεί στις αισθήσεις του σώματος την εμπειρία της κολάσεως. Αν και η πραγματική κόλαση για τους ανθρώπους είναι η αίσθηση από την οποία έχει διωχθεί ο Θεός και Παράδεισος είναι η αίσθηση του Θεού, αίσθηση που έχει ανακραθεί και έχει πλημμυρίσει από την παρουσία του Θεού Λόγου.

16. Ο Μητροπολίτης Τρίκκης και Σταγών κ.κ. Αλέξιος

16.1 Το κείμενο

Πανηγυρίζουν και πάλιν, αγαπητοί μου ο Ουρανός και η Γη, οι Άγγελοι και οι άνθρωποι, η κτίσις ολόκληρη, τη Μητρόπολι των Εορτών, τα Χριστούγεννα και είναι δικαιολογημένη η χαρά αυτή, που πλημμυρίζει τις καρδιές μας, διότι “ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν”.

Και όμως παρ'ότι έχουν περάσει 1994 χρόνια από το ιστορικό και κοσμοσωτήριο γεγονός της ενανθρωπήσεως, ο άνθρωπος ευρίσκεται ακόμη σε πνευματική σύγχυσι, εγκλωβισμένος μέσα στον ατομισμό του.

Τρανή και αναντίρρητη απόδειξι είναι ὅ,τι συμβαίνει καθημερινώς γύρω μας. Η εγκληματικότητα, τα ναρκωτικά, οι παραθρησκευτικές ομάδες, η διεκδίκησι των ατομικών δικαιωμάτων, χωρίς και την ταυτόχρονη εκπλήρωση των καθηκόντων και των υποχρεώσεων προς το κοινωνικό σύνολο, συνθέτουν με τον πιο ανάγλυφο τρόπο την πνευματική σύγχυσι του σημερινού ανθρώπου.

Φαίνεται ότι οι Χριστιανοί ελησμόνησαν ότι με το βάπτισμά τους ενδύονται τον Χριστόν· Αφήνουν δηλαδή το χιτώνα του παλαιού ανθρώπου και ενδύονται τον άφθαρτο χιτώνα του Χριστού.

Ο Χριστός αγαπητοί μου δεν είναι κοινωνικός επαναστάτης·είναι ο επαναστάτης των συνειδήσεων των ανθρώπων και πραγματικός φίλος του Χριστού είναι εκείνος, που επαναστατεί καθημερινώς για ὅ,τι συμβαίνει γύρω του και συμφωνεί με το λόγο και το θέλημα του Θεού. Υψώνει φωνή διαμαρτυρίας για την πτώσι των ηθικών αξιών, για τους αδικημένους της γης και για κάθε τι, που είναι αντίθετο με το νόμο Του.

Βεβαίως ο Χριστιανός δεν επαναστατεί με την βοήθεια των όπλων και την χρησιμοποίησι βίας. Επαναστατεί πρώτα μέσα του· αλλάζει τον τρόπο ζωής του και τον προσαρμόζει στο θέλημα του Θεού. Άλλωστε είναι

αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι ο σεβασμός των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, η ελευθερία του λόγου, η Κοινωνική Πρόνοια και πλείστα όσα άλλα οφείλουν την ύπαρξί τους στον Χριστιανισμό, διότι μόνον Αυτός βλέπει όλους τους ανθρώπους ίσους, αναγνωρίζοντας ταυτόχρονα ότι κάθε άνθρωπος είναι εικόνα του Θεού.

Αγαπητοί μου,

Μόλις προ ολίγου, εψάλαμε όλοι μας τον ύμνον της Εκκλησίας μας “Όσοι εις Χριστόν έβαπτίσθητε, Χριστόν ένεδύσασθε” και αυτό ακριβώς εύχομαι μέσα από την καρδιά μου να πράξουμε, να γίνουμε δηλαδή όλοι μας κατ'ουσίαν Χριστιανοί.²⁵⁹

Μετ' ευχών και Αγάπης πολλής
Εν Χριστῷ Ιησού Γεννηθέντι
Ο Μητροπολίτης
Ο Τρίκης και Σταγών
Αλέξιος

16.2 Θεολογικό μήνυμα

Όλη η κτίση πανηγυρίζει το χαρμόσυνο γεγονός της γεννήσεως του Σωτήρα Ιησού Χριστού. Όμως ο σύγχρονος άνθρωπος δεν μπορεί να χαρεί γιατί βρίσκεται εγκλωβισμένος μέσα στο εγώ του. Φίλος του Χριστού είναι αυτός που επαναστατεί για όσα φοβερά συμβαίνουν γύρω του και συμμορφώνεται προς το θέλημα του Θεού, από το οποίο απορρέουν όλα τα ανθρώπινα δικαιώματα.²⁶⁰

²⁵⁹Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 435-436.

²⁶⁰Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 437.

16.3 Βιβλικά χωρία

- “ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε”.

“οἱ χριστιανοὶ ἐλησμόνησαν ὅτι με τὸ βάπτισμά τους ἐνδύονται τὸν Χριστόν”(Γαλ.3,27).

-“ἀφήνουν δηλαδή τὸν χιτῶνα τοῦ παλαιοῦ ἀνθρώπου καὶ ἐνδύονται τὸ ἀφθαρτὸ χιτῶνα τοῦ Χριστοῦ” (Εφ.4,24).

16.4 Ὑμνογραφία

-“ἐπεσκέψατο ἡμᾶς ἐξ ὕψους ὁ Σωτὴρ ἡμῶν” (Εξαποστειλάριο Αυτόμελο, ὁρθροῦ Χριστουγέννων).

-“Ὅσοι εἰς Χριστόν ἐβαπτίσθητε, Χριστόν ἐνεδύσασθε”(Ἀντί Τρισαγίου Χριστ.).

16.5 Περίληψη

Μεγάλη χαρά πλημμυρίζει τις καρδιές μας ἀπὸ τὸ χαρμόσυνο μήνυμα τῆς ἐνανθρωπήσεως τοῦ Θεοῦ Λόγου. Πανηγυρίζουν ὁ οὐρανός, ἡ γῆ, οἱ ἄγγελοι, οἱ ἄνθρωποι καὶ ολόκληρη ἡ οἰκουμένη γιὰ τὴν μεγάλη εορτὴ τῶν Χριστουγέννων. Τὰ Χριστούγεννα εἶναι ἓνα μυστήριο ἀπρόσιτο καὶ στὸν πιο μεγάλο σοφὸ χωρὶς τὸν θεῖο φωτισμό. Εἶναι ἀκόμη μία γιορτὴ που θὰ βοηθήσει τοὺς ἀνθρώπους νὰ ζήσουν τὴν ἐνανθρώπηση τοῦ Χριστοῦ ὄχι σαν ἓνα γεγονός τοῦ καιροῦ ἐκείνου, ἀλλὰ σαν μία πραγματικότητα τοῦ σήμερα. Δυστυχῶς παρ'ὅτι ἔχουν περάσει τόσες χιλιάδες χρόνια ἀπὸ τὸ κοσμοσωτήριο γεγονός τῆς γεννήσεως τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ, ὁ ἄνθρωπος παραμένει ἐγκλωβισμένος μέσα στὸν ατομισμό του. Ἐπικρατεῖ χάος καὶ κοινωνικὴ σύγχυση στὴν κοινωνία ὅπου μαστίζεται ἀπὸ τὰ ναρκωτικά, τὶς παραθρησκευτικὲς ομάδες, τὴν διεκδίκηση τῶν ατομικῶν δικαιωμάτων χωρὶς τὴν ταυτόχρονη ἐκπλήρωση τῶν

καθηκόντων και των υποχρεώσεων προς το κοινωνικό σύνολο. Οι χριστιανοί λησμόνησαν ότι με το βάπτισμα ενδύονται τον Χριστό.

Ο Χριστός είναι ο αληθινός επαναστάτης των συνειδήσεων των ανθρώπων και πραγματικός φίλος του Χριστού είναι εκείνος που επαναστατεί καθημερινά για ό,τι συμβαίνει γύρω του, υψώνει φωνή διαμαρτυρίας για την πτώση των ηθικών αξιών, για τους αδικημένους της γης και ακολουθεί το λόγο και το θέλημα του Θεού.

Ερευνητική τεκμηρίωση της αποτύπωσης των διηγήσεων για την Γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια σε σύγχρονα ομιλητικά κείμενα

Το ζητούμενο στην έρευνά μας είναι η καταγραφή των βιβλικών χωρίων της κάθε ομιλίας και η αποτύπωσή τους στις διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια.

Οι ομιλίες για την γέννηση του Θεανθρώπου παρουσιάζουν ξεχωριστό Θεολογικό ενδιαφέρον και αποτυπώνουν με το χριστιανικό κήρυγμα των Επισκόπων το πλούσιο ομιλητικό τους έργο. Είναι επιστήμονες, έχουν ευχέρεια λόγου και επικοινωνιακή επιχειρηματολογία στην ανάπτυξη του συγκεκριμένου θέματος της Γεννήσεως του Σωτήρος Ιησού Χριστού.

Κύριο μέλημά τους είναι να γίνουν κατανοητοί οι λόγοι τους και να πείσουν το εκκλησίασμα.

Για τις ανάγκες της παρούσας έρευνάς μας καταγράψαμε τα χαρακτηριστικά των ομιλητικών κειμένων εξετάζοντας όχι μόνο ωστόσο το τι λέγεται αλλά και το πως διατυπώνεται αυτό που περιέχει το κήρυγμα το οποίο αναγνώσθηκε κατά την διάρκεια της Θείας Λειτουργίας στην Λατρευτική πράξη της Εκκλησίας μας, στη θέση του κηρύγματος στις κατά τόπους εκκλησιαστικές κοινότητες την συγκεκριμένη κορυφαία δεσποτική εορτή των Χριστουγέννων του 1994.

Η μεγαλοπρεπής Θεία Λειτουργία της ημέρας, η πλούσια υμνογραφία της εορτής, η ενδεχόμενη κόπωση του εκκλησιάσματος λόγω των ημερών, αλλά και η ευρύτερη διάδοση των κειμένων μέσω ποικίλων μέσων μαζικής ενημέρωσης (ραδιόφωνο, τηλεόραση) φαίνεται ότι προσδιορίζουν αποφασιστικά την διάρκεια των γραπτών αυτών κηρυγμάτων. Σύμφωνα με τη γνώμη του καθηγητή κ.Φουντούλη όπως μας ενημερώνει στο βιβλίο του "Ομιλητική" η διάρκεια ενός κηρύγματος δεν πρέπει να υπερβαίνει τα 15 λεπτά κατά την Θεία Λειτουργία²⁶¹. Στον πίνακα που ακολουθεί η διάρκεια

²⁶¹Βλ. Ι. Φουντούλης, *Ομιλητική*, εκδ. Μυθονία, Θεσσαλονίκη, 1998, σελ. 130.

χρονομετρήθηκε με ρυθμό κατανοητής ανάγνωσης. Είναι πιθανόν λοιπόν να αποδόθηκε με μικρή απόκλιση ο πραγματικός χρόνος ανάγνωσης από τον ίδιο Ιεράρχη ή τους εντεταλμένους του κληρικούς²⁶².

Πίνακας.1 Διάρκεια μηνυμάτων

Χρόνος	2'	3'	4'	5'	6'	7'	8'	9'
Ο Μ Ι Λ Ι Ε Σ	14	6	3	8	2	4	1	7
		16	11		10	5	9	
			13		12			
			15					

Η αναζήτηση των βιβλικών και πατερικών χωρίων όπως επίσης και των υμνογραφικών στίχων από την υμνολογία της μεγαλοπρεπούς Θείας Λειτουργίας της ημέρας των Χριστουγέννων είναι πλούσια σε όλα τα ομιλητικά κείμενα που εξετάζουμε ερευνώντας πως αποτυπώνονται στις διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια το οποίο αποτελεί κοινό θέμα όλων των κειμένων.

Ακόμη ευρίσκονται στίχοι υμνογραφίας από διάφορες ακολουθίες του λειτουργικού κύκλου όπως του Μέγα Αποδείπνου, της Υψώσεως του Τιμίου Σταυρού ενισχύοντας έτσι κατ' επιλογή των συγγραφέων το περιεχόμενο των ομιλιών τους προκειμένου ο λόγος τους να αποκτήσει άμεση τεκμηρίωση από τις πηγές.

Για να αποτυπώνονται οι διηγήσεις της γέννησης του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, σε σύγχρονα ομιλητικά κείμενα, θα πρέπει οι συγγραφείς των κειμένων να χρησιμοποιούν στη σύνταξή τους τα βιβλικά χωρία του Μθ. 1,18-25 και του Λκ.2,1-7, καθώς αυτά μας μιλούν για την γέννηση του Θεανθρώπου

²⁶²Βλ. Δ. Κούκουρα, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ. 30.

όπως επίσης και τα βιβλικά χωρία του Μθ.2,1-23 και του Λκ. 2,8-52, γιατί αυτά μας μιλούν για την παιδική του ηλικία.

Είναι αναγκαίο να αναφέρουμε εδώ πως, οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια αποτυπώνονται μόνο στα ομιλητικά κείμενα που χρησιμοποιούν τα παραπάνω βιβλικά χωρία από του Ευαγγελιστές Ματθαίο και Λουκά καθώς, αυτοί οι δύο καταγράφουν γεγονότα της γέννησης και της παιδικής ηλικίας του Ιησού Χριστού, στα ευαγγέλιά τους.

Οι άλλοι δύο Ευαγγελιστές, ο Μάρκος και ο Ιωάννης θεωρούν την γέννηση του Ιησού Χριστού δεδομένη και καταγράφουν γεγονότα της μετέπειτα ζωής και δημόσιας δράσης του.

Το περιεχόμενο των πατερικών χωρίων κατά κύριο λόγο αναφέρεται στο μυστήριο της Ενανθρωπήσεως του Υιού και Λόγου του Θεού και στην κατά χάριν Σωτηρία των ανθρώπων.

Ο Θεός ενανθρώπησε από αγάπη, άκρα ταπείνωση, συγκατάβαση και φιλανθρωπία προς τον άνθρωπο. Η ταπείνωση της Γεννήσεως οδηγεί στην ταπείνωση του Σταυρού.

Στην ουσία, με ποικίλες διατυπώσεις επαναλαμβάνεται το βασικό σχήμα «Ο Θεός γίνεται άνθρωπος για να γίνει ο άνθρωπος κατά χάριν Θεός». Αυτό είναι το θεολογικό μήνυμα των Χριστουγέννων όπως περιέχεται στην Αγία Γραφή στα ποικίλα χωρία που έχουν ήδη αναφερθεί αλλά και στη σχετική υμνογραφία. Ο πραγματικός εορτασμός των Χριστουγέννων με βάση το μήνυμα του Ευαγγελίου είναι: η νηστεία, η μετάνοια, η εξομολόγηση, η προσευχή, η συμμετοχή στη Θεία Κοινωνία και στον πνευματικό αναβαπτισμό.

Η εξομολόγηση "βάπτισμα δακρύων" θεωρείται απαραίτητη για να καθαρίσει ο άνθρωπος από τις αμαρτίες του αφού πρώτα μετανοήσει ειλικρινά για αυτές και καθαρός πλέον να δεχθεί το Σώμα και το Αίμα του Ιησού Χριστού κατά την Θεία Μετάληψη γινόμενος έτσι "σύσωμος" και "σύναιμος" Ιησού Χριστού.

Ο Κύριος είναι ο παγκόσμιος Σωτήρας που λυτρώνει τον άνθρωπο από την αμαρτία και φέρνει την συγχώρεση στις καρδιές των ανθρώπων.

Οι αξιοσέβαστοι Ιεράρχες προβάλλουν την ηθική διδασκαλία του Ευαγγελίου με τονισμό στην «αγάπη» γιατί “ὁ Θεός ἀγάπη ἐστὶ καὶ ὁ μένων ἐν τῇ ἀγάπῃ ἐν τῷ Θεῷ μένει καὶ ὁ Θεός ἐν αὐτῷ” (Ιωάννης 15,9). Ιδιαίτερη επίσης θέση στη ηθική διδασκαλία κατέχουν η ελεημοσύνη, η ταπεινοφροσύνη, η φιλάνθρωπία και το ήθος. Ακόμη τονίζουν την πίστη, την ελπίδα και την χριστιανική διδασκαλία ως προϋπόθεση για τη Σωτηρία. Η επικαιρότητα προβληματίζει, ανησυχεί και εξοργίζει όχι σπάνια τους ποιμενάρχες περιγράφοντας γεγονότα τα οποία κατατρέχουν τις σύγχρονες κοινωνίες και ταλανίζουν την ανθρωπότητα, δημιουργώντας αγωνία, ανασφάλεια, άγχος και μοναξιά.

Πιο συγκεκριμένα κάνουν αναφορές στους πολέμους, στην ειρήνη, στην διεθνή οικονομική κρίση, στην οικολογική καταστροφή, στα ακραία καιρικά φαινόμενα, στον κλονισμό της οικογένειας, στις παραδόσεις, στην κρίση των αξιών, στις παραθρησκευτικές οργανώσεις, στην καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, στην βία, στον φόβο, στην εγληματικότητα, στην τρομοκρατία, στα ναρκωτικά, στο ρατσισμό όπως επίσης και στους ομογενείς στους στρατιώτες, στους ανίατους, στους πονεμένους και στους μοναχικούς ανθρώπους. Με τον τρόπο αυτό, συμπαραστέκονται στα σύγχρονα προβλήματα των ανθρώπων, δίνοντας χαρά, αισιοδοξία και ελπίδα (Εβρ. 10,23), διότι ο άνθρωπος έχει περισσότερη ανάγκη να ακούσει για την ελπίδα και τη νέα προοπτική που φέρνει ο εναθρωπήσας λόγος και η ευχαριστιακή κοινότητα στη ζωή των ανθρώπων και των κοινωνιών. Όπως μας προτρέπει ο μακαριστός διδάσκαλος της ομιλητικής κος Τρεμπέλας: «Το εκκλησίασμα κατά την ημέραν ταύτην δέον να πληρωθεί χαράς εν τω οίκω του Κυρίου»²⁶³ γεγονός που είναι

²⁶³Βλ. Π. Τρεμπέλας, *Ομιλητική ή ιστορία και θεωρία του κηρύγματος*, εκδ. Αδελφότητος Θεολόγων η «Ο Σωτήρ», Αθήνα, 1976, σελ.209.

και στις ημέρες μας επίκαιρο, γιατί η χαρά άλλωστε στηρίζεται στο ίδιο το μήνυμα της εορτής όπως το μετέφεραν οι άγγελοι στους ποιμένες(Λκ.2,10).

Οι επίσκοποι, εκτός από τις σκέψεις, τις ανησυχίες και τις πνευματικές τους εμπειρίες που μεταδίδουν στο λαό που διαποιμαίνουν, αισθάνονται την ανάγκη και να τους προτρέψουν, να τους συμβουλεύσουν ή ακόμη και να τους αποτρέψουν από κάτι άσχημο.

Η ευσεβεία και μακρά διερεύνηση αυτού του έργου, από όσα μέχρι τώρα αναλύσαμε, πέρα από την περιγραφή, σύγκριση και τις διάφορες διαπιστώσεις για τα σύγχρονα ομιλητικά κείμενα των Χριστουγέννων του 1994 κατά την προσωπική μου έρευνα συμπεραίνουμε ότι από τους δεκαέξι λόγους των Επισκόπων που εξετάσαμε αυτοί κατατάσσονται σε δυο κατηγορίες:

Στην πρώτη κατηγορία, σύμφωνα μ' αυτήν την κατάταξη ανήκουν εννέα λόγοι Επισκόπων οι 1,2,3,4,5,7,10,11 και 14, στους οποίους αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί στη σύνταξή τους, χρησιμοποιούν αυτά τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία, των Ευαγγελιστών Ματθαίου και Λουκά που αναφέρονται στην Γέννηση και στην παιδική ηλικία του Ιησού Χριστού.

Στην δεύτερη κατηγορία, ανήκουν επτά λόγοι Επισκόπων, οι: 6,8,9,12,13,15 και 16, στους οποίους δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί στη σύνταξή τους, δεν χρησιμοποιούν αυτά τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία, των Ευαγγελιστών Ματθαίου και Λουκά που αναφέρονται στην Γέννηση και στην παιδική ηλικία του Ιησού Χριστού.

Σύμφωνα με τα παραπάνω αποτελέσματα της εξέτασης των λόγων των επισκόπων που αποτυπώνονται και που δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια τεκμηριώνεται πιο αναλυτικά:

1. Στο ομιλητικό κείμενο του Λόγου της Α.Θ. Παναγιότητος του Αρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικού Πατριαρχείου κ.κ. Βαρθολομαίου, αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση

του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια γιατί χρησιμοποιεί το βιβλικό χωρίο: “ἐν ἡμέραις τοῦ Ηρώδου τοῦ βασιλέως” (Ματθ. 2,1).

2. Στο ομιλητικό κείμενο του Αρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Αλβανίας κ.κ. Αναστασίου αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια γιατί χρησιμοποιούνται τα βιβλικά χωρία: “Μή φοβεῖσθε·ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην.” (Λουκ. 2,10), και “ὃ ἔστιν μεθερμηνευόμενον μεθ’ ἡμῶν Θεός” (Μθ. 1,23).

3. Στο ομιλητικό κείμενο του Αρχιεπισκόπου Ζήλων (Κορέας) κ.κ. Σωτηρίου αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια γιατί χρησιμοποιείται το βιβλικό χωρίο “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνῃ ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. 2,14).

4. Στο ομιλητικό κείμενο του Αρχιεπισκόπου Αυστραλίας κ.κ. Στυλιανού αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια γιατί χρησιμοποιείται το βιβλικό χωρίο “Μή φοβεῖσθε·ἰδοὺ γὰρ εὐαγγελίζομαι ὑμῖν χαρὰν μεγάλην, ἥτις ἔσται παντὶ τῷ λαῷ” (Λκ. 2,10-11)

5. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Αλεξανδρουπόλεως κ. κ. Ανθίμου αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια γιατί χρησιμοποιούνται τα βιβλικά χωρία, Μθ. 1,18 , Μθ. 1,23 και Μθ. 1,25 σε ελεύθερη απόδοση των στίχων:

α)1,18 Τοῦ δὲ Ἰησοῦ Χριστοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν αὐτοὺς εὐρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου.

β)1,23 ἰδοὺ ἡ παρθένος ἐν γαστρὶ ἔξει καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσιν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὃ ἔστι μεθερμηνευόμενον μεθ’ ἡμῶν ὁ Θεός.

γ)1,25 καὶ οὐκ ἐγίνωσκεν αὐτὴν ἕως οὗ ἔτεκεν υἱόν τόν αὐτῆς τόν πρωτότοκον· καὶ ἐκάλεσεν τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν.

6. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Δημητριάδος και Αλμυρού κ.κ. Χριστοδούλου, δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού

Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί δεν χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία της γέννησης του Ιησού Χριστού.

7. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Ιερισσού, Αγίου Όρους και Αρδαμερίου κ.κ. Νικοδήμου αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, επειδή χρησιμοποιείται το βιβλικό χωρίο: “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. 2,14).

8. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Καστορίας κ.κ. Γρηγορίου, δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί δεν χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία της γεννήσεως του Ιησού Χριστού.

9. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Μεσσηνίας κ.κ. Χρισοστόμου, δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί δεν χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία της γέννησης του Ιησού Χριστού.

10. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Μονεμβασιάς και Σπάρτης κ.κ. Ευσταθίου αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια επειδή χρησιμοποιείται το βιβλικό χωρίο “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. 2,14).

11. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Νικοπόλεως και Πρεβέζης κ.κ. Μελετίου αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια γιατί χρησιμοποιείται το βιβλικό χωρίο χωρίο “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καὶ ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. 2,14).

12. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Περιστερίου κ.κ. Χρυσοστόμου δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί δεν χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία της γέννησης του Ιησού Χριστού.

13. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Πολυανής, Κιλκισίου και Αγίου Αθανασίου κ.κ. Αποστόλου δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση

του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί δεν χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία της γέννησης του Ιησού Χριστού.

14. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Θεσσαλιώτιδος και Φαναριοφαρσάλων κ.κ. Κλεόπα, αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί χρησιμοποιείται το βιβλικό χωρίο “Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῷ καί ἐπὶ γῆς εἰρήνη ἐν ἀνθρώποις εὐδοκία” (Λκ. 2,14).

15. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Θηβών και Λειβαδείας κ.κ. Ιερωνύμου δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί δεν χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία της γέννησης του Ιησού Χριστού.

16. Στο ομιλητικό κείμενο του μητροπολίτου Τρίκης και Σταγών κ.κ. Αλεξίου, δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, γιατί δεν χρησιμοποιούνται τα συγκεκριμένα βιβλικά χωρία της γέννησης του Ιησού Χριστού.

Σε ότι αφορά τους λόγους των Επισκόπων στους οποίους δεν αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια, όπως είναι αποδεδειγμένο από την εξέταση των επιμέρους χαρακτηριστικών τους, χρησιμοποιούν πλήθος βιβλικών χωρίων τα οποία δεν ανευρίσκονται ανάμεσα σ' εκείνα των οποίων οι διηγήσεις τους αναφέρονται στην Γέννηση του Ιησού Χριστού.

Η χρήση των διαφόρων βιβλικών και πατερικών χωρίων καθώς επίσης και των υμνογραφικών παραθεμάτων που επισημάνθηκαν σε κάθε μία ομιλία και ο συνδυασμός μεταξύ τους αποδεικνύει την λειτουργική εμπειρία των Επισκόπων στην διαμόρφωση των ομιλιτικών κειμένων. Το Θεανθρώπινο γεγονός είναι εκείνο που εορτάζουμε τα Χριστούγεννα «Ο Θεός έγινε άνθρωπος, για να γίνει ο άνθρωπος κατά Χάριν Θεός».

Έτσι κινείται η θεολογική σκέψη για το συγκεκριμένο θέμα των Χριστουγέννων πάνω στο βασικό σωτηριολογικό άξονα της Αγίας Γραφής και της Πατερικής Γραμματείας.

Προσεγγίζοντας στην έρευνά μας τον χριστιανικό Θεολογικό λόγο των Επισκόπων, αισθανόμαστε να παρασυρόμαστε από τον ποταμό των λόγων και των σκέψεών τους, αρχικά εκπλησσόμαστε για να γοητευθούμε στη συνέχεια και να νιώσουμε το ίδιο δέος και τον ίδιο θαυμασμό που αισθάνονται κι αυτοί, ενώπιον του Θείου λόγου του Λόγου της λογικής δημιουργίας διατηρώντας την προθυμία τους να διδάσκουν ακατανίκητη, ως υπηρέτες του λόγου εκφράζοντας το δικό τους γλωσσικό και θεολογικό μεγαλείο.

Η Αγία Γραφή περιέχει την ιστορία της Θείας Οικονομίας, την προετοιμασία της Λύτρωσης, την συνεχή σχέση του Θεού με τον άνθρωπο και τον κόσμο, την επαγγελία για έναν καλύτερο κόσμο με ένα Λόγο γιατί προτυπώνει και προαναγγέλει τον Ιησού Χριστό²⁶⁴.

Στον πρόλογο του Ευαγγελίου του Ιωάννη, υπογραμμίζεται από τον Ευαγγελιστή ότι η Εκκλησία "εθεάσατο" τη δόξα του Λόγου του Θεού που έγινε "σάρξ" μέσα στην ιστορία. (Ιω' . 1.14).

Η έλευση του Χριστού στον κόσμο πραγματοποιήθηκε για την ανόρθωση και τη Σωτηρία των ανθρώπων.Οι άνθρωποι παρουσιάζονται «ως πρόβατα μη έχοντα ποιμένα». Ματθ.9,36 και Μαρκ.6,34. Ο Χριστός είναι ο καλός ποιμήν που αποστέλλεται για τη σωτηρία των χαμένων προβάτων του Ισραήλ²⁶⁵. Ματθ.15,24 και Λουκ 19,10. Παρομοιάζει τους μαθητές του ως πρόβατα ανάμεσα σε λύκους, και ως ποιμένας πονάει για τα "πρόβατα" και δεν διστάζει προκειμένου να κατοχυρώσει την ασφάλειά τους, να αγωνιστεί μέχρι θανάτου, εναντίον των επερχόμενων "λύκων", (Ιω.10,11-12) χωρίς να εξετάζει κοινωνικές και φυλετικές διακρίσεις, βλέποντας τον άνθρωπο ακόμη και μέσα στην ηθική αθλιότητα, ως παιδί του Θεού, το παραπλανημένο "πρόβατο", τον άσωτο υιό²⁶⁶.

Πολλές φορές στη ζωή μας συναντάμε το ψέμα, και την αδικία. Η

²⁶⁴Βλ. Ι. Καραβιδόπουλος, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ.Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2007, σελ. 87.

²⁶⁵Βλ. π. Β. Καλλιακμάνης, *Μεθοδολογικά πρότερα της ποιμαντικής*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 45.

²⁶⁶Βλ. Ι. Κογκούλης, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2008, σελ.67.

αλήθεια είναι αυτή που μας ελευθερώνει και μας φέρνει πιο κοντά στη χάρη του Κυρίου, γεμίζοντάς μας ελπίδα και χαρά. Ο Χριστός είναι ο Συμπαραστάτης μας σε όλες τις δυσκολίες, αρκεί να δεχθούμε την ύπαρξή του, και τότε με άλλο θάρρος θα παλέψουμε και θα διώξουμε την απελπισία, τον φόβο και όλες τις δυσκολίες της ζωής που ερχόμαστε αντιμέτωποι.

Ακτινοβολεί ως ο ήλιος η Γέννηση του Σωτήρος Ιησού Χριστού και όπως γράφει στους λόγους του ο Μέγας Πατέρας της Εκκλησίας Ιωάννης ο Χρυσόστομος "Ο της δικαιοσύνης ανέτειλεν σήμερον ἥλιος... και μήτραν μη ανοίγουσιν". (Ι.Χρυσ.<<εις του Χριστού Γέννησιν>>PG 61,737). Πλημμύρισε το φως στη Γη, που έφερε ο μοναδικός Φωτοδότης ο Σωτήρας και Λυτρωτής μας Ιησούς Χριστός και θα φωτίζει πάντοτε τις ψυχές των ανθρώπων είτε σε όσους τον αγαπούν και τον πιστεύουν είτε σε όσους τον αγνοούν και τον αρνιούνται. Με την Γέννηση και την Ενανθρώπησή του, ήρθε για να ανοίξει τον δρόμο της συγνώμης και να δείξει την αλήθεια που οδηγεί στην λύτρωση και στην πραγματική Σωτηρία.

Ως προς την διδασκαλία της τέχνης του κηρύγματος οι Επίσκοποι παίρνουν παράδειγμα από την διδασκαλία του Κυρίου Ιησού Χριστού, ο οποίος χαρακτηρίζεται ως τέλειος <<Μεγάλος Παιδαγωγός>>, και ψυχοπαιδαγωγός γιατί προσεγγίζει τον κάθε μαθητή του, ως ξεχωριστή προσωπικότητα. Οδηγούσε στην μάθηση μέσα από την αυτενέργεια και την συνέργεια, προϋποθέτοντας πάντα αγάπη²⁶⁷. Η διδασκαλία του χαρακτηρίζεται από απλότητα, ακριβολογία, σαφήνεια, χάρη και φυσικότητα γιατί χρησιμοποιεί λέξεις απλές, καταληπτικές και ευκολονόητες από τους ακροατές του. Η παιδαγωγική του αντανakλά την ελευθερία των κινήσεων, χρησιμοποιώντας, αληθινά γεγονότα, γιατί θέλει η διδασκαλία του να είναι αληθινή. Η απλότητα, ο πλούτος, η κίνηση και η ζωηρότητα των διηγήσεων αυτών είναι

²⁶⁷Βλ. Ι. Κογκούλης, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2008, σελ.75-76.

τόσο φωτεινές και εντυπωσιακές, ώστε ο ακροατής, αισθάνεται να χαράζονται αλησμόνητες στην καρδιά και στο νου του²⁶⁸. Χρησιμοποιεί φρασεολογία τέτοια που να ταιριάζει στην πείρα και στην ζωή κάθε τάξεως ακροατηρίου, εμπνέοντάς τους μεγάλο θαυμασμό και σεβασμό, καθώς ο σεβασμός δεν επιβάλλεται με διαταγές και απειλές, ούτε με την προβολή του αξιώματος αλλά με την εσωτερική αξία, την άρτια μόρφωση, και την ακεραιότητα του χαρακτήρα της δημιουργικής εργατικότητας.

Συμπεριφέρεται με καλοσύνη και απλότητα προς τον μαθητή του, συνομιλεί φιλικά μαζί του, ακούει με προσοχή την γνώμη του και ανακοινώνει προσωπικά μόνο σε αυτόν τις σκέψεις του, βοηθώντας τον παράλληλα να συμφιλιωθεί με τον εαυτό του, χρησιμοποιώντας την παιδαγωγική της ενθάρρυνσης και της εμπύχωσης²⁶⁹.

Ο Χριστός αποκαλύπτεται ως Αρχιερέας(Εβρ.7,26.9,11) ως Προφήτης και ως Βασιλέας και ταυτόχρονα ως Αρχιεπίσκοπος(Α' Πέτρ.5,4) και Δεσπότης. Όλα αυτά τα αξιώματα νοούνται κατ' ουσίαν και κατ' οικονομίαν και δηλώνουν ότι ο Χριστός είναι πηγή της ισχύος, της θεραπείας, και της διδαχής²⁷⁰. Στο πρόσωπο του σαρκωμένου Λόγου η ισχύς, η θεραπεία και η διδαχή δεν διαχωρίζονται, αλλά συνενώνονται άρρηκτα ως χαρισματικές λειτουργίες, που οικοδομούν το σώμα της Εκκλησίας²⁷¹. Ήρθε στον κόσμο ο Χριστός ως ιατρός των ψυχών και των σωμάτων των ανθρώπων. Όπως η σωματική ασθένεια επιβάλλει την αποφυγή των βλαβερών τροφών, έτσι και η ασθένεια της ψυχής επιβάλλει την

²⁶⁸Βλ. Ι. Κογκούλης, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2008, σελ.73.

²⁶⁹Βλ. Ι. Κογκούλης, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2008, σελ.72.

²⁷⁰Βλ. π. Β. Καλλιακμάνης, *Μεθοδολογικά πρότερα της ποιμαντικής*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 30.

²⁷¹Βλ. Ν. Ματσούκας, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Γ'*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 1997, σελ.254-255.

τήρηση των εντολών του Θεού²⁷². Ο όσιος Ισαάκ ο Σύρος γράφει ότι οι εντολές είναι τα φάρμακα της ψυχής και η τήρησή τους επιφέρει την πνευματική υγεία, ενώ η παράβασή τους την πνευματική ασθένεια. Η τήρηση των εντολών του Θεού πρέπει να έχει καθολικό χαρακτήρα και να περιλαμβάνει ολόκληρη την ανθρώπινη ύπαρξη: το σώμα, τον νου, και την καρδιά. Με την τήρησή τους θεραπεύεται ο χριστιανός από τα πάθη του, αποκτά την πνευματική γνώση, και μιμείται τον Χριστό, καθώς επίσης, επανενεργοποιείται η Χάρη του Αγίου Βαπτίσματος. Οι κανόνες της Εκκλησίας μπορούν να βοηθήσουν στην αρχή της πνευματικής ζωής. Σημαντικότερο είναι να έχει συνείδηση και υπευθυνότητα ο χριστιανός για κάθε κίνηση της καρδιάς και του νου του, παρά να έχει κάποιο κανόνα²⁷³.

Ακόμη πρέπει ο χριστιανός να εμπέεται από τις εντολές και τους κανόνες και να προάγεται στην εν Χριστώ ελευθερία, η οποία δεν είναι ασυδοσία, αλλά απεριόριστη τελείωση στην αγάπη και στην αλήθεια.²⁷⁴ Οι εντολές και οι κανόνες προλαμβάνουν την αμαρτία αλλά και την θεραπεύουν.

Προκειμένου να κατανοηθεί και να καρπίσει ο Ευαγγελικός Λόγος πρέπει να φωτιστεί ο χριστιανός από το φως της θεογνωσίας και να κατακτηθεί όχι τόσο ο νους όσο η καρδιά του, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι ο νους μένει αδρανής. Ο φωτισμός του νου και η καθαρότητα της καρδιάς διασφαλίζουν την απλανή διδασκαλία αλλά και την κατανόηση του θείου λόγου. Οι ποιμένες καλούνται να εμπνεύσουν με το λόγο τους την εν Χριστώ ζωή και να οδηγήσουν το ποίμνιό τους στην ανιδιοτελή και στην ανυπόκριτη αγάπη²⁷⁵.

²⁷²Βλ.Γ. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική II*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2000, σελ.602.

²⁷³Βλ. Αρχιμ. Σοφρώνιος(Σαχάρωφ), *Περί πνεύματος και ζωής*, Έσσεξ Αγγλίας, 1995, σελ.48.

²⁷⁴Βλ.Γ. Μαντζαρίδης, *Χριστιανική Ηθική II*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2000, σελ.261.

²⁷⁵Βλ. π. Β. Καλλιακμάνης, *Μεθοδολογικά πρότερα της ποιμαντικής*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 49-50.

Η αγάπη, η ενότητα και η σαφής διάκριση των τριών προσώπων της Αγίας Τριάδος αποτελούν δείκτη για τις σχέσεις των μελών της Εκκλησίας. Οι ποιμένες και οι ποιμενόμενοι δεν υπάρχουν ανεξάρτητα οι μεν από τους δε, αλλά συγκροτούν από κοινού το ενιαίο και αδιαίρετο σώμα της Εκκλησίας.²⁷⁶

Στην Ορθόδοξη παράδοση η Παναγία αποτελεί το τελειότερο πρότυπο της πνευματικής ανυψώσεως προς τον Θεό. Εκφράζει την πλήρη και καθολική αναφορά της στον Θεό. Είναι το ήθος της. Προσφέρει τα πάντα και τον εαυτό της εξολοκλήρου στον Θεό. Κάνει θέλημά της το Θείο θέλημα: Λκ. 1,38 "Ίδού η δούλη Κυρίου γέννοιτό μοι κατά τό ρήμα σου". Έτσι ολοκληρώνεται η παρθενία και γίνεται δοχείο του πνεύματος. Η Παναγία με την απόλυτη εμπιστοσύνη και υπακοή της στον Θεό, γέννησε τον Χριστό που έφερε στον κόσμο την σωτηρία και την ανακαίνιση (Ιουστίνος, διάλογος προς Τρύφωνα 100,5).

Δέχεται πρώτη το πλήρωμα της Χάριτος και το κάνει μεθεκτό στον καθένα κατά το μέτρο της καθαρότητάς του.

Το σώμα του Χριστού είναι ενιαίο και αδιαίρετο. Είναι το σώμα που γεννήθηκε από την Παρθένο Μαρία, που σταυρώθηκε, αναστήθηκε, κάθισε στα Δεξιά του Πατρός. Είναι το Σώμα στο οποίο μετέχουν οι πιστοί με το μυστήριο της Θείας Ευχαριστίας. Αυτό το Σώμα δημιουργεί την καινή κτίση. Αυτό είναι η χώρα των ζώντων που φανέρωσε στον κόσμο η χώρα του αχωρήτου, η Παρθένος Μαρία, η Μητέρα της καινής κτίσεως²⁷⁷.

Από την ανάλυση των σύγχρονων ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων) που κάναμε έγινε φανερή η πνευματική ποιότητα των κηρυγμάτων.

Πρότυπο στους Επισκόπους αποτελεί η αγάπη του Θεού και του Χριστού για τους ανθρώπους, όπως μας διδάσκει ο Μέγας Βασίλειος "... ίνα ο

²⁷⁶Βλ. π. Β. Καλλιακμάνης, *Μεθοδολογικά πρότερα της ποιμαντικής*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη, 2005, σελ. 44.

²⁷⁷Βλ.Γ. Μαντζαρίδης, *Ορθόδοξη Πνευματική Ζωή*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010, σελ.110-115.

άνθρωπος και αναγεννηθή και φθάση εις την ομοίωσιν προς τον Θεόν, κατά το δυνατόν εις την φύσιν του ανθρώπου” διότι ο νεογέννητος Χριστός αποκαλύπτει την ανεξιχνίαστη αγάπη του Θεού προς τον άνθρωπο, στην οποία οφείλει να ανταποκρίνεται με έργα αγάπης.

Ο Απ. Παύλος θεωρεί ότι η αγάπη είναι η σημαντικότερη αρετή των Χριστιανών, δεν υπάρχει επιστολή του Απ. Παύλου που να μην προβάλλεται η έννοια της Αγάπης. Αυτή η αγάπη του Θεού είναι ανάγκη να γίνει και αγάπη των ανθρώπων μεταξύ τους και κοινός αγώνας για την επικράτηση της Ειρήνης και της Δικαιοσύνης πάνω στην Γη.

Ο Απ. των εθνών Παύλος στις επιστολές του αποτυπώνει σκέψεις και απόψεις που συνθέτουν μια προωθημένη ιδιαίτερα παιδαγωγική τακτική κατά μίμηση του Υψίστου Διδασκάλου του Ιησού Χριστού. Στα βήματα του Απ. Παύλου στην συγκεκριμένη μέθοδο παιδαγωγικής βαδίζουν οι σύγχρονοι Επίσκοποι με όραμα πάντα την Χριστιανική διδασκαλία των πιστών.

Ο αλληλοσεβασμός και η υποχώρητικότητα απέναντι στους άλλους ανάγεται από τον Απ. Παύλο σε σημαντική παιδαγωγική αξία.

Μέσα από το έργο του εμφανίζει την αγωνία και την προσπάθεια όχι απλά να δίνει κατευθύνσεις στους μαθητές του ή σε άλλους δασκάλους ποιμένες αλλά να τους καθοδηγεί ώστε να γίνουν οι ίδιοι δάσκαλοι κήρυκες του Ευαγγελίου.

Τα κηρύγματα των Επισκόπων είναι προσαρμοσμένα στην Εορτή της Γεννήσεως του Θεανθρώπου και αξιοποίησιμα από την πλούσια υμνογραφία της ημέρας των Χριστουγέννων. Πλήθος βιβλικών και πατερικών χωρίων προσφέρθηκαν άφθονα, ερμηνεύοντας τα διδάγματά τους οι Ποιμενάρχες με δυναμισμό, ζωντάνια και φωτεινότητα ως λαμπαδηφόροι αυτής της πίστεως.

Χρειάζεται κόπος για την συγκέντρωση της απαιτούμενης ύλης από την Αγία Γραφή και από πάσης φύσεως άλλες πηγές. Ταξινομούν, καταρτίζουν και οικοδομούν το περιεχόμενο του κηρύγματος, έχοντας σαν οδηγό τις διδασκαλίες του Ιησού Χριστού που μοιάζουν με αρχιτεκτονικό οικοδόμημα

όπου κάθε πέτρα και κάθε εξάρτημα έχει την δική του θέση με αποτέλεσμα να δημιουργείται ένα καλλιτεχνικό σύνολο πλήρους αρμονίας και αριστείας. Στη σύνθεσή τους κινούνται ελεύθερα βάσει των θεολογικών γνώσεών τους, της έμπειρης προσωπικής τους πείρας και ακολουθώντας τους ομιλητικούς κανόνες, κατασκευάζουν το κήρυγμα αποτελώντας χρήσιμο βοήθημα για τους νέους διακόνους του Λόγου.

Τα διδάγματα που επεσήμαναν, πως τα ανέπτυξαν, τις ιδέες και τα παραδείγματα που χρησιμοποίησαν με σαφήνεια, λεπτομέρεια, μεγαλοπρέπεια και ορθό νόημα, ώστε να μην επανέρχεται ο λόγος τους σε επαναλήψεις, μας δείχνει το πόσο έμπειροι της Ομιλητικής Τέχνης είναι.

Οι Λόγοι των Επισκόπων είναι γραμμένοι στη λόγια εκκλησιαστική γλώσσα, στην νεοελληνική και στην τεχνητή καθαρεύουσα. Είναι επίσημη, κατανοητή, απέρριτη, χωρίς δύσκολες λέξεις, και μπερδεμένες έννοιες έχοντας μικρές περιεκτικές προτάσεις.

Η διάρκεια του κηρύγματος δεν υπερβαίνει τα δέκα λεπτά, προκειμένου να μην κουράσει τους ακροατές.

Το ύφος είναι λειτουργικό, ιεροπρεπές, αληθινό, σεμνό και αξιοπρεπές σύμφωνα με την εποχή. Το περιεχόμενό τους έχει χαρακτήρα διδακτικό, παιδαγωγικό, ευγενικό, κοινωνικό εκκλησιαστικό και ευχολογικό.

Οι πιστοί ωφελούνται ποιοτικά και θεματολογικά από το συσσωρευμένο ευχολογικό και υμνολογικό πλούτο της δεσποτικής εορτής των Χριστουγέννων, αλλά και από την ανάπτυξη των άλλων πάσης φύσεως θεμάτων και γεγονότων που συμβαίνουν γύρω μας. Συμβάλλουν έτσι πλαισιώνοντας τους Επισκόπους ως ενεργά μέλη στην ζωντάνια και στην ακτινοβολία της Εκκλησίας του Χριστού.

Οι ποιμενάρχες γεμάτοι ταπεινοφροσύνη αποσκοπούν να πείσουν, να αφυπνίσουν ηθικά, να προβληματίσουν, να παιδαγωγήσουν ή και να αποτρέψουν το εκκλησίασμά τους από άσχημες καταστάσεις.

Επειδή ο Λόγος του Θεού απευθύνεται σ'όλους και μιας και το ακροατήριο είναι διαφόρων ηλικιών πρέπει να είναι κατανοητός και όλοι να αποκομοίσουν σωτήρια διδάγματα, χωρίς ούτε να απογοητευθούν, ούτε να μείνουν χωρίς πνευματική τροφοδοσία αλλά να εφαρμόσουν στη ζωή τους αυτά που διδάχθηκαν. Ο Θεός έγινε άνθρωπος προκειμένου ο άνθρωπος να γίνει Θεός. Όπως γράφει στους λόγους του ο Μέγας Πατέρας, Στύλος της Ορθοδόξου Εκκλησίας Μέγας Αθανάσιος(περί ενανθρωπήσεως του Λόγου PG25, 192B) "Αὐτός ἐνηνθρώπησεν ἵνα ἡμεῖς θεοποιηθῶμεν". Η ενανθρώπιση του Υιού και Λόγου του Θεού γκρεμίζει τα τείχη της αμαρτίας και στήνει γέφυρα συγγνώμης και συμφιλίωσης μεταξύ ουρανού και γης, μεταξύ Θεού και ανθρώπου. Ο Χριστός έγινε άνθρωπος για να καταστήσει τον άνθρωπο κληρονόμο της Βασιλείας Του.

Τα Ευαγγέλια, οι Αγίες Γραφές, η Παράδοση, η Ιστορία, η Προσευχή και το Προσκύνημα των Ιερών Λειψάνων, και Εικόνων, είναι προσφορά της Ορθόδοξης Εκκλησίας, για όλους τους Ορθόδοξους ανθρώπους πάνω στη Γη και έχουμε υποχρέωση να τα διαφυλάξουμε ως κόρην οφθαλμού σαν διάδοχοί τους όπως μας τα κληροδότησαν οι Πατέρες, με χριστιανικές αρχές και αξίες, διαφυλάττοντας έτσι την "Ορθοδοξία" να μένει πάντοτε αλώβητη.

Έτσι η κατακλείδα της διερεύνησης των έξοχων λόγων στο σχολιασμό των σύγχρονων ομιλητικών κειμένων απέδειξε ότι οι φυσικοί τρόποι επικοινωνίας και η μετάδοση της χαρμόσυνης αγγελίας της Σωτηρίας των ανθρώπων όπως καταγράφηκαν από τους Επισκόπους ομιλητές έχει αισιόδοξο και διαχρονικό χαρακτήρα για όλο το ανθρώπινο γένος.

Χριστὸς γεννᾶται· δοξάσατε.

Χριστὸς ἐξ Οὐρανῶν ἀπαντήσατε.

Χριστὸς ἐπὶ γῆς· ὑψώθητε

Ἄσατε τῷ Κυρίῳ πᾶσα ἡ Γῆ

καὶ ἐν εὐφροσύνῃ, ἀναμνήσατε λαοί,

ὅτι δεδοξασται.

Τελικά Συμπεράσματα

Συμπερασματικά, από την παραπάνω ανάλυση διαπιστώνουμε:

α) Σε ό,τι αφορά τις ευαγγελικές διηγήσεις του Ματθαίου και του Λουκά για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού Χριστού ότι αυτές είναι διαφορετικές και εξυπηρετούν διάφορους θεολογικούς σκοπούς.

Συγκεκριμένα είδαμε ότι ο **Ματθαίος** ανοίγει το ευαγγέλιό του με την γέννηση του Ιησού (βασιλιά) και κλείνει με το πάθος (μεγάλη θυσία). Από την αρχή της αφήγησης συνδέει τον Ιησού με το Ιουδαϊκό έθνος.

Ο Ματθαίος αναφέρεται στην Π.Δ. πιο συχνά από τους άλλους ευαγγελιστές. Προσπαθεί να πείσει τους Ιουδαίους ότι στο πρόσωπο του Ιησού εκπληρώθηκαν όλες οι παλαιδιαθηκικές προφητείες. Το ευαγγέλιο του Ματθαίου συνδέει την Π.Δ με την Κ.Δ, ο μεσσιανικός χαρακτήρας διαπερνάει όλη την αφήγηση. Αρχικά βρίσκουμε την γενεαλογία του βασιλιά(1.1-17), ακολουθεί η υπερφυσική γέννηση του Ιησού (1.18-25) και στην συνέχεια αρχίζει το δεύτερο κεφάλαιο με την προσκύνηση των μάγων (2.1-12). Στο 2.13-18 μιλάει για την φυγή στην Αίγυπτο και την σφαγή των νηπίων.

Στο Μθ 2.19-23 η αγία οικογένεια εγκαθίσταται στην Ναζαρέτ και έτσι ο Ματθαίος στα δύο πρώτα κεφάλαια του ευαγγελίου του περιγράφει την γέννηση του Ιησού που λαμβάνει χώρα στην Βηθλεέμ, σύμφωνα με την προφητεία του Μιχαία 5.2, και δίνει στοιχεία από τα παιδικά του χρόνια ως ένδειξη της απόρριψης του Ιησού από τον Ισραήλ «όπως πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν διὰ τῶν προφητῶν ὅτι Ναζωραῖος κληθήσεται» (2.23). Ο Ματθαίος θέλει να αναδείξει την βασιλική ιδιότητα του Ιησού –ήδη με την γενεαλογία αποδεικνύει ότι αυτός είναι ο υἱός του Δαβίδ. Ο Ματθαίος θέλει τον υἱό να συνδέεται με τον Θεό. Ο Θεός αγαπάει τον άνθρωπο, στέλνει τον Υἱό του με Αγιοπνευματικό τρόπο και τον σώζει, ως απόδειξη ότι η υπόσχεση της Θείας Οικονομίας εκπληρώθηκε.

Ο Λουκάς από την πλευρά του παραθέτει τις διάφορες διηγήσεις μέσω των οποίων, θέλησε να περιγράψει την πορεία και την εξέλιξη της ιστορίας της σωτηρίας. Μέσα σ' αυτή την ιστορία το κέντρο του χρόνου είναι ο Ιησούς Χριστός, στο πρόσωπο του οποίου πραγματοποιούνται οι επαγγελίες του Θεού.

Στο ευαγγέλιο του Λουκά στο πλαίσιο της αφήγησης της γέννησης του Ιησού (Λκ 2.1-20) γίνεται λόγος αρχικά για την απογραφή με διάταγμα του Οκταβιανού σε όλη την ρωμαϊκή οικουμένη (Λκ. 2.1-3). Στην συνέχεια ο Λουκάς αναφέρει την μετάβαση του Ιωσήφ και της Μαρίας από την Ναζαρέτ στην Βηθλεέμ με σκοπό να απογραφούν (Λκ 2.5-6).

Ο Λουκάς σημειώνει μια πολιτική εντολή που εκδίδεται από τον Ρωμαίο ηγέτη και με αυτή την εντολή για απογραφή ξεκινούν οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού. Ο Λουκάς δεν τοποθετεί απλά την γέννηση του Ιησού στο πλαίσιο της παγκόσμιας ιστορίας, αλλά επίσης κάνει ένα λεκτικό παιχνίδι με το θέμα του φιλειρηνικού βασιλιά-αυτοκράτορα. Ο αληθινός ειρηνικός βασιλιάς-αυτοκράτορας είναι μόνο ο Ιησούς. Δεν είναι τυχαίο ότι αρχίζει και συνδέει την αφήγηση της γέννησης με ένα ιστορικό γεγονός –την απογραφή– και αναφέρει τον αυτοκράτορα της Ρώμης εφόσον αυτός ήταν ο κυρίαρχος του τότε γνωστού κόσμου που όμως δεν έχει καμία αξία μπροστά στην γέννηση του παιδιού που γεννήθηκε στην Βηθλεέμ.

Στην Βηθλεέμ γεννάει η Μαρία τον Ιησού (Λκ.2.7) και έπειτα αναφέρονται οι βοσκοί που έμεναν στην ύπαιθρο για να φυλούν τα κοπάδια τους (Λκ 2.8) στους οποίους εμφανίστηκε άγγελος Κυρίου με το χαρμόσυνο μήνυμα για την γέννηση του Θεανθρώπου και τους δίνει σημάδι να τον αναγνωρίσουν, ενώ πλήθος αγγέλων παρουσιάστηκε υμνούντες τον Θεό (Λκ 2.9-14). Η παρουσία των αγγέλων υμνούντων στο νεογέννητο εντυπωσιάζει ιδιαίτερα καθώς στην Π.Δ. υμνούσαν τον βασιλιά ψάλλοντας οι ιερείς. Ότι υποσχέθηκε ο Θεός στον κόσμο εκπληρώνεται με την γέννηση του Μεσσία στην πόλη του ένδοξου βασιλιά του βιβλικού Ισραήλ και επιπλέον

πιστοποιείται η ερχόμενη σωτηρία με το κήρυγμα του Ιωάννη, την βάπτιση του Ιησού και ολοκληρώνεται με την τυπική φόρμουλα της γενεαλογίας.

Η γέννηση του Ιησού αναφέρεται με συντομία, χωρίς λεπτομέρειες, με πολύ απλούς και απέριπτους όρους. Οι βοσκοί πηγαίνουν, βρίσκουν το βρέφος και διηγούνται όσα τους είπε ο άγγελος για το παιδί, όλοι εκπλήσσονται, ενώ η Μαρία σκέφτεται συνεχώς τα λόγια αυτά (Λκ 2.15-19), και ολοκληρώνεται η μεγαλοπρεπής αυτή αφήγηση της γέννησης με την επιστροφή των βοσκών στα κοπάδια τους δοξολογώντας τον Κύριο για όσα άκουσαν (Λκ 2.20).

Η αφήγηση της γέννησης στο Ευαγγέλιο του Λουκά συναντάται στο δεύτερο κεφάλαιο, αφού προηγουμένως ο Ευαγγελιστής έχει αναφέρει στο πρώτο του κεφάλαιο τον σκοπό της συγγραφής του Ευαγγελίου (Λκ 1.1-4). Ενώ μετά την αφήγηση της γέννησης ο Λουκάς κάνει αναφορές στην παιδική ηλικία του Ιησού λέγοντας την περιτομή του Ιησού και παρουσίασή του στον Ναό, τον Συμεών και την Άννα (2.21-40) και τον δωδεκάχρονο Ιησού στον Ναό (Λκ 2.41-52) και ακολουθεί το τρίτο κεφάλαιό του με το κήρυγμα του Ιωάννη (Λκ 3.1-20) και την βάπτιση του Ιησού.

Προφανώς και υπάρχουν πολλές ομοιότητες στις αφηγήσεις της γέννησης του Ιησού των ευαγγελιστών Ματθαίου και Λουκά. Σαφώς ο τρόπος γέννησης, η εποχή και τα δρώντα πρόσωπα της αφήγησης είναι κοινά. Ωστόσο, μας ενδιαφέρει να αναφέρουμε δύο βασικά σημεία στην σύγκριση των δύο ευαγγελικών αφηγήσεων: το πρώτο είναι ότι ο κάθε ευαγγελιστής θέλει να παρουσιάσει την δική του προσωπική μαρτυρία και οπτική χωρίς να δίνει έμφαση στην ιστορική αλήθεια ως κάθετη διατύπωση ενός ιστορικού γεγονότος αλλά στην ίδια την αλήθεια της μοναδικά ανεπανάληπτης σύλληψης και γέννησης του Ιησού Χριστού.

Οι Ευαγγελιστές στις αφηγήσεις τους έχουν έναν κοινό πυρήνα: Ο Ιησούς ήταν απόγονος του Δαβίδ και Υιός του Θεού. Συμφωνούν, δηλαδή, στο ότι ο Ιησούς ήταν ο δαβιδικός Μεσσίας κι ότι η γέννησή του ως Υιού Θεού έγινε μέσω του Αγίου Πνεύματος. Η σύλληψη και η γέννηση του Ιησού από το Άγιο

Πνεύμα ως Υιού του Θεού (άμεσα στο Λουκά και έμμεσα στο Ματθαίο) συνάδει με την έναρξη της αποστολής του Ιησού στην πρωτοχριστιανική εποχή. Οι πιστοί που πίστευαν στην θεότητά του δεν ήταν δυνατό να δεχθούν κάτι διαφορετικό και ως προς τη σύλληψή του. Συγκεκριμένα, σ' αυτές τις εξιστορήσεις της γέννησης υπάρχει η βασική πεποίθηση ότι ο Ιησούς γεννήθηκε από το Άγιο Πνεύμα με έναν ξεχωριστό τρόπο. Σύμφωνα με αυτό, οι συγκεκριμένες διηγήσεις αποτελούν έναν δείκτη για τον τρόπο ανάπτυξης της πρωτοχριστιανικής σκέψης.

Τέλος, ο Ιησούς συνδέεται με τη δαβιδική βασιλική οικογένεια, ιδίως από τον Λουκά, με την σύνδεση της Βηθλεέμ ως η γενέτειρα του βασιλιά Ιησού όπως προτάθηκε από το Μιχ. 5.1[4.14-5.1 MT]. Η γέννηση χρωματίζεται θεολογικά και παρουσιάζεται εξαρχής ως ξεκίνημα του μελλοντικού μεσσιανικού βασιλιά. Το πνευματικό μεγαλείο, το μυστικό βάθος της γέννησης ως μέσο επικοινωνίας του ρητού με το άρρητο με την θεολογία της σαρκώσεως και του σωτήριου ρόλου διαφαίνεται σε όλο το Ευαγγέλιο, το οποίο πρέπει να διαβάζεται υπό το πρίσμα του τέλους του. Δηλαδή ότι ο Ιησούς Χριστός γεννήθηκε για να πάθει και να αναστηθεί ώστε να έλθει η σωτηρία στον κόσμο.

β) Σε ό,τι αφορά την αποτύπωση των διηγήσεων για την γέννηση και την παιδική ηλικία του Ιησού Χριστού στους λόγους των επισκόπων, διαπιστώσαμε ότι αυτοί είναι εμποτισμένοι από την παράδοση της Εκκλησίας. Στους λόγους είναι έντονη η παρουσία των βασικών στοιχείων της εκκλησιαστικής παράδοσης, δηλαδή η Βίβλος, οι Πατέρες της Εκκλησίας, η υμνογραφία και η λατρευτική παράδοση.

Με τη μελέτη των πηγών, την εφαρμογή της εμπειρικής έρευνας και την εξέταση της βιβλικής τεκμηρίωσης που χρησιμοποιείται για την σύνταξη του κάθε λόγου, διαπιστώσαμε πως, οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια περνούν στο σύγχρονο κήρυγμα και μετέπειτα στο εκκλησίασμα.

Τεκμηριώσαμε με βάση τα βιβλικά χωρία που χρησιμοποιούν οι σύγγραφείς των λόγων, το ζητούμενο της παρούσας έρευνας μας, σε ποιους

από αυτούς αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την Γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια.

Δηλαδή εξετάσαμε συγκρίνοντάς τους ως προς το περιεχόμενο τους, σε ποιούς από αυτούς τους δεκαέξι λόγους οι συγγραφείς τους, χρησιμοποιούν για την σύνταξή τους αποσπάσματα, που να μιλούν για την Γέννηση Του Ιησού Χριστού Μθ.1,18-23, 2,1-23 και Λκ. 2,1-7, 2,8-52 και καταλήξαμε στο αποτέλεσμα αυτής της έρευνας πως σε εννέα λόγους Επισκόπων, των 1,2,3,4,5,7,10,11 και 14 χρησιμοποιούνται τα παραπάνω βιβλικά χωρία και άρα αποτυπώνονται οι διηγήσεις για την γέννηση του Ιησού Χριστού στα Ευαγγέλια. Ακόμη σε εφτά από αυτούς τους λόγους, των 6,8,9,12,13,15 και 16 δεν χρησιμοποιούνται αυτά τα βιβλικά χωρία με συμπέρασμα πως δεν αποτυπώνονται.

Σκοπός της Ορθοδόξου Εκκλησίας μας ήταν, είναι και θα είναι η διδασκαλία των μελών της, προκειμένου να γνωρίσουν την μόνη και αληθινή πίστη και να οδηγηθούν στη Σωτηρία. Η εκκλησία στο πλούσιο έργο της, στη διάρκεια των χρόνων δίδασκε με το βιβλικό ανάγνωσμα και με τους ύμνους και στη συνέχεια με το κήρυγμα, και όλα αυτά είναι αλληλένδετα με κύριο σημείο αναφοράς τις διηγήσεις για την Γέννηση του Ιησού Χριστού.

Διαπιστώσαμε επίσης, ότι ο σκοπός των λόγων των επισκόπων είναι θεολογικός και ποιμαντικός. Ολόκληρο το Ευαγγέλιο και τα καινοδιαθηκικά γεγονότα της ιστορίας της σωτηρίας, συνοψίζονται στο Ευαγγέλιο, δηλαδή στη χαρμόσυνη αγγελία της ενσαρκώσεως του Θεού, της ενανθρωπήσεως του Χριστού. Ο Θεός εφανερώθη εν σαρκί, ο Θεός Λόγος έλαβε σώμα, έγινε άνθρωπος. Και αυτό ακριβώς το Θεανθρώπινο γεγονός είναι εκείνο που εορτάζεται τα Χριστούγεννα. Το συγκεκριμένο γεγονός είναι η κατά σάρκα γέννηση του Ιησού Χριστού ως ανθρώπου. Και γι' αυτό είναι επίσης ένα συγκεκριμένο γεγονός και η Ορθόδοξη χριστιανική εορτή των Χριστουγέννων. Κάθε εκκλησιαστική εορτή και ιδιαίτερα τα Χριστούγεννα, είναι λειτουργική και ευχαριστιακή μετοχή, κοινωνία, και οικείωση του ανθρώπου, προς το

μυστηριακό αλλά και το πραγματικό γεγονός της σαρκώσεως του Σωτήρος
Ιησού Χριστού.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Α. ΠΗΓΕΣ

- Γεωργιάδης Θ., *Απόκρυφα Ευαγγέλια*, Τόμος Α', Ευαγγέλια της παιδικής ηλικίας, εκδ. Σύγχρονοι ορίζοντες, Αθήνα, 2003.
- Ιώσηπος., *Ιουδαϊκός πόλεμος 5*, εκδ. Loeb, 1989.
- Καραβιδόπουλος Ι., *Απόκρυφα Χριστιανικά κείμενα*, τόμ. Α' Απόκρυφα Ευαγγέλια, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, 1999.
- Φίλων ο Ιουδαίος., *Περί των χερουβίμ και της φλόγινης ρομφαίας και του κτισθέντος πρώτου εξ ανθρώπου Κάιν (de cherubim)*, εκδ. L.Cohn, Philonis Alexandrini opera, quae supersunt, τ.1, Berlin, 1896/1962.
- *Novum Testamentum Graece.*, post Eberhard et Erwin Nestle, eds Barbara et Kurt Aland, Johannes Karavidopoulos, Carlo M.Martini, Bruce M.Metzger, Deutsche Bibelgesellschaft, 27th , Germany.
- *Septuaginta.*, έκδοση Alfred Rahlfs, Deutsche Bibelstiftung, Stuttgart, 1935.

Β. ΒΟΗΘΗΜΑΤΑ

Β.1 Ελληνόγλωσσα

- Αγουρίδης Σ., *Ματθαίος ο Ευαγγελιστής*, β' εκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα, 2010.
- Αγουρίδης Σ., *Εισαγωγή εις την Καινή Διαθήκη*, Αθήνα, 1971.
- Ατματζίδης Χ., *Η έννοια της δόξας στην παύλεια θεολογία*, εκδ. Π. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2000.
- Βούλγαρης Χρ., *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, τόμος Β, Αθήνα, 2003.
- Γκουτζιούδης Μ., *Φύσις θηρίων. Η χρήση της ζωϊκής ποικιλότητας στην Καινή Διαθήκη και στο περιβάλλον της*, εκδόσεις μέθεξις, Θεσσαλονίκη, 2013.

- **Γούρου Αικ.**, *Η διήγηση της προσκύνησης των Μάγων (Μτ. 2:1-12) και η πρόσληψή της στο χριστιανικό κόσμο* (Μεταπτυχιακή εργασία που υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. [Σύμβουλος καθ. Μ. Γκουτζιούδης]), Θεσσαλονίκη, 2015.
- **Καβάκα Χ.**, *Κηρύγματα και ομιλίες*, Αθήνα, 2004.
- **Καλλιακμάνης π. Β.**, *Μεθοδολογικά πρότερα της ποιμαντικής*, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη, 2005.
- **Καραβιδόπουλος Ι.**, *Εισαγωγή στην Κ.Δ.*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, 2009.
- **Κογκούλης Ι.**, *Κατηχητική και Χριστιανική Παιδαγωγική*, εκδ. Αδελφών Κυριακίδη, Θεσσαλονίκη, 2008.
- **Κούκουρα Δ.**, *Μεθοδολογική προσέγγιση ομιλητικών κειμένων (Λόγοι Επισκόπων)*, εκδ. Πουρναρά, Θεσσαλονίκη, 2010.
- **Κωνσταντίνου Μ.**, *Τοῦ συνιέναι τάς γραφάς, 13+1 βήματα εισαγωγής στην Παλαιά Διαθήκη*, εκδ. Μπαρμπουνάκης, Θεσσαλονίκη, 2014.
- **Μαντζαρίδης Γ.**, *Ορθόδοξη Πνευματική Ζωή*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2010.
- **Μαντζαρίδης Γ.**, *Χριστιανική Ηθική II*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2000.
- **Ματσούκας Ν.**, *Δογματική και Συμβολική Θεολογία Γ'*, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 1997.
- **Παναγόπουλος Ι.**, *Εισαγωγή στην Καινή Διαθήκη*, εκδ. Ακρίτα, Αθήνα, 1994.
- **Παπαδόπουλος Σ.**, *Πατρολογία, τόμος Α'*, Αθήνα, 1999.
- **Πολυζωΐδου Αγγ.**, *Η Μαρία, η μητέρα του Ιησού Χριστού στα Απόκρυφα Ευαγγέλια του Ιακώβου, του ψευδο-Ματθαίου και του Αρμενικού Ευαγγελίου της παιδικής ηλικίας. (Συγκριτική μελέτη. Μεταπτυχιακή εργασία που υποβλήθηκε και εγκρίθηκε από το Τμήμα Θεολογίας του Α.Π.Θ. [Σύμβουλος καθ. Χ. Ατματζίδης]), Θεσσαλονίκη, 2012.*
- **Σάκκος Σ.**, *Ερμηνεία στο κατά Λουκάν Ευαγγέλιο, τ.1*, εκδ. «Χριστιανική Ελπίς», Θεσσαλονίκη, 2008.

- **Σαχάρωφ Αρχιμ. Σ.,** *Περί πνεύματος και ζωής, Έσσεξ Αγγλίας, 1995.*
- **Τρεμπέλας Π.,** *Ομιλητική ή ιστορία και θεωρία του κηρύγματος, εκδ. Αδελφότητος Θεολόγων η «Ο Σωτήρ», Αθήνα, 1976.*
- **Τρεμπέλας Π.,** *Υπόμνημα εις το κατά Ματθαίον Ευαγγέλιον, εκδ. Αδελφότητος Θεολόγων η «Ζωή», Αθήνα, 1951.*
- **Τσάμης Δ.,** *Αγιολογία της Ορθόδοξης Εκκλησίας, εκδ. Πουρναράς, Θεσσαλονίκη, 2008.*
- **Φουντούλης Ι.,** *Ομιλητική, εκδ. Μυγδονία, Θεσσαλονίκη, 1998.*
- **Χατζεφραιμίδης Αρχιμ. Ειρ.,** *ο Προφήτης Ησαΐας στην Καινή Διαθήκη, Φλώρινα, 2000.*

B.2 Ξενόγλωσσα

- **Bacon B., Zenos W., Andrew C., Rhees R., and Warfield B.,** «*The Supernatural Birth of Jesus*», *AJT* , Vol. 10, No. 1 (Jan., 1906).
- **Barclay W.,** *The Gospel of Luke, Luisville- Kentucky, 2001.*
- **Beale G. K., Carson D. A.,** *Commentary on the New Testament Use of the Old Testament, Baker Books, Michigan, 2007.*
- **Benedict Pope XVI.,** *Jesus of Nazareth: The Infancy Narratives, Crown Publishing Group, Milano, 2012.*
- **Binz Stephen J.,** *Advent of the Savior: A Commentary on the Infancy Narratives of Jesus, A Liturgical Press, Minnesota, 1996.*
- **Bovon F.,** *A Review of John Dominic Crossan's "The Birth of Christianity", HThR, Vol. 94, No. 3 (Jul., 2001).*
- **Brown R.E.,** *A Coming Christ in Advent: Essays on the Gospel Narratives Preparing for the Birth of Jesus: Matthew 1 and Luke 1. Liturgical Press, 1988.*

- **Brown R.E.**, *The birth of the Messiah: A commentary on the infancy narratives in the gospels of Matthew and Luke*, revised edition, Anchor Bible Reference Library, New York, Doubleday, 1993.
- **Brown R.E.**, *Jesus God and Man*, New York, 1967.
- **Charles R.A.**, *The Story Behind the Story, The Use of the Old Testament in Matthew's Birth Narrative*, New Orleans Baptist Theological Seminary, ProQuest, 2008.
- **Cullmann O.**, *InfancyGospels, New testament Apocrypha, vol.1: Gospels and related writins*, edited by Wilhelm Schneemelcher, English translation edited by R. Mcl. Wilson, J. Westminster, Knox Press Louisville, London, 2003.
- **Cullmann O.**, *The Christology of the New Testament*, J. Westminster, Knox Press, Philadelphia, 1959.
- **Davies. W.D. & Allison D.C.**, *Matthew 1-7*, international critical commentary, eds. Emerton, Cranfield, Stanton, Driver, Plummer, Briggs, T&T Clark International, London, 2004.
- **Dibelius M.**, *“Jungfrauensohn und Krippenkind.Untersuchungen zur Geburtsgeschichte Jesu im Lukas-Evangelium”* Botschaft und Geschichte, Tübingen, 1953.
- **Duke C.**, *“The Biblical Antiquities of Phil”*, Cosimo, New York, 2007.
- **Dunn J. D. G.**, *Jesus remembered*, vol. I, Wm. B. Eerdmans Publishing Co. USA, 2003.
- **Elliott J.K.**, *The Apocryphal Jesus, Legends of the early church*, Oxford University Press, 1996.
- **Fenton J.C.**, «Matthew and the Divinity of Jesus: Three Questions Concerning Matthew 1,20-23». *Studia Biblica* 1978: II. Papers on the Gospels, eds. E.A. Livingstone Sheffield, JSOT, 1979.
- **Fitzmyer J.A.**, *The Gospel according to Luke,(I-IX)*, τόμ.28, The Anchor Bible, New York, Donbleday, 1981/1985.

- **Fitzmyer J.A.**, *"Peace upon Earth among Men of His God Will, Luke 2.14"*, TS19, 1958.
- **Foster P.**, *The apocryphal Gospels, A very short introduction*, Oxford – New York, 2009.
- **Freed E. D.**, *Stories of Jesus' Birth: A Critical Introduction*, εκδ. Sheffield Academic Press, England, 2001.
- **Grelot P.**, «*La naissance d' Isaac et celle de Jésus: Sur une interpretation "mythologique" de la conception virginale*», NRT 94, 1972.
- **Hanger D.A.**, *Matthew 1-13, Word Biblical Commentary*, vol. 33A, Dallas Texas, 1993.
- **Hoffmann R.J.**, *The Secret Gospels - A harmony of Apocryphal Jesus Traditions*, Prometheus Books, Amherst, 1996.
- **Kaiser Walter C.**, *The Uses of the Old Testament in the New Testament*, Wipf and Stock Publishers, Chicago, 2000.
- **Kelly Joseph F.**, *The Birth of Jesus According to the Gospels*, Liturgical Press, Minnesota, 2008.
- **Lohse Ed.**, *Επίτομη Θεολογία της Καινής Διαθήκης*, μτφ. Σ. Αγουρίδης, εκδ. Άρτος Ζωής, Αθήνα, 2007.
- **Luz U.**, *Matthew 8-20, A Commentary by U.Luz*, translation by J.E.Crouch, ed. By H.Koester, Fortress Press, Minneapolis, 2005.
- **Machen J. G.**, *Virgin Birth of Christ*, James Clarke & Co., Przybylski, 1987.
- **Machen J. G.**, *"The New Testament Account of the Birth of Jesus"*, vol.2, PThR, iv, 1906.
- **Mastin B.A.**, «*A Neglected Feature of the Christology of the fourth Gospel*», NTS 22, 1975.
- **Metzger B.M.**, *The Canon of the New Testament: Its Origin, Development, and Significance* (new edition), Clarendon Press, Oxford, 1997.
- **Moule C.F.D.**, «*Fulfilment-Words in the New Testament: Use and Abuse*», NTS 14, 1968.

- **Murphy E. R.**, *The New Jerome biblical commentary*, India: burns & oates, 2011.
- **Nolland J.**, *Luke 1-9:20*, Word Biblical Commentary v.35A, Word books Publisher, Dallas Texas, 1989.
- **Paffenroth D.**, *The Story of Jesus According to L*, A&C Black, England, 1997.
- **Perowne S.**, *The life and times of Herod the Great*, London, 1956.
- **Prabhu G., Soares M.**, *The Formula Quotations in the Infancy Narrative of Matthew: An Enquiry Into the Tradition History of Mt 1-2*, Biblical Institute Press, Rome, 1976.
- **Purves. G.T.**, «*The Story of the Birth*», BW, Vol. 8, No. 6 (Dec., 1896).
- **Randolph H. Kim Mc.**, «*The Virgin Birth of Jesus of Nazareth*», NAR, Vol. 205, No. 734 (Jan., 1917).
- **Reicke B.**, «*Christ' s birth and childhood*», in *From Faith to Faith*, PTMS 31, ed. D.Y. Hadidian, Pittsburgh, 1979.
- **Schrenk G.**, TWNT 2.
- **Smith M.**, *Jesus the Magician*, Hampton Roads Press, United States of America, 2014.
- **Stendahl K.**, *The School of St. Matthew and its use of the Old Testament*, Fortress, Philadelphia, 1968.
- **Tregelles S. P.**, *Canon Muratorianus: The Earliest Catalogue of the Books of the New Testament*, Wipf and Stock Publishers, Oxford, 2008.
- **Vermes G.**, *The Complete Dead Sea Scrolls in English*, Penguin, London, 2004
- **Ziesler J.A.**, «*Matthew and the Presence of Jesus*», Epworth Review 11, 1984.

ΠΙΝΑΚΑΣ ΒΙΒΛΙΚΩΝ ΧΩΡΙΩΝ

1. ΠΑΛΑΙΑ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΓΕΝΕΣΙΣ	(ΓΕΝ.)
2,4α	43
3,15	62
5,1	43
5-9	42
11,10-32	42
12,3	62.83
16	59
16,7	59
16,11	66
16,11-12	56
21	59
22	59
22,16	62
23,35	39
24,43	68
28,13,14	62
34,3	68
35,19	106
49,10	73

ΕΞΟΔΟΣ	(ΕΞ.)
2,5-6	63
2,25	69
3	59
4,14	63
4,19	109
6,14-25	42
7,10	72
8,17	63
12,17	63
13,35	63
15	63
17	63
21,4	63
23	63
26	63
27,9-10	63
30,23	62
54	63
56	63

ΑΡΙΘΜΟΙ	(ΑΡ.)
11-14	54

24	105
24,17	104
30,8-9	54

ΔΕΥΤΕΡΟΝΟΜΙΟ	(ΔΕΥΤ.)
---------------------	----------------

6,25	55
22,23	53
22,23-7	58
22,26	58

ΚΡΙΤΕΣ	(ΚΡ.)
---------------	--------------

6	59
13	59
13,3	59.66
13,5	107.109
13,3-7	56
16,14	72
16,17	109

Α' ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ	(Α' ΒΑΣ.)
---------------------	------------------

13,2	56
16,18	77
17,12,58	77
20,6	77

Β' ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ	(Β' ΒΑΣ.)
2	102
5,7,9	77
6,10,12,16	77
7,13	62
7,16	83
24	76
Γ' ΒΑΣΙΛΕΙΩΝ	(Γ' ΒΑΣ.)
2,27	64
8,15	64
Β' ΧΡΟΝΙΚΩΝ	(Β' ΧΡ.)
6,4	64
36,21-2	64
Β' ΕΣΔΡΑ	(Β' ΕΣΔ.)
10,30	73
ΤΩΒΙΤ	(ΤΒΤ.)
4,7	213
ΨΑΛΜΟΙ	(ΨΛ.)

2	85
17	63
72,27	192
110	85
118	200
129,8	62
134,16-17	154
ΩΣΗΕ	(ΩΣ.)
11,1	45.46.48
MIXAΙΑΣ	(MIX.)
5,1	45.46.48.75.91.252
5,1-2	75
5,2	83.249
5,1,3	102
ΗΣΑΪΑΣ	(ΗΣ.)
7,13	66
7,14	45.46.47.65.66.67.68.70.71.72.92
7,17	66
8,23-9,1	45
9	105
9,1	47.49

9,60	200
11,1	109
49,23	45.46.48

ΙΕΡΕΜΙΑΣ	(ΙΕΡ.)
-----------------	---------------

31	107
31,15	45.46.49.106
38,15	106

ΙΕΖΕΚΙΗΛ	(ΙΕΖ.)
-----------------	---------------

2,1-2	73
16,45	54
38,17	65
34	112

ΔΑΝΙΗΛ	(ΔΑΝ.)
---------------	---------------

8,27	73
9,10	65
10,12,19	60

2. ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ

ΚΑΤΑ ΜΑΤΘΑΙΟΝ	(ΜΤ.)
1,1	43.52.60.83
1,7,11	68
1,16	60
1,1-17	16.33.42.83.91.249
1,1-2-2,23	16
1,8-25	16
1,16	54
1,16α	54
1,16-20	32
1,17γ	52
1,18	32.36.37.51.52.54.56.61.86.88.89.92.162.238
1,18γ	89
1,18-20	32
1,18-21	47
1,18-2,23	36.37
1,18-23	253
1,18-25	38.51.59.66.83.92.100.234.249
1,19	51.54.55
1,20	51.54.56.61.64.72.73.86.92
1,20-23	32.72

1,20-25	32
1,21	32.33.51.63.64.67.73
1,22	44.51.88
1,22-23	45.46.64.66
1,23	47.51.52.64.71.144.162.238
1,24	51.58.61
1,24-25	33.66.72
1,25	51.66.162.238
2,1	33.84.87.95.100.101.135.238
2,1-12	45.46.83.100.101.249
2,1-23	99.100.125.235.253
2,2	84.95
2,2-22	33
2,3	95.102
2,3-9 α	39
2,4	95
2,5	63.64.95.102
2,5 β -6	45.46
2,6	48.63.64.77.95.102
2,7	58.73.95.102
2,8	95
2,9	95
2,9 β -12	38
2,10	95

2,11	71.78.86.87.95.102
2,12	58.60.95.103
2,13	56.59.60.61.96
2,13-15	16.38.100.105.106.108
2,13-18	83.249
2,14	61.96
2,15	46.48.63.96
2,15 α	108
2,15 β	45
2,16	39.96
2,16-18	16.100.106
2,17	63.65.96
2,17-18	45.46.106
2,18	49.96
2,19	96.108
2,19-23	16.38.83.100.105.107.249
2,20	61.96.108
2,21	61.96.108
2,22	96.108
2,23	33.36.37.63.65.83.96.107.108.109.249
3,1	36
3,1-4,11	16.100
4,1-11	58
4,14	45.46.63.65.75

4,14-15	77
4,14-5.1	75.91.252
4,12-13,58	16
4,23	62
5,15	67
5,20	63
5,25	71
5,42	213
5,45	55
7,14	175
7,16	67
8,11	71
8,12	63
8,17	63.65
9,2	63
9,3	58
9,13	55
9,15	71
9,17	67
9,36	59.241
10,23	73
10,41	55
10,26	60
11,28	135

11,25-30	71
12,3	71
12,16	59
12,17	63.65
12,46-47	80
13,14	65
13,17	55
13,19	57
13,35	63.65
13,43,49	55
13,55	108
13,58	59
14,9	59
14,14	59
14,26	102
14-20	16
14-30	59
15,24	241
16,27	71
17,7	60
18,13	57
18,20	63.71.90
19	59
19,10	52

19,22	60
20,28	63
21,4	63.64
21,4-5	64
21,6	72
21,18	59
21,43	63
21,45-46	59
21-25	16
22,12	57
23,28	55
23,29	55
24,2	64
24,8	64
24,33-34	64
25	68
25,29	57
25,31-46	71
25,37	55
26,28	63
26,54	63
26,56	63.64
26-28	16
27,9	63.65

27,19	55.60
28,5	60
28,10	60
28,20	63.66.71.90
35	55
46	55

KATA MAPKON	(MK.)
--------------------	--------------

5,41	71
6,3	14.108
6,34	241
7,5	108
9,1	73
14,49	64.65
15,22	71
34	71

KATA ΛΟΥΚΑΝ	(ΛΚ.)
--------------------	--------------

1-2	68
1,1-4	16.85.251
1,5	33.74
1,5-2	19
1,5-23	59
1,5-25	85.111

1,6	55
1,7	65
1,11	59
1,13	60
1,15	118
1,22	118
1,23	118
1,26	107.109
1,26-33	65
1,26-35	33
1,26-38	111
1,27	32.60.94.107
1,27-32	32
1,30	60.61
1,30-35	32
1,31	32.52.65.117
1,31-35	78.111.114
1,34	32
1,38	245
1,35	32
1,39	73.74
1,41	118
1,41-44	30
1,42	118

1,46-56	85
1,50-53	114
1,57	118
1,57-66	85.117
1,67	118
1,67-79	114
1,67-80	85
1,68	71
1,74	118
1,77	118
1,79	118
1,80	74.120
2,1	51.76.87.94
2,1-3	74.84.250
2,1-7	51.52.74.101.109.234.253
2,1-20	77.84.85.250
2,1-40	26
2,2	51
2,3	51.74
2,3-9	78
2,4	32.51.76.77.78.94.108.114.120
2,5	51.76.86
2,6	51.78.79.87.118
2,7	51.78.79.80.84.86.87.250

2,4-5	94
2,4-6	33
2,5-6	33.84.250
2,8	84.96.111.250
2,8-8	110
2,8-14	109.110.111
2,8-21	109.110.111
2,8-52	96.99.100.109.125.235.253
2,9	97.110.112
2,9 α	112
2,9 β	112
2,9-14	84.250
2,10	60.61.97.110.113.144.237.238
2,10-11	112.154.238
2,10-12	110
2,11	33.87.97.110.111.113
2,12	81.86.97.112.114
2,13	97.110.114.116
2,14	97.110.114.116.149.174.200.206.221.238.239.240
2,15	97.115
2,15-17	110
2,15-19	84.251
2,15-20	109.110.111
2,15-21	110.111

2,16	86.87.97.115.123
2,17	97.115
2,18	97.115.116
2,18-20	110.111
2,19	70.86.97.115.116.123
2,20	85.97.116.251
2,21	97.110.117.118
2,21-40	85.117.251
2,22	97.118
2,22-24	118
2,22-40	118.120
2,23	97
2,23-24	80
2,24	97.118
2,25	98.119
2,25-35	118
2,26	98
2,26-38	85
2,27	98.118.119
2,28	98
2,29	98
2,30	98
2,31	98
2,32	98.119

2,33	98.119
2,34	98.120
2,35	98.120
2,36	98
2,36-38	118
2,37	98
2,38	98.119
2,39	33.98.109
2,39-40	118
2,39-45	85
2,40	98.120.123
2,41	99.121
2,41-51	108
2,41-52	26.85.120.251
2,42	99.121
2,43	99.121.123
2,44	99.121
2,45	99.121
2,46	99.121.122
2,47	99.121
2,48	99.121.122
2,49	99.121.122
2,50	99.121.123
2,51	99.109.121.123

2,52	99.121.123
3,1	37
3,1-20	85.251
3,21-38	85
3,22 β	43
3,23-28	42
3,23-38	33
4,10	118
4,16	109
4,28	118
4,14-9,50	19
5,1	118
5,7	118
5,12	118
5,17	118
5,26	118
6,11	118
6,12	74
6,13	118
7,12	118
7,16	71
8,5	118
8,19-20	80
9,30	112

9,31	112
9,51	118
9,51-19,27	19
10,30	77
10,34	82
18,37	109
19,10	241
19,28-21,38	19
21,22	118
22,11	82
22,14	118
23,33	118
23,55	77
34	32

KATA IOANNHN

(ΙΩ.)

1,14	174.226.241
1,41	71
1,44	77
1,46	14
3,16	192
3,5	89
5,17	162
7,5	108

7,42	77
10,11-12	241
11,1	77
12,38	64
13,18	64
14,27	200
15,9	184.236
15,25	64
17,12	64
19,24	64
20,30	21
21,17	171.174

ΠΡΑΞΕΙΣ ΑΠΟΣΤΟΛΩΝ

(ΠΡ.)

1,15	74
1,16	64
3,18	65
4,12	154.162
4,36	71
5,37	76.94
6,1	74
7,4	77
7,55	112
8,26	77

10,9	59
11,27	74
17,7	94
17,28	192
27,24	61
35	206

ΠΡΟΣ ΡΩΜΑΙΟΥΣ	(ΡΩΜ.)
----------------------	---------------

1,3-5	28
5,10	62
8,9-17	89
8,31	162
9,6-13	69
16,6	60

ΠΡΟΣ ΓΑΛΑΤΑΣ	(ΓΑΛ.)
---------------------	---------------

3,27	231
4,4	62
4,6	89
4,23	69
4,28-29	89
29	69

ΠΡΟΣ ΚΟΛΟΣΣΑΕΙΣ	(ΚΟΛ.)
------------------------	---------------

1,15-16	80
---------	----

1,18-20	81
---------	----

1,16β.20γ	81
-----------	----

2,15	57
------	----

Β' ΠΡΟΣ ΚΟΡΙΝΘΙΟΥΣ	(Β' ΚΟΡ.)
---------------------------	------------------

5,17-18	135
---------	-----

8,9	206
-----	-----

ΠΡΟΣ ΕΦΕΣΙΟΥΣ	(ΕΦ.)
----------------------	--------------

2,14	200
------	-----

4,24	231
------	-----

ΠΡΟΣ ΦΙΛΙΠΠΗΣΙΟΥΣ	(ΦΙΛ.)
--------------------------	---------------

2,5-8	171.174
-------	---------

4,7	175
-----	-----

ΠΡΟΣ ΕΒΡΑΙΟΥΣ	(ΕΒΡ.)
----------------------	---------------

7,26	243
------	-----

9,11	243
------	-----

9,15	192
------	-----

10,23	236
-------	-----

Α ΠΡΟΣ ΤΙΜΟΘΕΟΝ	(Α 'ΤΙΜ.)
------------------------	------------------

3,16	192
------	-----

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΙΑΚΩΒΟΥ	(ΙΑΚ.)
-------------------------	---------------

2,5	192
-----	-----

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α' ΠΕΤΡΟΥ	(Α 'ΠΕ.)
---------------------------	-----------------

5,4	243
-----	-----

ΕΠΙΣΤΟΛΗ Α' ΙΩΑΝΝΟΥ	(Α ' ΙΩ.)
----------------------------	------------------

2,18	175
------	-----

4,18	154
------	-----

ΑΠΟΚΑΛΥΨΙΣ ΙΩΑΝΝΟΥ	(ΑΠ.)
---------------------------	--------------

1,17	61
------	----

21,2	54
------	----

3. ΕΞΩΒΙΒΛΙΚΑ ΚΕΙΜΕΝΑ

Απόκρυφα (Απκρφ)

ΠΡΩΤΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΙΑΚΩΒΟΥ	(ΠΡΩΤ.ΙΑΚ.)
17-22,2	15
17,3-18	79
18	82
ΨΕΥΔΟ-ΜΑΤΘΑΙΟΥ	(ΨΕΥΔ. ΜΤΘ.)
13	79